

Juridiskā analīze Starptautiskās aizsardzības izbeigšana

Otrais izdevums

*EASO Professional Development Series
for members of courts and tribunals*

Sagatavojusi *IARMJ-Europe*
ar *EASO* noslēgtā līguma ietvaros

2021. gads

EASO profesionālās attīstības materiāli ir izstrādāti sadarbībā ar tiesu pārstāvjiem. Šie materiāli ir:

- “Kvalifikācijas direktīvas (2011/95/ES) 15. panta c) punkts” (*Article 15(c) Qualification Directive (2011/95/EU)*) (2014. gads);
- “Vispārīga informācija par kopējo Eiropas patvēruma sistēmu tiesām” (*Introduction to the Common European Asylum System for courts and tribunals*) (2016. gads);
- “Kvalificēšana starptautiskās aizsardzības saņemšanai (Direktīva 2011/95/ES)” (*Qualification for international protection (Directive 2011/95/EU)*) (2016. gads);
- “Pierādījumu un ticamības novērtējums kopējās Eiropas patvēruma sistēmas kontekstā” (*Evidence and credibility assessment in the context of the Common European Asylum System*) (2018. gads);
- “Patvēruma procedūras un neizraidīšanas princips” (*Asylum procedures and the principle of non-refoulement*) (2018. gads);
- “Izcelsmes valsts informācija” (*Country of origin information*) (2018. gads);
- “Personu, kuras lūdz starptautisko aizsardzību, aizturēšana kopējās Eiropas patvēruma sistēmas kontekstā” (*Detention of applicants for international protection in the context of the Common European Asylum System*) (2019. gads);
- “Starptautiskās aizsardzības pieteikumu iesniedzēju uzņemšana (Uzņemšanas apstākļu direktīva 2013/33/ES)” (*Reception of applicants for international protection (Reception Conditions Directive 2013/33/EU)*) (2020. gads);
- “Izslēgšana: Kvalifikācijas direktīvas (2011/95/ES) 12. un 17. pants” (*Exclusion: Articles 12 and 17 Qualification Directive (2011/95/EU)*) (2020. gads, 2. izdevums);
- “Neaizsargātība starptautiskās aizsardzības pieteikumu kontekstā” (*Vulnerability in the context of applications for international protection*) (2021. gads);
- “Starptautiskās aizsardzības izbeigšana” (2021. gads, 2. izdevums).

Profesionālās attīstības sērija ietver juridisko analīzi, norādījumus lektoriem, kuri nodrošina juridisko tālākizglītību, un judikatūras apkopojumus par katru apskatīto tēmu papildus izcelsmes valsts informācijai, kas ietver praktiskus norādījumus tiesām un judikatūras apkopojumu. Visi materiāli ir sagatavoti angļu valodā. Lai saņemtu plašāku informāciju par publikācijām, tostarp par dažādu valodu redakciju pieejamību, dodieties uz <https://www.easo.europa.eu/asylum-support-training/courts-and-tribunals>.

Juridiskā analīze

Starptautiskās aizsardzības izbeigšana

Otrais izdevums

*EASO profesionālās attīstības sērija
tiesu un tribunālu pārstāvjiem*

Sagatavojusi *IARMJ-Europe*
saskaņā ar līgumu, kas noslēgts ar *EASO*

2021. gads

Atruna

Kompetentās valsts iestādes nav pārbaudījušas šā tulkojuma kvalitāti. Ja konstatējat, ka tulkojums neatbilst attiecīgajai terminoloģijai valsts līmenī, aicinām sazināties ar [EUAA](#).

Manuskripts pabeigts 2021. gada maijā.

Ne Eiropas Patvēruma atbalsta birojs (*EASO*), ne personas, kas rīkojas *EASO* vārdā, neatbild par to, kā tiek izmantota šajā publikācijā iekļautā informācija.

Luksemburga: Eiropas Savienības Publikāciju birojs, 2021

© Eiropas Patvēruma atbalsta birojs, 2021

Vāka ilustrācija: *baldyrgan* © Shutterstock

Vāka attēls: *Vladstudioraw*, © iStock, 2016. gada 27. augusts

Atļauts reproducēt, norādot avotu.

Lai varētu izmantot vai reproducēt fotoattēlus vai citus materiālus, uz ko Eiropas Patvēruma atbalsta birojam nav autortiesību, atļauja jāprasa tieši autortiesību īpašniekam.

Print ISBN 978-92-9487-112-1

doi:10.2847/37549

BZ-03-20-065-LV-C

PDF ISBN 978-92-9487-113-8

doi:10.2847/550248

BZ-03-20-065-LV-N

Eiropas Patvēruma atbalsta birojs

Eiropas Patvēruma atbalsta birojs (*EASO*) ir Eiropas Savienības aģentūra, kas ir pilnvarota atbalstīt kvalitātes standartu pilnveidi un censties panākt konsekveni kopējās Eiropas patvēruma sistēmas tiesību instrumentu īstenošanā. Šajā nolūkā *EASO* palīdz pilnveidot un konsekventi īstenot kopējo Eiropas patvēruma sistēmu, veicina praktisku sadarbību dalībvalstu starpā patvēruma jomā un atbalsta dalībvalstis, kas saskārušās ar īpašiem spiedieniem.

EASO izveides regulas ⁽¹⁾ 6. pantā ir noteikts, ka aģentūrai ir jāizveido un jāizstrādā dalībvalstu tiesu un tribunālu pārstāvjiem pieejamas apmācības. Šajā nolūkā *EASO* jāizmanto akadēmisku iestāžu un citu attiecīgu organizāciju specializētās zināšanas un jāņem vērā ES pašreizējā sadarbība šajā jomā, nekādā veidā nepārkāpjot valstu tiesu neatkarību. Tādēļ *EASO* kā ES specializēto zināšanu centrs starptautiskās aizsardzības jomā atbalsta tiesnešu mācību materiālu un pasākumu sagatavošanu. Tie ir pieejami ES un tās asociēto valstu, kā arī citu valstu tiesu pārstāvjiem.

Starptautiskā Bēgļu un migrantu tiesību tiesnešu asociācija

Starptautiskā Bēgļu un migrantu tiesību tiesnešu asociācija (*IARMJ*) ⁽²⁾ ir transnacionāla bezpeļņas asociācija, kas cenšas panākt, lai tiktu atzīts, ka saskaņā ar starptautiskajām tiesībām personai ir tiesības uz aizsardzību pret vajāšanu rases, reliģijas, valstspiederības, piederības konkrētai sociālajai grupai vai politiskās pārliecības dēļ, un lai bēgļa statuss tiktu noteikts un anulēts saskaņā ar tiesību normām. Kopš dibināšanas 1997. gadā asociācija ir aktīvi iesaistījusies tiesu pārstāvju apmācībā visā pasaulē tiesās, kuras izskata patvēruma lietas. *IARMJ* Eiropas nodaļa (*IARMJ-Europe*) ir reģionālo tiesnešu pārstāvju struktūra Eiropā. Viens no nodaļas konkrētajiem mērķiem saskaņā ar tās konstitūciju ir “pilnveidot tiesnešu zināšanas un prasmes un apmainīties ar viedokļiem un pieredzi visos jautājumos, kas attiecas uz kopējās Eiropas patvēruma sistēmas (KEPS) piemērošanu un darbību”.

Juridiskās analīzes sagatavošanas dalībnieki

Tiesnešu un tiesu pārstāvju redaktoru grupa

Lai nodrošinātu tiesu iestāžu neatkarības principa integritāti un to, lai *EASO* profesionālās attīstības sērija tiesu pārstāvjiem tiktu izstrādāta un nodrošināta saskaņā ar tiesu iestāžu norādījumiem, kopīgas uzraudzības grupas vadībā tika izraudzīta redaktoru grupa, kurā ir pašreizēji vai nesen pensionējušies tiesneši un tiesu pārstāvji ar plašu pieredzi un zināšanām patvēruma tiesībās. Kopīgajā uzraudzības grupā ir līgumslēdzēju pušu, *EASO* un *IARMJ-Europe*, pārstāvji. Redaktoru grupa izskatīja melnrakstus, sniedza detalizētus norādījumus materiālu sagatavotājam, sagatavoja grozījumus un bija galīgā lēmuma pieņēmēja par darba tvērumu, struktūru, saturu un veidolu. Grupa savā darbā izmantoja regulāru elektronisku/telefonisku saziņu.

Redaktoru grupas dalībnieki bija šādi tiesneši un tiesu pārstāvji: **Hugo Storey** (Apvienotā Karaliste, priekšsēdētājs), **Liesbeth Steendijk** (Nīderlande, priekšsēdētāja vietniece), **Hilkka Becker** (Īrija), **Jakub Camrda** (Čehija), **Katelijne Declerck** (Beļģija), **Harald Dörig** (Vācija), **Catherine Koutsopoulou** (Grieķija) un **Florence Malvasio** (Francija). Redaktoru grupai tās uzdevuma īstenošanā palīdzēja projektu vadītāja **Clara Odofin**.

Redaktoru grupa ir vispārēji atbildīga par galīgo materiālu.

¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 439/2010 (2010. gada 19. maijs), ar ko izveido Eiropas Patvēruma atbalsta biroju (2010. gads), OV L 132, 11. lpp.

² *IARMJ* (<https://www.iarmj.org>) iepriekš zināma kā Starptautiskā Tiesnešu asociācija bēgļu tiesību jomā.

Juridiskās analīzes sagatavotāja

Majella Twomey, Starptautiskās aizsardzības apelācijas tiesa, Īrija, bija materiāla sagatavotāja. Konsultanti **Frances Nicholson** un **Claire Thomas** sniedza attiecīgi redakcionālu un didaktisku atbalstu.

Pateicības

Personīgas piezīmes tika saņemtas no Eiropas Savienības Tiesas tiesneša **Lars Bay Larsen** un tiesas sekretāra **Yann Laurans**, kā arī no Eiropas Cilvēktiesību tiesas tiesneses **Jolien Schukking** un advokātes **Agnes van Steijn**. Arī Apvienoto Nāciju Organizācijas Augstā komisāra bēgļu jautājumos birojs pauda savu viedokli par teksta melnrakstu. Redaktoru grupa ņēma vērā visas šīs piezīmes, izstrādājot galīgo tekstu publicēšanai. Redaktoru grupas locekļi un *EASO* pateicas visiem, kas iesniedza piezīmes, jo tās lieti noderēja juridiskās analīzes galīgās redakcijas izstrādē.

Šīs juridiskās analīzes sagatavošanā izmantotā metodika ir izklāstīta [C papildinājumā “Metodika”](#).

EASO šo juridisko analīzi pēc vajadzības atjauninās saskaņā ar *EASO* profesionālās attīstības sērijas tiesu pārstāvjiem metodiku.

Saturs

Saīsinājumu saraksts	7
Priekšvārds	8
Galvenie jautājumi.....	11
1. daļa. Starptautiskās aizsardzības izbeigšana: pārskats	12
1.1. Ievads.....	13
1.2. Bēgļa statusa izbeigšana	16
1.3. Alternatīvās aizsardzības statusa izbeigšana	18
1.4. Starptautiskās aizsardzības izbeigšana un ES Pamattiesību harta	19
1.5. Starptautiskās aizsardzības izbeigšana un Konvencija par bēgļa statusu.....	20
1.6. Starptautiskās aizsardzības izbeigšanas sekas	23
2. daļa. Bēgļa aizsardzības izbeigšanas pamats I – izbeigšana personas darbības(-u) rezultātā: 11. panta 1. punkta a)–d) apakšpunkts.....	26
2.1. Savas valstspiederības valsts aizsardzības brīvprātīga pieņemšana no jauna: 11. panta 1. punkta a) apakšpunkts.....	27
2.1.1. Bēglim ir brīvprātīgi no jauna jāpieņem aizsardzība	27
2.1.2. Aizsardzības sniedzējai ir jābūt valstspiederības valstij	30
2.2. Savas valstspiederības brīvprātīga atgūšana: 11. panta 1. punkta b) apakšpunkts.....	31
2.3. Jaunas valstspiederības iegūšana: 11. panta 1. punkta c) apakšpunkts.....	32
2.4. Brīvprātīga iemitināšanās izcelsmes valstī no jauna: 11. panta 1. punkta d) apakšpunkts.....	34
3. daļa. Bēgļa aizsardzības izbeigšanas pamats II – izbeigšana tāpēc, ka vairs nepastāv apstākļi: 11. panta 1. punkta e) un f) apakšpunkts, kā arī 2. un 3. punkts.....	37
3.1. Vairs nav apstākļu valstspiederības valstī: 11. panta 1. punkta e) apakšpunkts un 2. punkts.....	38
3.1.1. Vai ir apstākļi, kas vairs nepastāv?.....	38
3.1.2. Vai apstākļu maiņa ir “nozīmīga un pastāvīga rakstura”? 11. panta 2. punkts.....	40
3.1.3. Vai persona “vairs nevar atteikties no savas valstspiederības valsts aizsardzības”?	41
3.1.4. Vai ir kāds cits pamats pamatotām bailēm no vajāšanas?	44
3.2. Vairs nav apstākļu pastāvīgās dzīvesvietas valstī: 11. panta 1. punkta f) apakšpunkts un 2. punkts	45
3.3. Nepārvarami iemesli: 11. panta 3. punkts	47
4. daļa. Bēgļa aizsardzības izbeigšanas pamats III – izslēgšana, nepareizi uzrādīti vai neuzrādīti fakti: 14. panta 3. punkts	49
4.1. Pārskats par 14. panta 3. punktu	49
4.2. Izslēgšana: 14. panta 3. punkta a) apakšpunkts un 12. pants.....	50
4.3. Nepareizi uzrādīti vai neuzrādīti fakti: 14. panta 3. punkta b) apakšpunkts	51
4.3.1. Vai bēglis nepareizi uzrādīja vai neuzrādīja faktus?	52
4.3.2. Vai nepareizi uzrādītajiem vai neuzrādītajiem faktiem bija izšķiroša nozīme bēgļa statusa piešķiršanā?	53

5. daļa. Bēgļa aizsardzības izbeigšanas pamats IV – draudi dalībvalsts drošībai vai sabiedrībai: 14. panta

4.–6. punkts	55
5.1. 14. panta 4.–6. punkts un Konvencija par bēgļa statusu.....	55
5.2. “Draudi dalībvalsts drošībai”: 14. panta 4. punkta a) apakšpunkts	58
5.3. “Draudi dalībvalsts sabiedrībai”: 14. panta 4. punkta b) apakšpunkts	61
5.4. Rīcības brīvība nepiešķirt bēgļa statusu: 14. panta 5. punkts	63
5.5. Tiesības uz konkrētām tiesībām saskaņā ar Konvenciju par bēgļa statusu: 14. panta 6. punkts.....	64
6. daļa. Alternatīvās aizsardzības izbeigšanas pamats – 19. pants	68
6.1. KD (pārstrādāta versija) 19. pants	68
6.2. Izbeigšana: 19. panta 1. punkts un 16. pants	70
6.2.1. Vai ir apstākļi ir beiguši pastāvēt vai mainījušies “tādā mērā, ka aizsardzība vairs nav nepieciešama”?	71
6.2.2. Vai apstākļu maiņa ir “būtiska un pastāvīga”?	73
6.2.3. Vai ir jebkādi citi būtiska kaitējuma riski?.....	74
6.2.4. Vai ir “nepārvarami iemesli, kas izriet no iepriekš nodarīta būtiska kaitējuma”?	75
6.3. Izslēgšana: 19. panta 2. punkts un 3. punkta a) apakšpunkts un 17. pants.....	76
6.3.1. Bēgšana no tiesas: 19. panta 2. punkts un 17. panta 3. punkts	77
6.3.2. Noziedzīgi nodarījumi, draudi drošībai un sabiedrībai: 19. panta 3. punkta a) apakšpunkts un 17. panta 1. un 2. punkts.....	77
6.4. Nepareizi uzrādīti vai neuzrādīti fakti: 19. panta 3. punkta b) apakšpunkts	79
7. daļa. Jautājumi, kas attiecas uz procedūrām un pierādījumiem	81
7.1. Starptautiskās aizsardzības atņemšana	81
7.2. Procesuālās garantijas	82
7.3. Individuāls vērtējums	84
7.4. Jautājumi, kas attiecas uz pierādījumiem	85
7.5. Klasificētas, konfidenciālas, ierobežotas piekļuves vai neizpaustas informācijas izmantošana	88
7.6. Efektīva tiesiskā aizsardzība	89
A papildinājums. Izraudzīti starptautiskie noteikumi	91
B papildinājums. Lēmumu pieņemšanas shēmas	92
C papildinājums. Metodika	97
D papildinājums. Galvenie avoti	98
E papildinājums. Izraudzītā bibliogrāfija	106

Saīsinājumu saraksts

<i>CESEDA</i>	<i>Code de l'entrée et du séjour des étrangers et du droit d'asile</i> (Ārvalstnieku ieceļošanas un uzturēšanās, kā arī patvēruma tiesību kodekss, Francija)
<i>CNDA</i>	<i>Cour nationale du droit d'asile</i> (Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos, Francija)
<i>EASO</i>	Eiropas Patvēruma atbalsta birojs
<i>ECT</i>	Eiropas Cilvēktiesību tiesa
<i>ECTK</i>	Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija
<i>EMT</i>	Eiropas migrācijas tīkls
<i>ES</i>	Eiropas Savienība
<i>ES Pamattiesību harta</i>	Eiropas Savienības Pamattiesību harta
<i>ES+ valstis</i>	Eiropas Savienības dalībvalstis un Norvēģija un Šveice
<i>EST</i>	Eiropas Savienības Tiesa
<i>EWCA</i>	Anglijas un Velsas Apelācijas tiesa (Apvienotā Karaliste)
<i>GC</i>	Virspalāta (gan EST, gan ECT)
<i>IAC</i>	Neatkarīgā apelāciju komiteja (Grieķija)
<i>IARMJ</i>	Starptautiskā Bēgļu un migrantu tiesību tiesnešu asociācija
<i>IEHC</i>	Īrijas Augstā tiesa
<i>JTGN</i>	Norādījumi lektoriem, kuri nodrošina juridisko tālākizglītību
<i>KD</i>	Padomes Direktīva 2004/83/EK (2004. gada 29. aprīlis) par obligātajiem standartiem, lai kvalificētu trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kā bēgļus vai kā personas, kam citādi nepieciešama starptautiska aizsardzība, šādu personu statusu un piešķirtās aizsardzības saturu
<i>KD (pārstrādāta versija)</i>	Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/95/ES (2011. gada 13. decembris) par standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kvalificētu kā starptautiskās aizsardzības saņēmējus, par bēgļu vai personu, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, vienotu statusu un par piešķirtās aizsardzības saturu (pārstrādāta versija)
<i>KDR</i>	Kongo Demokrātiskā Republika
<i>KEPS</i>	Kopēja Eiropas patvēruma sistēma
<i>Konvencija par bēgļa statusu</i>	Konvencija par bēgļa statusu (1951. gads), kas grozīta ar tās protokolu (1967. gads) (ES patvēruma tiesību aktos minēta kā “Ženēvas konvencija”)
<i>LESD</i>	Līgums par Eiropas Savienības darbību
<i>OFPPA</i>	<i>Office français de protection des réfugiés et apatrides</i> (Francijas Bēgļu un bezvalstnieku aizsardzības birojs)
<i>PPD</i>	Padomes Direktīva 2005/85/EK (2005. gada 1. decembris) par minimāliem standartiem attiecībā uz dalībvalstu procedūrām, ar kurām piešķir un atņem bēgļa statusu
<i>PPD (pārstrādāta versija)</i>	Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/32/ES (2013. gada 26. jūnijs) par kopējām procedūrām starptautiskās aizsardzības statusa piešķiršanai un atņemšanai (pārstrādāta versija)
<i>RVV/CCE</i>	<i>Raad voor Vreemdelingenbetwistingen / Conseil du contentieux des étrangers</i> (Ārvalstnieku tiesību tiesvedības padome, Beļģija)
<i>UNHCR</i>	Apvienoto Nāciju Organizācijas Augstā komisāra bēgļu jautājumos birojs
<i>UNRWA</i>	Apvienoto Nāciju Organizācijas Palīdzības un darba aģentūra Palestīnas bēgļiem Tuvajos Austrumos
<i>Ženēvas konvencija</i>	Sk. terminu “Konvencija par bēgļa statusu”

Priekšvārds

Šīs atjauninātās juridiskās analīzes tvērumā ir tiesību akti par starptautiskās aizsardzības izbeigšanu saistībā ar bēgļa statusu un alternatīvās aizsardzības statusu 14. panta kontekstā, ko interpretē kopā ar 11. un 12. pantu, un 19. panta kontekstā, kuru interpretē kopā ar 16. un 17. pantu Kvalifikācijas direktīvā (pārstrādāta versija) (Direktīva 2011/95/ES) (KD (pārstrādāta versija)) ⁽³⁾. Tāpat tās tvērumā ir Patvēruma procedūru direktīvas (pārstrādāta versija) (Direktīva 2013/32/ES) (PPD (pārstrādāta versija)) ⁽⁴⁾ 44., 45. un 46. pants, kas attiecas uz procedūras jautājumiem saistībā ar starptautiskās aizsardzības izbeigšanu. Taču šī juridiskā analīze neaptver pagaidu aizsardzības izbeigšanu.

Šī atjauninātā juridiskā analīze galvenokārt ir vērsta uz Eiropas Savienības Tiesas (EST) judikatūru saistībā ar kopējo Eiropas patvēruma sistēmu (KEPS), kā arī uz ES+ valstu judikatūru ⁽⁵⁾. Citētās ES+ valstu judikatūras mērķis ir parādīt, kādā veidā ir transponēta un interpretēta sākotnējā Kvalifikācijas direktīva (Direktīva 2004/83/EK) (KD) ⁽⁶⁾ un KD (pārstrādāta versija). Šī juridiskā analīze ir atjaunināta, ņemot vērā attiecīgo judikatūru līdz 2021. gada aprīlim.

Lai nodrošinātu viendabīgumu un konsekvenci, šajā juridiskajā analīzē ir izmantots KD (pārstrādāta versija) 11., 12., 14., 16., 17. un 19. panta formulējums, to nekādi neizmainot. Attiecīgi ir izmantoti termini “izbeigšana”, runājot par bēgļa statusa izbeigšanu vai tiesību uz alternatīvo aizsardzību izbeigšanu, un “izslēgšana”, runājot par izslēgšanu no bēgļa statusa vai no tiesībām uz alternatīvo aizsardzību, saskaņā ar KD (pārstrādāta versija). Kopumā frāze “starptautiskās aizsardzības izbeigšana” ir izmantota kā visaptverošs termins, lai aprakstītu bēgļa vai alternatīvās aizsardzības statusa atcelšanu, izbeigšanu vai atteikumu to pagarināt. Dažos valsts tiesību aktos izmanto atšķirīgu terminoloģiju ⁽⁷⁾. Turklāt dažas valsts tiesas un Apvienoto Nāciju Organizācijas Augstā komisāra bēgļu jautājumos birojs (UNHCR) izmanto terminus “anulēšana” (*cancellation*), “atcelšana” (*revocation*) un “izbeigšana” (*cessation*) ⁽⁸⁾. PPD (pārstrādāta versija) ir izmantots termins “starptautiskās aizsardzības atņemšana”, kas “ir kompetentās iestādes lēmums atcelt, izbeigt vai atteikties pagarināt personas bēgļa vai alternatīvās aizsardzības statusu saskaņā ar [KD (pārstrādāta versija)]” (PPD (pārstrādāta versija) 2. panta o) punkts). Ņemot vērā minēto, šajā juridiskajā analīzē vietām ir izmantots arī termins “starptautiskās aizsardzības atņemšana”.

³ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/95/ES (2011. gada 13. decembris) par standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kvalificētu kā starptautiskās aizsardzības saņēmējus, par bēgļu vai personu, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, vienotu statusu un par piešķirtās aizsardzības saturu (pārstrādāta versija) (2011. gads), OV L 337, 9. lpp. Ja vien nav norādīts citādi, visas atsauces uz “pantu(-iem)” šajā juridiskajā analīzē ir uzskatāmas par atsaucēm uz KD (pārstrādāta versija). KD (pārstrādāta versija) ir saistoša visām dalībvalstīm, izņemot Dāniju un Īriju. Dānijai nav saistoša ne Kvalifikācijas direktīva (Padomes Direktīva 2004/83/EK (2004. gada 29. aprīlis) par obligātajiem standartiem, lai kvalificētu trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kā bēgļus vai kā personas, kam citādi nepieciešama starptautiska aizsardzība, šādu personu statusu un piešķirtās aizsardzības saturu (2004. gads), OV L 304, 12. lpp.) (KD), ne KD (pārstrādāta versija), jo tā nepiedalās pasākumu pieņemšanā uz Līguma par Eiropas Savienības darbību konsolidētās versijas (2016/C 202/47) (LESD) 78. panta pamata. Īrija un Apvienotā Karaliste nepiedalījās KD (pārstrādāta versija) pieņemšanā. Patlaban KD ir Īrijai saistoša. Lai gan tā nav izvēlējusies piemērot KD (pārstrādāta versija), 2015. gada Starptautiskās aizsardzības likuma (*International Protection Act 2015*, Īrija) 9. un 11. pantā par bēgļa statusu un alternatīvās aizsardzības izbeigšanu ir izmantots formulējums, kas ir gandrīz identisks KD (pārstrādāta versija) formulējumam. Tomēr 2015. gada likumā ir minēta “persona”, nevis “trešās valsts valstspiederīgais vai bezvalstnieks”. Apvienotajai Karalistei, lai gan tā vairs nav dalībvalsts, KD bija saistoša līdz 2020. gada 31. decembrim.

⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/32/ES (2013. gada 26. jūnijs) par kopējām procedūrām starptautiskās aizsardzības statusa piešķiršanai un atņemšanai (pārstrādāta versija) (2013. gads), OV L 180, 60. lpp. (PPD (pārstrādāta versija)). Īpaša uzmanība būtu jāpievērš PPD (pārstrādāta versija) 49. un 50. apsvērumam. PPD (pārstrādāta versija) ir saistoša visām dalībvalstīm, izņemot Dāniju un Īriju. Dānijai nav saistoša ne Patvēruma procedūru direktīva (Padomes Direktīva 2005/85/EK (2005. gada 1. decembris) par minimāliem standartiem attiecībā uz dalībvalstu procedūrām, ar kurām piešķir un atņem bēgļa statusu) (PPD), ne PPD (pārstrādāta versija), jo tā nepiedalās pasākumu pieņemšanā uz LESD 78. panta pamata. Īrija un Apvienotā Karaliste nepiedalījās PPD (pārstrādāta versija) pieņemšanā. Patlaban PPD ir Īrijai saistoša. Apvienotajai Karalistei, lai gan tā vairs nav dalībvalsts, PPD bija saistoša līdz 2020. gada 31. decembrim.

⁵ Eiropas Savienības dalībvalstis un Norvēģija, un Šveice. Lai gan Apvienotā Karaliste vairs nav ES dalībvalsts, EST ir izskatījusi un patlaban izskata vairākas starptautiskās aizsardzības izbeigšanas lietas attiecībā uz Apvienoto Karalisti, un tās ir iekļautas šajā juridiskajā analīzē.

⁶ Kvalifikācijas direktīva 2004/83/EK (2004. gada 29. aprīlis) par obligātajiem standartiem, lai kvalificētu trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kā bēgļus vai kā personas, kam citādi nepieciešama starptautiska aizsardzība, šādu personu statusu un piešķirtās aizsardzības saturu (2004. gads), OV L 304, 12. lpp.

⁷ Piemēram, Polijā, 2003. gada 13. jūnija Likuma par aizsardzības piešķiršanu ārvalstniekiem Polijas Republikā 21. pantā ir izmantots viens termins “kam atņemts bēgļa statuss” vai “kam atņemta alternatīvā aizsardzība”, kas ietver visus aizsardzības izbeigšanas iemeslus. Vācijā Patvēruma likumā (kā arī tiesās) terminu “atcelšana” (*Widerruf*) izmanto tikai tad, ja ir mainījušies apstākļi, t. i., ja vairs nav pamatotu baļu no vajāšanas vai reāla būtiska kaitējuma riska, jo vairs nenotiek vajāšana, un terminu “atņemšana” (*Rücknahme*) izmanto tikai tad, ja starptautiskā aizsardzība tika atzīta, jau sākotnēji balstoties uz nepareiziem faktiem; sk. 1992. gada *Asylgesetz* (*AsylG*), kas atjaunināts 2020. gada 9. oktobrī, 73. un 73.b pantu par attiecīgi bēgļa un alternatīvās aizsardzības statusu (*tulkojums angļu valodā*).

⁸ UNHCR izmanto terminu “anulēšana”, lai runātu par “lēmumu anulēt tāda bēgļa statusa atzīšanu, kuru jau sākotnēji nevajadzēja piešķirt” vai nu tāpēc, ka attiecīgā persona neatbilda Konvencijas par bēgļa statusu (1951. gads), kas grozīta ar tās protokolu (1967. gads) (Konvencija par bēgļa statusu), 1. panta A daļas 2. punkta iekļaušanas kritērijiem, vai tāpēc, ka šai personai piešķiršanas brīdī bija jāpiemēro izslēgšanas pamats. UNHCR izmanto terminu “atcelšana”, lai runātu par “bēgļa statusa atņemšanu situācijās, kad persona iesaistās rīcībā, uz kuru attiecas 1951. gada konvencijas 1. panta F daļas a) vai c) punkts, pēc tam, kad tā ir atzīta par bēgli”, un terminu “izbeigšana”, lai runātu par “bēgļa statusa izbeigšanu saskaņā ar 1951. gada konvencijas 1. panta C daļu, jo starptautiskā aizsardzība vairs nav vajadzīga vai pamatota, balstoties uz attiecīgās personas konkrētām brīvprātīgām darbībām vai uz izcelsmes valstī valdošās situācijas pamatīgām izmaiņām”. Sk. UNHCR dokumentu *Piezīme par bēgļa statusa anulēšanu*, 2004. gada 22. novembris, 1. punkts, kā izklāstīts 4. attēlā “Bēgļa statusa pazaudēšanas nosacījumi saskaņā ar starptautiskajām bēgļu tiesībām” 1.5. iedaļā tālāk tekstā.

Ja vien nav norādīts citādi, termins “bēgļa statuss” šajā juridiskajā analizē ir “bēgļa statuss” KD (pārstrādāta versija) 2. panta e) punkta nozīmē. Saskaņā ar 2. panta e) punktu ““bēgļa statuss” nozīmē, ka dalībvalsts atzīst trešās valsts valstspiederīgo vai bezvalstnieku par bēgli”. Tādējādi šis termins attiecas uz statusu, kas piešķirts, dalībvalstij to oficiāli atzīstot, ņemot vērā KD (pārstrādāta versija) noteiktos kritērijus, un tā rezultātā attiecīgajai personai “tiek piešķirtas visas minētās direktīvas VII nodaļā paredzētās tiesības [un priekšrocības]” ⁽⁹⁾. Saskaņā ar KD (pārstrādāta versija) 2. panta g) punktu ““alternatīvās aizsardzības statuss” nozīmē, ka dalībvalsts atzīst trešās valsts valstspiederīgo vai bezvalstnieku kā personu, kas ir tiesīga saņemt alternatīvo aizsardzību”.

1. attēlā ir atspoguļota KD (pārstrādāta versija) izmantotā terminoloģija attiecībā uz starptautiskās aizsardzības izbeigšanu.

1. attēls. KD (pārstrādāta versija) izmantotā terminoloģija attiecībā uz starptautiskās aizsardzības izbeigšanu

Atcelšana	• Attiecīgie panti • 14. panta 1., 2., 3. un 4. punkts • 19. panta 1., 2., 3. un 4. punkts	Izbeigtā aizsardzība • Bēgļa statuss • Alternatīvās aizsardzības statuss
Izbeigšana (<i>ending</i>)	• Attiecīgie panti • 14. panta 1., 2., 3. un 4. punkts • 19. panta 1., 2., 3. un 4. punkts	Izbeigtā aizsardzība Bēgļa statuss Alternatīvās aizsardzības statuss
Atteikums pagarināt statusu	• Attiecīgie panti • 14. panta 1., 2., 3. un 4. punkts • 19. panta 1., 2., 3. un 4. punkts	Izbeigtā aizsardzība Bēgļa statuss Alternatīvās aizsardzības statuss
Izslēgšana	• Attiecīgie panti • 14. panta 3. punkta a) apakšpunkts un 12. pants • 19. panta 2. punkts un 17. panta 3. punkts • 19. panta 3. punkts, 17. panta 1. un 2. punkts	Izbeigtā aizsardzība Bēgļa statuss Alternatīvās aizsardzības statuss Alternatīvās aizsardzības statuss
Izbeigšana (<i>cessation</i>)	• Attiecīgie panti • 14. panta 1. un 2. punkts un 11. pants • 19. panta 1. un 4. punkts un 16. pants	Izbeigtā aizsardzība Bēgļa statuss Alternatīvās aizsardzības statuss

Lasītājiem būtu jāpatur prātā, ka “[d]alībvalstis var ieviest vai saglabāt labvēlīgākus standartus, lai noteiktu, kas kvalificējams kā bēglis vai persona, kura tiesīga saņemt alternatīvo aizsardzību, un noteiktu starptautiskās aizsardzības saturu, ciktāl šādi standarti ir saderīgi ar šo direktīvu” (KD (pārstrādāta versija) 3. pants). EST ir norādījusi, ka “3. pantā ietvertais precizējums, saskaņā ar kuru jebkuram labvēlīgākam standartam ir jābūt saderīgam ar [KD (pārstrādāta versija)], nozīmē, ka šis standarts nedrīkst ietekmēt šīs direktīvas vispārējo sistēmu vai mērķus” ⁽¹⁰⁾. Runājot tieši par izslēgšanu, EST ir norādījusi, ka, tā kā izslēgšanas pamatu mērķis ir saglabāt aizsardzības sistēmas uzticamību, 3. pantā paredzētā atruna “iestājas pret to, ka dalībvalsts pieņem vai uztur spēkā tiesību normas, ar kurām tiek piešķirts [KD (pārstrādāta versija)] paredzētais bēgļa statuss personai, kurai tas nepienākas saskaņā ar 12. panta 2. punktu” ⁽¹¹⁾.

⁹ Eiropas Savienības Tiesas (EST) virspalāta (GC), 2019. gada 14. maija spriedums, *M pret Ministerstvo vnitra un X, X pret Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides*, apvienotās lietas C-391/16, C-77/17 un C-78/17, EU:C:2019:403, 79.–92. punkts, it sevišķi 91. punkts. Šis spriedums ir detalizētāk aplūkots 5. daļā tālāk tekstā.

¹⁰ EST, 2018. gada 4. oktobra spriedums, *Ahmedbekova un Ahmedbekov pret Zamestnik-predsedatel na Darzhavna agentsia za bezhantsite*, C-652/16, EU:C:2018:801, 8., 69. un 71. punkts.

¹¹ EST, 2010. gada 9. novembra spriedums, *Bundesrepublik Deutschland pret B un D*, apvienotās lietas C-57/09 un C-101/09, EU:C:2010:661, 115. punkts.

Pēdējos gados EST ir pieņēmusi vairākus spriedumus par starptautiskās aizsardzības izbeigšanu. “Smaga nozieguma” nozīme saistībā ar izslēgšanu no alternatīvās aizsardzības statusa tika aplūkota lietā *Ahmed* ⁽¹²⁾. Jautājums par draudiem valsts drošībai vai sabiedriskajai kārtībai tika izskatīts lietā *Komisija pret Poliju, Ungāriju un Čehijas Republiku* ⁽¹³⁾. Lietā *Bilali* ⁽¹⁴⁾ tika aplūkoti apstākļi, kad kāda dalībvalsts bija pieļāvusi faktu kļūdu saistībā ar alternatīvās aizsardzības piešķiršanu, un Tiesa izvērtēja, vai šīs situācijas rezultātā varētu izbeigt starptautisko aizsardzību. Lietā *M, X un X* ⁽¹⁵⁾ tika precizēta savstarpējā saistība starp KD (pārstrādāta versija) 14. panta 4.–6. punktu, Konvenciju par bēgļa statusu ⁽¹⁶⁾ un ES Pamattiesību hartu ⁽¹⁷⁾. Visbeidzot, jautājumi, kas attiecas uz aizsardzību tādu apstākļu kontekstā, kuri ir beiguši pastāvēt, kā paredzēts KD (pārstrādāta versija) 11. panta 1. punktā, tika izskatīti lietā *OA* ⁽¹⁸⁾.

Ja nav EST nolēmumu par konkrētiem starptautiskās aizsardzības izbeigšanas aspektiem, juridiskajā analīzē atsaucas uz ES+ valstu judikatūru. Šo judikatūru nevajadzētu uzskatīt par iedibinātām tiesībām par šo tematu, bet gan par apliecinājumu tam, kā dažādas ES+ valstis risina dažādus starptautiskās aizsardzības izbeigšanas aspektus.

Lai gan šajā juridiskajā analīzē pirmām kārtām ir aplūkoti dažādi KD (pārstrādāta versija) aspekti, lasītājiem būtu jāatceras, ka dažas dalībvalstis nav izvēlējušās piemērot šo direktīvu. Dānija nepiedalās pasākumu pieņemšanā uz LESD 78. panta ⁽¹⁹⁾ pamata, tāpēc KD un KD (pārstrādāta versija) nav tai saistoša ⁽²⁰⁾. Īrija nav izvēlējusies piemērot KD (pārstrādāta versija), bet ir izvēlējusies piemērot KD ⁽²¹⁾, kas ir tai saistoša. Turklāt Īrija nav izvēlējusies piemērot PPD (pārstrādāta versija), bet ir izvēlējusies piemērot Patvēruma procedūru direktīvu (Padomes Direktīva 2005/85/EK) (PPD), kas ir tai saistoša. Apvienotā Karaliste tāpat kā Īrija arī bija izvēlējusies piemērot tikai KD un PPD, bet, tā kā Apvienotā Karaliste ir izstājusies no ES, kopš 2021. gada 1. janvāra tai vairs nav saistošs neviens no KEPS instrumentiem ⁽²²⁾.

Pētījumi parādīja, ka dalībvalstu starpā ievērojami atšķiras attiecīgās pieejamās judikatūras apjoms. Turklāt starptautiskās aizsardzības izbeigšanas jautājums dažās dalībvalstīs ir aktualizējies tikai periodiski, un ne vienmēr valsts tiesas to ir izskatījušas nepārtraukti vai pastāvīgi. Starptautiskās aizsardzības izbeigšanas lietu vispārējs novērtējums un izvērtējums ir arī skaidri parādījis, ka daudzās dalībvalstīs šādi noteikumi netiek piemēroti tikpat bieži, cik bieži piemēro dažus citus KD (pārstrādāta versija) noteikumus. Tāpēc dažas lietas juridiskajā analīzē ir minētas vairākkārt.

¹² EST, 2018. gada 13. septembra spriedums, *Shajin Ahmed pret Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal*, C-369/17, EU:C:2018:713.

¹³ EST, 2020. gada 2. aprīļa spriedums, *Komisija pret Poliju, Ungāriju un Čehijas Republiku*, apvienotās lietas C-715/17, C-718/17 un C-719/17, EU:C:2020:257, 157. punkts.

¹⁴ EST, 2019. gada 23. maija spriedums, *Mohammed Bilali pret Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl*, C-720/17, EU:C:2019:448.

¹⁵ EST (GC), 2019. gads, *M, X un X*, *op. cit.* (9. zemesvītras piezīme iepriekš).

¹⁶ Konvencija par bēgļa statusu, 189 UNTS 150, 1951. gada 28. jūlijs (stāšanās spēkā: 1954. gada 22. aprīlī) (1951. gada Konvencija par bēgļa statusu), un Protokols par bēgļa statusu, 606 UNTS 267, 1967. gada 31. janvāris (stāšanās spēkā: 1967. gada 4. oktobrī), ko ES patvēruma tiesību aktos sauc par “Ženēvas konvenciju”.

¹⁷ Eiropas Savienības Pamattiesību harta, 2000. gada 18. decembris (ES Pamattiesību harta vai Pamattiesību harta), kas pieņemta 2007. gadā, (2016) OV C 202, 389. lpp. (stāšanās spēkā: 2009. gada 1. decembrī).

¹⁸ EST, 2021. gada 20. janvāra spriedums, *Secretary of State for the Home Department pret OA*, C-255/19, EU:C:2021:36.

¹⁹ LESD 78. panta 1. punktā ir paredzēts: “Savienība īsteno kopēju patvēruma, papildu aizsardzības un pagaidu aizsardzības politiku, lai varētu piešķirt attiecīgu statusu jebkuram trešās valsts pilsonim, kurš pieprasa starptautisku aizsardzību, un nodrošinātu atbilstību *neizraidīšanas* principam. Šai politikai jābūt saskaņā ar 1951. gada 28. jūlija Ženēvas konvenciju par bēgļu statusu un 1967. gada 31. janvāra Protokolu par bēgļu statusu, kā arī ar citiem ar to saistītiem līgumiem.”

²⁰ Protokols Nr. 22 par Dānijas nostāju, pievienots LESD (2016), OV C 202, 298. lpp.

²¹ Protokols Nr. 21 par Apvienotās Karalistes un Īrijas nostāju saistībā ar brīvības, drošības un tiesiskuma telpu, pievienots LESD (2016), OV C 202, 295. lpp. Tomēr ņemiet vērā, ka Īrijā konkrēti KD (pārstrādāta versija) noteikumi ir iekļauti valsts tiesību aktos ar 2015. gada Starptautiskās aizsardzības likumu, kas stājās spēkā 2016. gada 31. decembrī.

²² Izstāšanās līgums starp Apvienoto Karalisti un ES paredzēja pārejas periodu līdz 2020. gada beigām, kura laikā Apvienotajā Karalistē turpināja piemērot ES tiesību aktus.

Juridiskā analīze kopumā ir sadalīta septiņās daļās, kas parādītas 1. tabulā.

1. tabula. Šīs juridiskās analīzes struktūra

Daļa	Nosaukums	Lpp.
1	Starptautiskās aizsardzības izbeigšana: pārskats	12
2	Bēgļa aizsardzības izbeigšanas pamats I – izbeigšana personas darbības(-u) rezultātā: 11. panta 1. punkta a)–d) apakšpunkts	26
3	Bēgļa aizsardzības izbeigšanas pamats II – izbeigšana tāpēc, ka vairs nepastāv apstākļi: 11. panta 1. punkta e) un f) apakšpunkts, kā arī 2. un 3. punkts	37
4	Bēgļa aizsardzības izbeigšanas pamats III – izslēgšana, nepareizi uzrādīti vai neuzrādīti fakti: 14. panta 3. punkts	49
5	Bēgļa aizsardzības izbeigšanas pamats IV – draudi dalībvalsts drošībai vai sabiedrībai: 14. panta 4.–6. punkts	55
6	Alternatīvās aizsardzības izbeigšanas pamats – 19. pants	68
7	Jautājumi, kas attiecas uz procedūrām un pierādījumiem	81

Galvenie jautājumi

Šīs juridiskās analīzes mērķis ir ES+ valstu tiesu pārstāvjiem sniegt pārskatu par starptautiskās aizsardzības izbeigšanas jautājumu. Tajā ir mēģināts sniegt atbildes uz tālāk uzskaitītajiem galvenajiem jautājumiem.

1. Uz kāda pamata var izbeigt bēgļa statusu un alternatīvās aizsardzības statusu? (1.2. un 1.3. iedaļa)
2. Kādi apstākļi nosaka, ka persona ir brīvprātīgi no jauna pieņēmusi valstspiederības valsts aizsardzību? (2.1. iedaļa)
3. Kādus faktorus tiesa varētu izskatīt, novērtējot, vai bēglis ir patiešām atsācis dzīvot izcelsmes valstī? (2.4. iedaļa)
4. Ko nozīmē “nozīmīgs un pastāvīga rakstura” izbeigšanas kontekstā, it sevišķi, kad tiek izskatīts, vai vairs nepastāv apstākļi? (3.1.2. un 6.2.2. iedaļa)
5. Kādos apstākļos personu var izslēgt no bēgļa statusa saskaņā ar 14. panta 3. punkta a) apakšpunktu? (4.2. iedaļa)
6. Kādos apstākļos nepareizi uzrādīti vai neuzrādīti fakti novedīs pie bēgļa statusa vai alternatīvās aizsardzības statusa izbeigšanas? (4.3. un 6.4. iedaļa)
7. Vai saistībā ar atcelšanu nepareizi uzrādītu faktu dēļ ir jābūt nolūkam maldināt? (4.3.1. iedaļa)
8. Kādos apstākļos uzskata, ka bēglis vai alternatīvās aizsardzības saņēmējs apdraud dalībvalsts drošību? (5.2. un 6.3.2. iedaļa)
9. Kādos apstākļos uzskata, ka bēglis vai alternatīvās aizsardzības saņēmējs apdraud sabiedrību? (5.3. un 6.3.2. iedaļa)
10. Kādā veidā alternatīvās aizsardzības statusa izbeigšanas pamati ir līdzīgi bēgļa statusa izbeigšanas pamatiem, un kā tie atšķiras? (6. daļa)
11. Kādas procesuālās garantijas attiecas uz starptautiskās aizsardzības atņemšanu? (7.2. iedaļa)
12. Kāds standarts un pierādīšanas pienākums ir piemērojams starptautiskās aizsardzības izbeigšanas kontekstā? (7.4. iedaļa)

1. daļa. Starptautiskās aizsardzības izbeigšana: pārskats

KD (pārstrādāta versija) ir noteikti ne tikai standarti personas kvalificēšanai par starptautiskās aizsardzības saņēmēju; šajā direktīvā ir arī noteikti kritēriji bēgļa statusa un alternatīvās aizsardzības statusa atcelšanai, izbeigšanai vai atteikumam šo statusu pagarināt ⁽²³⁾. Personai, kurai ir piešķirts bēgļa statuss vai alternatīvās aizsardzības statuss saskaņā ar KD (pārstrādāta versija), var šo statusu atcelt vai izbeigt vai atteikt tā pagarināšanu, ja ir atbilstība konkrētiem direktīvā noteiktiem kritērijiem. Dalībvalstīm ir jāatceļ vai jāizbeidz bēgļa statuss vai jāatsaka tā pagarināšana vai tās to var darīt saskaņā ar 14. pantu. Direktīvas 14. panta 1. punkts ir jāinterpretē kopsakarā ar KD (pārstrādāta versija) 11. pantu, un 14. panta 3. punkta a) apakšpunkts ir jāinterpretē kopā ar KD (pārstrādāta versija) 12. pantu. Dalībvalstīm ir jāatceļ vai jāizbeidz alternatīvās aizsardzības statuss vai jāatsaka tā pagarināšana vai tās to var darīt saskaņā ar 19. pantu. Direktīvas 19. panta 1. punkts ir jāinterpretē kopsakarā ar KD (pārstrādāta versija) 16. pantu; 19. panta 2. punkts ir jāinterpretē kopā ar KD (pārstrādāta versija) 17. panta 3. punktu; un 19. panta 3. punkta a) apakšpunkts ir jāinterpretē kopā ar KD (pārstrādāta versija) 17. panta 1. un 2. punktu.

Tālāk 2. tabulā ir norādīts, kuri KD (pārstrādāta versija) panti mijiedarbojas, lai rezultātā bēgļa statusa vai alternatīvās aizsardzības statusa izbeigšana būtu vai nu obligāta, vai diskrecionāra.

2. tabula. KD (pārstrādāta versija) obligātie un diskrecionārie panti attiecībā uz bēgļa statusa vai alternatīvās aizsardzības statusa izbeigšanu

Pamati	KD (pārstrādāta versija) pants	Obligāts	Diskrecionārs
Izbeigšana (bēgļa statuss)	14. panta 1. punkts un 11. pants	✓	
Izslēgšana (bēgļa statuss)	14. panta 3. punkta a) apakšpunkts un 12. pants	✓	
Nepareizi uzrādīti vai neuzrādīti fakti (bēgļa statuss)	14. panta 3. punkta b) apakšpunkts	✓	
Draudi dalībvalsts drošībai (bēgļa statuss)	14. panta 4. punkta a) apakšpunkts		✓
Draudi dalībvalsts sabiedrībai (bēgļa statuss)	14. panta 4. punkta b) apakšpunkts		✓
Izbeigšana (alternatīvā aizsardzība)	19. panta 1. punkts un 16. pants	✓	
Izslēgšana (alternatīvā aizsardzība)	19. panta 2. punkts un 17. panta 3. punkts		✓
Izslēgšana (alternatīvā aizsardzība)	19. panta 3. punkta a) apakšpunkts un 17. panta 1. un 2. punkts	✓	
Nepareizi uzrādīti vai neuzrādīti fakti (alternatīvā aizsardzība)	19. panta 3. punkta b) apakšpunkts	✓	

Šīs juridiskās analīzes daļas mērķis ir iepazīstināt ar apstākļiem, kuros ir jāatceļ vai jāizbeidz bēgļa statuss vai alternatīvās aizsardzības statuss, vai jāatsaka šo statusu pagarināšana vai kuros to var darīt. Turklāt ir sniegts īss pārskats par ES Pamattiesību hartas un Konvencijas par bēgļa statusu nozīmīgumu starptautiskās aizsardzības atcelšanas, izbeigšanas vai atteikuma to pagarināt kontekstā, kā arī par starptautiskās aizsardzības izbeigšanas sekām.

²³ Saskaņā ar KD (pārstrādāta versija) 2. panta a) punktu "starptautiskā aizsardzība" ir bēgļa statuss un alternatīvās aizsardzības statuss, kas definēti e) un g) punktā. KD (pārstrādāta versija) "starptautiskās aizsardzības saņēmējs" ir definēts kā "persona, kurai ir piešķirts bēgļa statuss vai alternatīvās aizsardzības statuss, kā noteikts e) un g) apakšpunktā" (2. panta b) punkts); "bēgļa statuss" ir definēts kā tas, "ka dalībvalsts atzīst trešās valsts valstspiederīgo vai bezvalstnieku par bēgli" (2. panta e) punkts); un "alternatīvās aizsardzības statuss" ir definēts kā tas, "ka dalībvalsts atzīst trešās valsts valstspiederīgo vai bezvalstnieku kā personu, kas ir tiesīga saņemt alternatīvo aizsardzību" (2. panta g) punkts).

Analīzes 1. daļai ir piecas iedaļas, kā izklāstīts 3. tabulā.

3. tabula. 1. daļas struktūra

Iedaļa	Nosaukums	Lpp.
1.1	Ievads	13
1.2	Bēgļa statusa izbeigšana	16
1.3	Alternatīvās aizsardzības statusa izbeigšana	18
1.4	Starptautiskās aizsardzības izbeigšana un ES Pamattiesību harta	19
1.5	Starptautiskās aizsardzības izbeigšana un Konvencija par bēgļa statusu	20
1.6	Starptautiskās aizsardzības izbeigšanas sekas	23

1.1. Ievads

Starptautisko aizsardzību, kas nozīmē bēgļa statusu un alternatīvās aizsardzības statusu, kuri definēti KD (pārstrādāta versija) 2. panta e) un g) punktā, var atcelt, izbeigt vai atteikt tās pagarināšanu, balstoties uz 2. attēlā izklāstītajiem pamatiem.

2. attēls. Pamati bēgļa statusa un alternatīvās aizsardzības statusa atcelšanai, izbeigšanai vai atteikumam šo statusu pagarināt

Izbeigšana	Ja apstākļu, kuru dēļ tika piešķirta starptautiskā aizsardzība, vairs nav vai tie ir mainījušies tādā mērā, ka aizsardzība vairs nav vajadzīga
Izslēgšana	Ja starptautiskās aizsardzības saņēmējs būtu bijis jāizslēdz vai ir izslēgts no bēgļa statusa un/vai no tiesībām uz alternatīvo aizsardzību, balstoties uz KD (pārstrādāta versija) noteiktajiem konkrētajiem pamatiem
Nepareizi uzrādīti vai neuzrādīti fakti	Ja starptautiskās aizsardzības saņēmējs nepareizi uzrādījis vai nav uzrādījis faktus, tostarp, izmantojot viltotus dokumentus, un tam bijusi izšķiroša nozīme bēgļa statusa vai alternatīvās aizsardzības statusa piešķiršanā
Draudi dalībvalsts drošībai	Ja saskaņā ar KD (pārstrādāta versija) noteiktajiem kritērijiem starptautiskās aizsardzības saņēmēju uzskata par draudu tās dalībvalsts drošībai, kurā tas atrodas
Draudi dalībvalsts sabiedrībai	Ja saskaņā ar KD (pārstrādāta versija) noteiktajiem kritērijiem starptautiskās aizsardzības saņēmēju uzskata par draudu dalībvalsts sabiedrībai

Izbeigšanas pamatojums ir tāds, ka starptautiskā aizsardzība ir paredzēta tikai tiem cilvēkiem, kam tā ir patiesi vajadzīga. EST norādīja lietā *Abdulla*:

“bēgļa statuss izbeidzas, ja attiecīgais valstspiederīgais savas izcelsmes valstī vairs nav pakļauts apstākļiem, kas liecina par minētās valsts nespēju viņam nodrošināt aizsardzību no vajāšanas, kas tiks īstenota pret viņu viena no pieciem Direktīvas 2. panta c) punktā minētajiem iemesliem dēļ. Šāda izbeigšana tādējādi nozīmē, ka apstākļu maiņas dēļ vairs nepastāv iemesli, kuru dēļ tika piešķirts bēgļa statuss”⁽²⁴⁾.

²⁴ EST (GC), 2010. gada 2. marta spriedums, *Aydin Salahadin Abdulla pret Bundesrepublik Deutschland*, apvienotās lietas C-175/08, C-176/08, C-178/08 un C-179/08, EU:C:2010:105, 69. punkts.

Saskaņā ar spriedumu lietā *Abdulla* Vācijas Federālā administratīvā tiesa norādīja, ka personu vairs nekvalificē par bēgļi, ja vairs nepastāv apstākļi, uz kuru pamata šo personu atzina par bēgļi; citiem vārdiem sakot, ja vairs nav apstākļu bēgļa statusa piešķiršanai ⁽²⁵⁾.

EST lietā *Bilali* norādīja, citējot spriedumu lietā *M'Bodj* ⁽²⁶⁾:

“Tiesa jau ir nospriedusi, ka tas būtu pretrunā Direktīvas 2011/95 vispārējai sistēmai un mērķiem, ja tajā paredzētie statusi [bēgļa statuss un alternatīvās aizsardzības statuss] tiktu piešķirti trešās valsts valstspiederīgajiem, kuri ir situācijās, kurām nav nekādas saiknes ar starptautiskās aizsardzības loģiku (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2014. gada 18. decembris, *M'Bodj*, C-542/13, EU:C:2014:2452, 44. punkts)” ⁽²⁷⁾.

Runājot par **nepareizi uzrādītu vai neuzrādītu faktu pamata loģiku**, var secināt, ka, situācijai, kādā ir persona, kurai alternatīvās aizsardzības statuss ir piešķirts uz kļūdainas informācijas pamata, neizpildot tā piešķiršanas nosacījumus, nav nekādas saiknes ar starptautiskās aizsardzības loģiku ⁽²⁸⁾.

Izlēgšanas no bēgļa statusa pamati balstās uz diviem pamatojumiem.

Pirmkārt, personām, uz kurām attiecas minētie pamati, **bēgļa statuss nav vajadzīgs**. Tas tā ir tāpēc, ka tās jau saņem aizsardzību vai palīdzību, ko sniedz ANO struktūras vai aģentūras, izņemot UNHCR, it sevišķi ANO Palīdzības un darba aģentūra Palestīnas bēgļiem Tuvajos Austrumos (UNRWA), vai tāpēc, ka valsts, kurā tie ir apmetušies uz dzīvi, pret tiem izturas tāpat kā pret saviem valstspiederīgajiem.

Otrkārt, personām, uz kurām attiecas minētie pamati, **bēgļa statuss nepienākas** ⁽²⁹⁾. Tā tas ir gadījumā, ja pastāv nopietns iemesls uzskatīt, ka tās ir personīgi atbildīgas par smagiem noziegumiem vai par darbībām, kas ir pretrunā ANO mērķiem un principiem. Šie izlēgšanas pamati, tāpat kā attiecīgie Konvencijas par bēgļa statusu panti, tika noteikti ar divējādu mērķi:

- izslēgt no bēgļa statusa personas, par kurām uzskata, ka tām nepienākas bēgļa statusa nodrošinātā aizsardzība;
- nodrošināt, ka bēgļa statusa piešķiršana neļauj konkrētu smagu noziegumu izdarītājiem izvairīties no kriminālatbildības ⁽³⁰⁾.

Tādējādi izlēgšana uz šāda pamata “nav pakārtota nosacījumam, ka pašlaik pastāv draudi uzņēmējai dalībvalstij” ⁽³¹⁾.

EST lietā *K un HF* norādīja, ka KD (pārstrādāta versija) 12. panta 2. punktā un Konvencijas par bēgļa statusu 1. panta F daļā paredzētie noziegumi un darbības “būtiski apdraud tādas pamatvērtības kā cilvēka cieņas un cilvēktiesību respektēšana, uz kurām (..) ir balstīta Savienība, kā arī mieru, ko (..) Savienība tiecas veicināt” ⁽³²⁾.

Savā spriedumā lietā *Ahmed* EST norādīja, ka, tāpat kā KD (pārstrādāta versija) 12. panta 2. punktā paredzētajiem pamatiem izlēgšanai no bēgļa statusa, **pamatu izlēgšanai no alternatīvās aizsardzības mērķis** “ir izslēgt no šī [alternatīvās aizsardzības] statusa personas, kas ir atzītas par necienīgām saņemt ar šo statusu saistīto aizsardzību, un saglabāt uzticamību kopējai Eiropas patvēruma sistēmai” ⁽³³⁾. Tāpat šis mērķis attiecas uz pamatu, kas saistīts ar **draudiem dalībvalsts drošībai un/vai sabiedrībai**.

Tālāk 3. attēlā ir uzskaitīti pamati un KD (pārstrādāta versija) attiecīgie noteikumi starptautiskās aizsardzības izbeigšanai.

²⁵ Federālā administratīvā tiesa (*Bundesverwaltungsgericht*, Vācija), 2011. gada 1. jūnija spriedums, 10 C 25.10, 18. punkts. Sk. arī Apelācijas tiesas (Anglija un Velsa, Apvienotā Karaliste) 2018. gada 2. maija spriedumu, *Secretary of State for the Home Department pret MA (Somālija)* (2018. gads), EWCA Civ 994, 47. punkts, kur norādīts, ka “nav pamatota iemesla turpināt bēgļa statusu ilgāk par laiku, kad pret bēgļi ir vēsta vajāšana, kuras dēļ šai personai bija tiesības uz bēgļa statusu, vai jebkāda cita vajāšana, kā dēļ šī persona būtu bēgļis vai kā dēļ tai būtu tiesības uz turpmāku aizsardzību”.

²⁶ EST, 2014. gada 18. decembra spriedums, *Mohamed M'Bodj pret État belge*, C-542/13, EU:C:2014:2452.

²⁷ EST, 2019. gads, *Bilali* (14. zemsvītras piezīme iepriekš), 44. punkts.

²⁸ 14. zemsvītras piezīme, 44. punkts. Sk. arī EST, 2019. gads, *M'Bodj*, op. cit. (26. zemsvītras piezīme iepriekš).

²⁹ EST, 2010. gads, *B un D*, op. cit. (11. zemsvītras piezīme iepriekš), 104. punkts; EST (GC), 2018. gada 2. maija spriedums, *K pret Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie un HF pret Belgische Staat*, apvienotās lietas C-331/16 un C-366/16, EU:C:2018:296, 50. punkts.

³⁰ EST, 2018. gads, *K un HF*, op. cit. (29. zemsvītras piezīme iepriekš), 50. punkts. Sk. arī EST, 2010. gads, *B un D*, op. cit. (11. zemsvītras piezīme iepriekš), 104. punkts.

³¹ EST, 2018. gads, *K un HF*, op. cit. (29. zemsvītras piezīme iepriekš), 50. punkts.

³² 29. zemsvītras piezīme, 46. punkts.

³³ EST, 2018. gada 13. septembra spriedums, *Shajin Ahmed pret Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal*, C-369/17, EU:C:2018:713, 51. punkts.

3. attēls. KD (pārstrādāta versija) panti, kas attiecas uz bēgļa statusa un alternatīvās aizsardzības statusa izbeigšanu

Pamati	Bēgļa statusa noteikums	Alternatīvās aizsardzības statusa noteikums
Izbeigšana	14. panta 1. punkts kopā ar 11. pantu	19. panta 1. punkts kopā ar 16. pantu
Izslēgšana	14. panta 3. punkta a) apakšpunkts kopā ar 12. pantu	19. panta 2. punkts un 19. panta 3. punkta
Nepareizi uzrādīti vai neuzrādīti fakti	14. panta 3. punkta b) apakšpunkts	a) apakšpunkts kopā ar 17. pantu
Draudi dalībvalsts drošībai	14. panta 4. punkta a) apakšpunkts	19. panta 3. punkta b) apakšpunkts
Draudi dalībvalsts sabiedrībai	14. panta 4. punkta b) apakšpunkts	19. panta 3. punkta a) apakšpunkts kopā ar 17. panta 1. punkta d) apakšpunktu

Tomēr EST ir noteikusi, ka, ņemot vērā iespējamās smagās sekas, “kas ir [saistītas] ar personas neaizskaramību un ar individuālām brīvībām,” ja starptautiskā aizsardzība tiktu neatbilstīgi izbeigta, “riska lieluma vērtējums (..) jāveic uzmanīgi un rūpīgi” ⁽³⁴⁾.

Kad personai piešķir starptautisko aizsardzību, tai ir tiesības uz visām tiesībām un priekšrocībām, kas saistītas ar šo statusu. Tāpēc lēmumam to atcelt, izbeigt vai atteikties šo statusu pagarināt būs vajadzīgi pamatoti iemesli. Uz to atsaucās Lordu palāta (Apvienotā Karaliste) lietā *Hoxha*, kad tiesa norādīja:

“Kad patvēruma pieteikums ir oficiāli noteikts un bēgļa statuss ir oficiāli piešķirts ar visām no šāda statusa izrietošajām priekšrocībām saskaņā ar Konvenciju un valsts tiesību aktiem, bēglim ir pārliecība par drošu nākotni uzņēmējvalstī un tiesiskā palāvība, ka nākotnē tam šis statuss netiks atņemts, izņemot pierādāmu pamatotu un pietiekamu iemeslu dēļ.” ⁽³⁵⁾

Ņemot vērā smagās sekas, kas var izrietēt no starptautiskās aizsardzības atcelšanas, izbeigšanas vai atteikuma to pagarināt, dalībvalstīm ir jānodrošina, lai tiktu aizsargātas attiecīgās personas pamattiesības, kas noteiktas ES Pamattiesību hartā. Šajā saistībā KD (pārstrādāta versija) 16. apsvērumā ir skaidri norādīts, ka direktīva “cenšas nodrošināt, ka pilnībā tiek respektēta cilvēka cieņa un patvēruma pieteikuma iesniedzēja un viņu pavadošo ģimenes locekļu tiesības uz patvērumu” ⁽³⁶⁾. Tāpēc ir skaidrs, ka

“pret bēgļa statusa atcelšanu nedrīkst izturēties vieglprātīgi, ne tikai tāpēc, ka pastāv iespēja, ka bēglis, atgriežoties savā valstspiederības valstī, var saskarties ar reālu risku, bet arī tāpēc, ka pēc tam, kad ir ticis

³⁴ EST (GC), 2010. gads, *Abdulla*, op. cit. (24. zemsvītras piezīme).

³⁵ Lordu palāta (*House of Lords*, Apvienotā Karaliste), 2005. gada 10. marta spriedums, *R (Hoxha) pret Special Adjudicator*, (2005. gads) UKHL 19, 65. punkts.

³⁶ Papildu informāciju sk. 1.4. iedaļā “Starptautiskās aizsardzības izbeigšana un ES Pamattiesību harta”.

piešķirts bēgļa statuss, ir samērā nežēlīgi gaidīt, lai bēglis jaunā uzņēmējvalstī no jauna izveidotu sev dzīvi, pastāvīgi apzinoties, ka var tikt nosūtīts atpakaļ uz savu sākotnējo valstspiederības valsti”⁽³⁷⁾).

1.2. Bēgļa statusa izbeigšana

KD (pārstrādāta versija) 14. pants attiecas uz bēgļa statusa atcelšanu, izbeigšanu vai atteikumu to pagarināt.

KD (pārstrādāta versija) 14. pants Bēgļa statusa atcelšana, izbeigšana vai atteikums to pagarināt

1. Attiecībā uz starptautiskās aizsardzības pieteikumiem, kas iesniegti pēc Direktīvas 2004/83/EK stāšanās spēkā, dalībvalstis atceļ, izbeidz vai atsaka pagarināt trešās valsts valstspiederīgo vai bezvalstnieka bēgļa statusu, ko piešķirusi valsts, administratīva, tiesu vai tiesām līdzīgu iestāžu struktūra, ja viņš izbeidzis būt bēglis saskaņā ar 11. pantu.
2. Neskarot 4. panta 1. punktā noteikto bēgļa pienākumu darīt zināmus visus būtiskos faktus un sniegt visu attiecīgo viņa rīcībā esošo dokumentāciju, dalībvalsts, kas piešķirusi bēgļa statusu, individuāli par katru personu parāda, ka attiecīgā persona zaudējusi bēgļa statusu vai nekad nav bijusi bēglis saskaņā ar šā panta 1. punktu.
3. Dalībvalstis atceļ, izbeidz vai atsaka pagarināt trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka bēgļa statusu, ja attiecīgā dalībvalsts pēc tam, kad viņam piešķirts bēgļa statuss, konstatē, ka:
 - a) viņš saskaņā ar 12. pantu būtu jāizslēdz vai ir izslēgts no to persona loka, ko atzīst par bēgli;
 - b) bēgļa statusa piešķiršanā izšķiroša nozīme bijusi nepareizi uzrādītiem vai neuzrādītiem faktiem, tostarp viltotu dokumentu izmantošanai.
4. Dalībvalstis var atcelt, izbeigt vai atteikt pagarināt bēgļa statusu, ko piešķirusi valsts, administratīva, tiesu vai tiesām līdzīgu iestāžu struktūra, ja:
 - a) ir pamats [pamatots iemesls] uzskatīt, ka viņš rada draudus tās dalībvalsts drošībai, kurā viņš uzturas;
 - b) viņš pēc notiesāšanas ar galīgu spriedumu par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu rada draudus šīs dalībvalsts sabiedrībai.
5. Situācijās, kas aprakstītas 4. punktā, dalībvalstis var izlemt nepiešķirt bēglim statusu, ja šāds lēmums vēl nav bijis pieņemts.
6. Personas, uz kurām attiecas 4. vai 5. punkts, ir tiesīgas saņemt tiesības, kas uzskaitītas Ženēvas konvencijas 3., 4., 16., 22., 31., 32. un 33. pantā, vai līdzīgas tiesības, ciktāl šādas tiesības ir spēkā dalībvalstī.

Saskaņā ar 14. panta 1. punktu “dalībvalstis **atceļ, izbeidz vai atsaka** pagarināt [tādu] trešās valsts valstspiederīgo vai bezvalstnieka bēgļa statusu, [kas izbeiguši] būt bēglis saskaņā ar 11. pantu”. Tādējādi 14. panta 1. punkts ir obligāts un ir jāpiemēro kopā ar KD (pārstrādāta versija) 11. pantu.

KD (pārstrādāta versija) 11. pants attiecas uz izbeigšanu. No 11. panta skaidri izriet, ka bēgļa statuss principā nav pastāvīgs statuss un ka trešās valsts valstspiederīgajam vai bezvalstniekam noteiktos apstākļos var izbeigt

³⁷ Administratīvā pirmstadija (*Upper Tribunal*) (Imigrācijas un patvēruma lietu palāta (*Immigration and Asylum Chamber*)) (Apvienotā Karaliste), 2017. gada 24. novembra spriedums, *ES pret Secretary of State for the Home Department*, apelācija Nr. RP/00039/2016, 8. punkts. Sk. arī UNHCR, *Vadlīnijas par starptautisko aizsardzību: bēgļa statusa izbeigšana saskaņā ar 1951. gada Konvencijas par bēgļa statusu 1. panta C daļas 5. un 6. punktu (klauzulas par to, ka vairs nepastāv apstākļi)* (*Guidelines on International Protection: Cessation of refugee status under Article 1C(5) and (6) of the 1951 Convention relating to the Status of Refugees (the 'ceased circumstances' clauses)*), 2003. gada 10. februāris, HCR/GIP/03/03 (turpmāk “UNHCR, *Vadlīnijas par starptautisko aizsardzību Nr. 3*”), 7. punkts: “Bēgļa statusa izbeigšana aptur tiesības, kas izriet no šā statusa. Šāda izbeigšana var nozīmēt personas atgriešanu uz izcelsmes valsti un tādējādi var saraut saiknes ar ģimeni, sociālajiem tīkliem un nodarbinātību sabiedrībā, kurā bēglis ir iedzīvojis. Rezultātā klauzulu par to, ka vairs nepastāv apstākļi, pārgraiž vai nepietiekami pamatotai piemērošanai var būt smagas sekas. Tāpēc šīs klauzulas ir jāinterpretē šauri un ir jānodrošina, lai vispārējās izbeigšanas noteikšanas procedūras būtu taisnīgas, skaidras un pārredzamas.” Sk. arī 7. daļu “Jautājumi, kas attiecas uz procedūrām un pierādījumiem”, lai iegūtu plašāku informāciju; vairāk par starptautiskās aizsardzības izbeigšanas sekām lasiet 1.6. iedaļā.

bēgļa statusu⁽³⁸⁾. Sešas izbeigšanas klauzulas 11. panta 1. punktā aptver divu veidu situācijas: apstākļus saistībā ar izmaiņām bēgļa personīgajā situācijā (a)–d) apakšpunkts) un apstākļus saistībā ar izmaiņām izcelsmes valstī (e) un f) apakšpunkts). Plašāku informāciju par bēgļa statusa izbeigšanu, kas balstās uz 11. panta 1. punkta a)–d) apakšpunktā noteiktajiem izbeigšanas pamatiem, skatiet 2. daļā; plašāku informāciju par 11. panta 1. punkta e) un f) apakšpunktā noteiktajiem pamatiem skatiet 3. daļā.

Saskaņā ar 14. panta 2. punktu, neskarot KD (pārstrādāta versija) 4. panta 1. punktā noteikto bēgļa pienākumu darīt zināmus visus būtiskos faktus un sniegt visu attiecīgo viņa rīcībā esošo dokumentāciju, dalībvalstij, kas piešķirusi bēgļa statusu, “individuāli par katru personu [jāparāda], ka attiecīgā persona zaudējusi bēgļa statusu vai nekad nav bijusi bēglis” saskaņā ar KD (pārstrādāta versija) 14. panta 1. punktu⁽³⁹⁾. Papildu informāciju par procedūras aspektiem saistībā ar novērtējumu “individuāli par katru personu”, kā paredz 14. panta 2. punkts, un par jautājumiem saistībā ar pierādījumiem skatiet 7.4. iedaļā.

Direktīvas 14. panta 3. punkts ir obligāta klauzula, kas dalībvalstīm uzliek pienākumu atcelt vai izbeigt bēgļa statusu vai atteikt tā pagarināšanu konkrētos citos apstākļos.

Šāds pienākums var rasties saskaņā ar 14. panta 3. punkta a) apakšpunktu, ja ir konstatēts, ka trešās valsts valstspiederīgais vai bezvalstnieks “saskaņā ar 12. pantu būtu jāizslēdz vai ir izslēgts no to persona loka, ko atzīst par bēgli”⁽⁴⁰⁾. Direktīvas 12. pants, kas atspoguļo Konvencijas par bēgļa statusu 1. panta D, E un F daļā noteiktos izslēgšanas pamatus⁽⁴¹⁾, ir piemērojams šādām personu kategorijām:

- personām, kas saņem “aizsardzību vai palīdzību, ko sniedz Apvienoto Nāciju Organizācijas struktūras vai aģentūras, izņemot [UNHCR]”⁽⁴²⁾;
- personām, ko “tās valsts kompetentās iestādes, kurās [tās] uzturas, atzinušas, ka [tām] ir tiesības un pienākumi, kādi attiecināti uz šīs valsts valstspiederības turētājiem; vai arī tiesības vai pienākumi, kas tiem līdzvērtīgi”⁽⁴³⁾; un
- personām, kam nepienākas starptautiskā bēgļu aizsardzība, jo pastāv nopietns iemesls uzskatīt, ka tās ir izdarījušas “noziegumu pret mieru, kara noziegumu vai noziegumu pret cilvēci (...) [vai], pirms (...) tika [uzņemtas] kā [bēglis], ir ārpus patvēruma valsts [izdarījušas] smagu nepolitisku noziegumu, [vai ir vainīgas] darbībās, kas ir pretējas ANO mērķiem un principiem”⁽⁴⁴⁾.

Direktīvas 14. panta 3. punkta b) apakšpunkts nosaka, ka bēgļa statuss ir jāatceļ vai jāizbeidz vai jāatsaka tā pagarināšana, ja “bēgļa statusa piešķiršanā izšķiroša nozīme bijusi nepareizi uzrādītiem vai neuzrādītiem faktiem, tostarp viltotu dokumentu izmantošanai”. Plašāku informāciju par 14. panta 3. punktu skatiet 4. daļā.

Direktīvas 14. panta 4. punkts atšķiras no 14. panta 1. un 3. punkta, jo tas nav obligāts noteikums. Saskaņā ar KD (pārstrādāta versija) 14. panta 4. punkta a) apakšpunktu dalībvalstis var “atcelt, izbeigt vai atteikt pagarināt bēgļa statusu”, ja “ir pamats [pamatots iemesls] uzskatīt, ka [bēglis] rada draudus tās dalībvalsts drošībai, kurā viņš uzturas”. Direktīvas 14. panta 4. punkta b) apakšpunkts to atļauj arī gadījumā, ja bēglis “pēc notiesāšanas ar galīgu spriedumu par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu rada draudus šīs dalībvalsts sabiedrībai”. Plašāku analīzi par 14. panta 4.–6. punktu skatiet 5. daļā.

³⁸ Ģenerāladvokāta Mazák 2009. gada 15. septembra atzinums, *Aydin Salahadin Abdulla pret Bundesrepublik Deutschland, Kamil Hasan pret Bundesrepublik Deutschland, Ahmed Adem un Hamrin Mosa Rashi pret Bundesrepublik Deutschland, Dler Jamal pret Bundesrepublik Deutschland*, apvienotās lietas C-175/08, C-176/08, C-178/08 un C-179/08, EU:C:2009:551, 45. punkts.

³⁹ KD (pārstrādāta versija) 4. panta 1. punktā ir noteikts, ka “[d]alībvalstis var uzskatīt par pieteikuma iesniedzēja pienākumu pēc iespējas ātrāk iesniegt visas sastāvdaļas, kas nepieciešamas, lai pamatotu starptautiskās aizsardzības pieteikumu. Dalībvalsts pienākums ir, sadarbojoties ar pieteikuma iesniedzēju, novērtēt attiecīgās pieteikuma sastāvdaļas”.

⁴⁰ Direktīvas 12. pants attiecas uz izslēgšanu. Sk. galvenokārt EASO, *Izslēgšana: Kvalifikācijas direktīvas 12. un 17. pants – juridiskā analīze*, 2. izdevums, 2020. gads.

⁴¹ Šo pantu formulējumu skatiet A papildinājumā “Izraudzīti starptautiskie noteikumi”. Ņemiet vērā, ka KD (pārstrādāta versija) 12. panta 1. punkta a) apakšpunktā un Konvencijas par bēgļa statusu 1. panta D daļā ir gan izslēgšanas, gan iekļaušanas klauzula. Sk. arī EASO, *Izslēgšana*, op. cit. (40. zemsvītras piezīme iepriekš), 2.2.2. iedaļa.

⁴² KD (pārstrādāta versija) 12. panta 1. punkta a) apakšpunkts. Sk. arī Konvencijas par bēgļa statusu 1. panta D daļu, kas citēta A papildinājumā “Izraudzīti starptautiskie noteikumi”.

⁴³ KD (pārstrādāta versija) 12. panta 1. punkta b) apakšpunkts. Sk. arī Konvencijas par bēgļa statusu 1. panta E daļu, kas citēta A papildinājumā “Izraudzīti starptautiskie noteikumi”.

⁴⁴ KD (pārstrādāta versija) 12. panta 2. punkts. Sk. arī Konvencijas par bēgļa statusu 1. panta F daļu, kas citēta A papildinājumā “Izraudzīti starptautiskie noteikumi”. Svarīgi atzīmēt, ka uz 12. panta 2. punkta b) apakšpunktā un Konvencijas par bēgļa statusu 1. panta F daļas b) punktā paredzēto izslēgšanas pamatu attiecas laika un ģeogrāfiski ierobežojumi, tāpēc tas nedrīkst būt pamatā pareizi piešķirta bēgļa statusa izbeigšanai. Papildu norādījumus par 12. un 17. panta izslēgšanas noteikumu interpretēšanu un piemērošanu skatiet EASO, *Izslēgšana*, op. cit. (40. zemsvītras piezīme iepriekš).

Ja bēgļa statusu atceļ vai izbeidz vai atsaka tā pagarināšanu, attiecīgā persona var atbilst kritērijiem alternatīvās aizsardzības statusa piešķiršanai ⁽⁴⁵⁾. Jāņem vērā, ka EST lietā *Abdulla* norādīja, ka bēgļa statusa izbeigšana neskar attiecīgās personas tiesības pieprasīt alternatīvo aizsardzību ⁽⁴⁶⁾.

1.3. Alternatīvās aizsardzības statusa izbeigšana

KD (pārstrādāta versija) 19. pantā ir izklāstīti apstākļi, kādos dalībvalstis var atcelt vai izbeigt alternatīvās aizsardzības statusu vai atteikt tā pagarināšanu vai kādos tas tām ir jādara.

KD (pārstrādāta versija) 19. pants Alternatīvās aizsardzības statusa atcelšana, izbeigšana vai atteikums to pagarināt
1. Attiecībā uz starptautiskās aizsardzības pieteikumiem, kas iesniegti pēc Direktīvas 2004/83/EK stāšanās spēkā, dalībvalstis atceļ, izbeidz vai atsaka pagarināt trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka alternatīvās aizsardzības statusu, ko piešķirusi valsts, administratīva, tiesu vai tiesām līdzīgu iestāžu struktūra, ja viņš vairs nav tiesīgs saņemt alternatīvo aizsardzību saskaņā ar 16. pantu. 2. Dalībvalstis var atcelt, izbeigt vai atteikt pagarināt trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka alternatīvās aizsardzības statusu, ko piešķirusi valsts, administratīva, tiesu vai tiesām līdzīgu iestāžu struktūra, ja pēc alternatīvās aizsardzības statusa piešķiršanas viņš saskaņā ar 17. panta 3. punktu būtu jāizslēdz no to personu loka, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību. 3. Dalībvalstis atceļ, izbeidz vai atsaka pagarināt trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka alternatīvās aizsardzības statusu, ja: a) viņš pēc tam, kad viņam piešķirts alternatīvās aizsardzības statuss, saskaņā ar 17. panta 1. un 2. punktu būtu jāizslēdz vai ir izslēgts no to personu loka, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību; b) alternatīvās aizsardzības statusa piešķiršanā izšķiroša nozīme bijusi nepareizi uzrādītiem vai neuzrādītiem faktiem, tostarp viltotu dokumentu izmantošanai. 4. Neierobežojot 4. panta 1. punktā noteikto trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka pienākumu darīt zināmus visus būtiskos faktus un sniegt visu attiecīgo viņa rīcībā esošo dokumentāciju, dalībvalsts, kas piešķirusi alternatīvās aizsardzības statusu, individuāli par katru personu parāda, ka attiecīgā persona vairs nav vai vispār nav tiesīga saņemt alternatīvo aizsardzību saskaņā ar šā panta 1., 2. un 3. punktu.

Direktīvas 19. panta 1. punkts ir obligāts noteikums, kas dalībvalstīm uzliek pienākumu atcelt vai izbeigt trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka alternatīvās aizsardzības statusu vai atteikt tā pagarināšanu, ja šī persona vairs nav tiesīga saņemt alternatīvo aizsardzību saskaņā ar 16. pantu.

Direktīvas 16. pants attiecas uz alternatīvās aizsardzības izbeigšanu. Direktīvas 16. panta 1. punktā ir noteikts, ka persona "vairs nav [tiesīga] saņemt alternatīvo aizsardzību, ja apstākļi, kuru dēļ bijis piešķirts alternatīvās aizsardzības statuss, vairs nepastāv vai ir mainījušies tādā mērā, ka aizsardzība vairs nav nepieciešama". Direktīvas 16. panta 2. punkts nosaka, ka "apstākļu [izmaiņām] ir [jābūt] tik [būtiskām] un [pastāvīgām], ka persona (...) vairs nesaskaras ar reālu būtiska kaitējuma risku" ⁽⁴⁷⁾.

Tieši 19. panta 1. punkta formulējums kopā ar 16. panta 1. punktu nosaka dalībvalstīm pienākumu atcelt vai izbeigt alternatīvo aizsardzību vai atteikt tās pagarināšanu, ja ir atbilstība tur paredzētajiem nosacījumiem, izņemot 16. panta 3. punktā noteiktajos gadījumos. Direktīvas 16. panta 3. punktā ir atsauce tieši uz "nepārvaramiem iemesliem" un ir noteikts, ka 16. panta 1. punktu "nepiemēro alternatīvās aizsardzības statusa

⁴⁵ Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos (CNDA, Francija), 2015. gada 5. oktobra spriedums, *M. Z.*, Nr. 14033523 C+. Dalībvalstīm var būt dažādas procedūras prasības, kas attiecas uz to, kā tiek izskatīta kvalificēšanās alternatīvās aizsardzības statusam gadījumā, kad tiek atcelts vai izbeigts bēgļa statuss vai atteikta tā pagarināšana.

⁴⁶ EST (GC), 2010. gads, *Abdulla*, *op. cit.* (24. zemsivītras piezīme): "pirmā aizsardzības režīma izbeigšana nevar būt pakārtota konstatējumam, ka nav izpildīti otrā aizsardzības režīma piemērošanas nosacījumi".

⁴⁷ Vārdi "nozīmīgs [būtisks] un pastāvīga rakstura [pastāvīgs]" ir izmantoti arī EST (GC), 2010. gads, lietā *Abdulla*, *op. cit.* (24. zemsivītras piezīme), un galīgajā nolēmumā.

saņēmējam, kurš var atsaukties uz nepārvaramiem iemesliem, kas izriet no iepriekš nodarīta būtiska kaitējuma, lai atteiktos pieņemt valstspiederības valsts aizsardzību vai, ja viņš ir bezvalstnieks, kuram nav valstspiederības, viņa agrākās pastāvīgās dzīvesvietas valsts aizsardzību”⁽⁴⁸⁾. Plašāku analīzi par KD (pārstrādāta versija) 19. panta 1. punktu un 16. pantu skatiet 6.2. iedaļā.

Tomēr 19. panta 2. punkts nav obligāts. Tas ļauj dalībvalstīm “atcelt, izbeigt vai atteikt pagarināt (...) alternatīvās aizsardzības statusu (...), ja (...) [ši persona] saskaņā ar 17. panta 3. punktu būtu jāizslēdz no to personu loka, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību”. Plašāku analīzi par 19. panta 2. punktu kopā ar 17. panta 3. punktu skatiet 6.3. iedaļā.

Direktīvas 19. panta 3. punkta a) apakšpunkts uzliek dalībvalstīm pienākumu atcelt, izbeigt vai atteikt pagarināt alternatīvo aizsardzību, ja saņēmējs “saskaņā ar 17. panta 1. un 2. punktu būtu jāizslēdz vai ir izslēgts no to personu loka, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību”⁽⁴⁹⁾. Plašāku analīzi par 19. panta 3. punkta a) apakšpunktu kopā ar 17. panta 1. un 2. punktu skatiet 6.3. iedaļā.

Direktīvas 19. panta 3. punkta b) apakšpunkts prasa dalībvalstīm atcelt, izbeigt vai atteikt pagarināt šādu aizsardzību, ja “alternatīvās aizsardzības statusa piešķiršanā izšķiroša nozīme bijusi nepareizi uzrādītiem vai neuzrādītiem faktiem, tostarp viltotu dokumentu izmantošanai”. Direktīvas 19. panta 3. punkta b) apakšpunkts ir padziļināti aplūkots 6.4. iedaļā.

1.4. Starptautiskās aizsardzības izbeigšana un ES Pamattiesību harta

KD (pārstrādāta versija) preambulas 16. apsvērumā ir noteikts tālāk izklāstītais.

KD (pārstrādāta versija) 16. apsvēruma

Šī direktīva respektē pamattiesības un ievēro principus, kas jo īpaši atzīti Eiropas Savienības Pamattiesību hartā. Šī direktīva jo īpaši cenšas nodrošināt, ka pilnībā tiek respektēta cilvēka cieņa un patvēruma pieteikuma iesniedzēja un viņu pavadošo ģimenes locekļu tiesības uz patvērumu, un veicināt minētās Hartas 1., 7., 11., 14., 15., 16., 18., 21., 24., 34. un 35. panta piemērošanu, un tādēļ tā būtu attiecīgi jāīsteno.

Saskaņā ar 16. apsvērumu KD (pārstrādāta versija) noteikumi ir jāinterpretē, ievērojot ES Pamattiesību hartā noteiktās pamattiesības un principus.

Lietā *Abdulla* ģenerālvokāts *Mazák* norādīja, ka KD (pārstrādāta versija) 11. panta 1. punkta e) apakšpunkts par to, ka apstākļi vairs nepastāv, būtu “jāinterpretē uzmanīgi, pilnībā ievērojot cilvēka cieņu”, kā atzīts ES Pamattiesību hartas 1. pantā⁽⁵⁰⁾. EST lietā *Abdulla* skaidri atsaucās uz Pamattiesību hartu un norādīja, ka “[š]ī interpretācija, kā tas izriet no Direktīvas preambulas desmitā apsvēruma [tagad KD (pārstrādāta versija) 16. apsvēruma], ir jāveic, ievērojot arī pamattiesības, kā arī principus, kas ir atzīti Hartā”⁽⁵¹⁾.

ES Pamattiesību hartā ir vairāki panti, kas skaidri parāda tās nozīmīgumu saistībā ar lēmumiem izbeigt starptautisko aizsardzību. Piemēram, ES Pamattiesību hartas 19. panta 2. punktā ir paredzētas garantijas, kas ir svarīgas starptautiskās aizsardzības saņēmējiem, kuriem tiek atņemts šis statuss. Tajā ir noteikts: “Nevienu nedrīkst pārvietot, izraidīt vai izdot kādai valstij, ja ir liela iespējamība, ka attiecīgo personu tur sodīs ar nāvi, spīdzinās vai citādi necilvēcīgi vai pazemojoši pret viņu izturēsies vai sodīs.”⁽⁵²⁾ ES Pamattiesību hartas 18. pantā, kas paredz tiesības uz patvērumu primāros ES tiesību aktos saskaņā ar Līgumu par Eiropas Savienību un LESD, ir noteikts: “Patvēruma tiesības garantē, ievērojot noteikumus, kas ietverti (...) Ženēvas [k]onvencijā (...) un (...) Protokolā (...)”

⁴⁸ “Nepārvarami iemesli” saistībā ar alternatīvo aizsardzību ir aplūkoti 6.2.4. iedaļā.

⁴⁹ Papildu norādījumus par 17. panta interpretēšanu un piemērošanu skatiet *EASO, Izslēgšana, op. cit.* (40. zemsvītras piezīme iepriekš), 4. daļa.

⁵⁰ EST, ģenerālvokāta *Mazák* atzinums, 2009. gads, *Abdulla, op. cit.* (38. zemsvītras piezīme iepriekš), 45. punkts. ES Pamattiesību hartas 1. pantā ir noteikts: “Cilvēka cieņa ir neaizskarama. Tā ir jārespektē un jāaizsargā.”

⁵¹ EST (GC), 2010. gads, *Abdulla, op. cit.* (24. zemsvītras piezīme). KD ir noteikts: “Šī direktīva respektē pamattiesības un ievēro principus, kas jo īpaši atzīti Eiropas Savienības Pamattiesību hartā. Šī direktīva jo īpaši cenšas nodrošināt, ka pilnībā tiek respektēta cilvēka cieņa un patvēruma pieteikuma iesniedzēja un viņu pavadošo ģimenes locekļu tiesības uz patvērumu.”

⁵² Turklāt ES Pamattiesību hartas 4. pantā ir noteikts: “Nevienu nedrīkst pakļaut spīdzināšanai, necilvēcīgai vai pazemojošai attieksmei vai sodiem.” Plašāku informāciju par procesuālām garantijām starptautiskās aizsardzības izbeigšanas kontekstā skatiet 7. daļā tālāk tekstā.

KD (pārstrādāta versija) 14. panta 4.–6. punkts attiecas uz bēgļa statusa atcelšanu vai izbeigšanu vai atteikumu to pagarināt, ja “ir pamats [pamatots iemesls] uzskatīt, ka [bēglis] rada draudus (..) dalībvalsts drošībai”, vai ja “viņš pēc notiesāšanas ar galīgu spriedumu par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu rada draudus šīs dalībvalsts sabiedrībai”. Līdz 2019. gadam būtiski atšķīrās viedoklis par to, vai KD (pārstrādāta versija) 14. panta 4.–6. punkts atbilst Konvencijai par bēgļa statusu un it sevišķi ES Pamattiesību hartas 18. pantam. Šo jautājumu EST atrisināja lietā *M, X un X* ⁽⁵³⁾. Savā spriedumā EST virspalāta secināja, ka “[KD (pārstrādāta versija)] 14. panta 4.–6. punkta pārbaudē nav konstatēts neviens apstāklis, kas varētu ietekmēt šo tiesību normu spēkā esamību, ņemot vērā LESD 78. panta 1. punktu un [Eiropas Savienības Pamattiesību] [h]artas 18. pantu” ⁽⁵⁴⁾.

Ņemot vērā Tiesas nolēmumu šajā lietā, ir acīmredzams, ka jebkāds lēmums izbeigt starptautisko aizsardzību būtu jāpieņem, atsaucoties uz ES Pamattiesību hartā paredzēto aizsardzību. EST ir skaidri norādījusi, ka KD (pārstrādāta versija) 14. panta 4.–6. punkta piemērošana:

“neskar attiecīgās dalībvalsts pienākumu ievērot atbilstošos Hartas noteikumus, piemēram, tos, kas noteikti tās 7. pantā par tiesībām uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību, 15. pantā – par brīvību izvēlēties profesiju un tiesībām strādāt, 34. pantā – par sociālo nodrošinājumu un sociālo palīdzību, kā arī 35. pantā – par veselības aizsardzību” ⁽⁵⁵⁾.

EST nepārprotamā atsauce lietā *M, X un X* uz vairākām konkrētām tiesībām uzsvēr ES Pamattiesību hartas nozīmīgumu patvēruma tiesību un starptautiskās aizsardzības izbeigšanas kontekstā un no tās izrietošās garantijas.

1.5. Starptautiskās aizsardzības izbeigšana un Konvencija par bēgļa statusu

Lietā *M, X un X* EST konstatēja, ka, lai gan ES nav Konvencijas par bēgļa statusu līgumslēdzēja puse, “tai tomēr ir jāievēro šīs konvencijas noteikumi” atbilstoši LESD 78. panta 1. punktam un ES Pamattiesību hartas 18. pantam ⁽⁵⁶⁾. Tādēļ, lai pilnībā izprastu attiecības starp Konvenciju par bēgļa statusu un KD (pārstrādāta versija), ir jāatsauca uz LESD 78. panta 1. punktu un ES Pamattiesību hartas 18. pantu.

ES Pamattiesību hartas 18. pantā ir noteikts, ka “[p]atvēruma tiesības garantē, ievērojot noteikumus, kas ietverti (..) Ženēvas [k]onvencijā (..), kā arī saskaņā ar [LESD]”. LESD 78. panta 1. punktā ir noteikts tālāk izklāstītais.

78. panta 1. punkts Līgums par Eiropas Savienības darbību

Savienība īsteno kopēju patvēruma, papildu aizsardzības un pagaidu aizsardzības politiku, lai varētu piešķirt attiecīgu statusu jebkuram trešās valsts pilsonim, kurš pieprasa starptautisku aizsardzību, un nodrošinātu atbilstību *neizraidīšanas* principam. Šai politikai jābūt saskaņā ar 1951. gada 28. jūlija Ženēvas konvenciju par bēgļu statusu un 1967. gada 31. janvāra Protokolu par bēgļu statusu, kā arī ar citiem ar to saistītiem līgumiem.

EST lietā *Bilali* atsaucās uz šo noteikumu saistībā ar patvēruma un alternatīvās aizsardzības īstenošanu saskaņā ar Konvenciju par bēgļa statusu. Tā norādīja, ka:

“no LESD 78. panta 1. punkta izriet, ka kopējai politikai, kādu Savienība īsteno patvēruma, alternatīvās aizsardzības un pagaidu aizsardzības jomā, ir jāatbilst Ženēvas konvencijai (spriedums, 2018. gada 13. septembris, *Ahmed*, C-369/17, EU:C:2018:713, 37. punkts). Turklāt no Direktīvas 2011/95 3. apsvēruma izriet, ka, iedvesmojoties no Tampērē izdarītajiem Eiropadomes secinājumiem, Savienības likumdevējs ir vēlējies nodrošināt, lai Eiropas patvēruma sistēma, kuras definēšanai ir veltīta šī direktīva, būtu balstīta uz

⁵³ EST (GC), 2019. gads, *M, X un X*, op. cit. (9. zemsivētras piezīme iepriekš).

⁵⁴ 9. zemsivētras piezīme, 112. punkts.

⁵⁵ 9. zemsivētras piezīme, 109. punkts.

⁵⁶ 9. zemsivētras piezīme, 74. un 75. punkts.

pilnīgu un visaptverošu Ženēvas konvencijas piemērošanu (spriedums, 2016. gada 1. marts, *Alo un Osso*, C-443/14 un C-444/14, EU:C:2016:127, 30. punkts)”⁽⁵⁷⁾.

KD (pārstrādāta versija) 3. apsvērumā ir atzīmēts, ka “Eiropadome 1999. gada 15. un 16. oktobrī Tampērē īpašā sanāksmē vienojās izveidot kopēju Eiropas patvēruma sistēmu, kuras pamatā būtu (...) Ženēvas konvencijas par bēgļa statusu (...) pilnīga un visaptveroša piemērošana, tādējādi apstiprinot *neizraidīšanas* principu un nodrošinot, ka nevienai personai neizdod atpakaļ vajāšanai”⁽⁵⁸⁾. Direktīvas 4. apsvērumā ir skaidri noteikts, ka “Ženēvas konvencija un protokols veido pamatu bēgļu aizsardzības starptautiski tiesiskajam režīmam”. Turklāt no 23. un 24. apsvēruma top skaidrs, ka KD (pārstrādāta versija) noteikumi tika pieņemti, “lai palīdzētu dalībvalstu kompetentajām iestādēm piemērot [K]onvenciju [par bēgļa statusu], pamatojoties uz kopīgiem jēdzieniem un kritērijiem, lai patvēruma pieteikuma iesniedzējiem atzītu bēgļa statusu minētās konvencijas 1. panta izpratnē”⁽⁵⁹⁾. Tādēļ, lai arī ar KD (pārstrādāta versija) “ir izveidota regulatīvā sistēma, kas ietver dalībvalstīm kopīgus jēdzienus un kritērijus, kas tādējādi ir arī Savienības jēdzieni un kritēriji, tā tomēr ir balstīta uz [Konvenciju par bēgļa statusu] un tās mērķis tostarp ir nodrošināt, lai pilnībā tiktu ievērots šīs konvencijas 1. pants”⁽⁶⁰⁾.

Lai gan Konvencijas par bēgļa statusu 1. panta C daļā ir noteikumi par izbeigšanu (*cessation*) un tās 1. panta D, E un F daļā ir noteikumi par izslēgšanu, tajā nav konkrēta noteikuma par bēgļa statusa atcelšanu, izbeigšanu (*ending*) vai atteikumu to pagarināt. Tomēr bēgļa statusu ir iespējams izbeigt saskaņā ar Konvenciju par bēgļa statusu.

Saskaņā ar *UNHCR* starptautiskās bēgļu tiesības paredz, ka persona, ko kāda valsts ir atzinusi par bēgli saskaņā ar Konvenciju par bēgļa statusu un/vai tās 1967. gada protokolu, var pazaudēt bēgļa statusu tikai tad, ja ir izpildīti konkrēti nosacījumi, kas izklāstīti 4. attēlā.

4. attēls. Nosacījumi bēgļa statusa zaudēšanai saskaņā ar starptautiskajām bēgļu tiesībām

Anulēšana	Lēmums anulēt tāda bēgļa statusa atzīšanu, kuru vispār nevajadzēja piešķirt. Anulēšana skar galīgus konstatējumus, t. i., tādus, ko vairs nevar apstrīdēt vai pārskatīt. Rezultātā tiek anulēts bēgļa statuss no sākotnējās noteikšanas datuma (<i>ab initio</i> vai <i>ex tunc</i> – no sākuma vai no tā laika).
Atcelšana	Bēgļa statusa atņemšana situācijās, kad persona pēc atzīšanas par bēgli ir iesaistījies darbībās, uz kurām attiecas 1951. gada konvencijas 1. panta F daļas a) vai c) punkts. Tas ietekmē nākotni (<i>ex nunc</i> – no šā brīža).
Izbeigšana	Bēgļa statusa izbeigšana saskaņā ar 1951. gada konvencijas 1. panta C daļu, jo starptautiskā aizsardzība vairs nav nepieciešama vai pamatota vai arī tāpēc ka attiecīgā persona ir īstenojusi konkrētas brīvprātīgas darbības, vai tāpēc ka ir būtiski mainījusies izcelsmes valstī pastāvošā situācija. Izbeigšana ietekmē nākotni (<i>ex nunc</i>).

Avots: *UNHCR, Piezīme par bēgļa statusa anulēšanu*, op. cit. (8. zemsvītras piezīme iepriekš), 1. punkts.

Konvencijas par bēgļa statusu 1. panta C daļas izbeigšanas klauzulas ir iekļautas KD (pārstrādāta versija) 11. panta 1. un 3. punktā⁽⁶¹⁾. KD (pārstrādāta versija) 14. panta 1. punkts atsaucas uz 11. pantu kā pamatu bēgļa statusa atcelšanai vai izbeigšanai vai atteikumam to pagarināt.

Runājot par bēgļa statusa atcelšanu vai izbeigšanu vai atteikumu to pagarināt saskaņā ar izslēgšanas pamatiem, KD (pārstrādāta versija) 14. panta 3. punkta a) apakšpunktā ir ietvertas gan tādas situācijas, kad bēglis **būtu**

⁵⁷ EST, 2019. gads, *Bilali*, op. cit. (14. zemsvītras piezīme iepriekš), 54. punkts, kurā ir arī atsauce uz EST, 2018. gads, *Ahmed*, op. cit. (12. zemsvītras piezīme iepriekš), 37. punkts.

⁵⁸ Sk. arī Tampēres Eiropadome, prezidentvalsts secinājumi, 1999. gada 15. un 16. oktobris, 13. punkts.

⁵⁹ EST (GC), 2019. gads, *M, X un X*, op. cit. (9. zemsvītras piezīme iepriekš), 81. punkts.

⁶⁰ 9. zemsvītras piezīme, 83. punkts.

⁶¹ Pilnu 1. panta C daļas tekstu skatiet A papildinājumā “Izraudzīti starptautiskie noteikumi”.

bijis jāizslēdz tā **pirms** bēgļa statusa piešķiršanas veiktās rīcības dēļ ("anulēšana" *UNHCR* terminoloģijā), gan tādas situācijas, kad bēglis ir izslēgts tā **pēc** bēgļa statusa piešķiršanas veiktās rīcības dēļ ("atcelšana" *UNHCR* terminoloģijā). Direktīvas 14. panta 3. punktā ir norādīts:

"Dalībvalstis atceļ, izbeidz vai atsaka pagarināt trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka bēgļa statusu, ja attiecīgā dalībvalsts pēc tam, kad viņam piešķirts bēgļa statuss, konstatē, ka:

a) viņš saskaņā ar 12. pantu **būtu jāizslēdz vai ir izslēgts** no to persona loka, ko atzīst par bēgli." ⁽⁶²⁾

KD (pārstrādāta versija) 12. pantā noteiktie pamati izslēgšanai no kvalifikācijas par bēgli atbilst izslēgšanas pamatiem Konvencijas par bēgļa statusu 1. panta D, E un F daļā ⁽⁶³⁾. KD (pārstrādāta versija) 12. panta 1. punkta a) apakšpunkts atspoguļo abus Konvencijas par bēgļa statusu 1. panta D daļas punktus ⁽⁶⁴⁾. KD (pārstrādāta versija) 12. panta 1. punkta b) apakšpunkts, kā arī 2. un 3. punkts atbilst pamatiem, kas noteikti attiecīgi Konvencijas par bēgļa statusu 1. panta E un F daļā, lai gan ir dažas atšķirības ⁽⁶⁵⁾.

Saskaņā ar Konvencijas par bēgļa statusu 1. panta F daļu šādu izskatīšanu var veikt ne tikai pēc tam, kad personai jau ir piešķirts bēgļa statuss. Konvencijas 1. panta F daļā ir noteikts, ka konvencijas "noteikumi neattiecas uz personu", par kuru ir nopietni iemesli uzskatīt, ka tā atbilst 1. panta F daļas a)–c) punktā noteiktajiem kritērijiem. Gan 1. panta F daļā, gan KD (pārstrādāta versija) 12. pantā ir minēti "nopietni iemesli uzskatīt" kā pierādīšanas standarts.

KD (pārstrādāta versija) 14. panta 3. punkta b) apakšpunktā ir noteikts, ka dalībvalstīm ir jāatceļ vai jāizbeidz bēgļa statuss vai jāatsaka tā pagarināšana, ja tiek konstatēts, ka bēgļa statusa piešķiršanā izšķiroša nozīme bijusi nepareizi uzrādītiem vai neuzrādītiem faktiem. Saskaņā ar Konvenciju par bēgļa statusu šādam lēmumam izbeigt bēgļa statusu, kas ticis piešķirts kļūdaini, var piemērot *UNHCR* minēto "anulēšanu". Anulēšanas rezultātā bēgļa statuss tiek anulēts no sākotnējās noteikšanas brīža ⁽⁶⁶⁾.

Jāņem vērā, ka Konvencijā par bēgļa statusu nav tiešu "anulēšanas" klauzulu. Tomēr, ja tiek konstatēts, ka personai bēgļa statuss ir piešķirts kļūdaini, bēgļa statusa sākotnējās atzīšanas anulēšana un bēgļa statusa atņemšana atbilst starptautiskajām bēgļu tiesībām un vispārējiem tiesību principiem. EST šādu situāciju minēja lietā *Bilali*, kur tā norādīja:

"Lai gan nevienā minētās [Ženēvas] konvencijas noteikumā nav tieši paredzēta bēgļa statusa zaudēšana, ja vēlāk izrādās, ka šis statuss vispār nebūtu bijis jāpiešķir, *UNHCR* tomēr uzskata, ka šādā gadījumā lēmums par bēgļa statusa piešķiršanu principā ir jāatceļ." ⁽⁶⁷⁾

Jautājums par to, vai ar KD 14. panta 4.–6. punktu, kas attiecas uz bēgļa statusa atcelšanu vai izbeigšanu vai atteikumu to pagarināt, "tiek ievērots Ženēvas konvencijas 1. pants" ⁽⁶⁸⁾, EST noskaidroja lietā *M, X un X*. Tiesai bija jāpārbauda, "vai Direktīvas 2011/95 14. panta 4.–6. punkta noteikumi var atbilstoši LESD 78. panta 1. punkta un Hartas 18. panta prasībām tikt interpretēti tādējādi, lai tiktu ievērots Ženēvas konvencijas noteikums nodrošinātais aizsardzības līmenis" ⁽⁶⁹⁾.

Veicot novērtējumu par to, vai 14. panta 4.–6. punkts atbilst Konvencijai par bēgļa statusu, Tiesa konstatēja, ka:

"Direktīvas 2011/95 14. panta 6. punkts saskaņā ar LESD 78. panta 1. punktu un Hartas 18. pantu ir jāinterpretē tādējādi, ka, ja dalībvalsts izmanto iespējas, kas paredzētas šīs direktīvas 14. panta 4. un 5. punktā, tai bēglim, kurš ir kādā no pēdējās minētajās tiesību normās minētajām situācijām un kurš atrodas minētās dalībvalsts teritorijā, būtu jāpiešķir vismaz tiesības, kas noteiktas Ženēvas konvencijā, uz kurām ir tieša atsaucē šajā 14. panta 6. punktā, kā arī minētajā konvencijā paredzētās tiesības, kuru

⁶² Izcēlums pievienots.

⁶³ Pilnu šo noteikumu tekstu skatiet A papildinājumā "Izraudzīti starptautiskie noteikumi".

⁶⁴ Sk. EST (GC), 2012. gada 9. decembra spriedums, *Mostafa Abed El Karem El Kott un citi pret Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal*, C-364/11, EU:C:2012:826, 18. punkts.

⁶⁵ 64. zemsvītras piezīme, 21. punkts. Šo noteikumu detalizētu analīzi skatiet *EASO, Izslēgšana*, op. cit. (40. zemsvītras piezīme iepriekš).

⁶⁶ *UNHCR, Piezīme par bēgļa statusa anulēšanu*, op. cit. (8. zemsvītras piezīme iepriekš), 1. punkts; sk. arī 4. attēlu iepriekš.

⁶⁷ EST, 2019. gads, *Bilali*, op. cit. (14. zemsvītras piezīme iepriekš), 58. punkts. Sk. arī *UNHCR, Rokasgrāmata par procedūram un kritērijiem bēgļa statusa noteikšanai un Vadlīnijas par starptautisko aizsardzību saskaņā ar 1951. gada konvenciju un 1967. gada Protokolu par bēgļa statusu (Handbook on procedures and criteria for determining refugee status and Guidelines on International Protection under the 1951 Convention and the 1967 Protocol relating to the Status of Refugees)*, 1979. gads, atkārtoti izdota 2019. gada februārī, HCR/1P/4/ENG/REV. 4 (turpmāk "*UNHCR, Rokasgrāmata*"), 117. punkts.

⁶⁸ EST (GC), 2019. gads, *M, X un X*, op. cit. (9. zemsvītras piezīme iepriekš), 76. punkts.

⁶⁹ 9. zemsvītras piezīme, 78. punkts.

īstenošanai nav nepieciešama likumīga uzturēšanās, neskarot iespējamās atrunas, ko šī dalībvalsts var būt formulējusi saskaņā ar šīs konvencijas 42. panta 1. punktu”⁽⁷⁰⁾.

Tiesa secināja, ka “šādi apstiprinātā Direktīvas 2011/95 14. panta 4.–6. punkta interpretācija nodrošina, ka Ženēvas konvencijā paredzētais minimālais aizsardzības līmenis, kā tas ir prasīts LESD 78. panta 1. punktā un Hartas 18. pantā, tiek ievērots”⁽⁷¹⁾.

EST lietā *M, X un X* arī precizēja, ka lēmums atcelt bēgļa statusu obligāti nenozīmē, ka persona nav bēglis saskaņā ar Konvenciju par bēgļa statusu. Tiesa konstatēja, ka var gadīties, ka personas konkrētā dalībvalstī saņem lēmumu par sava bēgļa statusa atcelšanu vai lēmumu par šā statusa piešķiršanas atteikumu, bet ka:

“šādu lēmumu pieņemšana neskartu to, ka šīs personas ir bēgļi, ja tās atbilst materiāltiesiskajiem nosacījumiem, lai tiktu uzskatītas par bēgļiem [KD (pārstrādāta versija)] 2. panta d) punkta, lasot to kopsakarā ar tās III nodaļas noteikumiem, izpratnē un tāpat arī Ženēvas konvencijas 1. panta A nodaļas izpratnē”⁽⁷²⁾.

Detalizētāku analīzi par lietu *M, X un X* skatiet 5.1., 5.4. un 5.5. iedaļā.

Lai gan Konvencijā par bēgļa statusu noteiktā sistēma attiecas tikai uz bēgļiem un neattiecas uz alternatīvās aizsardzības saņēmējiem, ir svarīgi atzīmēt, ka no Konvencijas par bēgļa statusu izrietošās prasības ir jāņem vērā arī, lai interpretētu KD (pārstrādāta versija) 19. pantu par alternatīvās aizsardzības statusa atcelšanu, izbeigšanu vai atteikumu to pagarināt. EST lietā *Bilali* izklāstīja šā principa pamatus un norādīja, ka:

“Direktīvas 2011/95 8., 9. un 39. apsvērumā ir norādīts, ka Savienības likumdevējs, atbildot uz Stokholmas programmas aicinājumu, ir vēlējies noteikt visiem starptautiskās aizsardzības saņēmējiem vienotu statusu un ka tas līdz ar to ir izvēlējis piešķirt alternatīvās aizsardzības statusa saņēmējiem tādas pašas tiesības un pabalstus, kādi tiek piešķirti bēgļa statusa saņēmējiem, izņemot atkāpes, kas ir nepieciešamas un objektīvi pamatotas (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2016. gada 1. marts, *Alo un Osso*, C-443/14 un C-444/14, EU:C:2016:127, 31., kā arī 32. punkts)”⁽⁷³⁾.

Tiesa izvērsa šo punktu, norādot, ka 19. pants ir līdzīgs 14. pantam, kas attiecas uz bēgļa statusa atcelšanu, izbeigšanu vai atteikumu to pagarināt. Šajā saistībā Tiesa atzīmēja, ka:

“Savienības likumdevējs, lai noteiktu alternatīvās aizsardzības statusa zaudēšanas pamatus, ir iedvesmojies no noteikumiem, kas ir piemērojami bēgļiem. Direktīvas 2011/95 19. pants attiecībā uz alternatīvās aizsardzības statusa zaudēšanu satur un struktūras ziņā ir līdzīgs šīs direktīvas 14. pantam par bēgļa statusa zaudēšanu, kas savukārt ir balstīts uz Ženēvas konvencijas 1. panta C daļu”⁽⁷⁴⁾.

Tāpēc, lasot LESD 78. panta 1. punktu un ES Pamattiesību hartas 18. pantu kopā ar EST jurisprudenci, top skaidrs, ka dalībvalstu lēmumi saskaņā ar KD (pārstrādāta versija) 11., 12., 14., 16., 17. un 19. pantu ir jāpieņem tā, lai tie būtu atbilstīgi Konvencijai par bēgļa statusu.

1.6. Starptautiskās aizsardzības izbeigšanas sekas

Lēmums izbeigt starptautisko aizsardzību saskaņā ar KD vai KD (pārstrādāta versija), kas nozīmē lēmumu izbeigt personas bēgļa statusu vai alternatīvās aizsardzības statusu, pats par sevi neizšķir to, vai attiecīgo personu var pārvietot vai izraidīt no dalībvalsts teritorijas.

Saistībā ar alternatīvās aizsardzības statusa atcelšanu EST lietā *Bilali* norādīja, ka alternatīvās aizsardzības statusa zaudēšana “nenozīmē, ka būtu jāpauž nostāja par atsevišķu jautājumu, vai attiecīgā persona zaudē uzturēšanās tiesības attiecīgajā dalībvalstī”⁽⁷⁵⁾. Turklāt Tiesa norādīja:

“no [KD (pārstrādāta versija)] 2. panta h) punkta beigu daļas izriet, ka (..) šajā direktīvā tiek atzīts, ka uzņemošās dalībvalstis atbilstoši savām valsts tiesībām var sniegt valsts aizsardzību, kurā ietilpst

⁷⁰ 9. zemsvītras piezīme, 107. punkts.

⁷¹ 9. zemsvītras piezīme, 111. punkts.

⁷² 9. zemsvītras piezīme, 110. punkts.

⁷³ EST, 2019. gads, *Bilali*, op. cit. (14. zemsvītras piezīme iepriekš), 55. punkts.

⁷⁴ 14. zemsvītras piezīme, 56. punkts. EST 57. punktā noteica, ka “prasības, kas izriet no Ženēvas konvencijas, ir jāņem vērā [KD (pārstrādāta versija)] 19. panta interpretācijā”.

⁷⁵ EST, 2019. gads, *Bilali*, op. cit. (14. zemsvītras piezīme iepriekš), 59. punkts.

tiesības, kas ļauj personām, kurām nav alternatīvās aizsardzības statusa, uzturēties attiecīgās dalībvalsts teritorijā”⁽⁷⁶⁾.

Ja, ņemot vērā [KD (pārstrādāta versija)] 2. panta h) punkta formulējumu, personai nav tiesību uz bēgļa vai alternatīvās aizsardzības statusu, tāds pats princips, kas tika piemērots minētajā lietā *Bilali*, šķiet, attiektos arī uz bēgļa statusa atcelšanu⁽⁷⁷⁾.

Pēc starptautiskās aizsardzības izbeigšanas starptautiskās tiesības un/vai valsts tiesību akti var turpināt aizsargāt pret pārvietošanu vai izraidīšanu no patvēruma valsts. Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (ECTK)⁽⁷⁸⁾ 3. pants pilnībā aizliedz pārvietošanu, ja tās rezultātā persona varētu tikt pakļauta spīdzināšanai vai cietsirdīgai vai pazemojošai attieksmei, vai sodīšanai. Arī ES Pamattiesību hartas 4. pants aizliedz spīdzināšanu, necilvēcīgu vai pazemojošu attieksmi vai sodus, un ES Pamattiesību hartas 19. panta 2. punkts aizliedz pārvietot, izraidīt vai izdot kādai “valstij, ja ir liela iespējamība, ka attiecīgo personu tur sodīs ar nāvi, spīdzinās vai citādi necilvēcīgi vai pazemojoši pret viņu izturēsies vai sodīs”. Turklāt *izraidīšana* ir aizliegta arī saskaņā ar KD (pārstrādāta versija) 21. pantu⁽⁷⁹⁾.

EST lietā *M, X un X* EST atsaucās uz izraidīšanas aizliegumu un norādīja, ka:

“dalībvalstis nedrīkst izraidīt vai izdot ārvalstnieku, ja pastāv nopietns un pārbaudīts pamats uzskatīt, ka viņš [galamērķa valstī] tiks pakļauts patiesam riskam, ka izturēšanās pret viņu būs tāda, kā aizliegts Hartas 4. pantā un 19. panta 2. punktā (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2016. gada 5. aprīlis, *Aranyosi un Căldăraru*, C-404/15 un C-659/15 PPU, EU:C:2016:198, 86.–88. punkts, kā arī 2018. gada 24. aprīlis, *MP (Spīdzināšanas upuru papildu aizsardzība)*, C-353/16, EU:C:2018:276, 41. punkts)”⁽⁸⁰⁾.

No Tiesas sacītā ir skaidrs, ka dalībvalstij ir jāievēro ES Pamattiesību hartas 4. panta un 19. panta 2. punkta principi un ka tā nedrīkst nepildīt savus pienākumus saistībā ar *neizraidīšanas* principu.

Ja bēgļa statusu izbeidz, balstoties uz KD (pārstrādāta versija) 14. panta 4. punktā noteiktajiem pamatiem, saskaņā ar KD (pārstrādāta versija) 14. panta 6. punktu personai ir tiesības vismaz uz konkrētām tiesībām, kuras izklāstītas Konvencijā par bēgļa statusu, tostarp tās 33. pantā, kas aizliedz izraidīt vai atgriezt (*refoulement*). Tiesa lietā *M, X un X* secināja:

“Tādējādi, ja bēgļa izraidīšana, kas saistīta ar kādu no Direktīvas 2011/95 14. panta 4. un 5. punktā, kā arī 21. panta 2. punktā minētajiem gadījumiem, tam rada risku, ka tiks pārkāptas viņa pamattiesības, kas paredzētas Hartas 4. pantā un 19. panta 2. punktā, attiecīgā dalībvalsts nedrīkst atkāpties no neizraidīšanas principa atbilstoši Ženēvas konvencijas 33. panta 2. punktam.”⁽⁸¹⁾

Eiropas Cilvēktiesību tiesas (ECT) spriedums lietā *K.I.*⁽⁸²⁾ parāda *neizraidīšanas* principa nozīmīgumu starptautiskās aizsardzības izbeigšanas kontekstā. Lieta *K.I.* attiecās uz čečenu izcelsmes Krievijas valstspiederīgo, kura bēgļa statusu atcēla Francijas atbildīgā iestāde; šo lēmumu apstiprināja Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos. Lēmuma pamatā bija noteikumi, ar kuriem valsts tiesību aktos tiek integrēts KD (pārstrādāta versija) 14. panta 4. punkta b) apakšpunkts, proti, tas, ka šī persona apdraud dalībvalsts sabiedrību, jo bija apsūdzēta un notiesāta par teroristu nodarījumiem. Pēc tam Francijas iestādes izdeva rīkojumu šo personu izraidīt uz Krieviju. Jautājums nonāca ECT, kas konstatēja, ka Francijas iestādes, pieņemot lēmumu izraidīt apelācijas iesniedzēju, nebija ņēmušas vērā to, ka viņš joprojām ir bēglis saskaņā ar Konvenciju par bēgļa statusu, lai gan bija atcelts viņa bēgļa statuss saskaņā ar KD (pārstrādāta versija). Tiesa atsaucās uz EST spriedumu lietā *M, X un X*, kur tika noteikts, ka, ja ir piemērojams KD (pārstrādāta versija) 14. panta 4. punkts, trešās valsts valstspiederīgajiem var liegt bēgļa statusu, un tādējādi tiem nebūs vai vairs nebūs tiesību ne uz vienu no tiesībām un priekšrocībām, kas

⁷⁶ 14. zemsvītras piezīme, 61. punkts.

⁷⁷ ““Starptautiskās aizsardzības pieteikums” ir pieprasījums, ko dalībvalstij iesniedzis trešās valsts valstspiederīgais vai bezvalstnieks, kas cenšas saņemt bēgļa vai alternatīvās aizsardzības statusu un kas nepārprotami nepieprasa cita veida aizsardzību, kura ir ārpus šīs direktīvas darbības jomas un par kuru var iesniegt atsevišķu pieteikumu.”

⁷⁸ Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija, 213 UNTS 222, ETS Nr. 005, 1950. gada 4. novembris (stāšanās spēkā: 1953. gada 3. septembrī).

⁷⁹ EST (GC), 2019. gads, *M, X un X*, op. cit. (9. zemsvītras piezīme iepriekš), 90., 94. un 95. punkts; KD (pārstrādāta versija) 21. pants un Konvencijas par bēgļa statusu 33. pants attiecas uz “bēgļiem” “[KD (pārstrādāta versija)] 2. panta d) punkta un Ženēvas konvencijas 1. panta A nodaļas izpratnē”, kas “nav atkarīga no formālas atzīšanas par bēgli, piešķirot “bēgļa statusu” šīs direktīvas 2. panta e) punkta izpratnē” (90. punkts). Lai gan abi minētie apstiprina *neizraidīšanas* principu, kā arī šā principa izņēmumus, EST arī norādīja, ka KD (pārstrādāta versija) 21. panta 2. punkts “atbilstoši tās 16. apsvērumam ir jāinterpretē un jāpiemēro, ievērojot tiesības, kas garantētas Hartā, it īpaši tās 4. pantā un 19. panta 2. punktā, kuros pilnībā ir aizliegta spīdzināšana, kā arī necilvēcīga vai pazemojoša izturēšanās vai sodīšana, neatkarīgi no attiecīgās personas uzvedības, kā arī izraidīšana uz valsti, kur pastāv nopietns risks, ka persona tiks pakļauta šādai attieksmei” (94. punkts).

⁸⁰ EST (GC), 2019. gads, *M, X un X*, op. cit. (9. zemsvītras piezīme iepriekš), 94. punkts.

⁸¹ 9. zemsvītras piezīme, 95. punkts.

⁸² ECT, 2021. gada 15. aprīļa spriedums, *K.I. pret Franciju*, Nr. 5560/19.

noteiktas minētās direktīvas VII nodaļā, jo šīs tiesības un priekšrocības ir saistītas ar šo statusu. Tomēr, ciktāl ir atbilstība patvēruma nosacījumiem, attiecīgajai personai paliek bēgļa statuss un priekšrocības, ko sniedz tiesības, kuras nosaka Konvencija par bēgļa statusu, kā skaidri noteikts KD (pārstrādāta versija) 14. panta 6. punktā ⁽⁸³⁾. Šis noteikums paredz, ka personām, uz kurām attiecas KD (pārstrādāta versija) 14. panta 4. vai 5. punkts, ir tiesības uz konkrētām tiesībām saskaņā ar Konvenciju par bēgļa statusu.

ECT, citējot iepriekš pieņemtu savu spriedumu lietā *Saadi* ⁽⁸⁴⁾, atgādināja, ka Konvencijas 3. pantā paredzētā aizsardzība ir absolūta. Lai plānota piespiedu izraidīšana būtu pretrunā Konvencijai, ir jāpierāda (un pietiek ar to, ka tiek pierādīts) būtisks pamats uzskatīt, ka pastāv reāls risks, ka saņemtajā valstī attiecīgā persona tiks pakļauta darbībām, ko aizliedz 3. pants, pat ja uzskata, ka šī persona apdraud līgumslēdzējas valsts drošību ⁽⁸⁵⁾. Tiesa lietā *K.I.* norādīja, ka, novērtējot 3. pantu, nav jāizskata apgalvojumi, ka apelācijas iesniedzējs bija iesaistīts teroristiskās darbībās, jo šis jautājuma aspekts nav relevantns 3. panta kontekstā ⁽⁸⁶⁾. Tiesa arī atzīmēja, ka, lai novērtētu, vai pastāv risks, ka tiks īstenotas darbības, kuras ir pretrunā ECTK 3. pantam, pirms izraidīšanas ir jāveic pilnīgs un *ex nunc* (no šā brīža) izvērtējums par situāciju ⁽⁸⁷⁾. Tiesa vienprātīgi noteica, ka tiktu pārkāpts ECTK 3. panta procesuālais aspekts, ja apelācijas iesniedzējs tiktu atgriezts Krievijā, Francijas iestādēm neveicot pilnīgu *ex nunc* novērtējumu par risku, ar ko, pēc apelācijas iesniedzēja vārdiem, viņš saskartos, ja tiktu izpildīts izraidīšanas rīkojums ⁽⁸⁸⁾.

Plašāku iztirzājumu par *neizraidīšanas* principu un procesuālajām garantijām, kas noteiktas ES Pamattiesību hartā, skatiet 5.5. iedaļā, kā arī EASO juridiskajā analizē par patvēruma procedūrām un *neizraidīšanas* principu ⁽⁸⁹⁾.

Tādējādi lēmums par personas izraidīšanu no dalībvalsts teritorijas ir nodalīts no lēmuma par starptautiskās aizsardzības izbeigšanu, un dalībvalstīm ir jāievēro *neizraidīšanas* princips un citas pamattiesības saskaņā ar to starptautiskajām saistībām.

ECT lietā *Krasniqi* izskatīja, vai personas izraidīšana pēc tās alternatīvās aizsardzības statusa atņemšanas uz notiesāšanas par smagiem noziegumiem pamata ir ECTK 8. panta par tiesībām uz ģimenes dzīvi pārkāpums. Tiesa noteica, ka personas izraidīšana nav ECTK 8. panta pārkāpums, it sevišķi ņemot vērā personas atkārtotos, daļēji vardarbīgos un attiecīgi smagos noziedzīgos nodarījumus un izrietošo apdraudējumu sabiedriskajai kārtībai un drošībai; to, ka šī persona ieradās Austrijā pieaugušā vecumā ar joprojām pastāvošām kultūras un valodas saiknēm ar savu piederības valsti; iespēju tās ģimenei turpināt uzturēt kontaktus ar viņu un to, ka šī persona varēja lūgt atļauju atgriezties Austrijā pēc mazāk nekā pieciem gadiem pēc izraidīšanas ⁽⁹⁰⁾.

⁸³ 82. zemsvītras piezīme, 76. punkts, kurā ir atsauce uz EST (GC), 2019. gads, *M, X un X*, op. cit. (9. zemsvītras piezīme iepriekš), 92., 94., 95. un 99. punkts.

⁸⁴ ECT spriedums (GC), 2008. gada 27. februāris, *Saadi pret Itāliju*, Nr. 37201/06, 137. punkts.

⁸⁵ ECT, 2021. gads, *K.I. pret Franciju*, op. cit. (82. zemsvītras piezīme iepriekš), 119. punkts.

⁸⁶ 82. zemsvītras piezīme, 19. punkts. Sk. arī ECT 2019. gada 10. oktobra spriedumu, *O.D. pret Bulgāriju*, Nr. 34016/18, 46. punkts, un ECT 2011. gada 11. oktobra spriedumu, *Auad pret Bulgāriju*, Nr. 46390/10, 100. punkts.

⁸⁷ ECT, 2021. gads, *K.I. pret Franciju*, op. cit. (82. zemsvītras piezīme iepriekš), 120. punkts.

⁸⁸ 82. zemsvītras piezīme, 146. punkts.

⁸⁹ EASO, *Patvēruma procedūras un neizraidīšanas princips: juridiskā analīze*, 2018. gads.

⁹⁰ ECT, 2017. gada 25. aprīļa spriedums, *Krasniqi pret Austriju*, Nr. 41697/12. Sk. arī ECT, 2014. gada 14. janvāra lēmums, *Y.A. pret Nīderlandi*, Nr. 15439/09, kas attiecās uz kādu afgāni, kuram anulēja pastāvīgās uzturēšanās atļauju un par kuru izdeva izslēgšanas rīkojumu, balstoties uz Konvencijas par bēgļa statusu 1. panta F daļu, jo tika konstatēts, ka viņam bija bijusi pulkvežleitnanta pakāpe afgāņu drošības dienestā un ka šā amata dēļ viņš uzskatāms par daļēji atbildīgu par šīs organizācijas izdarītajiem noziegumiem. Prasītājs apgalvoja, ka izraidīšana uz Afganistānu būtu ECTK 3. pantā noteiktā spīdzināšanas un pazemojošas apiešanās aizlieguma pārkāpums un 8. pantā noteikto tiesību uz ģimenes dzīvi pārkāpums. ECT norādīja, ka, tā kā Nīderlandes valdība pagaidām neplāno viņu izraidīt uz Afganistānu, viņš nevar apgalvot, ka ir ECTK iespējama pārkāpuma upuris, un ka viņa prasība nav pieņemama. Sk. arī ECT, 2017. gada 8. jūnija lēmums, *M.M. un citi pret Nīderlandi*, Nr. 15993/09.

2. daļa. Bēgļa aizsardzības izbeigšanas pamats I – izbeigšana personas darbības(-u) rezultātā: 11. panta 1. punkta a)–d) apakšpunkts

KD (pārstrādāta versija) 14. pantā ir noteikti pamati bēgļa statusa atcelšanai, izbeigšanai vai atteikumam to pagarināt. Saskaņā ar 14. panta 1. punktā noteikto pirmo pamatu dalībvalstīm ir jāatceļ vai jāizbeidz trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka bēgļa statuss vai jāatsaka to pagarināt, ja viņš izbeidzis būt bēglis saskaņā ar KD (pārstrādāta versija) 11. pantu.

KD (pārstrādāta versija) 14. panta 1. punkts Bēgļa statusa atcelšana, izbeigšana vai atteikums to pagarināt

Attiecībā uz starptautiskās aizsardzības pieteikumiem, kas iesniegti pēc Direktīvas 2004/83/EK stāšanās spēkā, dalībvalstis atceļ, izbeidz vai atsaka pagarināt trešās valsts valstspiederīgo vai bezvalstnieka bēgļa statusu, ko piešķirusi valsts, administratīva, tiesu vai tiesām līdzīgu iestāžu struktūra, ja viņš izbeidzis būt bēglis saskaņā ar 11. pantu.

Tādējādi 14. panta 1. punkts ir jāinterpretē kopsakarā ar KD (pārstrādāta versija) 11. pantu. Direktīvas 11. panta 1. punkta a)–d) apakšpunktā ir izklāstīti pamati izbeigšanai, kas izriet no personas darbībām.

KD (pārstrādāta versija) 11. panta 1. punkta a)–d) apakšpunkts Izbeigšana

1. Trešās valsts valstspiederīgais vai bezvalstnieks zaudē bēgļa statusu, ja viņš:
 - a) brīvprātīgi no jauna pieņēmis savas valstspiederības valsts aizsardzību; vai
 - b) brīvprātīgi atguvis savu valstspiederību pēc tam, kad bija to zaudējis vai zaudējusi; vai
 - c) ieguvis jaunu valstspiederību un bauda savas jaunās valstspiederības valsts aizsardzību; vai
 - d) no jauna [brīvprātīgi] iemitinājies vai iemitinājusies valstī, ko viņš atstāja vai ārpus kuras uzturējās sakarā ar bailēm no vajāšanas; (..)

Direktīvas 11. panta 1. punkta a)–d) apakšpunkta piemērošanas vadmotīvs ir tāds, ka starptautisko aizsardzību nevajadzētu piešķirt, ja tā vairs nav vajadzīga vai pamatota ⁽⁹¹⁾.

Jāņem vērā, ka 11. panta 1. punkta a)–c) apakšpunktā ir visos gadījumos minēta “valstspiederība”. Jāņem vērā arī, ka 11. panta 1. punkta a), b) un d) apakšpunktā ir izmantots vārds “brīvprātīgi”, taču 11. panta 1. punkta c) apakšpunkts neparedz, ka darbībai ir jābūt brīvprātīgai.

Attiecībā uz 11. panta 1. punkta a)–d) apakšpunktu tiesām kopumā ir jānovērtē materiālie fakti un apstākļi, kas noveduši pie izbeigšanas lēmuma un bēgļa statusa atņemšanas. Ir jānosaka, vai ar šiem faktiem un apstākļiem pietiek, lai pierādītu, ka attiecīgajai personai vairs nav pamatotu bailu no vajāšanas savā valstspiederības valstī vai – 11. panta 1. punkta d) apakšpunkta gadījumā – izcelsmes valstī un ka starptautiskā aizsardzība vairs nav nepieciešama.

Katrs no 11. panta 1. punkta a)–d) apakšpunkta noteikumiem ir iztirzāts nākamajās četrās iedaļās, kā uzskaitīts 4. tabulā.

⁹¹ Kraft, I., ‘Article 11, Qualification Directive 2011/95/EC’, in Hailbronner, K. and Thym, D. (eds), *EU Immigration and Asylum Law: A commentary*, 2nd edn, C. H. Beck, Bloomsbury Publishing PLC, Munich, 2016, 1191. lpp., 1. punkts (turpmāk attiecīgi “Kraft, KD (pārstrādāta versija) 11. pants” un “Hailbronner un Thym, ES tiesību akti imigrācijas un patvēruma jomā”).

4. tabula. 2. daļas struktūra

ledaļa	Nosaukums	Lpp.
2.1	Savas valstspiederības valsts aizsardzības brīvprātīga pieņemšana no jauna: 11. panta 1. punkta a) apakšpunkts	27
2.2	Savas valstspiederības brīvprātīga atgūšana: 11. panta 1. punkta b) apakšpunkts	31
2.3	Jaunas valstspiederības iegūšana: 11. panta 1. punkta c) apakšpunkts	32
2.4	Brīvprātīga iemitināšanās izcelsmes valstī no jauna: 11. panta 1. punkta d) apakšpunkts	34

2.1. Savas valstspiederības valsts aizsardzības brīvprātīga pieņemšana no jauna: 11. panta 1. punkta a) apakšpunkts

Pirmais izbeigšanas pamats ir noteikts KD (pārstrādāta versija) 11. panta 1. punkta a) apakšpunktā. Tas paredz, ka “[t]rešās valsts valstspiederīgais vai bezvalstnieks zaudē bēgļa statusu, ja viņš: a) brīvprātīgi no jauna pieņēmis savas valstspiederības valsts aizsardzību”.

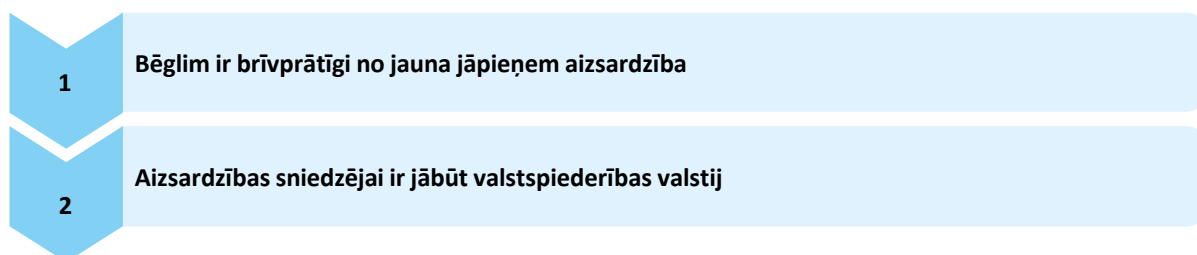
Direktīvas 11. panta 1. punkta a) apakšpunkts atspoguļo Konvencijas par bēgļa statusu 1. panta C daļas 1. punkta formulējumu, kur noteikts, ka Konvenciju vairs nepiemēro bēglim, kurš “ir brīvprātīgi [pakļāvis] savas pilsonības valsts aizsardzībai”.

Direktīvas 11. panta 1. punkta a) apakšpunktu piemēro gadījumā, ja bēglis, dzīvojot ārpus savas valstspiederības valsts, brīvprātīgi veic darbības, kas liecina par valsts aizsardzības pieņemšanu no jauna. Direktīvas 11. panta 1. punkta a) apakšpunkts norāda uz izmaiņām bēgļa situācijā, kuras bēglis ir izraisījis pats pēc savas gribas. Ja bēglis īsteno konkrētas darbības, var pieņemt, ka ir notikusi valstspiederības valsts aizsardzības brīvprātīga pieņemšana no jauna.

Šādā situācijā ir jāizbeidz bēgļa statuss, jo, ja bēglis brīvprātīgi īsteno šādas darbības un tādējādi ir “no jauna pieņēmis savas valstspiederības valsts aizsardzību”, starptautiskā aizsardzība vairs nav vajadzīga. Tā kā 11. panta 1. punkta a) apakšpunktā ir skaidri minēta personas valstspiederības valsts, tas neattiecas uz bezvalstniekiem.

Direktīvas 11. panta 1. punkta a) apakšpunktā ir divi kritēriji, kā parādīts 5. attēlā un analizēts divās nākamajās apakšiedaļās.

5. attēls. Direktīvas 11. panta 1. punkta a) apakšpunktā noteiktie kritēriji

2.1.1. Bēglis ir brīvprātīgi no jauna jāpieņem aizsardzība

KD (pārstrādāta versija) 11. panta 1. punkta a) apakšpunkta nozīmē “valstspiederības valsts aizsardzības” pieņemšana no jauna attiecas gan uz valstspiederības valstī sniegto aizsardzību, gan uz aizsardzību, kuru sniedz šīs valsts diplomātiskās vai konsulārās pārstāvniecības ārpus valsts. Bēglis var atgriezties savā valstspiederības valstī, un šāda rīcība var ļaut tam nonākt savas valstspiederības valsts iekšzemes aizsardzības tvērumā. Daudzos KD (pārstrādāta versija) 11. panta 1. punkta a) apakšpunkta piemērošanas gadījumos ir iesaistītas situācijas, kurās bēglis vēlas saņemt kāda veida diplomātisko vai konsulāro aizsardzību no savas valstspiederības valsts

iestādēm⁽⁹²⁾. To var attiecināt uz gadījumiem, kad bēglis ir sazinājies ar oficiālām iestādēm, piemēram, konsulātiem vai vēstniecībām uzņēmējā dalībvalstī, vai apmeklējis tās, lai saņemtu vai atjaunotu pasi vai citus oficiālus dokumentus. Šāda rīcība var liecināt par to, ka, ja bēglis atgriezies savā valstspiederības valstī, viņš varētu arī sagaidīt aizsardzību no šīs valsts.

Valsts aizsardzības pieņemšanai no jauna ir jābūt brīvprātīgai rīcībai, kas nozīmē, ka ir jābūt nolūkam no jauna pieņemt valsts aizsardzību⁽⁹³⁾. Ja bēglis sazinās ar savas izcelsmes valsts oficiālajām iestādēm, lai, piemēram, pieprasītu oficiālus dokumentus, šāda rīcība varētu nozīmēt nolūku no jauna pieņemt valstspiederības valsts aizsardzību⁽⁹⁴⁾.

Kā ir noteikušas vairākas tiesas, darbības, ko veic, lai saņemtu pasi no valstspiederības valsts oficiālajām iestādēm, var uzskatīt par apliecinājumu nolūkam no jauna pieņemt šīs valsts aizsardzību⁽⁹⁵⁾. Tomēr sazināšanās ar valstspiederības valsts iestādēm pati par sevi automātiski neliecina par šādu nolūku, un šajā saistībā ir jāveic individuāls novērtējums.

Vācijas Federālā administratīvā tiesa uzskatīja, ka valsts pases pieņemšana vai atjaunošana ne vienmēr nozīmē, ka visos gadījumos tiks automātiski izbeigts bēgļa statuss. Tiesa konstatēja, ka, lai gan šāda rīcība liecina par to, ka attiecīgā persona vēlējas no jauna pieņemt savas piederības valsts aizsardzību, šo secinājumu var atspēkot konkrētā gadījuma apstākļi. Tiesa uzsvēra, ka ir jāizskata gadījuma konkrētie apstākļi un jānovērtē, vai tās personas rīcība, kurai ir tiesības uz patvērumu, var pierādīt to, ka pases izdošana nebija paredzēta kā līdzeklis pilnīgas diplomātiskās aizsardzības atgūšanai. Tiesa norādīja, ka “tas vien, ka tiek izmantots piederības valsts diplomātiskās pārstāvniecības pakalpojums, lai pārvarētu birokrātiskus šķēršļus, nevar būt pietiekams iemesls tiesību zaudēšanai. Ir jānosaka saistītais mērķis un konkrētie apstākļi”⁽⁹⁶⁾.

Francijas tiesas uzskata, ka konkrētas bēgļa darbības, piemēram, sazināšanās ar valstspiederības valsts vēstniecībām vai konsulātiem Francijā, ir “lojalitātes apliecinājumi”, kuri liecina par aizsardzības pieņemšanu no jauna un kuru dēļ varētu nebūt vajadzīga turpmāka starptautiskā aizsardzība. Tomēr fakti un apstākļi ir jānovērtē, ņemot vērā citus faktorus, kas var liecināt, ka tas tā nav⁽⁹⁷⁾.

Bēgļa īstenotās darbības, iespējams, motivēja nepieciešamība vai tas, ka bēglim šīs darbības prasīja īstenot uzņēmēja dalībvalsts (piemēram, patvēruma valsts prasība bēglim saņemt ceļošanas dokumentus)⁽⁹⁸⁾. *UNHCR*, interpretējot Konvencijas par bēgļa statusu 1. panta C daļas 1. punktu, kas ir atspoguļots KD (pārstrādāta versija) 11. panta 1. punkta a) apakšpunktā, norādīja, ka bēgli var:

“ierobežot apstākļi, kurus viņš nespēj kontrolēt un kuri spiež viņu izmantot savas valstspiederības valsts aizsardzības pasākumu. Piemēram, bēglim var nākties iesniegt laulības šķiršanas pieteikumu savā piederības valstī, jo cita veida laulības šķiršanai var nebūt nepieciešamās starptautiskās atziņas. Šādu

⁹² Kraft, KD (pārstrādāta versija) 11. pants, op. cit. (91. zemsvītras piezīme iepriekš), 1194. lpp., 8. punkts; Hathaway, J. C. and Foster, M., *The Law of Refugee Status*, 2nd edn, Cambridge University Press, Cambridge, 2014 (turpmāk “Hathaway un Foster, Bēgļa statusa tiesības”), 469. un 470. lpp.

⁹³ *UNHCR, Rokasgrāmata*, op. cit. (67. zemsvītras piezīme iepriekš), 120. punkts, ar atsauci uz Konvencijas par bēgļa statusu 1. panta C daļas 1. punkta interpretāciju.

⁹⁴ Eiropas migrācijas tikls (EMT), *Starptautiskās aizsardzības saņēmēji, kas ceļo uz savu izcelsmes valsti un sazinās ar tās iestādēm: problēmas, politika un prakse ES dalībvalstīs, Norvēģijā un Šveicē: EMT kopsavilkuma ziņojums* (Beneficiaries of international protection travelling to and contacting authorities of their country of origin: challenges, policies and practices in the EU Member States, Norway and Switzerland: EMN Synthesis), 2019. gada novembris, 18. lpp.

⁹⁵ Migrācijas lietu apelācijas tiesa (*Migrationsöverdomstolen*, Zviedrija), 2011. gada 13. jūnija spriedums, UM 5495-10, MIG 2011:13 (kopsavilkums angļu valodā). To pašu principu piemēro Augstākā administratīvā tiesa (*Verwaltungsgerichtshof*, Austrija), 2019. gada 31. janvāra spriedums, Ra 2018/14/0121, AT:VWGH:2019:RA2018140121.L01. Līdzīgi to ir piemērojuši Patvēruma un imigrācijas lietu tiesa (*Asylum and Immigration Tribunal*, Apvienotā Karaliste), 2007. gada 28. jūnija spriedums, RD (izbeigšana, pierādīšanas pienākums, procedūra), Alžīrija (2007. gads), UKAIT 66, 30. punkts. Tiesa nosprieda: “Pases nav dekoratīvi rotājumi vai kolekcionējami priekšmeti (...). Ja persona saņem pasi, tiks pieņemts, ka tā vēlas pieņemt tās valsts aizsardzību, kura izdevusi pasi. Apelācijas iesniedzējs, protams, var mēģināt atspēkot šo secinājumu.”

⁹⁶ Federālā administratīvā tiesa (*Bundesverwaltungsgericht*, Vācija), 2017. gada 27. jūlija spriedums, neoficiāls tulkojums angļu valodā, 1 C 28.16, DE:BVerwG:2017:270717U1C28.16.0.

⁹⁷ Valsts padome (*Conseil d'état*, Francija), 1989. gada 13. janvāra spriedums, 78055, FR:CESSR:1989:78055.19890113, kurā noteikts, ka vienkārša sazināšanās ar izcelsmes valsts iestādēm nevar būt izšķirīgs pieņēmums un ka ir jāizskata visi konkrētie apstākļi. *UNHCR* ir noteicis, ka, “ja bēglis iesniedz pieteikumu valsts pases saņemšanai vai atjaunošanai un to saņem un ja nav pierādījumu, kas liecinātu par pretējo, tiek pieņemts, ka viņš vēlas pieņemt savas valstspiederības valsts aizsardzību. No otras puses, tādu dokumentu saņemšanu no valsts iestādēm, kuru saņemšanai būtu jāpiesakās arī personām, kas nav valstspiederīgie, piemēram, dzimšanas apliecības vai laulību apliecības saņemšanai, vai līdzīgu pakalpojumu saņemšanu nevar uzskatīt par aizsardzības pieņemšanu no jauna” (*UNHCR, Rokasgrāmata*, op. cit. (67. zemsvītras piezīme iepriekš), 121. punkts). Tomēr *UNHCR* ir arī norādījis, ka bēglis var atspēkot šādu saistību un ka “var būt gadījumi, kad valsts pases saņemšanu vai atjaunošanu nevajadzētu uzskatīt par faktu, kas liecina par nolūku no jauna pieņemt valstspiederības valsts aizsardzību. Galvenais jautājums ir par mērķi vai iemeslu, kādēļ pase tika saņemta vai atjaunota” (*UNHCR, Izbeigšanas klauzulas: vadlīnijas par to piemērošanu* (The Cessation Clauses: Guidelines on their application), 1999. gada 26. aprīlis, 10. punkts). Hathaway un Foster šo pieeju uzskata par problemātisku, jo tā pārnēs pienākumu uz bēgli (Hathaway un Foster, Bēgļa statusa tiesības, op. cit. (92. zemsvītras piezīme iepriekš), 467. un 468. lpp.). Sk. arī EMT, *Starptautiskās aizsardzības saņēmēji, kas ceļo uz savu izcelsmes valsti un sazinās ar tās iestādēm: problēmas, politika un prakse ES dalībvalstīs, Norvēģijā un Šveicē: EMT kopsavilkuma ziņojums*, 2019. gada novembris.

⁹⁸ *UNHCR, Rokasgrāmata*, op. cit. (67. zemsvītras piezīme iepriekš), 119. punkts, paredz sistēmu šādu lietu izskatīšanai, nosakot trīs būtiskus faktorus lietu analizēšanai, kas izriet no 1. panta C daļas 1. punkta: brīvprātīga rīcība, nolūks un reāla pieņemšana no jauna.

rīcību nevar uzskatīt par “brīvprātīgu aizsardzības pieņemšanu no jauna”, un tā personai neatņems bēgļa statusu”⁽⁹⁹⁾.

Šādos gadījumos būtu jānovērtē, vai mijiedarbība ar “valstspiederības valsti” notikusi tikai, lai pildītu prasību, kas uz bēgli attiecas saskaņā ar uzņēmējvalsts noteikumiem un procedūrām, un “sevišķi svarīgi ir pievērst uzmanību katra konkrētā gadījuma faktiem”⁽¹⁰⁰⁾.

Francijas Valsts padome ir noteikusi, ka Turcijas valstspiederības bēglis, kas no konsulāta saņēma pases saviem nepilngadīgajiem bērniem, lai viņi varētu atgriezties pie savas mātes Turcijā, šādi rīkojās nepieciešamības dēļ, nevis brīvprātīgi no jauna pieņemot aizsardzību⁽¹⁰¹⁾. Kādā citā lietā, kurā bēglis vērsās pie universitātes iestādēm savā valstspiederības valstī, lai saņemtu vajadzīgo sertifikātu darbam savā profesijā Francijā, kā paredz Francijas noteikumi, to neatzina par lojalitātes apliecinājumu un attiecīgi par brīvprātīgu aizsardzības pieņemšanu no jauna⁽¹⁰²⁾. Līdzīgi citā Francijas lietā runa bija par bēgli, kura atjaunoja savu pasi savas valstspiederības valsts vēstniecībā Parīzē pēc Francijas policijas skaidra pieprasījuma, kas bija nosacījums, lai viņa saglabātu tiesības uz medicīnisko ārstēšanu, no kuras bija atkarīga viņas dzīvība. Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos pamatojumā ņēma vērā minēto, ka arī to, ka atjaunoto pasi saņēma trešā persona, bēgles neaizsargātību, viņas veselības un psiholoģisko stāvokli un sarežģīto administratīvo situāciju. Tiesa nosprieda, ka bija atbilstība nepieciešamības nosacījumam, tāpēc tika saglabāts bēgļa statuss⁽¹⁰³⁾. To var salīdzināt ar citu Francijas lietu, kurā bēgļa statuss tika izbeigts čečenu izcelsmes bēglim, jo viņš bija atjaunojis savu pasi Krievijas konsulatā Strasbūrā. Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos konstatēja, ka bēglis bija rīkojies brīvprātīgi un ka pase netika saņemta korumpēti vai kādu nepārvaramu iemeslu dēļ, vai ar nepārvaramu pamatojumu⁽¹⁰⁴⁾.

Saistībā ar braucieniem uz valstspiederības valsti un atpakaļ Vācijas Federālā administratīvā tiesa ir norādījusi, ka bēgļa braucieni uz savu valstspiederības valsti ne vienmēr noved pie pieņemuma, ka bēglis vēlējies brīvprātīgi no jauna pieņemt savas valstspiederības valsts aizsardzību, un ka ir jāveic individuāls novērtējums⁽¹⁰⁵⁾. Bulgārijā Augstākā administratīvā tiesa noteica, ka bēgļa atgriešanās kāda no vecākiem bērnu dēļ nav uzskatāma par iemeslu starptautiskās aizsardzības izbeigšanai saskaņā ar 11. panta 1. punkta a) apakšpunktu, jo tā to neuzskatīja par brīvprātīgu rīcību⁽¹⁰⁶⁾.

Savukārt iemesli, ko norāda saistībā ar atgriešanos izcelsmes valstī, var tikt atzīti par tādiem, kas nepamato bēgļa statusa saglabāšanu. Piemēram, Nīderlandes Valsts padome apstiprināja lēmumu izbeigt bēgļa statusu personai, kas trīs reizes bija devusies uz Azerbaidžānu, izmantojot savu bēgļa pasi un no Azerbaidžānas vēstniecības saņemtās vīzas. Tā konstatēja, ka šīs personas apmeklējumu ilgums neatbilda uzrādītajiem apmeklējumu iemesliem, un šos apmeklējumus atzina par “regulāriem šīs valsts apmeklējumiem brīvdienu pavadīšanas nolūkā”⁽¹⁰⁷⁾. Rezultātā Valsts padome secināja, ka bēgle bija brīvprātīgi pieņēmusi un saņēmusi Azerbaidžānas iestāžu aizsardzību.

Francijā Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos apstiprināja lēmumu par bēgļa statusa izbeigšanu afgāņu bēglim, kurš bija pavadījis divus mēnešus savas valstspiederības valstī, lai svinētu savas kāzas. Tiesa konstatēja, ka viņš bija brīvprātīgi no jauna pieņēmis savas valstspiederības valsts aizsardzību. Tomēr, ņemot vērā toreizējo situāciju Afganistānā, viņam piešķīra alternatīvo aizsardzību⁽¹⁰⁸⁾. Vēl kāda Francijas lieta attiecās uz Vjetnamas valstspiederīgo, kurš atgriezās Vjetnamā uz četrām nedēļām. Šajā gadījumā tā pati tiesa konstatēja, ka viņš bija no jauna pieņēmis savas valstspiederības valsts aizsardzību. Tiesa norādīja, ka medicīniskā izziņa par viņa gados esošā tēva veselības stāvokli, ar kuru šī persona centās ar ģimenes apstākļiem pamatot savu atgriešanos, bet kura bija viņa rīcībā deviņus mēnešus pirms attiecīgā brauciena, nebija absolūts pamats šādai steidzamai

⁹⁹ 98. zemsvītras piezīme, 120. punkts.

¹⁰⁰ E. Fripp, *Nationality and statelessness in the international law of refugee status*, Bloomsbury, 2016 (turpmāk “Fripp, Valstspiederība un bezvalstniecība”), 335. lpp.

¹⁰¹ Valsts padome (*Conseil d'état*, Francija), 2009. gada 15. maija spriedums, *OPRA pret M. A.*, Nr. 288747, FR:CESSR:2009:288747.20090515.

¹⁰² Valsts padome (*Conseil d'état*, Francija), 2006. gada 8. februāra spriedums, *Association d'accueil aux médecins et personnels de santé réfugiés en France*, Nr. 277258, FR:CESSR:2006:277258.20060208.

¹⁰³ Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos (CNDA, Francija), 2013. gada 24. jūlija spriedums, *Mlle L. M.*, Nr. 12002308 C+, CNDA, *Contentieux des réfugiés, Jurisprudence du Conseil d'État et de la Cour nationale du droit d'asile, Recueil 2013*, 121. un 122. lpp.

¹⁰⁴ Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos (CNDA, Francija), 2020. gada 28. decembra spriedums, *M. S.*, Nr. 20012065 C+.

¹⁰⁵ Federālā administratīvā tiesa (*Bundesverwaltungsgericht*, Vācija), 2017. gads, 1 C 28.16, *op. cit.* (96. zemsvītras piezīme iepriekš).

¹⁰⁶ Augstākā administratīvā tiesa (Bulgārija), 2017. gada 19. jūlija spriedums, lieta Nr. 9661.

¹⁰⁷ Valsts padome (*Raad van State*, Nīderlande), 2016. gada 15. jūnija spriedums, 201508135/1/V3 (kopsavilkums angļu valodā), NL:RVS:2016:1773, 7. punkts.

¹⁰⁸ Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos (CNDA, Francija), 2015. gads, *M. Z.*, Nr. 14033523 C+, *op. cit.* (45. zemsvītras piezīme iepriekš). Savukārt Federālā administratīvā tiesa (*Bundesverwaltungsgericht*, Vācija) 1991. gada 2. decembra spriedumā, 9 C 126/90, nosprieda, ka lauļību ceremonija izcelsmes valsts konsulatā ir atsevišķa darbība, kas nav saistīta ar attiecībām ar konkrēto valsti, tāpēc turpināja pastāvēt nepieciešamība pēc starptautiskās aizsardzības. Jāņem vērā, ka pēdējā minētā lieta norisinājās pirms KD (pārstrādāta versija) un ka tajā nebija iesaistīta atgriešanās izcelsmes valstī.

aizbraukšanai. Visbeidzot, tiesa norādīja, ka viņš nebija mēģinājis pieteikties Francijas iestādēs pārvietošanās atļaujai. Tāpēc tiesa konstatēja, ka viņš bija brīvprātīgi no jauna pieņēmis valsts aizsardzību ⁽¹⁰⁹⁾.

Līdzīgi Beļģijas Ārvalstnieku tiesību tiesvedības padome konstatēja, ka afgāņu bēgļa norādītie iemesli, kuri saistīti ar viņa brāļa veselības stāvokli un kuru dēļ viņš esot atgriezies Kabulā, nav ticami un liecina, ka viņam vairs nav nepieciešama starptautiskā aizsardzība. Tiesa noteica, ka tas vien, ka viņš bija lūdzis Pakistānas iestāžu un Afganistānas vēstniecības atļauju, lai caur šo valsti dotos uz Kabulu, neapgāž šo konstatējumu ⁽¹¹⁰⁾. Turklāt tā pati tiesa lietā, kas attiecās uz personu, kura atgriezās Irākā, izmantojot Irākas vēstniecības Francijā izdotu Irākas pasi, konstatēja, ka šī persona bija brīvprātīgi ieguvusi Irākas pasi. Tiesa secināja, ka tas liecina, ka šai personai vairs nav pamatotu bailu no iestāžu veiktas vajāšanas ⁽¹¹¹⁾.

Tomēr, ja saziņa ar valstspiederības valsts iestādēm ir neregulāra vai reta, to nevar uzskatīt par brīvprātīgu valsts aizsardzības pieņemšanu no jauna. Piemēram, Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos konstatēja, ka bangladešiešu bēglis Francijā, saņemot Bangladešas vadītāja apliecību, nebija no jauna pieņēmis savas valstspiederības valsts aizsardzību. Tiesa konstatēja, ka vadītāja apliecība ir ierasta nodarbinātības prasība un ka bēglis bija sazinājies ar iestādēm tikai telefoniski, atrodoties Francijā, lai uzzinātu, kā trešā persona var saņemt apliecību viņa vārdā. Turklāt tas, ka viņa sievai bija nācies piekukuļot Bangladešas iestādes, lai saņemtu šo dokumentu, vēl vairāk pārliecināja tiesu, ka bēglis faktiski neizrāda nolūku no jauna pieņemt savas valstspiederības valsts aizsardzību ⁽¹¹²⁾.

UNHCR ir norādījis:

“Nosakot, vai šādos apstākļos bēgļa statuss ir zaudēts, būtu jānodala aizsardzības faktiska pieņemšana no jauna un neregulāra vai reta saziņa ar valsts iestādēm. Ja bēglis iesniedz pieteikumu valsts pases saņemšanai vai atjaunošanai un to saņem un ja nav pierādījumu, kas liecinātu par pretējo, tiek pieņemts, ka viņš vēlas pieņemt savas valstspiederības valsts aizsardzību. No otras puses, tādu dokumentu saņemšanu no valsts iestādēm, kuru saņemšanai būtu jāpiesakās arī personām, kas nav valstspiederīgie, piemēram, dzimšanas apliecības vai laulību apliecības saņemšanai, vai līdzīgu pakalpojumu saņemšanu nevar uzskatīt par aizsardzības pieņemšanu no jauna.” ⁽¹¹³⁾

Arī daži citi apstākļi nenovedīs līdz valsts aizsardzības pieņemšanai no jauna. Var gadīties, ka persona nespēj izrādīt vai nav skaidri izrādījusi vēlmi no jauna pieņemt valstspiederības valsts aizsardzību, tāpēc šāda pieņemšana no jauna nav brīvprātīga. Piemēram, pieņemšanu no jauna var būt īstenojis bērns, kāds, kas pats nespēj pieņemt lēmumu no jauna pieņemt aizsardzību ⁽¹¹⁴⁾, vai trešā persona bez bēgļa piekrišanas.

2.1.2. Aizsardzības sniedzējai ir jābūt valstspiederības valstij

Nākamais jautājums, kas ir jāapsver saistībā ar 11. panta 1. punkta a) apakšpunktu, ir tas, vai aizsardzību sniedz bēgļa valstspiederības valsts. Starptautiskā Tiesa ir norādījusi, ka valstspiederība ir “tiesiska saikne, kuras pamatā ir sociālās piederības fakts, patiesa pastāvēšanas, interešu un jūtu saistība kopā ar abpusēju tiesību un pienākumu pastāvēšanu” ⁽¹¹⁵⁾. Parasti katra valsts savos valstspiederības tiesību aktos nosaka, kas ir (un kas nav) valstspiederīgais ⁽¹¹⁶⁾. Persona var iegūt valstspiederību no izcelsmes (*jus sanguinis*) vai dzimšanas (*jus soli*). Tāpat valstspiederību var iegūt naturalizācijas vai ilgstošas uzturēšanās rezultātā vai teritorijas atdošanas vai aneksijas rezultātā ⁽¹¹⁷⁾.

Ja kādam ir piešķirts bēgļa statuss, tas nozīmē, ka attiecīgā valsts iestāde vai tiesa ir secinājusi, kāda ir (vai nav) šā bēgļa valstspiederība, lai novērtētu viņa kvalificēšanos starptautiskajai aizsardzībai. Attiecīgi, ja dalībvalsts vēlas atcelt, izbeigt vai atteikties pagarināt šo statusu, bēgļa valstspiederība jau būs noteikta, ja vien bēgļa

¹⁰⁹ Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos (CNDA, Francija), 2017. gada 6. jūlija spriedums, *M. Q.*, Nr. 16032301 R.

¹¹⁰ Ārvalstnieku tiesību tiesvedības padome (RVV/CCE, Beļģija), 2018. gada 9. maija spriedums, Nr. 203.723.

¹¹¹ Ārvalstnieku tiesību tiesvedības padome (RVV/CCE, Beļģija), 2020. gada 6. februāra spriedums, Nr. 232.289.

¹¹² Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos (CNDA, Francija), 2018. gada 14. septembra spriedums, *M. H.*, Nr. 16029914.

¹¹³ UNHCR, *Rokasgrāmata*, op. cit. (67. zemsivītras piezīme iepriekš), 121. punkts.

¹¹⁴ KD (pārstrādāta versija) 11. panta 1. punkta a) apakšpunkts. Ar minēto kontrastē Federālās tiesas (*Federal Court*, Kanāda) 2019. gada 13. marta spriedums lietā *Nana Abechkrishvili pret Minister of Citizenship and Immigration*, 2019 FC 313, kurā bēgle apgalvoja, ka viņas garīgais stāvoklis nozīmē, ka, atgriežoties Gruzijā, viņa nerīkojās saprātīgi un ka tāpat nevēlējas brīvprātīgi no jauna pieņemt Gruzijas aizsardzību. Tiesa konstatēja, ka ar viņai diagnosticēto veģetatīvo distoniju nepietiek, lai pierādītu, ka viņa nerīkojās brīvprātīgi. Viņas pārdomātie plāni un ilgstošā uzturēšanās Gruzijā divas reizes liecināja, ka viņas braucieni tika īstenoti ar nolūku un bija plānoti.

¹¹⁵ Starptautiskā Tiesa, 1955. gada 6. aprīļa spriedums, *Nottebohm lieta (Lihtenšteina pret Gvatemalu)* (otrais posms) (1955. gads), ST ziņojumi 4, 23. lpp.

¹¹⁶ Foster, M. and Lambert, H., *International refugee law and the protection of stateless persons*, Oxford University Press, New York, 2019 (turpmāk “Foster un Lambert, Starptautiskās bēgļu tiesības un bezvalstnieku aizsardzība”), 53. lpp.

¹¹⁷ 116. zemsivītras piezīme.

statuss netika piešķirts, balstoties uz nepareiziem faktiem un/vai viltotiem dokumentiem attiecībā uz viņa valstspiederību. Tomēr pat tādos apstākļos dalībvalsts, visticamāk, būs šajā posmā atklājusi attiecīgās personas patieso valstspiederību, tādējādi šādos gadījumos ir jāpiemēro 14. panta 3. punkta b) apakšpunkts ⁽¹¹⁸⁾. Tāpēc uz bēgli, kas ir bezvalstnieks, bet atgriežas agrākās pastāvīgās dzīvesvietas valstī vai sazinās ar šīs valsts iestādēm, taču kam nav šīs valsts valstspiederības, neattiecas 11. panta 1. punkta a) apakšpunkts, jo viņš neatbilst “valstspiederības” kritērijam.

No iepriekš izklāstītā ir skaidrs, ka situācijās, kurās iesaistīta iespējama brīvprātīga valstspiederības valsts aizsardzības pieņemšana no jauna, katrā gadījumā ir jāveic individuāls vērtējums, lai noteiktu, vai bēglis ir saņēmis savas valstspiederības valsts aizsardzību, nevis, piemēram, agrākās pastāvīgās dzīvesvietas valsts aizsardzību.

2.2. Savas valstspiederības brīvprātīga atgūšana: 11. panta 1. punkta b) apakšpunkts

Otrais izbeigšanas pamats ir noteikts KD (pārstrādāta versija) 11. panta 1. punkta b) apakšpunktā. Šis noteikums ir piemērojams bēglim, kuram vairs nav nepieciešama starptautiskā aizsardzība, jo viņš ir atguvis savu iepriekšējo valstspiederību. Tas paredz, ka “[t]rešās valsts valstspiederīgais vai bezvalstnieks zaudē bēgļa statusu, ja viņš: (...) b) brīvprātīgi atguvis savu valstspiederību pēc tam, kad bija to zaudējis vai zaudējis”. Direktīvas 11. panta 1. punkta b) apakšpunkts atspoguļo Konvencijas par bēgļa statusu 1. panta C daļas 2. punkta formulējumu, kas nosaka, ka Konvenciju vairs nepiemēro bēgļiem, kas “brīvprātīgi atkal [atguvuši] savu zaudēto pilsonību”. Tas attiecas uz personu, kura kādā brīdī (vai nu pirms, vai pēc atzīšanas par bēgli) ir zaudējis savu valstspiederību un pēc tam ir to brīvprātīgi atkal atguvusi. Valstspiederība ir aplūkota 2.1.2. iedaļā iepriekš.

Valstspiederība var būt zaudēta tāpēc, ka attiecīgā valdība ir to atņēmusi, vai tāpēc, ka bēglis ir izdarījis ko tādu, kā dēļ viņš ir zaudējis valstspiederību saskaņā ar tiesību aktiem. Bēglis var būt ticis atbrīvots no valstspiederības ar valsts pieņemtu lēmumu pēc personas pieprasījuma, vai viņš var būt atteicies no savas valstspiederības ⁽¹¹⁹⁾. Turklāt bēglim var būt atņemta viņa valstspiederība tādu iemeslu dēļ kā nodevība, ilgstoša uzturēšanās ārvalstīs, izvairīšanās no militārā dienesta vai citas valsts valstspiederības pieņemšana ⁽¹²⁰⁾.

Vārds “atgūt” ir izmantots saliktajā tagadnē, tāpēc šķiet, ka noteikums attiecas uz personu tikai pēc tam, kad tā jau ir atguvusi attiecīgo valstspiederību, nevis kad ir sākusi apsvērt atgūšanu vai ir iesniegusi pieteikumu ⁽¹²¹⁾.

Saskaņā ar 11. panta 1. punkta b) apakšpunktu noteikuma piemērošanai ir vajadzīga bēgļa brīvprātīga rīcība. Kā ir ticis atzīmēts: “Atšķirībā no valsts aizsardzības pieņemšanas no jauna, valstspiederības atgūšanu var sākt izcelsmes valsts (nevis bēglis), ja ir pieņemti plaši piemērojami valstspiederības tiesību akti.” ⁽¹²²⁾ Valstspiederības piešķiršana saskaņā ar tiesību aktiem vai ar dekrētu nenozīmē brīvprātīgu atgūšanu, ja vien bēglis nav tieši vai netieši pieņēmis šo valstspiederību. Tomēr, ja šāda iepriekšēja valstspiederība ir piešķirta saskaņā ar tiesību aktiem un ja ir bijusi iespēja no tās atteikties, bet bēglis, to pilnībā apzinoties, nav izmantojis atteikšanās iespēju, to uzskata par brīvprātīgu atgūšanu. Izņēmums varētu būt gadījums, kad bēglis spēj uzrādīt īpašus iemeslus, kas parāda, ka viņa nolūks faktiski nebija atgūt iepriekšējo valstspiederību. Ir ticis norādīts, ka “bēgļiem ir pienākums informēt par atteikšanos no valstspiederības atjaunošanas piedāvājuma, ja viņi pilnībā apzinās, ka šāda atjaunošana notiks automātiski, ja viņi no tās neatteiksies” ⁽¹²³⁾.

Citos gadījumos persona var būt ieguvusi jaunu valstspiederību laulības rezultātā, kas pēc tam tikusi zaudēta laulātā nāves vai laulības šķiršanas dēļ. Tad persona var brīvprātīgi pieteikties zaudētās valstspiederības atgūšanai

¹¹⁸ Sk. 4.3. iedaļu tālāk tekstā.

¹¹⁹ Frapp, *Valstspiederība un bezvalstniecība*, op. cit. (100. zemsvītras piezīme iepriekš), 30. lpp.

¹²⁰ 100. zemsvītras piezīme, 30. lpp.

¹²¹ 100. zemsvītras piezīme, 335. un 336. lpp.

¹²² Fitzpatrick, J. and Bonoan, R., ‘Cessation of refugee protection’, in Feller, E., Türk, V. un Nicholson, F. (eds), *Refugee Protection in International Law: UNHCR’s global consultations on international protection*, Cambridge University Press, Cambridge, 2003, pp. 491–544 (turpmāk “Fitzpatrick un Bonoan, *Bēgļa aizsardzības izbeigšana*”), 525. lpp.

¹²³ 122. zemsvītras piezīme, 526. lpp., kopsavilkums, UNHCR, *Rokasgrāmata*, op. cit. (67. zemsvītras piezīme iepriekš), 128. punkts.

pēc šāda notikuma ⁽¹²⁴⁾. *UNHCR* pauž viedokli, ka, ciktāl bēglis ir brīvprātīgi atguvis zaudētu valstspiederību, var pieņemt, ka ir bijis nolūks iegūt šīs valdības aizsardzību ⁽¹²⁵⁾.

Tomēr, kā ticis norādīts:

“Ja bēglim ir iespēja atgūt zaudētu valstspiederību (neatkarīgi no tā, vai tā zaudēta valsts sabrukšanas rezultātā vai atņemta, tādējādi sodot personu) un ja viņš atsakās to darīt (jo labprātāk veido jaunu dzīvi patvēruma valstī vai baidās, ka atgriešanās izcelsmes valstī varētu būt traumatiska vai ka tur var pasliktināties politiskie apstākļi), [Konvencijas par bēgļa statusu] 1. panta C daļas 2. punkts neatļauj statusa izbeigšanu. Trūkst brīvprātīgas atgūšanas elementa.” ⁽¹²⁶⁾

2.3. Jaunas valstspiederības iegūšana: 11. panta 1. punkta c) apakšpunkts

Trešais izbeigšanas pamats ir noteikts KD (pārstrādāta versija) 11. panta 1. punkta c) apakšpunktā. Tas paredz, ka “[t]rešās valsts valstspiederīgais vai bezvalstnieks zaudē bēgļa statusu, ja viņš: (...) c) ieguvis jaunu valstspiederību un bauda savas jaunās valstspiederības valsts aizsardzību”. KD (pārstrādāta versija) 11. panta 1. punkta c) apakšpunkts atspoguļo Konvencijas par bēgļa statusu 1. panta C daļas 3. punkta formulējumu, kur noteikts, ka Konvenciju vairs nepiemēro bēglim, kurš “ir [ieguvis] jaunu pilsonību un bauda savas jaunās pilsonības valsts aizsardzību”.

Šajā kontekstā Francijas Valsts padome ir noteikusi, ka, ja bēglis ir ieguvis jaunu valstspiederību un pilnībā bauda savas jaunās valstspiederības valsts aizsardzību, tas var būt pamatots iemesls, lai izbeigtu statusu, kurš viņam ir piešķirts ⁽¹²⁷⁾.

Direktīvas 11. panta 1. punkta c) apakšpunktā paredzētā izbeigšanas prasība nenosaka, ka bēglim jaunā valstspiederība ir jāiegūst brīvprātīgi. Tā kā vārds “iegūt” ir izmantots saliktajā tagadnē, noteikumu var piemērot tikai tad, kad personai jau ir attiecīgā valstspiederība, nevis ātrāk ⁽¹²⁸⁾. Tomēr ir jābūt pārliecinošiem pierādījumiem, lai bēgli uzskatītu par citas valsts valstspiederīgo, ņemot vērā gan piemērojamos tiesību aktus, gan faktisko administratīvo praksi. Tas, ka personai ir citas valsts pase, pats par sevi var nebūt pietiekams pierādījums ⁽¹²⁹⁾.

Iespējami veidi, kā iegūt jaunu valstspiederību, ietver naturalizāciju, reintegrāciju (ja tiesību akti paredz valstspiederības atjaunošanu personām, kuras ir to zaudējušas) un aneksiju ⁽¹³⁰⁾. Persona varētu arī, piemēram, būt brīvprātīgi ieguvusi laulātā valstspiederību vai to ieguvusi automātiski laulību rezultātā, lai gan nav īstenojusi nekādas darbības, lai to iegūtu (izņemot laulības). Izbeigšana jaunas valstspiederības iegūšanas dēļ visbiežāk notiek tad, ja bēglis kļūst par patvēruma valsts valstspiederīgo. Turklāt, ja bēglis iegūst savas patvēruma valsts valstspiederību, tas var izbeigt arī viņa laulātā bēgļa statusu, ja šis statuss bija atkarīgs no vīra vai sievas statusa ⁽¹³¹⁾.

¹²⁴ Piemēram, saskaņā ar Irānas Islāma Republikas Civilkodeksa 987. pantu: “Irāņu sieviete, apprecoties ar ārvalsts valstspiederīgo, saglabā savu Irānas valstspiederību, ja vien vīra valsts tiesību akti nenosaka, ka laulību rezultātā sieva iegūst vīra valsts valstspiederību. Bet katrā ziņā pēc vīra nāves vai pēc laulības šķiršanas vai laulāto atšķiršanas viņa atgūs savu sākotnējo valstspiederību kopā ar visām ar to saistītajām tiesībām un priekšrocībām, iesniedzot pieteikumu Ārlietu ministrijai un pievienojot vīra miršanas apliecību vai dokumentu, kas apliecina atšķiršanu.” Sk. Kanādas Imigrācijas un bēgļu padome, “Irāna: prasības un procedūras bijušajiem Irānas pilsoņiem (pilsonība iegūta piedzimstot), kas atteikušies no savas pilsonības, lai atgūtu Irānas pilsonību, ietverot apstākļus, kuri var liegt atgūt Irānas pilsonību (2015. gads–2017. gada augusts)” (*Iran: Requirements and procedures for a former Iranian citizen by birth, who renounced their citizenship, to reacquire Iranian citizenship, including circumstances that may bar someone from re-acquiring Iranian citizenship (2015-August 2017)*), 2017. gada 22. augusts, IRN105961.E.

¹²⁵ *UNHCR, Izbeigšanas klauzulas*, op. cit. (97. zemsvītras piezīme iepriekš), 13. punkts; *UNHCR, Rokasgrāmata*, op. cit. (67. zemsvītras piezīme iepriekš), 121. punkts.

¹²⁶ *Fitzpatrick un Bonoan, Bēgļa aizsardzības izbeigšana*, op. cit. (122. zemsvītras piezīme iepriekš), 526. lpp.

¹²⁷ Valsts padome (*Conseil d'état*, Francija), 2020. gada 1. jūlija spriedums, *OFPPA pret M. D.*, Nr. 423272 A, FR:CECHR:2020:423272.20200701. *UNHCR* ir norādījis, ka, “ja bēgļa statuss ir izbeigts tāpēc, ka ir iegūta jauna valstspiederība, un ja šāda jauna valstspiederība ir pazaudēta, atkarībā no šādas zaudēšanas apstākļiem bēgļa statusu var atjaunot”; *UNHCR, Rokasgrāmata*, op. cit. (67. zemsvītras piezīme iepriekš), 132. punkts.

¹²⁸ *Frapp, Valstspiederība un bezvalstniecība*, op. cit. (100. zemsvītras piezīme iepriekš), 336. lpp.

¹²⁹ *UNHCR, Izbeigšanas klauzulas*, op. cit. (97. zemsvītras piezīme iepriekš), 16. punkts.

¹³⁰ *Frapp, Valstspiederība un bezvalstniecība*, op. cit. (100. zemsvītras piezīme iepriekš), 29. lpp.

¹³¹ Valsts padome (Francija), 2020. gads, *OFPPA pret M. D.*, Nr. 423272 A, op. cit. (127. zemsvītras piezīme iepriekš). Lietā bija iesaistīts vīrs, kurš bija ieguvis bēgļa statusu uz atvasināta pamata un saskaņā ar ģimenes vienotības principu, jo viņa sieva bija cietusi no vajāšanas tāpēc, ka ir romu izcelsmes serbiete. Kad viņa sieva ieguva Francijas valstspiederību, radās jautājums par to, vai tas izbeidz viņas vīra bēgļa statusu. Tika konstatēts, ka *OFPPA* un – attiecīgā gadījumā – *CNDA*, ņemot vērā šīs izmaiņas un visus lietas apstākļus, ir jānovērtē, vai attiecīgajai personai ir jāturpina saņemt tai piešķirtā aizsardzība. Tāpēc Valsts padome anulēja *CNDA* lēmumu, kas noteica, ka viņa bēgļa statuss būtu jā saglabā.

Izbeigšana jaunas valstspiederības iegūšanas dēļ var attiekties arī uz citas valsts valstspiederības iegūšanu⁽¹³²⁾. Piemēram, Francijas Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos apstiprināja patvēruma iestādes lēmumu izbeigt bēgļa statusu dienvidslāvu bēglim, kurš bija atgriezies Kosovā pēc neatkarības pasludināšanas un ieguvis pasi un personas apliecību no Kosovas iestādēm⁽¹³³⁾.

Parasti tas, ka uzņēmēja dalībvalsts, kas piešķirusi bēgļa statusu, piešķir valstspiederību, un – dažos gadījumos – tas, ka cita ES dalībvalsts, kura pati nav piešķirusi bēgļa statusu, piešķir valstspiederību, noved pie izbeigšanas un bēgļa statusa automātiskas atcelšanas⁽¹³⁴⁾. Saistībā ar vajadzīgajām procedūrām Francijas Valsts padome nodalīja naturalizāciju trešā valstī un naturalizāciju Francijā. Tiesa norādīja, ka, ja personai ir aizsardzība naturalizācijas valstī, kas nav Francija, Francijas iestādēm būtu jāsāk personas bēgļa statusa izbeigšanas procedūra. Tomēr, ja bēglis ir kļuvis par Francijas pilsoni un bauda visas ar to saistītās tiesības, tostarp Francijas aizsardzību, šī naturalizācija automātiski izbeidz bēgļa statusu un Francijas iestādēm nav jāpieņem lēmums vai jāievēro šī procedūra⁽¹³⁵⁾.

Apelācijas tiesa (Anglija un Velsa, Apvienotā Karaliste) ir viennozīmīgi norādījusi, ka “ir skaidrs, ka atzīts bēglis, kas vēlāk iegūst savas uzņēmējvalsts pilsonību un tādējādi bauda tās aizsardzību, zaudē savu bēgļa statusu”⁽¹³⁶⁾.

Direktīvas 11. panta 1. punkta c) apakšpunktā ir skaidri minēts tas, ka bēglim ir ne tikai jābūt ieguvušam jaunu valstspiederību, bet ir arī jābauda “savas jaunās valstspiederības valsts [aizsardzība]”. Jaunas valstspiederības valsts aizsardzības baudīšana ir ļoti svarīgs faktors, kas ir jākonstatē.

Direktīvas 11. panta 1. punkta c) apakšpunkta kontekstā nereti ir runa par “faktisko valstspiederību”. Tomēr judikatūra un piezīmes liecina par to, ka ir lielas šaubas un vienprātības trūkums attiecībā uz šā termina saturu⁽¹³⁷⁾.

Savās 1999. gada vadlīnijās UNHCR norādīja, ka jaunajai valstspiederībai ir “jābūt faktiskai, proti, tai ir jābūt patiesai saiknei starp personu un valsti; un (...) bēglim ir jāspēj un jāvēlas pieņemt savas jaunās valstspiederības valdības aizsardzību”⁽¹³⁸⁾. Runājot par laulātā valstspiederības iegūšanu, UNHCR tajās pašās vadlīnijās norādīja, ka tas, vai šādā gadījumā ir pieejama aizsardzība, ir “atkarīgs no tā, vai ir izveidota patiesa saikne ar laulātā valsti”, kā rezultātā, “[j]a ir pieejama laulātā valsts faktiska aizsardzība un bēglis to pieņem, tiktu piemērota izbeigšanas klauzula”⁽¹³⁹⁾. Tomēr šī nostāja nav apstiprināta nākamajās UNHCR publikācijās par valstspiederību un bezvalstniecību. Piemēram, UNHCR 2014. gada *Rokasgrāmata par bezvalstnieku aizsardzību* ir teikts: “Nav prasības par “patiesu” vai “faktisku” saikni saistībā ar “valstspiederīgā” jēdzienu [1954. gada konvencijas] 1. panta

¹³² UNHCR, *Izbeigšanas klauzulas*, op. cit. (97. zemsvītras piezīme iepriekš), 16. punkts. Sk. arī UNHCR, *Rokasgrāmata*, op. cit. (67. zemsvītras piezīme iepriekš), 130. punkts. Piemēram, Īrijā 2015. gada Starptautiskās aizsardzības likuma 9. panta 1. punkta c) apakšpunktā ir nodalīta patvēruma valsts valstspiederības iegūšana un citas valsts valstspiederības iegūšana. Tādējādi tā formulējums nedaudz atšķiras no KD (pārstrādāta versija) 11. panta 1. punkta c) apakšpunkta, jo nosaka: “Persona pārstāj būt bēglis, ja tā (...) c) ir ieguvusi jaunu valstspiederību (kas nav Īrijas pilsonība) un bauda savas jaunās valstspiederības valsts aizsardzību” (izcēlums pievienots).

¹³³ Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos (CNDA, Francija), 2011. gada 20. oktobra spriedums, *M. K.*, Nr. 10010000 R.

¹³⁴ Piemēram, saskaņā ar Čehijas Likuma Nr. 325/1999 Coll. par patvērumu 18. panta b) punktu starptautiskās aizsardzības statuss beidz pastāvēt (*ex lege*), kad Čehija vai cita ES dalībvalsts piešķir pilsonību.

¹³⁵ Valsts padome (Conseil d'état, Francija), 2020. gads, *OFPR pret M. D.*, Nr. 423272 A, op. cit. (127. zemsvītras piezīme iepriekš), 7. punkts.

¹³⁶ Apelācijas tiesa (Court of Appeal, Anglija un Velsa, Apvienotā Karaliste), 2008. gada 18. decembra spriedums, *DL (KDR) pret Entry Clearance Officer; ZN (Afganistāna) pret Entry Clearance Officer* (2008. gads), *EWCA Civ 1420*, 29. punkts. Šajā lietā bija iesaistīta ģimenes atkalapvienošana. Apgādniekam bija piešķirts patvērums un vēlāk patvēruma valsts valstspiederība. Par lietu tika iesniegta apelācijas sūdzība, par ko Augstākā tiesa lēma 2010. gada 12. maija spriedumā, *ZN (Afganistāna) (FC) un citi (apelācijas iesniedzēji) pret Entry Clearance Officer (Karachi) (atbildētājs) un citi* (2010. gads), *UKSC 21*. Augstākās tiesas lieta pievērsās attiecīgo imigrācijas noteikumu par bēgļu ģimeņu atkalapvienošanos interpretācijai. Tiesa norādīja, ka politikas īstenošanai paredzēto noteikumu interpretācija ir elastīgāka nekā tiesību akta interpretācija, tāpēc tā izskatīja ministra nolūkus. Tiesa norādīja: “Tas, ka Apvienotās Karalistes pilsonība ir piešķirta laulātajam vai vecākam, nemaina to, ka laulātais vai vecāks ir persona, kurai ir piešķirts patvērums” (37. punkts). Tomēr ir svarīgi atzīmēt, ka šī lieta skar tieši ģimenes atkalapvienošanos, nevis bēgļa statusa izbeigšanu. Šajā saistībā tiesa norādīja: “Tas, ka saskaņā ar Konvencijas par bēgļa statusu 1. panta F daļu šī konvencija neattiecas uz pieteikuma iesniedzēju, ja ir nopietns iemesls uzskatīt, ka viņš ir izdarījis smagu noziegumu, kā noteikts a) vai b) punktā, vai ir atzīts par vainīgu tādu darbību īstenošanā, kuras ir pretrunā ANO mērķiem un principiem c) punkta nozīmē, pēc Tiesas domām nav relevanti saistībā ar jautājumu par to, vai apgādnieks vairs nav “bēglis” 352.A vai 352.E punkta izpratnē vai arī vai viņš ir “vecāks, kam ir piešķirts patvērums” 352.D punkta izpratnē” (32. punkts). Sk. arī 29.–31. punktu. Sk. arī Augstākā tiesa (*Supreme Court*, Īrija), 2020. gada 19. jūnija spriedums, *M. A. M. (Somālija) pret Minister for Justice and Equality un K. N. (Uzbekistāna) un citi pret Minister for Justice and Equality* (2020. gads), *IESC 32*.

¹³⁷ Sal. Goodwin-Gill, G. S. and McAdam, J., *The Refugee in International Law*, 3rd edn, Oxford University Press, New York, 2007 (turpmāk “Goodwin-Gill un McAdam, Bēglis starptautiskajās tiesībās”), 138. lpp., un Hathaway un Foster, *Bēgļa statusa tiesības*, op. cit. (92. zemsvītras piezīme iepriekš), 57. lpp. (kas šo jēdzienu apstiprina), ar Fripp, *Valstspiederība un bezvalstniecība*, op. cit. (100. zemsvītras piezīme iepriekš), 54. lpp. (1.104.–107.), Foster un Lambert, *Starptautiskās bēgļu tiesības un bezvalstnieku aizsardzība*, op. cit. (116. zemsvītras piezīme iepriekš), 112. lpp., Piotrowicz, R., *Lay Kon Tji and Minister for Immigration and Ethnic Affairs: the function and meaning of effective nationality in the assessment of applications for asylum*, *International Journal of Refugee Law*, Vol. 11, No 3, 1999, 544.–556. lpp., un Storey, H., “Nationality as an element of the refugee definition and the unsettled issues of “inchoate nationality” and “effective nationality” – Part 1: “inchoate nationality””, *RefLaw*, University of Michigan Law School, 11 June 2017, kas ir izdevumi, kuros šis termins ir noraidīts. Fripp, *Valstspiederība un bezvalstniecība*, op. cit. (100. zemsvītras piezīme iepriekš), 52. lpp. (1.104.), uzskata, ka “frāze “faktiskā valstspiederība” ir minēta vairākos kontekstos dažādās starptautisko tiesību jomās. Tai ir vairākas nozīmes, no kurām dažas tiek apstrīdētas, un tās formulējums ir ārkārtīgi plašs, kas drīzāk mazina, nevis uzlabo pamatā esoša jēdziena skaidrību”.

¹³⁸ UNHCR, *Izbeigšanas klauzulas*, op. cit. (97. zemsvītras piezīme iepriekš), 17. punkts.

¹³⁹ 138. zemsvītras piezīme.

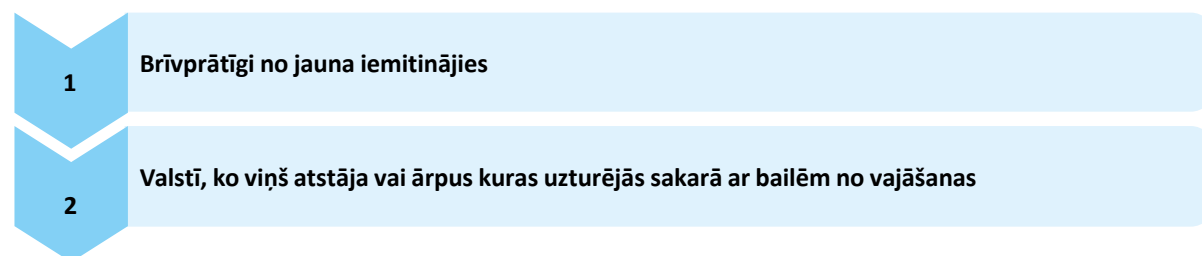
1. punktā.”⁽¹⁴⁰⁾ Apvienotās Karalistes Administratīvā pirmstiesa (Imigrācijas un patvēruma lietu palāta) lietā *KK* nolēma terminu “faktiskā valstspiederība” nolikt malā un tā vietā koncentrēja uzmanību uz to, vai Dienvidkorejas valstspiederība nodrošina pietiekamu aizsardzības līmeni⁽¹⁴¹⁾.

2.4. Brīvprātīga iemitināšanās izcelsmes valstī no jauna: 11. panta 1. punkta d) apakšpunkts

Ceturtais izbeigšanas pamats ir noteikts KD (pārstrādāta versija) 11. panta 1. punkta d) apakšpunktā. Tas paredz, ka “[t]rešās valsts valstspiederīgais vai bezvalstnieks zaudē bēgļa statusu, ja viņš: (...) d) no jauna [brīvprātīgi] iemitināties vai iemitinājusies valstī, ko viņš atstāja vai ārpus kuras uzturējās sakarā ar bailēm no vajāšanas”. Direktīvas 11. panta 1. punkta d) apakšpunkts ir tieši saistīts ar Konvencijas par bēgļa statusu 1. panta C daļas 4. punktu, kas nosaka, ka Konvenciju vairs nepiemēro bēglim, kas “ir brīvprātīgi [atgriezies] uz pastāvīgu dzīvi valstī, kuru pameta vai ārpus kuras uzturējās sakarā [ar] bailēm no vajāšanas”. Tas atspoguļo brīvprātīgi ieviestas izmaiņas bēgļa personīgajā situācijā.

Direktīvas 11. panta 1. punkta d) apakšpunktā ir noteiktas divas prasības, kas ir izklāstītas 6. attēlā.

6. attēls. Direktīvas 11. panta 1. punkta d) apakšpunktā noteiktie kritēriji

Šīs izbeigšanas klauzulas loģika ir tāda, ka, ja brīvprātīga atgriešanās noved pie iemitināšanās izcelsmes valstī no jauna, bēglim vairs nav vajadzīga starptautiskā aizsardzība, jo viņš ir ieguvis valsts aizsardzību.

EST šo izbeigšanas klauzulu vēl nav interpretējusi. Pieejamā judikatūra ir sporādiska un ierobežota, un lielākajā daļā gadījumu tā tikai parāda konkrētu praksi vai interpretācijas pieeju. Tomēr šī judikatūra kopā ar *UNHCR* Izpildu komitejas secinājumiem par starptautisko aizsardzību⁽¹⁴²⁾, kā arī *UNHCR Rokasgrāmatu par procedūrām un kritērijiem bēgļa statusa noteikšanai* un izrietošajām Vadlīnijām par starptautisko aizsardzību⁽¹⁴³⁾ ir vērtīgs instruments, novērtējot izbeigšanas klauzulu piemērošanu. Ņemot vērā, ka šīs izbeigšanas klauzulas pamatā ir bēgļa darbības, kuru rezultātā mainās viņa personīgie apstākļi, tās piemērojamība paredz, ka ir nodrošināts, ka attiecīgajam bēglim netiek nelikumīgi liegtas tiesības uz starptautisko aizsardzību.

Direktīvas 11. panta 1. punkta d) apakšpunkta formulējums nedaudz atšķiras no 11. panta 1. punkta a)–c) apakšpunkta formulējuma, jo nav minēta “valstspiederības valsts”. Tā vietā ir vispārīgāk minēta “[valsts], ko viņš atstāja vai ārpus kuras uzturējās”. Tādējādi 11. panta 1. punkta d) apakšpunkta izbeigšanas klauzula ir piemērojama gan bēgļiem ar valstspiederību, gan bēgļiem bezvalstniekiem.

Iemitināšanās no jauna nozīmē atgriešanos uz ilgstošu vai pastāvīgu laiku valstī, kuru persona bija atstājusi. Tas nozīmē, ka ir jābūt zināmai stabilitātei, nevis tikai īsam braucienam turp un atpakaļ spiedošu ģimenes apstākļu dēļ⁽¹⁴⁴⁾. Bēgļa atgriešanās savā izcelsmes valstī vien nav pietiekams faktors 11. panta 1. punkta d) apakšpunkta

¹⁴⁰ *UNHCR, Rokasgrāmatu par bezvalstnieku aizsardzību (Handbook on Protection of Stateless Persons)*, 2014. gada 30. jūnijs, 54. punkts.

¹⁴¹ Administratīvā pirmstiesa (*Upper Tribunal*) (Imigrācijas un patvēruma lietu palāta (*Immigration and Asylum Chamber*), Apvienotā Karaliste), 2011. gada 21. februāra spriedums, *KK un citi (valstspiederība: Ziemeļkoreja, Koreja, CG)* (2011. gads), *UKUT* 92(AC), 90. punkts.

¹⁴² Sk. *UNHCR, Izpildu komitejas secinājumu tematiskā apkopojums (A Thematic Compilation of Executive Committee Conclusions)*, 7. izdevums, 2014. gada jūnijs, it sevišķi 81. un 82. lpp. uzskaitītie secinājumi.

¹⁴³ *UNHCR, Rokasgrāmatu, op. cit.* (67. zemsvītras piezīme iepriekš), un it sevišķi *UNHCR, Vadlīnijas par starptautisko aizsardzību Nr. 3, op. cit.* (37. zemsvītras piezīme).

¹⁴⁴ *Kraft, KD (pārstrādāta versija) 11. pants, op. cit.* (92. zemsvītras piezīme iepriekš), 1195. lpp., 14. punkts. Sk. arī Federālās tiesas (*Federal Court*, Kanāda) 2012. gada 19. janvāra spriedumu, *Sandra Luz Cadena Cabrera un Miguel Angel Camacho Cabrera pret Minister of Public Safety and Emergency Preparedness*, 2012. gads *FC* 67, ar ko apstiprināja lēmumu izbeigt bēgļa statusu sievietei, kura atgriezās Meksikā drīz pēc statusa piešķiršanas un palika tur četrus gadus. Tiesa konstatēja, ka “šīs rīcības pamatošanai sniegtais iemesls [ka viņa cerēja uz Kanādu aizvest savu vīru] neizmaina šīs rīcības brīvprātīgo raksturu”.

vajadzībām. Bēglim nav tikai fiziski jāatrodas izcelsmes valstī, bet ir jābūt izpildītam nosacījumam, ka šis cilvēks ir tur “no jauna iemitinājies vai iemitinājusies” (¹⁴⁵). Vispārīgi runājot, vairs nav nepieciešams bēgļa statuss, ja bēglis brīvprātīgi atgriežas mājās uz ilgstošu periodu un izmanto attiecīgās valsts pakalpojumus un iespējas (¹⁴⁶). Tāpat regulāri braucieni atpakaļ uz izcelsmes valsti konkrētā laika periodā varētu nozīmēt iemitināšanos no jauna, jo īpaši, ja bēglis izmanto šīs valsts priekšrocības un iespējas vai pilda pilsoņa pienākumus (¹⁴⁷). Pilsoņa pienākumu pildīšana varētu, piemēram, būt nodokļu maksāšana.

Novērtējot, vai cilvēks ir vai nav “no jauna iemitinājies vai iemitinājusies” izcelsmes valstī, iestādēm būtu katrā atsevišķā gadījumā jāaplūko objektīvie fakti (¹⁴⁸). Lai gan nav noteiktu pieņemtu kritēriju par to, kad var uzskatīt, ka cilvēks ir “no jauna iemitinājies vai iemitinājusies”, dalībvalstu tiesas ir sniegušas dažas norādes par to, kā šo noteikumu varētu interpretēt.

Piemēram, Īrijas Augstā tiesa konstatēja nepārprotamu brīvprātīgu iemitināšanos no jauna uz pastāvīgu laiku, kad persona bija atgriezusies Nigērijā un saņēmusi valsts iestāžu (piemēram, policijas un tiesu sistēmas) aizsardzību. Pēc tam šī persona, kamēr uzturējās šajā valstī, arī saņēma pasi no Nigērijas iestādēm (¹⁴⁹).

Kāda Francijas Bēgļu apelāciju komisijas lieta attiecās uz kurdu izcelsmes bēgli no Irākas, kurš atgriezās Kurdistānas autonomajā reģionā (kas tobrīd bija nonācis starptautiskās kopienas kontrolē) un neizrādīja nekādu vēlmi doties prom. Komisija secināja, ka šāda nomitināšanās uz pastāvīgāku laiku varētu būt iemitināšanās no jauna. Tā konstatēja, ka viņš bija atgriezies brīvprātīgi un tur vairākus gadus dzīvojis, strādājis, apprecējies un audzinājis bērnus (¹⁵⁰).

Eiropas migrācijas tīkla ziņojumā par dalībvalstu praksi, tieši neatsaucoties uz 11. panta 1. punkta d) apakšpunktu, tika secināts, ka lielākā daļa Eiropas valstu braucienu uz izcelsmes valsti uzskata par norādi, kas liecina, ka varētu būt piemērojama bēgļa statusa izbeigšana, bet ka šāda rīcība viena pati automātiski nenoved pie izbeigšanas (¹⁵¹). Tajā pašā pētījumā konstatēja, ka citi faktori, ko dalībvalstis ņem vērā, novērtējot šādus gadījumus, ir brauciena iemesli, uzturēšanās ilgums, braucienu biežums, atrašanās vieta, ieceļošanas veids un laiks, kas pagājis starp bēgļa statusa piešķiršanu un braucienu turp un atpakaļ (¹⁵²).

Kā norādījis *UNHCR*, uzturēšanās ilgums un “bēgļa “apņemšanās” uzturēties izcelsmes valstī” ir faktori, pēc kuriem nosaka “iemitināšanos no jauna” (¹⁵³). Izbeigšanas klauzulu var piemērot, ja “bēglis apmeklē izcelsmes valsti regulāri un izmanto tādas priekšrocības un iespējas šajā valstī, ko parasti saņem valsts pilsoņi” (¹⁵⁴).

Savukārt *UNHCR Rokasgrāmatā* ir noteikts, ka “bēgļa apmeklējums uz pagaidu laiku viņa iepriekšējā piederības valstī nevis ar valsts pasi, bet, piemēram, ar viņa uzturēšanās valsts izdotu ceļošanas dokumentu, nav “iemitināšanās no jauna”” (¹⁵⁵). Turklāt *UNHCR* Izpildu komitejas dalībvalstis vienojās, ka, ja bēgli apmeklē savu izcelsmes valsti, lai apkopotu informāciju un novērtētu brīvprātīgas repatriācijas iespēju, tam nevajadzētu automātiski nozīmēt bēgļa statusa zaudēšanu (¹⁵⁶).

Saskaņā ar KD (pārstrādāta versija) noteikumiem un Konvenciju par bēgļa statusu, lai šī izbeigšanas klauzula būtu piemērojama, ir jāizpilda nosacījums, ka iemitināšanās no jauna ir brīvprātīga.

Bulgārijas Augstākā administratīvā tiesa norādīja, ka bēgļa atgriešanās Irākā sava tēva bērū dēļ nav uzskatāma par iemeslu starptautiskās aizsardzības izbeigšanai saskaņā ar 11. panta 1. punkta d) apakšpunktu (¹⁵⁷). Tiesa

¹⁴⁵ *Hathaway un Foster, Bēgļa statusa tiesības, op. cit.* (92. zemsvītras piezīme iepriekš), 473. lpp.

¹⁴⁶ 92. zemsvītras piezīme, 476. lpp.

¹⁴⁷ Eiropas Komisija, *Priekšlikums Padomes direktīvai par obligātajiem standartiem, lai kvalificētu trešo valstu valstspiederīgos un bezvalstniekus kā bēgļus vai kā personas, kam citādi nepieciešama starptautiska aizsardzība* (Proposal for a Council Directive on minimum standards for the qualification and status of third country nationals and stateless persons as refugees or as persons who otherwise need international protection), 2001. gada 12. septembris, COM(2001) 510 final, 2001/0207 (CNS), 23. lpp.

¹⁴⁸ *Kraft, KD (pārstrādāta versija) 11. pants, op. cit.* (92. zemsvītras piezīme iepriekš), 1195. lpp., 14. punkts.

¹⁴⁹ Augstā tiesa (*High Court*, Īrija), 2012. gada 1. novembra spriedums, *Adegbuyi pret Minister for Justice and Law Reform* (2012. gads), IEHC 484, 51. punkts.

¹⁵⁰ Bēgļu apelāciju komisija (*Commission des recours des réfugiés*, Francija), 2006. gada 17. februāra lēmums, M. O., Nr. 02008530/406325 R.

¹⁵¹ EMT, *Starptautiskās aizsardzības saņēmēji, kas ceļo uz savu izcelsmes valsti un sazinās ar tās iestādēm: problēmas, politika un prakse ES dalībvalstīs, Norvēģijā un Šveicē: EMT kopsavilkuma ziņojums*, 2019. gada novembris, 7. lpp. Viens izņēmums ir Ungārija, kur ikvienu braucienu uz izcelsmes valsti varētu uzskatīt par pietiekamu iemeslu, lai pieņemtu, ka persona ir no jauna pieņēmusi izcelsmes valsts aizsardzību.

¹⁵² 151. zemsvītras piezīme.

¹⁵³ *UNHCR, Izbeigšanas klauzulas, op. cit.* (97. zemsvītras piezīme iepriekš), 21. punkts.

¹⁵⁴ *UNHCR, Piezīme par izbeigšanas klauzulām* (Note on cessation clauses), 1997. gada 30. maijs, EC/47/SC/CRP.30, 12. punkts.

¹⁵⁵ *UNHCR, Rokasgrāmata, op. cit.* (67. zemsvītras piezīme iepriekš), 134. punkts.

¹⁵⁶ *UNHCR* Izpildu komiteja, secinājums Nr. 18 “Brīvprātīga repatriācija” (*Voluntary Repatriation*) (XXXI), 1980. gads, e) punkts, kur ir atzīts, ka sekmēt bēgļu brīvprātīgu repatriāciju “varētu palīdzēt arī atsevišķu bēgļu apmeklējumi (...) uz savu izcelsmes valsti, lai iepazītos ar turienes situāciju, šādiem apmeklējumiem automātiski nenovedot pie bēgļa statusa zaudēšanas”.

¹⁵⁷ Augstākā administratīvā tiesa (Bulgārija), 2017. gada 19. jūlija spriedums, Nr. 9661.

uzsvēra, ka šajā saistībā, lai piemērotu izbeigšanu, personai ir brīvprātīgi jāapmetas vai brīvprātīgi jāiemitinās valstī, kurā viņš bija ticis vajāts. Tiesa konstatēja, ka attiecīgajā lietā nav pierādījumu, kas liecinātu par brīvprātīgu iemitināšanos Irākā.

Tas, vai bēglis ir rīkojies brīvprātīgi, ir atkarīgs no katras lietas apstākļiem ⁽¹⁵⁸⁾. Ja bēglis savā valstī atgriežies brīvprātīgi, bet palikšana nav bijusi brīvprātīga, piemēram, viņš atradies ieslodzījumā, izbeigšana var nebūt piemērojama ⁽¹⁵⁹⁾. Tomēr, ja bēglis ir sākotnēji savā izcelsmes valstī atgriežies pret savu gribu, bet tomēr bez problēmām iedzīvojies un atsācis normālu dzīvi uz ilgstošu laika periodu, pirms atkal aizbraucis, iespējams, ka izbeigšanas klauzula ir piemērojama ⁽¹⁶⁰⁾.

Ņemiet vērā, ka jebkāda obligāta atgriešanās var novest pie tā, ka tiek pārkāpts uzņēmējvalsts pienākums ievērot *neizraidīšanas* principu saskaņā ar KD (pārstrādāta versija) 21. pantu un Konvencijas par bēgļa statusu 33. pantu ⁽¹⁶¹⁾.

¹⁵⁸ UNHCR, *Piezīme par izbeigšanas klauzulām*, op. cit. (154. zemsvītras piezīme iepriekš), 12. punkts.

¹⁵⁹ UNHCR, *Izbeigšanas klauzulas*, 1999. gads, op. cit. (97. zemsvītras piezīme iepriekš), 20. punkts.

¹⁶⁰ UNHCR, *Piezīme par izbeigšanas klauzulām*, op. cit. (154. zemsvītras piezīme iepriekš), 21. punkts.

¹⁶¹ Hathaway, J. C., 'The right of states to repatriate former refugees', *Ohio State Journal on Dispute Resolution*, Vol. 20, No 1, 2005, pp. 175–216, 176. lpp. Sk. arī 1.5. un 1.6. iedaļu.

3. daļa. Bēgļa aizsardzības izbeigšanas pamats II – izbeigšana tāpēc, ka vairs nepastāv apstākļi: 11. panta 1. punkta e) un f) apakšpunkts, kā arī 2. un 3. punkts

Saskaņā ar KD (pārstrādāta versija) 14. panta 1. punktu dalībvalstīm ir jāizbeidz trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka bēgļa statuss, ja “viņš izbeidzis būt bēglis saskaņā ar [KD (pārstrādāta versija)] 11. pantu”¹⁶². Direktīvas 11. panta 1. punkta a)–d) apakšpunkts aptver apstākļus, kādos persona izbeidz būt par bēgli savu darbību vai piekrišanas rezultātā, savukārt 11. panta 1. punkta e) un f) apakšpunkts aptver situācijas, kurās trešās valsts valstspiederīgais vai bezvalstnieks izbeidz būt bēglis, “jo vairs nepastāv apstākļi, saistībā ar kuriem viņš tika atzīts par bēgli”. Tāpēc, lai piemērotu 11. panta 1. punkta e) un f) apakšpunkta noteikumus, nav vajadzīgas bēgļa brīvprātīgas darbības vai piekrišana.

KD (pārstrādāta versija) 11. pants Izbeigšana

1. Trešās valsts valstspiederīgais vai bezvalstnieks zaudē bēgļa statusu, ja viņš:

[...]

- e) vairs nevar atteikties no savas valstspiederības valsts aizsardzības, jo vairs nepastāv apstākļi, saistībā ar kuriem viņš tika atzīts par bēgli; vai
- f) būdams bezvalstnieks, var atgriezties savā agrākās pastāvīgās dzīvesvietas valstī, jo vairs nepastāv apstākļi, saistībā ar kuriem viņš atzīts par bēgli.

2. Izskatot 1. punkta e) un f) apakšpunktu, dalībvalstis ņem vērā, vai apstākļu maiņa ir tik nozīmīga un vai tai ir tik pastāvīgs raksturs, ka bēgļa bailes no vajāšanas vairs nevar uzskatīt par pamatotām.

3. Šā panta 1. punkta e) un f) apakšpunktus nepiemēro bēglim, kurš var atsaukties uz nepārvaramiem iemesliem, kas izriet no iepriekš veiktas vajāšanas, lai atteiktos pieņemt valstspiederības valsts aizsardzību vai, ja viņš ir bezvalstnieks, viņa agrākās pastāvīgās dzīvesvietas valsts aizsardzību.

Direktīvas 11. panta 1. punkta f) apakšpunkts ir tāds pats kā 11. panta 1. punkta e) apakšpunkts, tikai attiecas uz bēgļa statusa izbeigšanu bezvalstniekiem. Bezvalstnieku gadījumā runa ir par atgriešanos agrākās pastāvīgās dzīvesvietas valstī, nevis par valstspiederības valsts aizsardzības pieņemšanu no jauna. Direktīvas 11. panta 2. punktā ir minēts, ka apstākļu maiņai ir jābūt “nozīmīgai” un “pastāvīga rakstura”. Direktīvas 11. panta 3. punktā ir noteikts, ka 11. panta 1. punkta e) un f) apakšpunktu nepiemēro un attiecīgā persona nebeidz būt bēglis, ja tā “var atsaukties uz nepārvaramiem iemesliem, kas izriet no iepriekš veiktas vajāšanas”.

Tālāk 5. tabulā ir izklāstīta šīs daļas struktūra.

5. tabula. 3. daļas struktūra

Iedaļa	Nosaukums	Lpp.
3.1	Vairs nav apstākļu valstspiederības valstī: 11. panta 1. punkta e) apakšpunkts un 2. punkts	38
3.2	Vairs nav apstākļu pastāvīgās dzīvesvietas valstī: 11. panta 1. punkta f) apakšpunkts un 2. punkts	45
3.3	Nepārvarami iemesli: 11. panta 3. punkts	47

¹⁶² KD (pārstrādāta versija) 14. panta 1. punktā ir noteikts: “Attiecībā uz starptautiskās aizsardzības pieteikumiem, kas iesniegti pēc Direktīvas 2004/83/EK stāšanās spēkā, dalībvalstis atceļ, izbeidz vai atsaka pagarināt trešās valsts valstspiederīgo vai bezvalstnieka bēgļa statusu, ko piešķirusi valsts, administratīva, tiesu vai tiesām līdzīgu iestāžu struktūra, ja viņš izbeidzis būt bēglis saskaņā ar 11. pantu.”

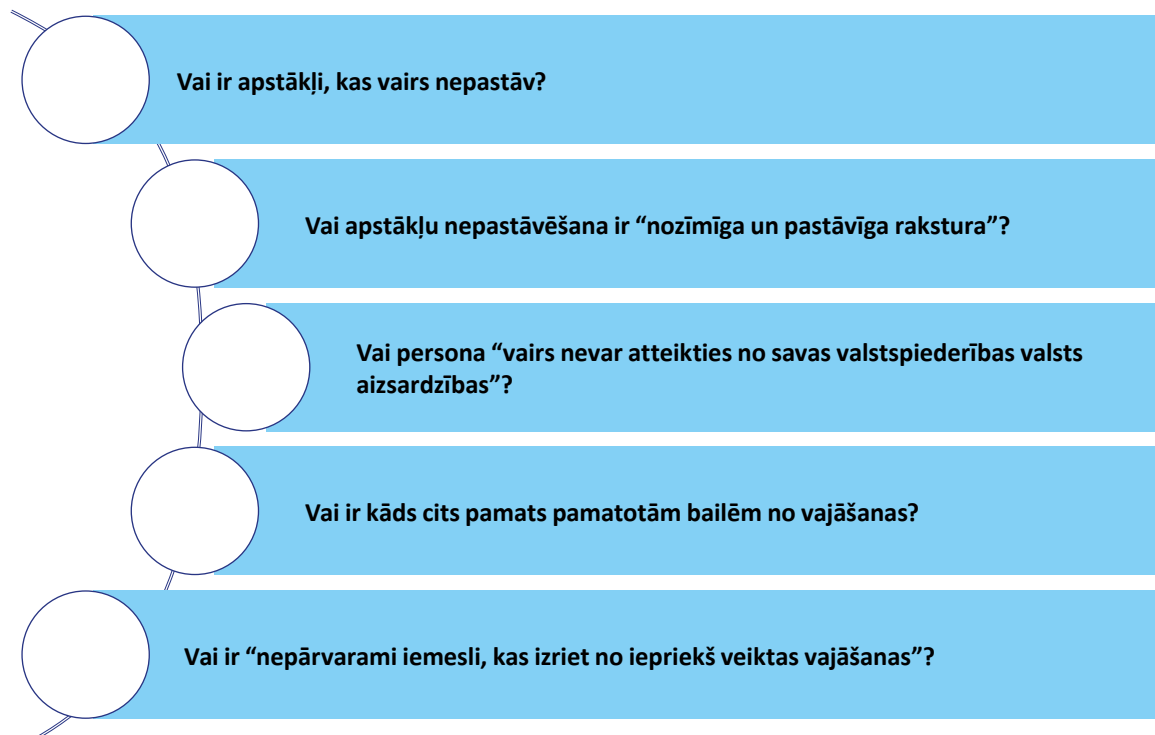
3.1. Vairs nav apstākļu valstspiederības valstī: 11. panta 1. punkta e) apakšpunkts un 2. punkts

Direktīvas 11. panta 1. punkta e) apakšpunkts, kas attiecas uz apstākļu izbeigšanos valstspiederības valstī, ir līdzvērtīgs Konvencijas par bēgļa statusu 1. panta C daļas 5. punktam. Minētajā Konvencijas punktā ir noteikts, ka Konvenciju vairs nepiemēro personai, ja tā “ilgāk nevar atteikties pakļauties savas pilsonības valsts aizsardzībai tādēļ, ka apstākļi, kuru sakarā tā tikusi atzīta par bēgli, vairs nepastāv”. EST ir norādījusi lietā OA:

“Šajā [KD (pārstrādāta versija) 11. panta 1. punkta e) apakšpunkta] noteikumā, tāpat kā Ženēvas konvencijas 1. panta C daļas 5. punktā ir paredzēts, ka bēgļa statuss tiek zaudēts, ja apstākļi, saistībā ar kuriem šis statuss tika piešķirts, vairs nepastāv, proti, citiem vārdiem, ja vairs nav izpildīti bēgļa statusa piešķiršanas nosacījumi.”⁽¹⁶³⁾

Tālāk 7. attēlā ir uzskaitīti jautājumi, uz kuriem ir jāatbild pirms bēgļa statusa izbeigšanas saistībā ar to, ka vairs nepastāv apstākļi, saskaņā ar 14. panta 1. punktu kopsakarā ar KD (pārstrādāta versija) 11. panta 1. punkta e) apakšpunktu.

7. attēls. Kritēriji bēgļa statusa izbeigšanai saistībā ar to, ka vairs nepastāv apstākļi

Šie jautājumi ir aplūkoti nākamajās apakšiedaļās, savukārt jautājums par nepārvaramiem iemesliem, kas izriet no iepriekš veiktas vajāšanas, ir aplūkots 3.3. iedaļā.

3.1.1. Vai ir apstākļi, kas vairs nepastāv?

Lai 11. panta 1. punkta e) apakšpunkts būtu piemērojams, ir jābūt izmaiņām, kuru dēļ “vairs nepastāv apstākļi, saistībā ar kuriem [persona] tika [atzīta] par bēgli”. Šie vairs nepastāvošie apstākļi parasti ir saistīti ar situāciju valstspiederības valstī, piemēram, valdības vai režīma maiņu⁽¹⁶⁴⁾.

¹⁶³ EST, 2021. gads, OA, op. cit. (18. zemsvītras piezīme iepriekš), 35. punkts.

¹⁶⁴ Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos (CNDA, Francija), 2018. gada 17. oktobra spriedums, M. K. S, Nr. 18001386 C+. Šajā lietā tiesa konstatēja, ka, lai gan bija mainījušies apstākļi Kongo Demokrātiskajā Republikā (KDR), izmaiņas nebija “nozīmīgas un pastāvīga rakstura”. UNHCR ir norādījis, ka “apstākļi valstī ir savstarpēji saistīti neatkarīgi no tā, vai ir runa par bruņotu konfliktu, smagiem cilvēktiesību pārkāpumiem, izteiktu diskrimināciju pret minoritātēm vai labas pārvaldības neesību”; tādēļ ir jāņem vērā visi relevantie faktori (UNHCR, Vadlīnijas par starptautisko aizsardzību Nr. 3, op. cit. (37. zemsvītras piezīme iepriekš), 11. punkts).

Kā piemēru gadījumiem, kad vairs nepastāv apstākļi, var minēt izmaiņas valdībā, ieskaitot izmaiņas drošības dienestos un/vai tiesību sistēmā, kā arī amnestijas vai vēlēšanas⁽¹⁶⁵⁾. Turklāt *UNHCR* ir norādījis, ka “[p]laša un spontāna bēgļu repatriācija var liecināt par izmaiņām, kas notiek vai ir notikušas izcelsmes valstī”, izņemot gadījumus, kad “bijušo bēgļu atgriešanās, visticamāk, radīs jaunu spriedzi”⁽¹⁶⁶⁾.

Tomēr tāpat ir iespējams izbeigšanu saskaņā ar šo noteikumu pamatot ar notikumiem saistībā ar konkrēta bēgļa personīgajiem apstākļiem, kā arī ar objektīvo situāciju valstspiederības valstī.

Lietā *MM (Zimbabwe)* Anglijas un Velsas Apelācijas tiesa (Apvienotā Karaliste) aplūkoja apstākļu izmaiņas Konvencijas par bēgļa statusu 1. panta C daļas 5. punkta kontekstā un norādīja:

“Konvencijas 1. panta C daļas 5. punkts ir plašāks par minēto, un šajā saistībā ir jāizskata, vai ir notikusi relevanta maiņa “tajos apstākļos, ar ko saistībā [persona] ir tikusi atzīta par bēgli.” Apstākļi, ar ko saistībā persona ir tikusi atzīta par bēgli, visticamāk, būs vispārēju politisko apstākļu personas piederības valstī un šīs personas dažu personīgo apstākļu apvienojums. Tādējādi relevanta maiņa apstākļos 1. panta C daļas 5. punkta nozīmē var konkrētā gadījumā izrietēt arī no izmaiņu vispārējos politiskos apstākļos piederības valstī un izmaiņu personas personīgajos apstākļos apvienojuma vai pat no izmaiņām tikai personas personīgajos apstākļos, ja šīs izmaiņas nozīmē, ka tagad šī persona vairs nav daļa no grupas, ko varētu vajāt piederības valsts iestādes. Katrā gadījumā relevantajām izmaiņām ir jābūt ilgstošām.”⁽¹⁶⁷⁾

To Anglijas un Velsas Apelācijas tiesa (Apvienotā Karaliste) apstiprināja lietā *KN (KDR)*, kur tiesa norādīja:

“Šie noteikumi Konvencijā par bēgļa statusu un Imigrācijas noteikumi neatļauj bēgļa statusa atcelšanu tikai tāpēc, ka ir mainījies pamats, uz kura atbildētājam piešķīra statusu, bet gan tāpēc, ka “vairs nepastāv apstākļi, saistībā ar kuriem [persona] tika [atzīta] par bēgli”. Kā šī tiesa atzina lietā *MM (Zimbabwe)*, tas saistīts ar plašāku analīzi.”⁽¹⁶⁸⁾

Šajā saistībā Apelācijas tiesa (Anglija un Velsa, Apvienotā Karaliste) lietā *JS (Uganda)* noteica, ka:

“tiesa lietā *MM (Zimbabwe)* puda līdzīgu nostāju, proti, ka vārdam “apstākļi” 1. panta C daļas 5. punktā ir vajadzīga plaša interpretācija, kas aptver apstākļus, kuri ietver a) vispārējus politiskos apstākļus personas piederības valstī un b) personas personīgo apstākļu relevantu aspektu”⁽¹⁶⁹⁾.

Šajā kontekstā Francijas Valsts padome, piemēram, konstatēja, ka, ja jaunu valstspiederību saņem bēgle, kuras vīram bija piešķirts bēgļa statuss saistībā ar viņas statusu saskaņā ar ģimenes vienotības principu, tās var būt izmaiņas viņas vīra apstākļos⁽¹⁷⁰⁾. Vēl viens piemērs personīgo apstākļu izmaiņām ir gadījums, kad bēglis vairs nav iesaistīts politiskā partijā vai ir pieņēmis jaunu reliģiju⁽¹⁷¹⁾. Turklāt Francijas Valsts padome ir arī nospriedusi, ka laulības šķiršana ir tādas izmaiņas apstākļos, kas var izbeigt bēgļa statusu, ja šis statuss tika iegūts, balstoties uz ģimenes vienotību⁽¹⁷²⁾. Tāpat izmaiņas personīgajos apstākļos var rasties gadījumā, kad bērns, kuram bija piešķirts bēgļa statuss viena no vecākiem statusa dēļ, sasniedz 18 gadu vecumu. Tomēr tādā gadījumā Francijas Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos konstatēja, ka bērnam, kuram ir tāds pats bēgļa statuss kā viņa mātei,

¹⁶⁵ Fitzpatrick un Bonoan, *Bēgļa aizsardzības izbeigšana*, op. cit. (122. zemsvītras piezīme iepriekš), 495. lpp.; Goodwin-Gill un McAdam, *Bēglis starptautiskajās tiesībās*, 2007. gads, op. cit. (137. zemsvītras piezīme iepriekš), 140. un 141. lpp.; Kraft, *KD (pārstrādāta versija) 11. pants*, op. cit. (92. zemsvītras piezīme iepriekš).

¹⁶⁶ *UNHCR, Vadlīnijas par starptautisko aizsardzību Nr. 3*, op. cit. (37. zemsvītras piezīme iepriekš), 12. punkts.

¹⁶⁷ Apelācijas tiesa (Anglija un Velsa, Apvienotā Karaliste), 2017. gada 22. jūnija spriedums, *lekšlietu ministrs pret MM (Zimbabwe)* (2017. gads), *EWCA Civ 797*, 24. punkts.

¹⁶⁸ Apelācijas tiesa (Anglija un Velsa, Apvienotā Karaliste), 2019. gada 9. oktobra spriedums, *lekšlietu ministrs pret KN (KDR)* (2019. gads), *EWCA Civ 1665*, 33. punkts.

¹⁶⁹ Apelācijas tiesa (*Court of Appeal*, Anglija un Velsa, Apvienotā Karaliste), 2019. gada 10. oktobra spriedums, *Secretary of State for the Home Department pret JS (Uganda)* (2019. gads), *EWCA Civ 1670*, 164. punkts, kurā ir atsauce uz Apelācijas tiesas (Anglija un Velsa, Apvienotā Karaliste) 2017. gada spriedumu lietā *MM (Zimbabwe)*, op. cit. (167. zemsvītras piezīme). Jāņem vērā, ka materiāla izstrādes laikā vēl nebija izskatīts pieteikums atļaujai pārsūdzēt Apvienotās Karalistes Augstākās tiesas lēmumu. Turklāt *UNHCR* ir uzsvēris, ka ir svarīgi novērtēt bēgļa vispārējo stāvokli, un ir norādījis, ka “Joprojām var pastāvēt bailes no vajāšanas, neraugoties uz izmaiņām izcelsmes valstī. Šajā saistībā, piemēram, ar izmaiņām oficiālo iestāžu attieksmē var nepietikt, lai novērstu bēgļa bailes no vajāšanas”; *UNHCR, Diskusiju dokumenti par to 1951. gada konvencijā paredzēto izbeigšanas klauzulu piemērošanu, kuras saistības ar to, ka “vairs nepastāv apstākļi” (Discussion note on the application of the “ceased circumstances” cessation clauses in the 1951 Convention)*, 1991. gada 20. decembris, 15. punkta i) apakšpunkts. *UNHCR* arī uzskata, ka “tādām izmaiņām bēgļa izcelsmes valstī, kas skar tikai daļu teritorijas, principā nevajadzētu novest pie bēgļa statusa izbeigšanas”; *UNHCR, Vadlīnijas par starptautisko aizsardzību Nr. 3*, op. cit. (37. zemsvītras piezīme iepriekš), 17. punkts.

¹⁷⁰ Valsts padome (*Conseil d'état*, Francija), 2020. gads, *OFPPA pret M. D.*, Nr. 423272 A, op. cit. (127. zemsvītras piezīme iepriekš), 7. punkts.

¹⁷¹ Federālā administratīvā tiesa (*Bundesverwaltungsgericht*, Austrija), 2014. gada 24. jūlija spriedums, *G307 1406174-1*, AT:BVVG:2014:G307.1406174.1.00. Sk. arī Lejassaksijas Augstākās administratīvās tiesas (*Niedersächsisches Oberverwaltungsgericht*, Vācija) 2010. gada 11. augusta spriedumu, 11 LB 405/08, 44. punkts.

¹⁷² Valsts padome (*Conseil d'état*, Francija), 2019. gada 29. novembra spriedums, *M. K.*, Nr. 421523, FR:CECHR:2019:421523.20191129.

nevar piemērot izbeigšanu tikai tāpēc, ka viņš ir sasniedzis 18 gadu vecumu, ar nosacījumu, ka arī mātei tiek saglabāts bēgļa statuss ⁽¹⁷³⁾.

Apstākļi var vairs nepastāvēt, ja dalībvalsts iestādes saņem jaunu informāciju vai zināšanas par attiecīgās personas lietu. EST lietā *Bilali* saistībā ar izmaiņām apstākļos, runājot par alternatīvās aizsardzības izbeigšanu saskaņā ar KD (pārstrādāta versija) 19. panta 1. punktu un 16. pantu, norādīja, ka “izmaiņas uzņemotās dalībvalsts informētībā par ieinteresētās personas personīgajiem apstākļiem” var nozīmēt izmaiņas apstākļos ⁽¹⁷⁴⁾.

Jāatzīmē, ka lietā *Bilali* EST izskatīja gadījumu, kurā alternatīvo aizsardzību vispār nevajadzēja piešķirt jau no paša sākuma. Tomēr, tā kā nebija nepareizi uzrādītu vai neuzrādītu relevantu faktu no attiecīgās personas puses, alternatīvās aizsardzības statusu nevarēja atcelt saskaņā ar 19. panta 3. punkta b) apakšpunktu. Svarīgi, ka, lai gan Tiesa nosprieda, ka šādos apstākļos alternatīvās aizsardzības statusa izbeigšana izrietētu no konstatējuma par to, ka vairs nepastāv apstākļi, šis scenārijs stipri atšķiras no tā, kam parasti piemēro šo izbeigšanas pamatu.

EST spriedums lietā *Bilali* ir detalizētāk analizēts 6.2.2. un 6.4. iedaļā, kur aplūkota alternatīvās aizsardzības statusa atcelšana, izbeigšana vai atteikums to pagarināt.

3.1.2. Vai apstākļu maiņa ir “nozīmīga un pastāvīga rakstura”? 11. panta 2. punkts

KD (pārstrādāta versija) 11. panta 2. punktā ir noteikts, ka dalībvalstu konstatētajai “apstākļu [maiņai]” ir jābūt “tik [nozīmīgai] un vai (..) tik [pastāvīga rakstura], ka bēgļa bailes no vajāšanas vairs nevar uzskatīt par pamatotām” ⁽¹⁷⁵⁾.

Saistībā ar to, ko praksē nozīmē “nozīmīgs un pastāvīga rakstura”, EST lietā *Abdulla* norādīja:

“Apstākļu maiņa ir “nozīmīga un tai ir pastāvīgs raksturs” Direktīvas 11. panta 2. punkta nozīmē, ja faktorus, kas pamatoja bēgļa bailes no vajāšanas, var uzskatīt par tādiem, kas ilgstoši ir novērsti. Apstākļu maiņas nozīmīguma un pastāvīgā rakstura vērtējums tādējādi ir saistīts ar to, ka nav pamatotu bailu no vajāšanas, kas veido smagus cilvēka pamattiesību pārkāpumus Direktīvas 9. panta 1. punkta nozīmē.” ⁽¹⁷⁶⁾

Piemērojot minētos norādījumus, Vācijas Federālā administratīvā tiesa noraidīja apelācijas sūdzību Irākas valstspiederīgā un viņa sievas lietā pēc Sadāma Huseina varas krišanas Irākā. Tiesa secināja, ka Irākas valdības nodrošinātā aizsardzība ir atbilstīga, lai attiecīgajām personām vairs nebūtu jābaidās no vajāšanas tāpēc, ka tās bija pieteikušās uz patvērumu ārvalstīs ⁽¹⁷⁷⁾.

Vēlākā lietā tā pati tiesa konstatēja, ka, ja nav pilnībā mainījies politiskais režīms, bet iepriekšējā vajājošajā sistēmā ir vērojama liberalizācija, kā tas šajā gadījumā bija Alžīrijā, ir piemērojami stingrāki kritēriji. Turklāt šādā gadījumā būtu rūpīgi jāizvērtē, vai politiskās izmaiņas ir pastāvīgas ⁽¹⁷⁸⁾.

Jautājumu par to, vai apstākļu maiņa ir nozīmīga un vai tai ir pastāvīgs raksturs, izskatīja arī Francijas Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos Šrilankas tamilu izcelsmes valstspiederīgā lietā. Tiesa noteica, ka, lai gan izmaiņas Šrilankā varētu būt nozīmīgas, kā liecina izcelsmes valsts informācija, šādas izmaiņas vēl pagaidām nevar saukt par nozīmīgām un ilglaicīgām. Tika secināts, ka šajā valstī joprojām turpinās smagi cilvēktiesību pārkāpumi, kas izpaužas kā vajāšana, kura it sevišķi vērsta pret tamilu kopienu. Tiesa arī konstatēja, ka nav ieviesti atbilstīgi pasākumi, piemēram, efektīva tiesu un policijas sistēma, lai pilnībā likvidētu faktorus, kuri radījuši attiecīgās personas bailes no vajāšanas ⁽¹⁷⁹⁾.

Augstākā administratīvā tiesa Somijā, novērtējot, vai ir mainījušies apstākļi Kongo Demokrātiskajā Republikā, konstatēja, ka nav izpildīta prasība par būtiskām un ilglaicīgām izmaiņām, jo nebija konstatēts, ka būtu beiguši pastāvēt apstākļi, kuru dēļ apelācijas iesniedzējs kļuvis par bēgli. Tā noteica, ka imigrācijas dienesta lēmumā nebija norādīts, ka vairs nepastāv etniskās izcelsmes pamats, kura dēļ bija piešķirts bēgļa statuss, un ka lēmumā minētā

¹⁷³ Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos (CNDA, Francija), 2018. gada 31. decembra spriedums, *M. O.*, Nr. 17013391, 10. punkts. Sk. arī Apelācijas tiesa (Court of Appeal, Anglija un Velsa, Apvienotā Karaliste), 2019. gads, *JS (Uganda)*, op. cit. (169. zemsvītras piezīme iepriekš), 172. punkts, kas konstatēja, ka “Konvencijas par bēgļa statusu 1. panta C daļas 5. punkta nozīmē “apstākļi, kuru sakarā [JS ticis atzīts] par bēgli (..), vairs nepastāv”, jo viņa mātei vairs nevar būt pamatotu bailu no vajāšanas Ugandā”.

¹⁷⁴ EST, 2019. gads, *Bilali*, op. cit. (14. zemsvītras piezīme iepriekš), 49. punkts. Plašāku informāciju par šo lietu skatiet 6.2. iedaļā.

¹⁷⁵ Sk. arī EST (GC), 2010. gads, *Abdulla*, op. cit. (24. zemsvītras piezīme).

¹⁷⁶ 24. zemsvītras piezīme, 73. punkts.

¹⁷⁷ Federālā administratīvā tiesa (Bundesverwaltungsgericht, Vācija), 2011. gada 24. februāra spriedums, 10 C 3.10, 20. punkts.

¹⁷⁸ Federālā administratīvā tiesa (Bundesverwaltungsgericht, Vācija), 2011. gads, 10 C 25.10, op. cit. (25. zemsvītras piezīme iepriekš), 24. punkts.

¹⁷⁹ Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos (CNDA, Francija), 2018. gada 25. maija spriedums, *M. A. L.*, Nr. 17047809 C+ (CNDA, *Contentieux des réfugiés – Jurisprudence du Conseil d’État et de la Cour nationale du droit d’asile, Recueil 2018*, 206.–210. lpp.).

pilngadības iestāšanās un labais veselības stāvoklis nav relevanti faktori bēgļa statusa izbeigšanas novērtēšanā. Tāpēc tiesa noteica, ka ir jāuzskata, ka ir konstatēts, ka nav notikušas nozīmīgas un pastāvīgas izmaiņas apelācijas iesniedzēja piederības valsts drošības situācijā⁽¹⁸⁰⁾.

Jautājumu par to, ka vairs nepastāv apstākļi, izskatīja Anglijas un Velsas Apelācijas tiesa (Apvienotā Karaliste) lietā *MA (Somālija)*, kur tiesa atsauca uz lietu *Abdulla* un norādīja, ka “relevanti ir jautājumi par to, vai ir notikusi nozīmīga un pastāvīga rakstura apstākļu maiņa tā, ka vairs nepastāv apstākļi, kuru dēļ persona kļuvusi par bēgli”⁽¹⁸¹⁾. Tiesa konstatēja, ka “KD nav minēta apstākļu “ilgstoša” maiņa (kas ir frāze, ko izmanto Konvencijas par bēgļa statusu jurisprudencē), bet gan šādas maiņas “pastāvīgs raksturs””⁽¹⁸²⁾.

Augstākā tiesa Norvēģijā ir noteikusi, ka nosacījums, ka apstākļu, kuru dēļ persona ir atzīta par bēgli, “vairs nav” vai ka tie “vairs nepastāv” saskaņā ar Konvenciju par bēgļa statusu, nozīmē, ka ir notikušas izmaiņas, kas ir tik nozīmīgas, ka ir iespējama aizsardzība piederības valstī. Tiesa konstatēja, ka šis nosacījums arī netieši nozīmē, ka notikušajām izmaiņām ir jābūt arī pietiekami nostiprinātām, lai persona netiktu pakļauta dzīvei, kurā pastāv liela iespējamība, ka tai varētu atkal nākties bēgt un būt tiesīgai uz bēgļa statusu⁽¹⁸³⁾.

Tas, cik nozīmīga ir piesardzīga pieeja un individuāls novērtējums saistībā ar lēmumiem par to, ka vairs nepastāv apstākļi, ir parādīts lietā *Abdulla*. EST norādīja, ka “vērtējums attiecas uz vienu un to pašu jautājumu, vai apstākļi veido vai neveido tādus draudus, ka attiecīgajai personai, ņemot vērā tās individuālo situāciju, var būt pamats baidīties no faktiskas vajāšanas”⁽¹⁸⁴⁾. Tiesa nosprieda, ka “[š]is riska lieluma vērtējums katrā ziņā jāveic uzmanīgi un rūpīgi, jo runa ir par jautājumiem, kas ir saistīti ar personas neaizskaramību un ar individuālām brīvībām, proti, par jautājumiem, kas ir saistīti ar Savienības pamatvērtībām”⁽¹⁸⁵⁾.

Saskaņā ar šo pieeju Anglijas un Velsas Apelācijas tiesa (Apvienotā Karaliste) lietā *MA (Somālija)* atzīmēja, ka, “ja aizsardzība būtu pārāk viegli izbeidzama, lai gan personai joprojām ir vajadzīga starptautiskā aizsardzība vai nav īsti skaidrs, ka tā vairs nav vajadzīga, tas būtu pretrunā bēgļa statusa mērķim gan saskaņā ar Konvenciju par bēgļa statusu, gan KD”⁽¹⁸⁶⁾.

3.1.3. Vai persona “vairs nevar atteikties no savas valstspiederības valsts aizsardzības”?

KD (pārstrādāta versija) 11. panta 1. punkta e) apakšpunktā ir noteikts, ka “[t]rešās valsts valstspiederīgais vai bezvalstnieks zaudē bēgļa statusu, ja viņš: (...) vairs nevar atteikties no savas valstspiederības valsts aizsardzības, jo vairs nepastāv apstākļi, saistībā ar kuriem viņš tika atzīts par bēgli”.

Runājot par nozīmi, ko attiecina uz aizsardzību KD 11. panta 1. punkta e) apakšpunkta, kas atbilst KD (pārstrādāta versija) 11. panta 1. punkta e) apakšpunktam, nozīmē, EST lietā *OA* norādīja, ka “attiecīgā “aizsardzība” ir tāda pati kā līdz šim trūkstošā, proti, aizsardzība pret vajāšanas darbībām, kas tiek veiktas, pamatojoties vismaz uz vienu no šīs direktīvas 2. panta c) punktā [KD (pārstrādāta versija) 2. panta d) punkts] uzskaitītajiem pieciem iemesliem”⁽¹⁸⁷⁾. Izbeigšana tādējādi nozīmē, ka apstākļu maiņas dēļ vairs nepastāv iemesli, kuru dēļ tika piešķirts bēgļa statuss⁽¹⁸⁸⁾. Tiesa norādīja:

“[KD] 11. panta 1. punkta e) apakšpunkts ir jāinterpretē tādējādi, ka šajā noteikumā paredzētajai “aizsardzībai” attiecībā uz bēgļa statusa izbeigšanos ir jāatbilst tādām pašām prasībām kā tās, kas attiecībā

¹⁸⁰ Augstākā administratīvā tiesa (*Korkein hallinto-oikeus*, Somija), 2020. gada 25. novembra spriedums, *KHO:2020:130*.

¹⁸¹ Apelācijas tiesa (Anglija un Velsa, Apvienotā Karaliste), 2018. gads, *MA (Somālija)*, *op. cit.* (25. zemsvītras piezīme iepriekš), 2. punkta 1. apakšpunkts.

¹⁸² 25. zemsvītras piezīme, 48. punkts.

¹⁸³ Augstākā tiesa (*Norges Høyesterett*, Norvēģija), 2018. gada 23. marta spriedums, *Utlendingsnemnda pret A, B un C*, HR-2018-572-A, Nr. 2017/1659 (tulkojums angļu valodā). Sk. arī Augstākās tiesas (*Norges Høyesterett*, Norvēģija) 2021. gada 3. februāra spriedumu lietā *A, B, C un Norsk organisasjon for asylsøkere (NOAS) pret Utlendingsnemnda (Regjeringsadvokaten)*, HR-2021-203-A (lietas Nr. 20-12183SIV-HRET) (kopsavilkums angļu valodā). Spriedumā noteica, ka bēgļa statusa atcelšanas novērtējuma ietvaros kā alternatīvu varētu apsvērt bēgšanu izcelsmes valstī (*internal flight alternative*). Plašāku informāciju par šiem jautājumiem alternatīvās aizsardzības kontekstā skatiet 6.2.2. iedaļā tālāk tekstā.

¹⁸⁴ EST (GC), 2010. gads, *Abdulla*, *op. cit.* (24. zemsvītras piezīme).

¹⁸⁵ 24. zemsvītras piezīme, 90. punkts. Sk. arī Federālā administratīvā tiesa (*Bundesverwaltungsgericht*, Vācija), 2011. gads, *10 C 25.10*, *op. cit.* (25. zemsvītras piezīme iepriekš), 24. punkts.

¹⁸⁶ Apelācijas tiesa (*Court of Appeal*, Anglija un Velsa, Apvienotā Karaliste), 2018. gads, *MA (Somālija)*, *op. cit.* (25. zemsvītras piezīme iepriekš), 47. punkts.

¹⁸⁷ EST, 2021. gads, *OA*, *op. cit.* (18. zemsvītras piezīme iepriekš), 35. punkts, atsaucoties uz EST (GC), 2010. gads, *Abdulla*, *op. cit.* (24. zemsvītras piezīme). Nemiet vērā, ka *OA* spriedums attiecas uz KD, nevis KD (pārstrādāta versija) attiecīgo noteikumu interpretāciju. Lieta attiecas uz Administratīvās virstiesas (Imigrācijas un patvēruma lietu palāta, Apvienotā Karaliste) lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu par KD 2. panta c) punkta, 7. panta un 11. panta 1. punkta e) apakšpunkta interpretāciju (tolaik Apvienotajai Karalistei bija saistoša KD, nevis KD (pārstrādāta versija)). Šie noteikumi atbilst attiecīgi KD (pārstrādāta versija) 2. panta d) punktam, 7. pantam un 11. panta 1. punkta e) apakšpunktam, lai gan 7. pantā ir dažas būtiskas formulējuma izmaiņas, kā skaidrots tālāk tekstā.

¹⁸⁸ EST, 2021. gads, *OA*, *op. cit.* (18. zemsvītras piezīme iepriekš), 36. punkts.

uz šī statusa piešķiršanu izriet no šīs direktīvas 2. panta c) punkta [KD (pārstrādāta versija) 2. panta d) punkts], lasot to kopsakarā ar tās 7. panta 1. un 2. punktu”⁽¹⁸⁹⁾.

Novērtējums, kas jāveic, lai noteiktu, vai pastāv “aizsardzība” saskaņā ar 11. panta 1. punkta e) apakšpunktu, ir paralēls novērtējumam, ko veic, izskatot sākotnējo pieteikumu par bēgļa statusa piešķiršanu. Tiesa uz to atsaucās lietā OA un norādīja:

“Ņemot vērā simetriju, kas noteikta [KD (pārstrādāta versija)] starp bēgļa statusa piešķiršanu un izbeigšanu, aizsardzībai, kura var izslēgt bēgļa statusa piešķiršanu saskaņā ar šīs direktīvas 2. panta c) punktu vai izraisīt bēgļa statusa izbeigšanu saskaņā ar tās 11. panta 1. punkta e) apakšpunktu, ir jāatbilst tām pašām prasībām, kas tostarp izriet no minētās direktīvas 7. panta 1. un 2. punkta.”⁽¹⁹⁰⁾

Tiesa šo simetrijas jautājumu apstiprināja tālāk spriedumā un norādīja:

“Tā kā minētās direktīvas 2. panta c) punktā paredzētie nosacījumi saistībā ar bailēm tikt vajātam un aizsardzību pret vajāšanas darbībām (..) ir cieši saistīti, tie nevar tikt izvērtēti atkarībā no atsevišķa aizsardzības kritērija, bet tie ir jāizvērtē, ņemot vērā it īpaši šīs pašas direktīvas 7. panta 2. punktā paredzētās prasības.”⁽¹⁹¹⁾

KD 7. panta 1. punkta formulējums ir gandrīz identisks KD (pārstrādāta versija) 7. panta 1. punkta formulējumam. KD 7. panta 1. punktā ir noteikts, ka “[a]izsardzību var nodrošināt: a) valsts vai b) partijas vai organizācijas, ieskaitot starptautiskas organizācijas, kas kontrolē valsti vai būtisku valsts teritorijas daļu”. KD (pārstrādāta versija) 7. panta 1. punktā ir paredzēts papildu nosacījums, proti, “ja tās vēlas un spēj nodrošināt aizsardzību saskaņā ar 2. punktu”⁽¹⁹²⁾.

KD 7. panta 2. punktā ir noteikts:

“Aizsardzību parasti nodrošina, 1. punktā minētajiem dalībniekiem veicot pamatotus pasākumus, lai novērstu vajāšanu vai smaga kaitējuma ciešanu, cita starpā, uzturot efektīvu tiesību sistēmu, lai atklātu, apsūdzētu un sodītu par darbībām, kas veido vajāšanu vai smagu kaitējumu, un pieteikuma iesniedzējam ir pieejja šādai aizsardzībai[i].”

Lai gan KD (pārstrādāta versija) 7. panta 2. punkta formulējums ir līdzīgs KD 7. panta 2. punkta formulējumam, tas arī nosaka, ka “[a]izsardzībai pret vajāšanu vai būtisku kaitējumu jābūt efektīvai un neierobežotai laikā” un ka personai ir jābūt “[pieejai] šādai aizsardzībai”.

Tādējādi, kā norādījusi EST:

“[KD] 11. panta 1. punkta e) apakšpunktā, lasot to kopsakarā ar šīs direktīvas 7. panta 2. punktu, prasītā aizsardzība norāda uz trešās valsts, kuras valstspiederība ir attiecīgajai personai, spēju novērst vai sodīt vajāšanas darbības minētās direktīvas izpratnē (..). Turklāt minētais 7. panta 2. punkts attiecas uz pasākumiem, kas veikti, lai novērstu vajāšanas darbības, kā arī uz efektīvas tiesību sistēmas esamību, kura ļauj atklāt, apsūdzēt un sodīt par šādām darbībām.”⁽¹⁹³⁾

Tiesa arī apsvēra faktorus, kas ir jāpārbauda saistībā ar novērtējumu par to, vai ir nodrošināta efektīva aizsardzība 11. panta 1. punkta e) apakšpunkta kontekstā. Šajā saistībā Tiesa norādīja:

“Lai secinātu, ka attiecīgā bēgļa bailes no vajāšanas vairs nav pamatotas, kompetentajām iestādēm, ņemot vērā [KD] 7. panta 2. punktu un šī bēgļa individuālo situāciju, ir jāpārbauda, ka attiecīgais subjekts vai subjekti, kas piešķir aizsardzību šī 7. panta 1. punkta izpratnē, ir veikuši saprātīgus pasākumus, lai aizkavētu vajāšanu, tostarp uzturot efektīvu tiesību sistēmu, lai atklātu, apsūdzētu un sodītu par darbībām, kas veido vajāšanu, un ka attiecīgajam valstspiederīgajam bēgļa statusa atņemšanas gadījumā būs pieejama šāda aizsardzība (..).”⁽¹⁹⁴⁾

Runājot par jautājumiem, kas būtu jānovērtē, kad tiek lemts par to, vai ir nodrošināta efektīva aizsardzība, ņemiet vērā, ka EST lietā *Abdulla* norādīja, ka

¹⁸⁹ 18. zemsvītras piezīme, 39. punkts.

¹⁹⁰ 18. zemsvītras piezīme, 37. punkts.

¹⁹¹ 18. zemsvītras piezīme, 61. punkts. Sk. arī EST (GC), 2010. gads, *Abdulla*, op. cit. (24. zemsvītras piezīme).

¹⁹² 2. punkts nozīmē KD (pārstrādāta versija) 7. panta 2. punktu.

¹⁹³ EST, 2021. gads, *OA*, op. cit. (18. zemsvītras piezīme iepriekš), 44. punkts, kurā ir atsauce uz EST (GC), 2010. gads, *Abdulla*, op. cit. (24. zemsvītras piezīme).

¹⁹⁴ EST, 2021. gads, *OA*, op. cit. (18. zemsvītras piezīme iepriekš), 38. punkts, kurā ir atsauce uz EST (GC), 2010. gads, *Abdulla*, op. cit. (24. zemsvītras piezīme).

“kompetentajām iestādēm ir jānovērtē, pirmkārt, iestāžu, pārvalžu un drošības spēku darbības apstākļi un, otrkārt, visas trešās valsts grupas vai organizācijas, kas savas darbības vai bezdarbības dēļ varētu būt avots vajāšanai, kas vērsta pret personu, kura saņēmusi bēgļa statusu, tai atgriežoties šajā valstī. Saskaņā ar Direktīvas 4. panta 3. punktu, kas attiecas uz faktu un apstākļu maiņu [novērtējumu], šīs iestādes var ņemt vērā izcelsmes valsts likumus un noteikumus, kā arī veidu, kādā tie tiek piemēroti, un to, kādā mērā šajā valstī tiek nodrošināta cilvēka pamattiesību ievērošana”⁽¹⁹⁵⁾.

Anglijas un Velsas Apelācijas tiesa lietā *MA (Somālija)* atsaucās uz lietu *Abdulla* un norādīja, ka EST “ir skaidri norādījusi, ka aizsardzība ir jāanalizē katrā gadījumā atsevišķi, proti, atzīšanas valstij nav jāizskata, vai iestādes atbilst konkrētam standartam visu mērķu gadījumā”⁽¹⁹⁶⁾.

Būtiski, ka EST lietā *OA* norādīja, ka “aizsardzība pret trešā valstī pastāvošām vajāšanas darbībām ļauj secināt, ka nepastāv pamatotas bailes no vajāšanas šī noteikuma izpratnē tikai tad, ja tā atbilst prasībām, kas tostarp izriet no šīs direktīvas 7. panta 2. punkta”⁽¹⁹⁷⁾.

Aizsardzības dalībnieks vai dalībnieki ir minēti KD (pārstrādāta versija) 7. panta 1. punktā. Papildus valstij tie ir “partijas vai organizācijas, tostarp starptautiskas organizācijas, kas kontrolē valsti vai būtisku valsts teritorijas daļu, ja tās vēlas un spēj nodrošināt aizsardzību”. Tāpēc iespējams aizsardzības dalībnieks ir daudznacionāla vara⁽¹⁹⁸⁾.

EST lietā *OA* ir arī paskaidrojusi jautājumu par to, vai valstspiederības valsts aizsardzība 11. panta 1. punkta e) apakšpunkta nozīmē ir jāsaprot kā valsts aizsardzība⁽¹⁹⁹⁾.

EST atzīmēja, ka iesniedzējtiesa būtībā vēlējās noskaidrot,

“vai [KD] 11. panta 1. punkta e) apakšpunkts, lasot to kopsakarā ar tās 7. panta 2. punktu, ir jāinterpretē tādējādi, ka iespējamais sociālais un finanšu atbalsts, kuru nodrošina tādi privāto tiesību subjekti kā attiecīgā trešās valsts valstspiederīgā ģimene vai klans, atbilst no šiem noteikumiem izrietošajām aizsardzības prasībām, un vai šāds atbalsts ir atbilstošs, lai novērtētu valsts nodrošinātās aizsardzības efektivitāti vai pieejamību šīs direktīvas 7. panta 1. punkta a) apakšpunkta izpratnē vai lai saskaņā ar šīs direktīvas 11. panta 1. punkta e) apakšpunktu, lasot to kopsakarā ar tās 2. panta c) punktu, noteiktu, vai joprojām pastāv pamatotas bailes tikt vajātam”⁽²⁰⁰⁾.

EST precizēja, ka aizsardzībai, ko paredz 11. panta 1. punkta e) apakšpunkts, ir jāspēj novērst vajāšanas darbības vai jāļauj atklāt šādas darbības un apsūdzēt un sodīt par šādām darbībām. Tiesa konstatēja, ka:

“Vienkāršs sociāls un finansiāls atbalsts, kurš ir minēts lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu un kurš tiek sniegts attiecīgajam trešās valsts valstspiederīgajam, pats par sevi nevar nedz novērst vajāšanas darbības, nedz atklāt, apsūdzēt un sodīt par šādām darbībām un līdz ar to nevar tikt uzskatīts par tādu, kas nodrošina Direktīvas 2004/83 11. panta 1. punkta e) apakšpunktā, lasot to kopsakarā ar šīs direktīvas 7. panta 2. punktu, prasīto aizsardzību.”⁽²⁰¹⁾

Tā kā 11. panta 1. punkta e) apakšpunktā minētā aizsardzība ir jālasa kopsakarā ar 7. panta 2. punktu, Tiesa arī norādīja, ka “no tā izriet, ka šādam sociālajam un finansiālajam atbalstam nav nozīmes, novērtējot valsts nodrošinātās aizsardzības efektivitāti vai pieejamību [KD] 7. panta 1. punkta a) apakšpunkta izpratnē”⁽²⁰²⁾.

Tiesa uzsvēra, ka “vienkāršas ekonomiskas grūtības principā neietilpst “vajāšanas” jēdzienā [KD] 9. panta izpratnē, līdz ar to šādam sociālajam un finansiālajam atbalstam, kura mērķis ir novērst šādas grūtības, principā nebūtu jāietekmē valsts aizsardzības pret vajāšanas darbībām pietiekamības vērtējums”⁽²⁰³⁾.

Saistībā ar jautājumu par to, vai klani var “sniegt arī aizsardzību drošības veidā” un vai “šāda aizsardzība var tikt ņemta vērā, lai pārbaudītu, vai valsts nodrošinātā aizsardzība atbilst prasībām, kas tostarp izriet no [KD] 7. panta 2. punkta”, EST atgādināja, ka,

¹⁹⁵ EST (GC), 2010. gads, *Abdulla*, op. cit. (24. zemsvītras piezīme).

¹⁹⁶ Apelācijas tiesa (*Court of Appeal*, Anglija un Velsa, Apvienotā Karaliste), 2018. gads, *MA (Somālija)*, op. cit. (25. zemsvītras piezīme iepriekš), 53. punkts.

¹⁹⁷ EST, 2021. gads, *OA*, op. cit. (18. zemsvītras piezīme iepriekš), 60. punkts.

¹⁹⁸ EST (GC), 2010. gads, *Abdulla*, op. cit. (24. zemsvītras piezīme); Augstā tiesa (*High Court*, Anglija un Velsa, Apvienotā Karaliste), 2000. gada 22. novembra spriedums, *R pret Special Adjudicator ex parte Azizi*, CO/3493/2000 (nav paziņots), 15. punkts.

¹⁹⁹ EST, 2021. gads, *OA*, op. cit. (18. zemsvītras piezīme iepriekš).

²⁰⁰ 18. zemsvītras piezīme, 40. punkts.

²⁰¹ 18. zemsvītras piezīme, 46. punkts.

²⁰² 18. zemsvītras piezīme, 48. punkts.

²⁰³ 18. zemsvītras piezīme, 49. punkts.

“lai noteiktu, vai bēgļa bailes no vajāšanas vairs nav pamatotas, aizsardzības sniedzējs vai sniedzēji, uz kuru pamata tiek vērtētas faktiskās apstākļu izmaiņas izcelsmes valstī, saskaņā ar šīs direktīvas 7. panta 1. punkta a) un b) apakšpunktu ir vai nu pati valsts, vai arī partijas vai organizācijas, ieskaitot starptautiskas organizācijas, kas kontrolē valsti vai būtisku valsts teritorijas daļu” ⁽²⁰⁴⁾.

Iesniedzējtiesa lietā *OA* arī jautāja EST,

“vai tāda sociāla un finansiāla atbalsta esamība, kuru sniedz attiecīgā trešās valsts valstspiederīgā ģimene vai klans, tomēr var tikt ņemta vērā, lai saskaņā ar [KD] 11. panta 1. punkta e) apakšpunktu, lasot to kopsakarā ar tās 2. panta c) punktu, noteiktu, vai joprojām pastāv pamatotas bailes no vajāšanas” ⁽²⁰⁵⁾.

Tiesa paskaidroja, ka “[i]nterpretācija, saskaņā ar kuru šajā trešā valstī esošā aizsardzība var izslēgt pamatotas bailes tikt vajātam pat tad, ja tā neatbilst šīm prasībām, varētu apdraudēt [7. panta 2. punktā] noteiktās minimālās prasības” ⁽²⁰⁶⁾.

Nobeigumā EST atkārtoja, ka

“iespējamais sociālais un finanšu atbalsts, kuru nodrošina tādi privāto tiesību subjekti kā attiecīgā trešās valsts valstspiederīgā ģimene vai klans, neatbilst no šiem noteikumiem izrietošajām aizsardzības prasībām un tāpēc tas nav atbilstošs, lai novērtētu valsts nodrošinātās aizsardzības efektivitāti vai pieejamību [KD] 7. panta 1. punkta a) apakšpunkta izpratnē vai lai saskaņā ar minētās direktīvas 11. panta 1. punkta e) apakšpunktu, lasot to kopsakarā ar tās 2. panta c) punktu, noteiktu, vai joprojām pastāv pamatotas bailes tikt vajātam” ⁽²⁰⁷⁾.

3.1.4. Vai ir kāds cits pamats pamatotām bailēm no vajāšanas?

Kad ir noteikts, ka vairs nepastāv apstākļi, uz kuru pamata tika piešķirts bēgļa statuss, tad atkarībā no attiecīgās personas personīgās situācijas, kā EST ir norādījusi lietā *Abdulla*, var būt nepieciešams pārbaudīt, “vai pastāv citi apstākļi, kas pamato to, ka [ieinteresētā persona] varētu pamatoti baidīties no vajāšanas”. Tikai tad, ja atbilde uz šo jautājumu ir negatīva, drīkst izbeigt bēgļa statusu ⁽²⁰⁸⁾.

Tāpēc minētā pārbaude “ir saistīta ar vērtējumu, kas analogs tam, kurš tiek veikts, pārbaudot sākotnējo pieteikumu piešķirt bēgļa statusu” ⁽²⁰⁹⁾. Šajās divās pārbaudes stadijās “vērtējums attiecas uz vienu un to pašu jautājumu, vai apstākļi veido vai neveido tādus draudus, ka attiecīgajai personai, ņemot vērā tās individuālo situāciju, var būt pamats baidīties no faktiskas vajāšanas” ⁽²¹⁰⁾. Attiecīgie fakti ir jānosaka no jauna, jo faktu konstatējumi sākotnējā lēmumā, ar ko piešķīra bēgļa statusu, nav saistoši šajā kontekstā ⁽²¹¹⁾. Jautājums ir, vai ir jebkādi citi iemesli nākotnē baidīties no vajāšanas.

Neraugoties uz minēto, jāatzīmē, ka dažos apstākļos vēsturiskais stāvoklis var būt relevants nākotnes riska novērtēšanā. KD (pārstrādāta versija) 4. panta 4. punktā ir noteikts:

“Fakts, ka pieteikuma iesniedzējs jau bijis pakļauts vajāšanai vai būtiskam kaitējumam, (...) ir nopietna norāde uz pieteikuma iesniedzēja pamatotajām bailēm no vajāšanas vai uz reālu risku ciest būtisku kaitējumu, ja vien nav dibinātu iemeslu uzskatīt, ka šāda vajāšana vai būtisks kaitējums netiks atkārtoti.”

EST lietā *Abdulla* aplūkoja KD 4. panta 4. punktu, kas ir identisks KD (pārstrādāta versija) 4. panta 4. punktam. Runājot par to, ka bēglis atsaucas uz jaunu pamatu vajāšanai, Tiesa konstatēja, ka:

- Direktīvas 4. panta 4. punkts, kurā saistībā ar pierādījumu spēku ir norādes uz vajāšanas darbību vai iepriekšēju vajāšanas draudu apmēru, var būt piemērojams tad, ja kompetentās iestādes ir paredzējušas atcelt bēgļa statusu saskaņā ar Direktīvas 11. panta 1. punkta e) apakšpunktu un ja ieinteresētā persona,

²⁰⁴ 18. zemsvītras piezīme, 52. punkts, kurā ir atsauce uz EST (GC), 2010. gads, *Abdulla*, op. cit. (24. zemsvītras piezīme).

²⁰⁵ EST, 2021. gads, *OA*, op. cit. (18. zemsvītras piezīme iepriekš), 54. punkts.

²⁰⁶ 18. zemsvītras piezīme, 62. punkts.

²⁰⁷ 18. zemsvītras piezīme, 63. punkts.

²⁰⁸ EST (GC), 2010. gads, *Abdulla*, op. cit. (24. zemsvītras piezīme). Sk. arī Varšavas Reģionālās administratīvās tiesas (*Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie*, Polija) 2010. gada 21. decembra spriedumu, *V SA/Wa 383/10* (kopsavilkums angļu valodā).

²⁰⁹ EST (GC), 2010. gads, *Abdulla*, op. cit. (24. zemsvītras piezīme); EST, 2021. gads, *OA*, op. cit. (18. zemsvītras piezīme iepriekš), 37. un 61. punkts.

²¹⁰ EST (GC), 2010. gads, *Abdulla*, op. cit. (24. zemsvītras piezīme).

²¹¹ Federālā administratīvā tiesa (*Bundesverwaltungsgericht*, Vācija), 2011. gada 22. novembra spriedums, *10 C 29.10*, DE:BVerwG:2011:221111U10C29.10.0, 20. punkts.

lai pamatotu to, ka pastāv pamatotas bailes no vajāšanas, atsaucas uz apstākļiem, kas nav tie, saistībā ar kuriem tā tika atzīta par bēgli;

- tomēr tā tas parasti varētu būt tikai tādā gadījumā, ja vajāšanas iemesls atšķiras no tā, kas pastāvēja bēgļa statusa piešķiršanas brīdī, un ja pastāv vajāšanas darbības vai iepriekšēji vajāšanas draudi, kas ir saistīti ar vajāšanas iemeslu, kurš pārbaudīts šajā stadijā. ⁽²¹²⁾

Tāpēc 4. panta 4. punkts var būt piemērojams, ja, piemēram, “pirms [pieteikuma iesniedzēja] sākotnējā starptautiskās aizsardzības pieteikuma viņš cieta no vajāšanas vai vajāšanas draudiem, kas īstenoti šī cita iemesla dēļ, bet uz kuriem viņš tolaik neatsaucās”, un/vai ja “viņš cieta no vajāšanas vai vajāšanas draudiem minētā iemesla dēļ pēc aizbraukšanas no izcelsmes valsts un ja šo vajāšanas darbību vai vajāšanas draudu avots ir šis iemesls [šī valsts]” ⁽²¹³⁾.

EST turpināja:

Savukārt gadījumā, kad bēglis, atsaucoties uz to pašu vajāšanas iemeslu, kāds pastāvēja brīdī, kad tika piešķirts bēgļa statuss, kompetentajās iestādēs apgalvo, ka pēc faktu, kuru dēļ tika piešķirts bēgļa statuss, izbeigšanās radās citi fakti, kas saistīti ar bailēm no vajāšanas šī paša iemesla dēļ, veicamais vērtējums parasti ir saistīts nevis ar Direktīvas 4. panta 4. punktu, bet gan ar tās 11. panta 2. punktu. ⁽²¹⁴⁾

Ja bēglis norāda citu vajāšanas iemeslu, nevis to, kas tika pieņemts sākotnēji, ir jānoskaidro, vai ir konstatēti fakti, kuru dēļ uz šo personu attiecas “bēgļa” definīcija saskaņā ar KD (pārstrādāta versija) 2. panta d) punktu.

Šeit pēc analogijas var minēt EST lietu *MP*, kas gan neattiecas uz starptautiskās aizsardzības izbeigšanu, bet uz kvalifikāciju alternatīvajai aizsardzībai. Tur noteikts:

“apstākļi, ka attiecīgā persona pagātnē ir piedzīvojusi savas izcelsmes valsts iestāžu īstenotu spīdzināšanu, pats par sevi neļauj pamatot tiesības uz alternatīvo aizsardzību brīdī, kad vairs nepastāv reāls risks, ka nosūtīšanas atpakaļ uz šo valsti gadījumā šāda spīdzināšana atkārtosies” ⁽²¹⁵⁾.

Tomēr Tiesa lietā *MP* arī norādīja, ka persona būs tiesīga saņemt alternatīvo aizsardzību, ja to iepriekš ir spīdzinājušas tās valsts iestādes, pat ja tā vairs nesaskaras ar spīdzināšanas risku atgriešanās gadījumā. Tā tas ir gadījumā, ja personas “fiziskā un psihiskā veselība [tās] piedzīvotās spīdzināšanas izraisītās traumas dēļ šādā gadījumā varētu būtiski pasliktināties, radot risku, ka [tā] varētu izdarīt pašnāvību”. Tomēr ir “[jāpastāv reālam riskam], ka [personai tās] valstī varētu tikt tīši liegta šīs spīdzināšanas fizisko vai garīgo seku ārstēšanai piemērota aprūpe”. Šis “jautājums ir jāpārbauda valsts tiesai” ⁽²¹⁶⁾. Tas pats princips, visticamāk, būtu piemērojams bēgļa statusa iespējamai atcelšanai apstākļos, kad bēglim KD (pārstrādāta versija) 10. pantā noteikta iemesla dēļ tīši tiktu liegta medicīniska ārstēšana saistībā ar iepriekšējas vajāšanas sekām.

Apelācijas tiesa (Anglija un Velsa, Apvienotā Karaliste), atsaucoties uz iepriekš notikušu vajāšanu, norādīja, ka “nav pienācīga pamata apgalvot, ka iepriekš piešķirts bēgļa statuss pats par sevi rada pieņēmumu, ka atgriešanās gadījumā notiks [ECHK] 3. pantā minētā sliktā izturēšanās” ⁽²¹⁷⁾.

3.2. Vairs nav apstākļu pastāvīgās dzīvesvietas valstī: 11. panta 1. punkta f) apakšpunkts un 2. punkts

Attiecībā uz bēgļiem, kas ir bezvalstnieki, KD (pārstrādāta versija) 11. panta 1. punkta f) apakšpunktā ir noteikums, kas ir līdzvērtīgs KD (pārstrādāta versija) 11. panta 1. punkta e) apakšpunktam. Tālāk 8. attēlā ir uzskaitīti jautājumi, uz kuriem ir jāatbild pirms bezvalstnieku bēgļa statusa izbeigšanas saistībā ar to, ka vairs nepastāv apstākļi, saskaņā ar 11. panta 1. punkta f) apakšpunktu kopsakarā ar 14. panta 1. punktu.

²¹² EST (GC), 2010. gads, *Abdulla*, op. cit. (24. zemsvītras piezīme iepriekš).

²¹³ 24. zemsvītras piezīme, 96. un 97. punkts.

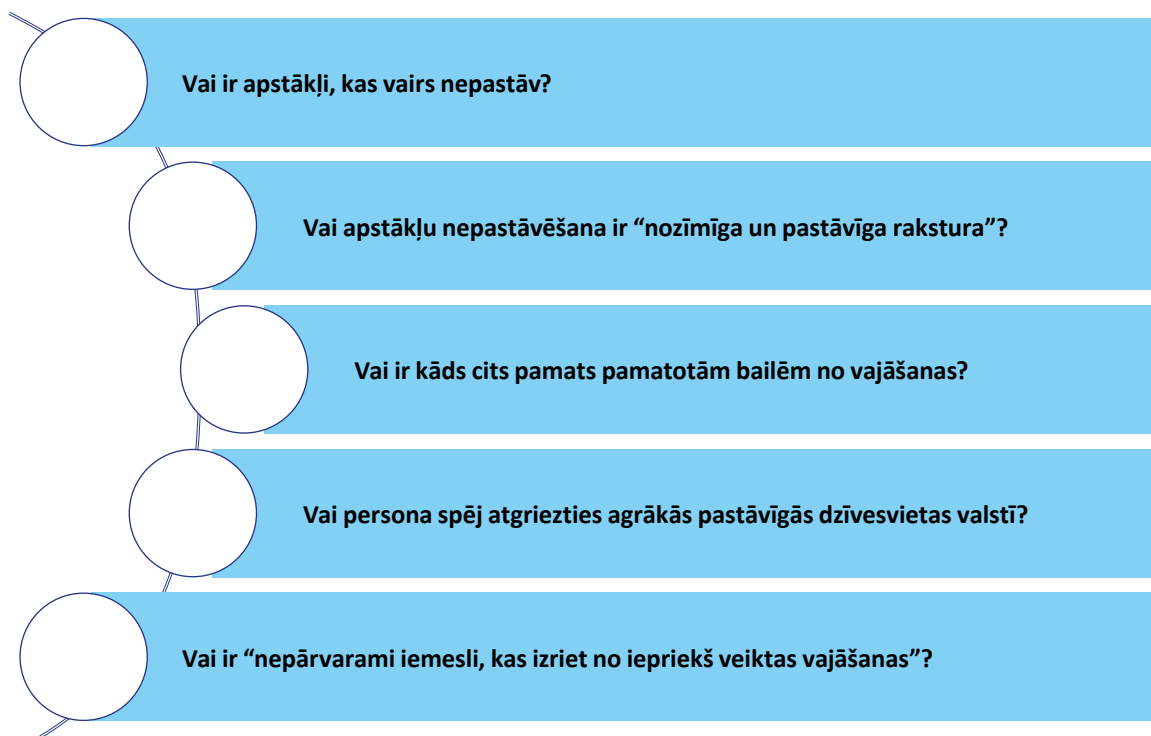
²¹⁴ 24. zemsvītras piezīme, 98. punkts.

²¹⁵ EST (GC), 2018. gada 24. aprīļa spriedums, *MP pret Secretary of State for Home Department*, C-353/16, EU:C:2018:276, 30. punkts.

²¹⁶ 215. zemsvītras piezīme, 58. punkts.

²¹⁷ Apelācijas tiesa (*Court of Appeal*, Anglija un Velsa, Apvienotā Karaliste), 2016. gada 12. februāra spriedums, *RY (Šrilanka) pret Secretary of State for the Home Department* (2016. gads), *EWCA Civ 81*, 43. punkts.

8. attēls. Kritēriji bezvalstnieku bēgļa statusa izbeigšanai saistībā ar to, ka vairs nepastāv apstākļi agrākās pastāvīgās dzīvesvietas valstī

Principā 11. panta 1. punkta e) apakšpunktā noteiktais attiecas arī uz šo izbeigšanas pamatu, un lasītājiem ir jāskata 3.1. iedaļa iepriekš. Lietā *El Kott un citi* EST ir īsumā izskatījusi 11. panta 1. punkta f) apakšpunktā ietverto klauzulu par to, ka vairs nepastāv apstākļi. Šī lieta attiecās uz apstākļiem, kuros bezvalstnieks palestīnietis, kurš bija pametis UNRWA darbības teritoriju, varētu kvalificēties aizsardzībai kā bēglis. Lai gan Tiesa izskatīja 12. panta 1. punkta a) apakšpunktu, tā minēja arī 11. panta 1. punkta f) apakšpunktu, norādot:

“[KD] 11. panta 1. punkta f) apakšpunkts, aplūkots kopsakarā ar tās 14. panta 1. punktu, ir jāinterpretē tādējādi, ka attiecīgā persona izbeidz būt bēglis, ja šī persona var atgriezties UNRWA darbības teritorijā, kurā bija tās pastāvīgā dzīvesvieta, jo vairs nepastāv apstākļi, saistībā ar kuriem tā tika atzīta [p]ar bēgli”⁽²¹⁸⁾.

Termins “agrākās pastāvīgās dzīvesvietas valsts” apraksta faktisku situāciju. Kā norādījusi Vācijas Federālā administratīvā tiesa, bezvalstnieka agrākajai pastāvīgajai dzīvesvietai nav jābūt bijuši likumīgi⁽²¹⁹⁾. Lai noteiktu, ka valsts ir bijusi pastāvīgās dzīvesvietas valsts, pietiek ar to, ka bezvalstnieks šajā valstī nevis pavadījis īsu laikposmu, bet gan ka viņa dzīve bijusi koncentrēta šajā valstī⁽²²⁰⁾. Tā pati tiesa norādīja, ka tādā gadījumā pastāv arī nosacījums, ka šīs valsts iestādes nedrīkst būt veikušas pasākumus, lai izbeigtu šādu uzturēšanos⁽²²¹⁾.

Novērtējumā būtu jāņem vērā uzturēšanās ilgums attiecīgajā valstī, tas, cik nesen tā notikusi, un personas saistība ar minēto valsti. Bezvalstniekam var būt vairāk nekā viena agrākās pastāvīgās dzīvesvietas valsts⁽²²²⁾.

Attiecīgajai personai ir jāspēj atgriezties agrākās pastāvīgās dzīvesvietas valstī. Šajā saistībā ir jānovērtē, ne tikai vai ir kļuvusi pieejama efektīva aizsardzība pret sākotnējo vajāšanu, bet arī vai bēglis spēs likumīgi ieceļot agrākās pastāvīgās dzīvesvietas valstī. Tas iespējams gadījumā, ja attiecīgajai personai joprojām (vai atkal) ir derīga

²¹⁸ EST (GC), 2012. gads, *El Kott*, op. cit. (64. zemsvītras piezīme iepriekš), 77. punkts, kurā pēc analogijas atsaucas uz EST (GC), 2010. gads, *Abdulla*, op. cit. (24. zemsvītras piezīme).

²¹⁹ Federālā administratīvā tiesa (*Bundesverwaltungsgericht*, Vācija), 2009. gada 26. februāra spriedums, BVerwG 10 C 50.07 (kopsavilkums angļu valodā), BVerwG:2009:260209U10C50.07.0, 31.–33. punkts. Sk. arī Valsts padome (*Conseil d'état*, Francija), 2014. gada 18. jūnija spriedums, *M. B.*, Nr. 362703, FR:CESJS:2014:362703.20140618, ar ko apstiprināja starptautiskās aizsardzības pieteikuma noraidīšanu gadījumā, kad pieteikuma iesniedzējs apgalvoja, ka baidās no vajāšanas Azerbaidžānā, jo pēc etniskās izcelsmes ir armēnis, taču zemākas instances iestādes bija konstatējušas, ka viņam nav Azerbaidžānas valstspiederības, tomēr ir Krievijas Federācijas faktiskā valstspiederība, piemērojot šīs valsts 1991. gada Likumu par valstspiederību personām no bijušās Padomju Savienības; EASO, *EASO praktiskā rokasgrāmata. Kvalificēšana starptautiskās aizsardzības saņemšanai* (EASO Practical Guide: Qualification for international protection), 2018. gada aprīlis, 14. lpp.; EASO, *Kvalificēšana starptautiskās aizsardzības saņemšanai* (Direktīva 2011/95/ES) – juridiskā analīze, 2016. gada decembris, 26. lpp.

²²⁰ Federālā administratīvā tiesa (*Bundesverwaltungsgericht*, Vācija), 2009. gads, BVerwG 10 C 50.07, op. cit. (219. zemsvītras piezīme iepriekš).

²²¹ 219. zemsvītras piezīme, 34. punkts.

²²² EASO, *Praktiskā rokasgrāmata. Kvalificēšana starptautiskās aizsardzības saņemšanai*, op. cit. (219. zemsvītras piezīme iepriekš).

ieceļošanas atļauja, bet ne tad, ja uz to joprojām attiecas spēkā esošs izraidīšanas rīkojums vai ja tā ir iesniegusi atpakaļuzņemšanas pieteikumu, kas ticis noraidīts⁽²²³⁾.

3.3. Nepārvarami iemesli: 11. panta 3. punkts

KD (pārstrādāta versija) 11. panta 3. punktā ir noteikts izņēmums 11. panta 1. punkta e) un f) apakšpunkta noteikumu piemērošanai. Tas ir obligāts un paredz, ka 11. panta 1. punkta e) un f) apakšpunktu

“nepiemēro bēglim, kurš var atsaukties uz nepārvaramiem iemesliem, kas izriet no iepriekš veiktas vajāšanas, lai atteiktos pieņemt valstspiederības valsts aizsardzību vai, ja viņš ir bezvalstnieks, viņa agrākās pastāvīgās dzīvesvietas valsts aizsardzību”.

Tādējādi bēgļa statusu saglabā, ja bēglis var norādīt uz nepārvaramiem iemesliem saistībā ar iepriekš veiktu vajāšanu. Šis noteikums balstās uz Konvencijas par bēgļa statusu 1. panta C daļas 5. un 6. punktu⁽²²⁴⁾. 11. panta 3. punkts ir tikai KD (pārstrādāta versija) un nav sākotnējā KD, tāpēc neattiecas uz visām dalībvalstīm⁽²²⁵⁾.

Tā kā nav nekādas EST judikatūras par “nepārvaramiem iemesliem”, 11. panta 3. punkta interpretācija noteikti nav skaidra. Tomēr atsauce uz “iepriekš veiktu vajāšanu” 11. panta 3. punktā rosina domāt, ka tas atšķiras no parastās uz nākotni vērstās pieejas bēgļu tiesībās, jo ir jākonstatē pašreizējas bailes no vajāšanas. Nepārvaramu iemeslu jēdziens attiecas uz iepriekš veiktu vajāšanu⁽²²⁶⁾ un to apvieno ar prognozi par sekām, kas izrietētu no šādas vajāšanas, ja attiecīgajai personai liktu atgriezties savā izcelsmes valstī.

Direktīvas 11. panta 3. punkta kontekstā iepriekš veiktā vajāšana, uz kuru paļaujas, visticamāk, būs vajāšana, uz kuras pamata tika piešķirts bēgļa statuss. Tomēr var būt gadījumi, kad iepriekš veiktā vajāšana, uz kuru paļaujas, atšķiras no tās, uz kuras pamata notika atzīšana.

Dalībvalstu judikatūra, lai gan attiecībā uz šo tematu nav galīga, parāda, kā valstu tiesas ir risinājušas šo jautājumu. Vācijas Federālā administratīvā tiesa ir norādījusi, ka, lai piemērotu nepārvaramu iemeslu izņēmumu, ir jābūt tādām grūtībām, kas būtiski pārsniedz to, ar ko bijušie bēgļi parasti saskartos, ja tiem liktu atgriezties izcelsmes valstī. Direktīvas 11. panta 3. punkts varētu būt vērst uz tādu bēgļu ārkārtas psiholoģisko situāciju, kuri ir cietuši no sevišķi smagas vajāšanas, kas atstājusi ilgtermiņa sekas, un attiecībā uz kuriem tāpēc nav pamatoti gaidīt, ka viņi atgriezīsies valstī, kurā notikusi šāda vajāšana, pat ja kopš tās ir pagājis ilgs laiks un pat ja apstākļi ir mainījušies⁽²²⁷⁾. Tiesa norādīja, ka nepārvaramus iemeslus var piesaukt tikai tādi cilvēki, kuri cietuši no īpaši smagas, pastāvīgas vajāšanas un no kuriem nebūtu pamatoti gaidīt atgriešanos valstī, kur iepriekš veikta vajāšana. Nosacījums ir, lai atgriešanās piederības valstī būtu nepamatota nepārvaramu iemeslu dēļ⁽²²⁸⁾.

Psiholoģiska trauma, kas radusies no agrākas vajāšanas, nereti ir faktors, kas jāņem vērā, apsverot, vai ir piemērojami nepārvarami iemesli⁽²²⁹⁾. Īrijas Augstā tiesa ir atsaukusies uz psiholoģisku traumu saistībā ar nepārvaramiem iemesliem un cita starpā šajā sakarā minējusi Kanādas lietu, proti, ka nepārvaramu iemeslu klauzulas ietvaros ir jāapsver tas, “cik lielām emocionālām ciešanām tiktu pakļauts [bēglis]”⁽²³⁰⁾.

Bēgļu apelāciju komisija (Francija) lietā, kura tika izskatīta pirms KD (pārstrādāta versija) stāšanās spēkā, apsvēra nepārvaramu iemeslu piemērošanu lēmumā, kas attiecās uz čīliešu bēgli, kurš bija cietis no ļoti smagas vajāšanas un kura brālis bija miris militārpersonu īstenotās spīdzināšanas rezultātā⁽²³¹⁾.

²²³ Kneebone, S. and O'Sullivan, M., 'Article 1(C)', in Zimmermann, A. (ed.), *The 1951 Convention relating to the Status of Refugees and its 1967 Protocol*, Oxford University Press, New York, 2011 (turpmāk "Kneebone un O'Sullivan, 1. panta C daļa"), 481. lpp., 88. punkts.

²²⁴ Pilns šo noteikumu teksts ir citēts A papildinājumā "Izraudzīti starptautiskie noteikumi".

²²⁵ KD (pārstrādāta versija) neattiecas uz Dāniju un Īriju, lai gan 2015. gada Starptautiskās aizsardzības likuma (Īrija) 9. un 11. pantā par bēgļa un alternatīvās aizsardzības statusa izbeigšanu ir izmantots formulējums, kas ir gandrīz identisks KD (pārstrādāta versija) formulējumam.

²²⁶ Lordu palāta (*House of Lords*, Apvienotā Karaliste), 2005. gads, *R (Hoxha)*, op. cit. (35. zemsvītras piezīme iepriekš), 14. punkts; Kneebone un O'Sullivan, 1. panta C daļa, op. cit. (223. zemsvītras piezīme iepriekš), 530. lpp., 199. punkts.

²²⁷ Federālā administratīvā tiesa (*Bundesverwaltungsgericht*, Vācija), 2005. gada 1. novembra spriedums, 1 C 21.04, DE:BVerwG:2005:011105U1C21.04.0, 38. punkts.

²²⁸ 227. zemsvītras piezīme, 37. un 38. punkts.

²²⁹ Sk. 6.2.4. iedaļu tālāk tekstā, kur sniegta plašāka analīze par 16. panta 3. punktu.

²³⁰ Augstā tiesa (*High Court*, Īrija), 2019. gada 15. marta spriedums, *P.A.F. (Nigērija) pret International Protection Appeals Tribunal un Minister for Justice and Equality* (2019. gads), IEHC 204, 21. punkts, kurā ir atsauce uz *Hathaway* un *Foster*, *Bēgļa statusa tiesības*, op. cit. (92. zemsvītras piezīme iepriekš), 494. lpp., kur citēts Federālās tiesas (Kanāda) 2004. gada 12. augusta spriedums, *Suleiman pret Kanādu (Minister of Citizenship and Immigration)*, 2004. gads FC 1125 (2005. gads), 2 FCR 26, 19. punkts.

²³¹ Bēgļu apelāciju komisija (*Commission des recours des réfugiés*, Francija), 1999. gada 18. oktobra lēmums, *Molina*, Nr. 336763. Salīdziniet ar Valsts padomes (*Conseil d'état*, Francija) 2003. gada 30. jūlija spriedumu, *Mile X.*, Nr. 220082, FR:CESJS:2003:220082.20030730 (kurā nosprieda, ka Rumānijas valstspiederīgā nebija norādījusi nepārvaramus iemeslus, un attaisnoja viņas bēgļa statusa izbeigšanu).

Iespējami iemesli, kādēļ persona varētu nevēlēties pieņemt izcelsmes valsts aizsardzību, var izrietēt no sākotnējās vajāšanas apstākļiem, kā arī no sekām, ko varētu radīt atgriešanās valstī. Apsverams faktors var būt vietējo iedzīvotāju iespējamā attieksme pret repatriantu. Piemēram, Bādenes-Virtembergas Augstākā administratīvā tiesa Vācijā izskatīja lietu par albāņu izcelsmes sievieti, kurai bija izbeigts statuss tāpēc, ka viņa varēja atgriezties Kosovā. Apmierinot viņas apelācijas sūdzību, tiesa ņēma vērā to, ka konflikta laikā bijušajā Dienvidslāvijā šo sievieti izvaroja policists, kamēr viņa atradās apcietinājumā un bija septītajā grūtniecības mēnesī. Rezultātā viņai bija spontānais aborts un tika veikta piespiedu histerektomija; viņa cieta no posttraumatiskā stresa sindroma un sociālās atstumtības. Tāpat tiesa ņēma vērā sievietes izjusto kaunu un izstumtību no sabiedrības, ar ko viņa saskartos, ja atgrieztos šajā valstī ⁽²³²⁾.

Lietā, kas attiecās uz vardarbības ģimenē upuri no Albānijas, Ārvalstnieku tiesību tiesvedības padome Beļģijā nosprieda, ka, ja agrāka vajāšana ir bijusi tik smaga, ka personas bailes ir saasinātas līdz tādai pakāpei, ka tās atgriešanās izcelsmes valstī nav iespējama, persona var paturēt bēgļa statusu neatkarīgi no apstākļu maiņas. Šajā gadījumā sievieti 1997. gadā nolaupīja bruņots vīrietis, kurš apdedzināja viņas labo roku, ko vēlāk nācās amputēt. Nolaupītājs piespieda šo sievieti dzīvot kopā ar sevi pamestā mājā 17 gadus un regulāri viņu izvaroja. Tiesa norādīja, ka šīs saasinātās bailes būtu jāvērtē, ņemot vērā bēgles personīgo pieredzi, personas psiholoģisko stāvokli un fizisko un psiholoģisko seku smagumu ⁽²³³⁾.

Citi tādu nepārvaramu iemeslu piemēri, kas izriet no vajāšanas apstākļiem, ietver situācijas, kurās bēgļiem ir izdevies aizbēgt no genocīda vai ārkārtīgi vardarbīgas izturēšanās no to vietējo iedzīvotāju puses, ar kuriem viņiem atgriešanās gadījumā būtu jādzīvo kopā ⁽²³⁴⁾. Tāpat relevanta var būt tuvu radnieku zaudēšana vajāšanas rezultātā ⁽²³⁵⁾, kā arī pieredze nometnēs vai cietumos ⁽²³⁶⁾.

Kā minēts iepriekš, KD (pārstrādāta versija) 11. panta 3. punkts atspoguļo Konvencijas par bēgļa statusu 1. panta C daļas 5. un 6. punktu. Attiecībā uz 1. panta C daļas 5. un 6. punktu UNHCR ir norādījis, ka “[š]ā izņēmuma mērķis ir aptvert gadījumus, kuros bēgļi vai viņu ģimenes locekļi ir cietuši no nežēlīgiem vajāšanas veidiem, kā dēļ nevar gaidīt, ka viņi atgriezīsies izcelsmes valstī vai agrākās pastāvīgās dzīvesvietas valstī” ⁽²³⁷⁾. UNHCR ir norādījis šādus piemērus:

“nometnēs vai cietumos agrāk ieslodzītas personas, personas, kas piedzīvojušas vardarbību, ieskaitot seksuālu vardarbību, pret ģimenes locekļiem vai bijušas šādas vardarbības liecinieki, kā arī smagi traumētas personas. Pieņem, ka šādas personas ir cietušas no smagas vajāšanas, arī no vietējo iedzīvotāju puses, un nevar pamatoti gaidīt, ka tās atgriezīsies” ⁽²³⁸⁾.

Starptautiskā tiesu prakse rosina domāt, ka lēmuma pieņemējam saistībā ar nepārvaramiem iemesliem būtu relevanti apsvērt personai nodarītā nežēlīgumu, ietekmi uz personas fizisko un garīgo stāvokli un to, vai šī pieredze vien būtu nepārvarams iemesls, lai personu neatgrieztu uz tās valsti ⁽²³⁹⁾.

Ja vēl pastāv bailes no vajāšanas, jo joprojām pastāv apstākļi, nav nepārvaramu iemeslu. Apvienotās Karalistes Lordu palāta atsaucās uz minēto un noteica, ka ir jāizskata, vai fakti veido pamatu pašreizējām bailēm no vajāšanas, jo tādā gadījumā attiecīgā sieviete un viņas ģimene joprojām būtu bēgļi un nepārvaramu iemeslu klauzula nebūtu jāapsver ⁽²⁴⁰⁾.

Papildu informāciju par nepārvaramiem iemesliem alternatīvās aizsardzības izbeigšanas kontekstā un par 16. panta 3. punktu skatiet 6.2.4. iedaļā.

²³² Bādenes-Virtembergas Augstākā administratīvā tiesa (*Verwaltungsgerichtshof Baden-Württemberg*, Vācija), 2007. gada 5. novembra spriedums, A 6 S 1097/05, 24. punkts. Sk. arī *Goodwin-Gill un McAdam, Bēgļis starptautiskajās tiesībās*, op. cit. (137. zemsvītras piezīme iepriekš), 146. lpp., un tur citētas lietas.

²³³ Ārvalstnieku tiesību tiesvedības padome (*RVV/CCE*, Beļģija), 2017. gada 17. augusta spriedums, Nr. 190.672. Lieta attiecās uz apelācijas sūdzību pret bēgļa statusa atteikumu, kuru pamatoja ar uzlabojumiem Albānijas situācijā, taču izbeigšanas kontekstā relevanta ir arī “nepārvaramu iemeslu” analīze.

²³⁴ Bādenes-Virtembergas Augstākā administratīvā tiesa (*Verwaltungsgerichtshof Baden-Württemberg*, Vācija), 2007. gads, A 6 S 1097/05, op. cit. (232. zemsvītras piezīme iepriekš), 25. punkts; UNHCR, *Rokasgrāmata*, op. cit. (67. zemsvītras piezīme iepriekš), 136. punkts.

²³⁵ *Goodwin-Gill un McAdam, Bēgļis starptautiskajās tiesībās*, op. cit. (137. zemsvītras piezīme iepriekš), 147. lpp., un tur citētas lietas.

²³⁶ Lejassaksijas Augstākā administratīvā tiesa (*Niedersächses Oberverwaltungsgericht*, Vācija), 2010. gada 11. augusta spriedums, 11 LB 405/08, 57. punkts; UNHCR, *Vadlīnijas par starptautisko aizsardzību Nr. 3*, op. cit. (37. zemsvītras piezīme iepriekš), 20. punkts.

²³⁷ UNHCR, *Vadlīnijas par starptautisko aizsardzību Nr. 3*, op. cit. (37. zemsvītras piezīme iepriekš), 20. punkts.

²³⁸ UNHCR Study, ‘Daunting prospects minority women: obstacles to their return and integration’, Sarajevo, Bosnia and Herzegovina, April 2000, citēts UNHCR, *Vadlīnijas par starptautisko aizsardzību Nr. 3*, op. cit. (37. zemsvītras piezīme iepriekš), 20. punkts.

²³⁹ Federālās tiesas Lietu nodaļa (*Federal Court Trial Division*, Kanāda), 1995. gada 15. februāra spriedums, *Shahid pret Kanādu (Minister of Citizenship and Immigration)*, 28 Imm. L.R (2D) 130, 89 F. T. R. 106 (TD).

²⁴⁰ Lordu palāta (*House of Lords*, Apvienotā Karaliste), 2005. gads, *R (Hoxha)*, op. cit. (35. zemsvītras piezīme iepriekš), 30.–38. punkts. Lieta attiecās uz apelācijas iesniedzēju patvēruma pieteikumu izvērtēšanu, nevis uz bēgļa statusa izbeigšanu, bet šī analīze ir relevanta arī bēgļa statusa izbeigšanas kontekstā. Apelācijas iesniedzēji bija divas albāņu izcelsmes personas, kas bija cietušas no “šausminoši” sliktas izturēšanās no Serbijas iestāžu puses Kosovā, bet situācija Kosovā mainījās, pirms viņu prasības bija galīgi izvērtētas. Spriedumā ir norādīts, ka “viena veida agrāka vajāšana var novest pie vēlāk īstenotas cita veida vajāšanas”, it sevišķi saistībā ar “īpaši nežēlīgu un pazemojošu izvarošanu”, kas novestu pie izstumšanas un noraidījuma sabiedrībā, ja attiecīgās personas atgrieztos, un “tāda cilvēka cieņas kumulatīva lieguma, kas (...) tiešām varētu būt pielīdzināms vajāšanai” (30. un 36. punkts).

4. daļa. Bēgļa aizsardzības izbeigšanas pamats III – izslēgšana, nepareizi uzrādīti vai neuzrādīti fakti: 14. panta 3. punkts

Materiāla 4. daļā ir aplūkoti bēgļa statusa izbeigšanas pamati saskaņā ar KD (pārstrādāta versija) 14. panta 3. punktu. Šai daļai ir trīs iedaļas, kā norādīts 6. tabulā.

6. tabula. 4. daļas struktūra

Iedaļa	Nosaukums	Lpp.
4.1	Pārskats par 14. panta 3. punktu	49
4.2	Izslēgšana: 14. panta 3. punkta a) apakšpunkts un 12. pants	50
4.3	Nepareizi uzrādīti vai neuzrādīti fakti: 14. panta 3. punkta b) apakšpunkts	51

4.1. Pārskats par 14. panta 3. punktu

Direktīvas 14. panta 3. punkta a) un b) apakšpunkts ir obligāti noteikumi, kas attiecas uz trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka bēgļa statusa atcelšanu, izbeigšanu vai atteikumu to pagarināt, balstoties uz izslēgšanas pamatiem vai tādu nepareizi uzrādītu vai neuzrādītu faktu dēļ, kam bēgļa statusa piešķiršanā bijusi izšķiroša nozīme⁽²⁴¹⁾.

KD (pārstrādāta versija) 14. panta 3. punkts Bēgļa statusa atcelšana, izbeigšana vai atteikums to pagarināt

Dalībvalstis atceļ, izbeidz vai atsaka pagarināt trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka bēgļa statusu, ja attiecīgā dalībvalsts pēc tam, kad viņam piešķirts bēgļa statuss, konstatē, ka:

- a) viņš saskaņā ar 12. pantu būtu jāizslēdz vai ir izslēgts no to persona loka, ko atzīst par bēgli;
- b) bēgļa statusa piešķiršanā izšķiroša nozīme bijusi nepareizi uzrādītiem vai neuzrādītiem faktiem, tostarp viltotu dokumentu izmantošanai.

Direktīvas 14. panta 3. punktā ir skaidri noteikts, ka ir “jākonstatē” a) un b) apakšpunktā noteiktie pamati bēgļa statusa atcelšanai, izbeigšanai vai atteikumam to pagarināt. Tāpēc ir jābūt pierādījumiem, uz kuriem balstīts lēmums izbeigt vai atcelt bēgļa statusu vai atteikties to pagarināt. Dalībvalstīm ir pienākums pierādīt, ka ir izpildīti attiecīgie kritēriji⁽²⁴²⁾.

Direktīvas 14. panta 3. punkta a) un b) apakšpunkts ir obligāti noteikumi, kā apliecina tekstā izmantotā īstenības izteiksmes tagadnes forma. Īrijas Augstā tiesa lietā *Adegbuyi* secināja, ka Īrijas tiesību akta noteikums, kurā integrēts 14. panta 3. punkta b) apakšpunkts, atceļ ministra rīcības brīvību saistībā ar bēgļa statusa atcelšanu uz šā noteikuma pamata⁽²⁴³⁾.

²⁴¹ UNHCR terminoloģijā KD (pārstrādāta versija) 14. panta 3. punkta a) apakšpunkts aptver scenārijus, kas ir “anulēšana” vai “atcelšana”, savukārt 14. panta 3. punkta b) apakšpunkts aptver scenārijus, kuri ir “anulēšana”.

²⁴² PPD (pārstrādāta versija) 44. pantā ir noteikts: “Dalībvalstis nodrošina, ka izvērtēšanu, lai konkrētai personai atņemtu starptautisko aizsardzību, var uzsākt, ja tiek konstatēti jauni elementi vai atklājas fakti, kas norāda, ka pastāv iemesli, lai atkārtoti izskatītu viņa starptautiskās aizsardzības pamatotību.” Sk. arī 7. daļu tālāk tekstā.

²⁴³ Augstā tiesa (*High Court*, Īrija), 2012. gads, *Adegbuyi pret Minister for Justice and Law Reform*, op. cit. (149. zemsivītras piezīme iepriekš), 41. punkts; sk. arī Valsts tiesas patvēruma tiesību jautājumos (CNDA, Francija) 2009. gada 8. oktobra spriedumu, *M. T.*, Nr. 701681/09007100.

4.2. Izslēgšana: 14. panta 3. punkta a) apakšpunkts un 12. pants

Saskaņā ar KD (pārstrādāta versija) 14. panta 3. punkta a) apakšpunktu dalībvalstīm ir jāatceļ vai jāizbeidz bēgļa statuss vai jāatsaka to pagarināt, ja pēc šā statusa piešķiršanas dalībvalsts konstatē, ka šis cilvēks "saskaņā ar 12. pantu būtu jāizslēdz vai ir izslēgts no to persona loka, ko atzīst par bēgli". Konvencijas par bēgļa statusu 1. panta D, E un F daļā ⁽²⁴⁴⁾ noteiktie izslēgšanas pamati ir daļēji atspoguļoti KD (pārstrādāta versija) 12. pantā, kas ir galvenais noteikums saistībā ar obligātu izslēgšanu no bēgļa statusa ⁽²⁴⁵⁾. Tomēr 12. panta formulējums nav identisks Konvencijas par bēgļa statusu 1. panta D, E un F daļas formulējumam ⁽²⁴⁶⁾.

Saskaņā ar 12. pantu ir izslēgtas konkrētas personu kategorijas, proti:

- saskaņā ar 12. panta 1. punkta a) apakšpunktu ir izslēgtas personas, uz kurām attiecas Konvencijas par bēgļa statusu 1. panta D daļa un kuras saņem "aizsardzību vai palīdzību, ko sniedz Apvienoto Nāciju Organizācijas struktūras vai aģentūras, izņemot Apvienoto Nāciju Organizācijas Augsto komisāru bēgļu jautājumos";
- saskaņā ar 12. panta 1. punkta b) apakšpunktu ir izslēgtas personas, par ko "tās valsts kompetentās iestādes, kurās [tās] uzturas, atzinušas, ka [tām] ir tiesības un pienākumi, kādi attiecināti uz šīs valsts valstspiederības turētājiem; vai arī tiesības vai pienākumi, kas tiem līdzvērtīgi" ⁽²⁴⁷⁾.

Direktīvas 12. panta 2. punktā ir noteikts tālāk izklāstītais.

KD (pārstrādāta versija) 12. panta 2. punkts Izslēgšana

Trešās valsts valstspiederīgos vai bezvalstniekus izslēdz no to personu loka, kas atzītas par bēgļiem, ja ir nopietni iemesli uzskatīt, ka:

- viņš izdarījis noziegumu pret mieru, kara noziegumu vai noziegumu pret cilvēci, kā noteikts starptautiskos dokumentos, kas sastādīti, lai paredzētu noteikumus pret šādiem noziegumiem;
- viņš, pirms viņš tika uzņemts kā bēglis, ir ārpus patvēruma valsts izdarījis smagu nepolitisku noziegumu; tas nozīmē laiku, kad izdota uzturēšanās atļauja, pamatojoties uz bēgļa statusa piešķiršanu; īpaši nežēlīgas darbības, pat ja tās veiktas šķietami politisku mērķu vārdā, var atzīt par smagiem nepolitiskiem noziegumiem;
- viņš vainīgs darbībās, kas ir pretējas ANO mērķiem un principiem, kuri izklāstīti ANO Statūtu preambulā un 1. un 2. pantā.

Izslēgšana no bēgļa statusa tāpēc, ka persona ir iesaistījies noziedzīgā nodarījumā **pēc** atzīšanas, ir piemērojama tikai uz 12. panta 2. punkta a) un c) apakšpunktā noteiktajiem pamatiem, uz ko neattiecas laika vai ģeogrāfiski ierobežojumi. Savukārt 12. panta 2. punkta b) apakšpunkts attiecas uz izslēgšanu apstākļos, kad persona ir izdarījusi smagu nepolitisku noziegumu ārpus patvēruma valsts **pirms** atzīšanas par bēgli. Tādējādi šis izslēgšanas

²⁴⁴ Pilnu šo noteikumu tekstu skatiet A papildinājumā "Izraudzīti starptautiskie noteikumi".

²⁴⁵ Plašāk par izslēgšanu no bēgļa statusa skatiet EASO, *Izslēgšana*, op. cit. (40. zemsivētras piezīme iepriekš).

²⁴⁶ It sevišķi runājot par 12. panta 2. punkta b) apakšpunktā norādītā izslēgšanas pamata "smagi nepolitiski noziegumi" darbības jomu. KD (pārstrādāta versija) 12. panta 2. punkta b) apakšpunkts ir plašāks par Konvencijas par bēgļa statusu 1. panta F daļas b) punktu. Konvencijas 1. panta F daļas b) punktā ir runa par izslēgšanu gadījumā, ja ir nopietni iemesli uzskatīt, ka bēglis "ir [izdarījis] nopietnu nepolitisku noziegumu ārpus patvēruma valsts pirms uzņemšanas šajā valstī par bēgli". Direktīvas 12. panta 2. punkta b) apakšpunkts ir plašāks un nosaka, ka "īpaši nežēlīgas darbības, pat ja tās veiktas šķietami politisku mērķu vārdā, var atzīt par smagiem nepolitiskiem noziegumiem". Turklāt 12. panta 2. punkta b) apakšpunktā ir noteikts, ka personas "uzņemšana šajā valstī par bēgli" nozīmē "laiku, kad izdota uzturēšanās atļauja, pamatojoties uz bēgļa statusa piešķiršanu". Plašāku informāciju par atšķirībām starp KD (pārstrādāta versija) 12. pantu un Konvencijas par bēgļa statusu 1. panta D, E un F daļu skatiet UNHCR, *UNHCR piezīmes par Eiropas Komisijas priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par obligātajiem standartiem, lai kvalificētu trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kā personas, kam nepieciešama starptautiska aizsardzība, un piešķirtās aizsardzības saturu* (COM(2009) 551, 2009. gada 21. oktobris) (UNHCR comments on the European Commission's proposal for a directive of the European Parliament and of the Council on minimum standards for the qualification and status of third country nationals or stateless persons as beneficiaries of international protection and the content of the protection granted (COM(2009)551, 21 October 2009)), 2010. gada 29. jūlijs, 12. un 13. lpp., un UNHCR, *UNHCR anotētās piezīmes par Padomes 2004. gada 29. aprīļa Direktīvu 2004/83/EK par obligātajiem standartiem, lai kvalificētu trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kā bēgļus vai kā personas, kam citādi nepieciešama starptautiska aizsardzība, šādu personu statusu un piešķirtās aizsardzības saturu* (OV L 304, 30.9.2004., 12. lpp.) (UNHCR annotated comments on the EC Council Directive 2004/83/EC of 29 April 2004 on minimum standards for the qualification and status of third country nationals or stateless persons as refugees or as persons who otherwise need international protection and the content of the protection granted (OJ L 304/12 of 30.9.2004)), 2005. gada 28. janvāris, 27. un 28. lpp.

²⁴⁷ Kopsavilkums. Pilnu analīzi par izslēgšanas klauzulām KD (pārstrādāta versija) 12. pantā skatiet EASO, *Izslēgšana*, op. cit. (40. zemsivētras piezīme iepriekš), 2. un 3. daļa.

pamats var novest pie bēgļa statusa izbeigšanas tikai tādās situācijās, kad tiek noteikts, ka bēglis “būtu [bijis] jāizslēdz” statusa piešķiršanas laikā.

Francijas Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos 2019. gadā izskatīja KD (pārstrādāta versija) 12. panta 2. punkta c) apakšpunkta noteikumu par tādu personu izslēgšanu, kuras uzskata par vainīgām darbībās, kas ir pretējas ANO mērķiem un principiem. Spriedumā konstatēja, ka Nigērijas bēglis, kurš bija augstā līmenī iesaistīts starptautiskā cilvēku tirdzniecības tīklā seksuālas izmantošanas nolūkā, bija pēc atzīšanas par bēgli īstenojis darbības, kas ir pretējas ANO mērķiem un principiem. Tādējādi tiesa apstiprināja pirmās instances lēmumu par viņa bēgļa statusa izbeigšanu ⁽²⁴⁸⁾.

Izslēgšana no bēgļa statusa un alternatīvās aizsardzības statusa ir vispārīgāk un padziļināti izskatīta *EASO, Izslēgšana: Kvalifikācijas direktīvas 12. un 17. pants – juridiskā analīze*, 2. izdevums, 2020. gads.

4.3. Nepareizi uzrādīti vai neuzrādīti fakti: 14. panta 3. punkta b) apakšpunkts

Trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka bēgļa statuss ir jāatceļ vai jāizbeidz vai jāatsaka tā pagarināšana, “ja attiecīgā dalībvalsts pēc tam, kad viņam piešķirts bēgļa statuss, konstatē, ka (...) bēgļa statusa piešķiršanā izšķiroša nozīme bijusi nepareizi uzrādītiem vai neuzrādītiem faktiem, tostarp viltotu dokumentu izmantošanai” (14. panta 3. punkta b) apakšpunkts).

Direktīvas 14. panta 3. punkta b) apakšpunktā ir paredzēta bēgļa statusa zaudēšana tikai tad, ja gadījumā, ja attiecīgā persona ir nepareizi uzrādījusi vai nav uzrādījusi faktus, kam bijusi izšķiroša nozīme bēgļa statusa piešķiršanā. Lai gan EST nav pieņēmusi nevienu lēmumu par 14. panta 3. punkta b) apakšpunktu, relevants ir tās spriedums lietā *Bilali*. Tas ir relevants, neraugoties uz to, ka lieta attiecas uz alternatīvās aizsardzības statusa, nevis bēgļa statusa izbeigšanu ⁽²⁴⁹⁾.

KD (pārstrādāta versija) 19. panta 3. punkta b) apakšpunkts par alternatīvās aizsardzības statusa izbeigšanu atbilst 14. panta 3. punkta b) apakšpunktam, kas attiecas uz bēgļa aizsardzības izbeigšanu. Direktīvas 19. panta 3. punkta b) apakšpunkta formulējums un struktūra atspoguļo 14. panta 3. punkta b) apakšpunkta formulējumu un struktūru. Tāpat kā 14. panta 3. punkta b) apakšpunktā, arī 19. panta 3. punkta b) apakšpunktā ir paredzēta alternatīvās aizsardzības statusa zaudēšana tikai tad, ja ieinteresētā persona nepareizi uzrādījusi vai nav uzrādījusi faktus, kuriem lēmumā par šā statusa piešķiršanu bijusi izšķiroša nozīme. Fakti lietā *Bilali* atšķiras no lietām, kurās ir runa par to, ka faktus nepareizi uzrādījis vai nav uzrādījis starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējs, jo šoreiz faktu kļūdu bija pieļāvusī dalībvalsts. Nevienā citā KD (pārstrādāta versija) noteikumā nav skaidri noteikts, ka alternatīvās aizsardzības statuss ir jāatņem vai to var atņemt, ja, kā tas ir lietā *Bilali*, attiecīgā statusa piešķiršanas lēmums ir pieņemts uz kļūdainas informācijas pamata un ieinteresētā persona nav nepareizi uzrādījusi vai neuzrādījusi faktus ⁽²⁵⁰⁾.

Tomēr no sprieduma lietā *Bilali* kļūst skaidrs, ka dalībvalstij ir jāizbeidz bēgļa statuss, ja tā ir piešķīrusi šo statusu, lai gan tā piešķiršanas nosacījumi nebija izpildīti, un ir pamatojusies uz faktiem, kuri, kā izrādījās vēlāk, bija kļūdaini, kaut arī attiecīgajai personai nevar pārņemt, ka tā šajā gadījumā būtu maldinājusi minēto dalībvalsti.

EST lietā *Bilali* citēja *UNHCR Rokasgrāmatu par procedūrām un kritērijiem bēgļa statusa noteikšanai un Vadlīnijas par starptautisko aizsardzību saskaņā ar 1951. gada konvenciju un 1967. gada Protokolu par bēgļa statusu* un norādīja:

“Lai gan nevienā minētās konvencijas noteikumā nav tieši paredzēta bēgļa statusa zaudēšana, ja vēlāk izrādās, ka šis statuss vispār nebūtu bijis jāpiešķir, *UNHCR* tomēr uzskata, ka šādā gadījumā lēmums par bēgļa statusa piešķiršanu principā ir jāatceļ.” ⁽²⁵¹⁾

EST minētajā *UNHCR Rokasgrāmatas* rindkopā ir runa par to, ko *UNHCR* sauc par “anulēšanu”, t. i., tāda bēgļa statusa atzīšanu par spēkā neesošu, kas jau sākotnēji tika piešķirts nepareizi. Tajā ir noteikts:

²⁴⁸ Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos (CNDA, Francija), 2019. gada 30. augusta spriedums, *M. A.*, 18052314 C+.

²⁴⁹ EST, 2019. gads, *Bilali*, op. cit. (14. zemsvītras piezīme iepriekš).

²⁵⁰ 14. zemsvītras piezīme, 41. punkts.

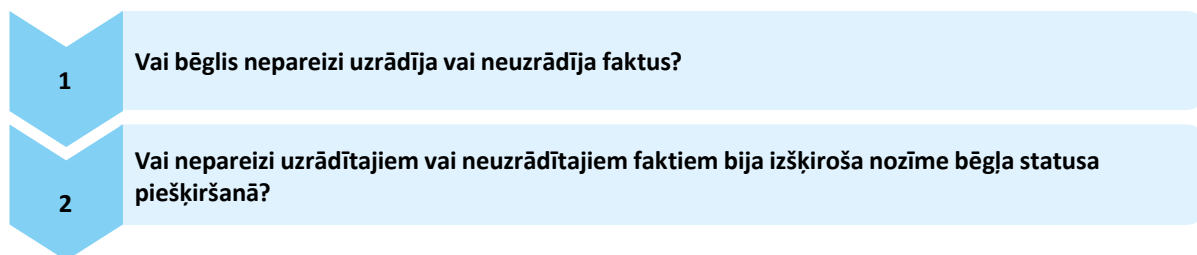
²⁵¹ 14. zemsvītras piezīme, 58. punkts.

“Tomēr var atklāties apstākļi, kas norāda, ka attiecīgajai personai jau sākumā nebija jāpiešķir bēgļa statuss, piemēram, ja vēlāk atklājas, ka bēgļa statuss ir iegūts, nepareizi interpretējot būtiskos faktus, attiecīgajai personai ir cita valstspiederība vai tās gadījumā būtu bijis jāpiemēro kāds no izlīgšanas punktiem, ja visi attiecīgie fakti būtu bijuši zināmi. Šādos gadījumos lēmums, ar kuru attiecīgā persona tika klasificēta kā bēglis, parasti būs jāanulē.”⁽²⁵²⁾

Jautājums par anulēšanu ir detalizētāk aplūkots 1.5. iedaļā iepriekš. Lieta *Bilali* ir sīkāk analizēta saistībā ar apstākļu maiņu 3.1.1. iedaļā un ar alternatīvās aizsardzības izbeigšanu 6.2.1. iedaļā.

Tālāk 9. attēlā ir parādīti divi elementi, kas ir relevanti, piemērojot 14. panta 3. punkta b) apakšpunktu. Šie divi kritēriji ir izskatīti nākamajās divās apakšiedaļās.

9. attēls. Kritēriji 14. panta 3. punkta b) apakšpunkta piemērošanai

4.3.1. Vai bēglis nepareizi uzrādīja vai neuzrādīja faktus?

Runājot par pirmo kritēriju, var būt gadījumi, kad nepareizi uzrādīti vai neuzrādīti fakti atklājas policijas vai konsulāta dokumentos, ar Starptautiskās Kriminālpolicijas organizācijas starpniecību vai cita starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanas laikā. Dalībvalstij ir jākonstatē, ka bēglis ir nepareizi uzrādījis vai nav uzrādījis faktus. Nepareizu uzrādīšanu vai neuzrādīšanu var konstatēt ar objektīviem pierādījumiem, piemēram, pierādot, ka bēglis norādītajā laikā neatradās izcelsmes valstī.

Šajā kontekstā Francijas Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos, piemēram, paļāvās uz Francijas konsulāta sniegtajiem pierādījumiem par to, ka bēglis pretēji savam apgalvojumam nebija dzīvojis Čečenijā kopš 2005. gada. Tiesa konstatēja, ka ir jāuzskata, ka bēglis bija apzināti mēģinājis maldināt tiesu⁽²⁵³⁾. Vēl kādā lietā tā pati tiesa konstatēja, ka ir nepareizi uzrādīti fakti, balstoties uz maldinošiem pierādījumiem par Butānas valstspiederību apstākļos, kuros bēgļa statuss bija ticis piešķirts saistībā ar bailēm no vajāšanas Butānā⁽²⁵⁴⁾. Īrijas Augstā tiesa lietā *Gashi*, kas ir detalizētāk aplūkota 4.3.2. iedaļā, konstatēja, ka fakta, ka bēgļa aizsardzības pieteikums bija iesniegts citā valstī, slēpšanu varētu uzskatīt par nepatiesas vai maldinošas informācijas sniegšanu⁽²⁵⁵⁾.

Direktīvas 14. panta 3. punkta b) apakšpunktā nav nekādas konkrētas atsauces uz prasību, ka jābūt bijušam nolūkam nepareizi uzrādīt vai apzināti neuzrādīt faktus. Dalībvalstu prakse attiecībā uz to, vai šis elements ir vajadzīgs, lai izbeigtu starptautisko aizsardzību nepareizi uzrādītu vai neuzrādītu faktu dēļ, atšķiras.

Vācijas Federālā administratīvā tiesa ir norādījusi, ka nolūks maldināt nav vajadzīgs⁽²⁵⁶⁾. Arī citas Vācijas tiesas ir noteikušas, ka nav būtiski, vai pieteikuma iesniedzējs apzinājies sākotnējā apgalvojuma nepareizību un vai pieteikuma iesniedzējs ir subjektīvi vainojams apstākļa neuzrādīšanā⁽²⁵⁷⁾.

²⁵² UNHCR, *Rokasgrāmata*, op. cit. (67. zemsvītras piezīme iepriekš), 117. punkts. Ņemiet vērā, ka termini “anulēts” un “anulēšana” nav izmantoti ne KD, ne KD (pārstrādāta versija).

²⁵³ Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos (CNDA, Francija), 2009. gads, *M. T.*, Nr. 701681/09007100, op. cit. (243. zemsvītras piezīme iepriekš). Sk. arī Ārvalstnieku tiesību tiesvedības padomes (RVV/CCE, Beļģija) 2020. gada 7. decembra spriedumu, Nr. 245.482, kurā atklājās informācija (piemēram, Facebook profils), kas parādīja, ka persona bija strādājusi par kultūras atašeju vairākās vēstniecībās un arī Somālijas vēstniecībā Ankarā (Turcija) laikā, kad tā it kā bija Somālijā.

²⁵⁴ Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos (CNDA, Francija), 2016. gada 8. aprīļa spriedums, *M. S.*, Nr. 15031759.

²⁵⁵ Augstā tiesa (*High Court*, Īrija), 2010. gada 1. decembra spriedums, *Gashi pret Minister for Justice, Equality and Law Reform* (2010. gads), IEHC 436, 11. punkts. Plašāku analīzi par šo spriedumu skatiet 4.3.2. iedaļā tālāk tekstā.

²⁵⁶ Federālā administratīvā tiesa (*Bundesverwaltungsgericht*, Vācija), 2013. gada 19. novembra spriedums, 10 C 27.12, MN 17, DE:BVerwG:2013:191113U10C27.12.0.

²⁵⁷ Bavārijas Augstākā administratīvā tiesa (*Verwaltungsgerichtshof Bayern*, Vācija), 2010. gada 18. oktobra spriedums, 11 B 09.30050, 45. punkts; Šlēsvīgas-Holšteinas Augstākā administratīvā tiesa (*Verwaltungsgerichtshof Schleswig-Holstein*, Vācija), 2012. gada 21. jūnija spriedums, 1 LB 10/10, 40. punkts.

Savukārt Francijas Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos ir norādījusi, ka nolūks maldināt ir vajadzīgs, lai izbeigtu starptautisko aizsardzību nepareizi uzrādītu vai neuzrādītu faktu dēļ⁽²⁵⁸⁾, it sevišķi, ja par iemeslu tiek izmantota notikusi krāpšana. Turklāt lietā *Adegbuyi* Īrijas Augstā tiesa, lai gan nenorādīja, ka nolūks maldināt ir vajadzīgs, tomēr skaidri atsaucās uz nolūku. Tiesa norādīja, ka “tai pilnībā pietiek” ar to, ka pieteikuma iesniedzējs bija iestādēm sniedzis nepatiesu un maldinošu informāciju par pases dokumentiem un braucienu, ka ir saikne starp nepatiesumu un bēgļa statusa piešķiršanu un ka informācija tika sniegta ar nolūku maldināt iestādes⁽²⁵⁹⁾.

KD (pārstrādāta versija) 14. pantā nav tieši minēta krāpšana, un EST nav tieši atsaukusies uz krāpšanas jautājumu. Tomēr dažas valstu tiesas, pieņemot lēmumus par starptautiskās aizsardzības izbeigšanu, ir atsaukušās uz krāpšanu.

Valsts padome Francijā izskatīja situāciju, kurā pieteikums, uz kā pamata bija piešķirts bēgļa statuss, bija saistīts ar krāpšanu. Tiesa konstatēja, ka šādos gadījumos ir jānovērtē, vai persona, kas ir tikusi atzīta par bēgli, balstoties uz krāpnieciskiem paziņojumiem, joprojām var norādīt pietiekami ticamus elementus saistībā ar saviem personīgajiem apstākļiem un draudiem, kas to, visticamāk, skars, ja persona atgriezīsies savā valstī, lai šī persona spētu saglabāt bēgļa statusu⁽²⁶⁰⁾.

Lietā, kurā bēglis papildus savam sekmīgajam apgalvojumam, ka ir Azerbaidžānas pilsonis, bija iepriekš iesniedzis divus citus pieteikumus, izliekoties esam Gruzijas pilsonis, Francijas Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos atsaucās uz krāpšanu un atzina krāpšanas klātbūtni⁽²⁶¹⁾.

Tā pati tiesa nosprieda, ka Kosovas valstspiederīgais, kurš bija apgalvojis, ka ir ticis vajāts savā izcelsmes valstī laikā, kad viņš patiesībā dzīvoja Šveicē, un kurš rezultātā bija saņēmis bēgļa statusu, bija apliecinājis krāpniecisku nolūku⁽²⁶²⁾.

Lietā *Nz.N. pret Minister for Justice and Equality*⁽²⁶³⁾ Īrijas Augstā tiesa konstatēja, ka bēgle bija sniegusi nepatiesu un maldinošu informāciju iestādēm par savu vārdu, uzvārdu, valstspiederību, izglītības līmeni, apgalvojumu par vajāšanu un to, ka viņai ir darba vīza. Tiesa secināja, ka “[i]r pārliecinoši pierādījumi par nepatiesu un krāpniecisku apgalvojumu”, un apstiprināja lēmumu atcelt bēgļa statusu⁽²⁶⁴⁾.

UNHCR ir skaidri norādījis:

“Gadījumos, kad krāpšanu uzskata par pamatu anulēšanai, valstu tiesību aktos un tiesu praksē ir konsekventi prasīta visu trīs šādu elementu klātbūtne:

- a) objektīvi nepareizi pieteikuma iesniedzēja apgalvojumi;
- b) cēloņsakarība starp šiem apgalvojumiem un bēgļa statusa noteikšanu un
- c) pieteikuma iesniedzēja nolūks maldināt.”⁽²⁶⁵⁾

4.3.2. Vai nepareizi uzrādītajiem vai neuzrādītajiem faktiem bija izšķiroša nozīme bēgļa statusa piešķiršanā?

Saistībā ar otro kritēriju 14. panta 3. punkta b) apakšpunkta piemērošanai dalībvalstis ir konstatējušas, ka ir objektīvi jāpierāda, ka bēgļa nepareizi uzrādītajiem vai neuzrādītajiem faktiem bijusi izšķiroša nozīme bēgļa statusa piešķiršanā. Citiem vārdiem sakot, ka tad, ja fakti nebūtu uzrādīti nepareizi vai nebūtu noklusēti, bēgļa statuss nebūtu ticis piešķirts⁽²⁶⁶⁾.

Šajā saistībā Francijas Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos konstatēja, ka nepatiesajiem apgalvojumiem, ko bija sniedzis kāds pāris, kurš bija pieteicies uz starptautisko aizsardzību, izmantojot nepatiesu identitāti, un kurš bija slēpis savu saistību ar radikālu Islāma grupējumu un dalību teroristu darbību finansēšanā, bija bijusi izšķiroša nozīme bēgļa statusa piešķiršanā. Rezultātā tiesa apstiprināja patvēruma iestādes lēmumu izbeigt bēgļa

²⁵⁸ Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos (CNDA, Francija), 2009. gads, *M. T.*, Nr. 701681/09007100, *op. cit.* (243. zemsvītras piezīme iepriekš).

²⁵⁹ Augstā tiesa (*High Court*, Īrija), 2012. gada novembris, *Adegbuyi*, *op. cit.* (149. zemsvītras piezīme iepriekš), 42. punkts.

²⁶⁰ Valsts padome (*Conseil d'État*, Francija), 2016. gada 28. novembra spriedums, *M. C. B.*, Nr. 389733, FR:CECHR:2016:389733.20161128.

²⁶¹ Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos (CNDA, Francija), 2009. gada 24. septembra spriedums, *OPRA* pret *G.*, 633282/08013386 (CNDA, *Contentieux des réfugiés – Jurisprudence du Conseil d'État et de la Cour nationale du droit d'asile*, 2009. gads, 20. un 21. lpp.).

²⁶² Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos (CNDA, Francija), 2019. gada 31. janvāra spriedums, *M. Z.*, Nr. 18014132 C+.

²⁶³ Augstā tiesa (*High Court*, Īrija), 2014. gada 27. janvāra spriedums, *Nz. N. pret Minister for Justice and Equality* (2014. gads), IEHC 31.

²⁶⁴ 263. zemsvītras piezīme, 42. punkts.

²⁶⁵ UNHCR, *Piezīme par bēgļa statusa anulēšanu*, *op. cit.* (8. zemsvītras piezīme iepriekš), 20. punkts.

²⁶⁶ Augstākā administratīvā tiesa (*Nejvyšší správní soud*, Čehija), 2013. gada 18. aprīļa spriedums, Nr. 1 Azs 3/2013-27, *V. P. pret Ministerstvo vnitra*.

statusu⁽²⁶⁷⁾. Grieķijas lietā, kurā pieteikuma iesniedzējs saņēma bēgļa statusu tāpēc, ka viņš bija irākiešs, bet vēlāk iesniedza lūgumu izlabot viņa vecumu un valstspiederību uz Ēģiptes valstspiederību, Neatkarīgā apelāciju komiteja konstatēja, ka viņš bija uzrādījis nepareizus faktus. Tā nosprieda, ka nepareizi sniegtajiem faktiem bija izšķiroša nozīme bēgļa statusa piešķiršanā, jo viņa valstspiederība un vecums bija ļoti būtiski faktori viņa bailu novērtēšanā⁽²⁶⁸⁾. Līdzīgi Īrijas Augstā tiesa konstatēja, ka “saltajiem meliem”, kurus bija izmantojuši divi pieteikumu iesniedzēji no Nigērijas, bija bijusi “būtiska nozīme”, pieņemot lēmumu par bēgļa statusa piešķiršanu. Tāpēc tiesa apstiprināja bēgļa statusa atcelšanu⁽²⁶⁹⁾.

Īrijas Augstās tiesas agrāks lēmums lietā *Gashi* parāda, ka nepareizi uzrādītiem vai neuzrādītiem faktiem ir jābūt bijušai izšķirošai nozīmei bēgļa statusa piešķiršanā⁽²⁷⁰⁾. Tiesa konstatēja, ka vārdu “izšķirošs” nevajadzētu interpretēt šauri, un norādīja, ka frāze “izšķiroša nozīme bēgļa statusa piešķiršanā” ir izmantota tā, lai liktu atcelt bēgļa statusu, ja ir skaidrs, ka lēmums to piešķirt nebūtu ticis pieņemts, ja būtu bijuši zināmi patiesi un pilnīgi fakti”⁽²⁷¹⁾.

Minētajā lietā Augstā tiesa secināja, ka

“Šī termina [t. i., “izšķirošs”] izmantošana Kvalifikācijas direktīvas angļu valodas tekstā nav tik precīzi atspoguļota citu valodu redakcijās. Faktu nepareiza uzrādīšana vai neuzrādīšana, piemēram, franču tekstā ir raksturota ar šādu frāzi: “*ont joué un rôle déterminant dans la décision d’octroyer le statut de réfugié*” [sic]. Attiecīgajai frāzei itāļu valodas tekstā ir tāda pati nozīme: “*ha costituito un fattore determinante per l’ottenimento dello status di rifugiato*””⁽²⁷²⁾.

Tiesa arī uzsvēra pieteikuma iesniedzēja pienākumu saskaņā ar KD 4. panta 1. punktu “pēc iespējas ātrāk iesniegt visas sastāvdaļas, kas nepieciešamas, lai pamatotu starptautiskās aizsardzības pieteikumu”. Tā norādīja, ka “lēmums piešķirt vai atteikt bēgļa statusu tiek balstīts uz šādu informāciju” un ka tāpēc “[a]ttiecīgā informācija ir pamats, uz kuru balstoties pieņem lēmumu, un tāpēc ir “izšķiroša””⁽²⁷³⁾. Tiesa secināja, ka tas, ka pieteikuma iesniedzējs neinformēja iestādes, ka bija iesniedzis patvēruma pieteikumu Apvienotajā Karalistē, ka bija norādījis nepatiesu vārdu un uzvārdu un ka bija uzturējies Apvienotajā Karalistē ilgāk, nekā to iepriekš bija atzinis, visi bija izšķiroši faktori bēgļa statusa piešķiršanā. Tāpēc tiesa apstiprināja lēmumu atsaukt bēgļa statusu uz minētajiem pamatiem.

Saskaņā ar nolēmumu lietā *Gashi* Īrijas Augstā tiesa kādā citā lietā, proti, lietā *Hussein*, konstatēja, ka, ja iestādes būtu atklājušas, ka Sudānas valstspiederīgais izmantoja nepatiesu identitāti, kad iesniedza patvēruma pieteikumu, viņam būtu atteikts bēgļa statuss. Tiesa noteica, ka šāds secinājums būtu izdarīts, ņemot vērā arī pārējos faktus, ja tie būtu bijuši zināmi. Šie fakti bija tādi, ka pretēji viņa apgalvojumiem viņam bija Sudānas pase un viņš bija saņēmis medusmēneša vīzu, lai ieceļotu Apvienotajā Karalistē, tieši pirms patvēruma meklēšanas Īrijā⁽²⁷⁴⁾.

UNHCR ir norādījis, ka, ja nav uzrādīti tikai nebūtiski fakti, ir īpaši rūpīgi jāizsver, vai tiem ir bijusi izšķiroša nozīme⁽²⁷⁵⁾. Tāpat tas ir norādījis:

“Visos gadījumos pierādījumiem, kas vajadzīgi statusa anulēšanai, ir jābūt informācijai, kura ir saistīta ar elementiem, kas bija būtiski sākotnējā pozitīvajā izvērtējumā. Šādai informācijai jāļauj konstatēt, ka prasības sākotnējā novērtējuma laikā pastāvēja pamats atteikumam vai izslēgšanai.”⁽²⁷⁶⁾

Pēc tam, kad ir konstatēts, ka faktu nepareizai uzrādīšanai vai neuzrādīšanai ir bijusi izšķiroša nozīme bēgļa statusa piešķiršanā, un kad šis statuss ir atcelts, dalībvalstīm nav liegts turpināt izskatīt jautājumus, kas saistīti ar citiem starptautiskās aizsardzības veidiem.

Tādējādi Īrijas Augstā tiesa ir konstatējusi, ka bēgļa statusa atcelšana nepareizi uzrādītu faktu dēļ nedrīkst liegt attiecīgajai personai “mēģināt iesniegt jaunu bēgļa statusa pieteikumu”⁽²⁷⁷⁾.

²⁶⁷ Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos (CNDA, Francija), 2019. gada 28. jūnija spriedums, *M. T. alias S. et Mme K. épouse T.*, Nr. 18024910–18024911 C. Sk. arī Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos (CNDA, Francija), 2009. gads, *OFPPA* pret G., 633282/08013386, *op. cit.* (261. zemsvītras piezīme iepriekš), kurā patvēruma iesniedzēja nepatiesajiem apgalvojumiem par viņa valstspiederību bija bijusi izšķiroša nozīme bēgļa statusa piešķiršanas lēmumā. Sk. CNDA, *Contentieux des réfugiés*, *op. cit.* (261. zemsvītras piezīme iepriekš).

²⁶⁸ Neatkarīgā apelāciju komiteja (IAC, Grieķija), 19. IAC, 2021. gada 23. februāra spriedums, Nr. 212103/2021.

²⁶⁹ Augstā tiesa (*High Court*, Īrija), 2016. gada 29. jūlija spriedums, *T.F. (Nigērija) pret Minister for Justice and Equality un citu* (2016. gads), *IEHC* 551, 78., 79. un 87. punkts.

²⁷⁰ Augstā tiesa (*High Court*, Īrija), 2010. gads, *Gashi*, *op. cit.* (255. zemsvītras piezīme iepriekš), 25. punkts.

²⁷¹ 255. zemsvītras piezīme, 23. punkts.

²⁷² 255. zemsvītras piezīme, 25. punkts.

²⁷³ 255. zemsvītras piezīme, 24. punkts.

²⁷⁴ Augstā tiesa (*High Court*, Īrija), 2014. gada 18. marta spriedums, *Hussein pret Minister for Justice and Law Reform* (2014. gads), *IEHC* 130, 48. punkts.

²⁷⁵ UNHCR, *Piezīme par pierādīšanas pienākumu un standartu saistībā ar bēgļu prasībām* (Note on burden and standard of proof in refugee claims), 1998. gada 16. decembris, 9. punkts. Sk. arī EASO, *Pierādījumu un ticamības novērtējums kopējās Eiropas patvēruma sistēmas kontekstā: juridiskā analīze*, 2018. gads, 149. lpp.

²⁷⁶ UNHCR, *Piezīme par bēgļa statusa anulēšanu*, *op. cit.* (8. zemsvītras piezīme iepriekš), 31. punkts.

²⁷⁷ Augstā tiesa (*High Court*, Īrija), 2010. gads, *Gashi*, *op. cit.* (255. zemsvītras piezīme iepriekš), 28. punkts.

5. daļa. Bēgļa aizsardzības izbeigšanas pamats IV – draudi dalībvalsts drošībai vai sabiedrībai: 14. panta 4.–6. punkts

Atšķirībā no KD (pārstrādāta versija) 14. panta 3. punkta, kas ir obligāts, 14. panta 4. punkts ir diskrecionārs. Saskaņā ar 14. panta 4. punkta a) apakšpunktu dalībvalstis var “atcelt, izbeigt vai atteikt pagarināt bēgļa statusu”, ja “ir pamats [pamatots iemesls] uzskatīt, ka viņš rada draudus tās dalībvalsts drošībai, kurā viņš uzturas”. Saskaņā ar 14. panta 4. punkta b) apakšpunktu var atcelt, izbeigt vai atteikt pagarināt bēgļa statusu, ja “viņš pēc notiesāšanas ar galīgu spriedumu par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu rada draudus šīs dalībvalsts sabiedrībai”. Tātad 14. panta 4. punkta a) un b) apakšpunkta galvenais mērķis ir aizsargāt dalībvalsts drošību un sabiedrību.

Šādās situācijās un saskaņā ar tādiem pašiem pamatiem, kādi paredzēti 14. panta 4. punkta a) un b) apakšpunktā, 14. panta 5. punkts atļauj dalībvalstīm “izlemt nepiešķirt bēglim statusu, ja šāds lēmums vēl nav bijis pieņemts”. Visbeidzot, 14. panta 6. punkts garantē konkrētas uzskaitītās tiesības, kas izklāstītas Konvencijas par bēgļa statusu 3., 4., 16., 22., 31., 32. un 33. pantā, vai līdzīgas tiesības personām, uz kurām attiecas 14. panta 4. vai 5. punkts, “ciktāl šādas tiesības ir spēkā dalībvalstī”.

Šī daļa attiecas uz prasībām, kas saistītas ar 14. panta 4.–6. punktu, un tās struktūra ir parādīta 7. tabulā.

7. tabula. 5. daļas struktūra

Iedaļa	Nosaukums	Lpp.
5.1	14. panta 4.–6. punkts un Konvencija par bēgļa statusu	55
5.2	“Draudi dalībvalsts drošībai”: 14. panta 4. punkta a) apakšpunkts	58
5.3	“Draudi dalībvalsts sabiedrībai”: 14. panta 4. punkta b) apakšpunkts	61
5.4	Rīcības brīvība nepiešķirt bēgļa statusu: 14. panta 5. punkts	63
5.5	Tiesības uz konkrētām tiesībām saskaņā ar Konvenciju par bēgļa statusu: 14. panta 6. punkts	64

5.1. 14. panta 4.–6. punkts un Konvencija par bēgļa statusu

Direktīvas 14. panta 4. un 5. punkts atļauj atcelt, izbeigt vai atteikt pagarināt bēgļa statusu, lai aizsargātu dalībvalsts drošību un sabiedrību. Tomēr 14. panta 4. un 5. punkta piemērošana nedrīkst skart šīs personas tiesības uz konkrētām 14. panta 6. punktā minētajām tiesībām, kas ir noteiktas Konvencijā par bēgļa statusu.

KD (pārstrādāta versija) 14. panta 4.–6. punkts Bēgļa statusa atcelšana, izbeigšana vai atteikums to pagarināt

4. Dalībvalstis var atcelt, izbeigt vai atteikt pagarināt bēgļa statusu, ko piešķirusi valsts, administratīva, tiesu vai tiesām līdzīgu iestāžu struktūra, ja:

- a) ir pamats [pamatots iemesls] uzskatīt, ka viņš rada draudus tās dalībvalsts drošībai, kurā viņš uzturas;
- b) viņš pēc notiesāšanas ar galīgu spriedumu par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu rada draudus šīs dalībvalsts sabiedrībai.

5. Situācijās, kas aprakstītas 4. punktā, dalībvalstis var izlemt nepiešķirt bēglim statusu, ja šāds lēmums vēl nav bijis pieņemts.

6. Personas, uz kurām attiecas 4. vai 5. punkts, ir tiesīgas saņemt tiesības, kas uzskaitītas Ženēvas konvencijas 3., 4., 16., 22., 31., 32. un 33. pantā, vai līdzīgas tiesības, ciktāl šādas tiesības ir spēkā dalībvalstī.

Direktīvas 14. panta 4. punkta a) un b) apakšpunkta formulējums pēc būtības atbilst Konvencijas par bēgļa statusu 33. panta 2. punkta formulējumam, lai gan ir dažas atšķirības. Konvencijas par bēgļa statusu 33. panta 1. punkts aizliedz izraidīt vai atgriezt “bēgli uz tās valsts robežu, kuras teritorijā viņa dzīvība un brīvība ir apdraudēta sakarā ar viņa rasi, reliģiju, tautību vai piederību pie kādas īpašas sociālās grupas vai sakarā ar viņa politiskajiem uzskatiem”, savukārt 33. panta 2. punktā ir noteikts tālāk izklāstītais.

Konvencijas par bēgļa statusu 33. panta 2. punkts

Iepriekšējā noteikuma [izraidīšanas aizlieguma] priekšrocības tomēr nevar pieprasīt bēglis, kuru ir pamats [pamatots iemesls] uzskatīt par bīstamu tās valsts drošībai, kurā viņš atrodas, vai ja viņš [ar galīgu spriedumu] ir atzīts par vainīgu sevišķi smaga nozieguma izdarīšanā, kas apdraud šīs valsts sabiedrību.

Konvencijas par bēgļa statusu 33. panta 2. punkts attiecas uz *izraidīšanas* aizlieguma izņēmumiem saskaņā ar starptautiskajām bēgļu tiesībām, savukārt KD (pārstrādāta versija) 14. panta 4. punkta a) apakšpunkts ļauj izbeigt statusu, kas ir piešķirts bēglim saskaņā ar KD (pārstrādāta versija) noteikumiem, ja “ir pamats [pamatots iemesls] uzskatīt, ka viņš rada draudus tās dalībvalsts drošībai”. Līdzīgi saskaņā ar 14. panta 4. punkta b) apakšpunktu var izbeigt saskaņā ar direktīvu piešķirto bēgļa statusu, ja “viņš pēc notiesāšanas ar galīgu spriedumu par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu rada draudus šīs dalībvalsts sabiedrībai”. Turklāt Konvencijas par bēgļa statusu 33. panta 2. punktā ir minēta “valsts”, savukārt KD (pārstrādāta versija) 14. panta 4. punkta a) un b) apakšpunktā ir minēta “dalībvalsts”.

Kā norādījusi EST lietā *M, X un X*, 14. panta 4. un 5. punktā minētie apstākļi “būtībā atbilst gadījumiem, kādos dalībvalstis drīkst izraidīt bēgli atbilstoši šīs direktīvas 21. panta 2. punktam un [Konvencijas par bēgļa statusu] 33. panta 2. punktam”⁽²⁷⁸⁾.

KD (pārstrādāta versija) 21. panta 2. punktā ir noteikts tālāk izklāstītais.

KD (pārstrādāta versija) 21. panta 2. punkts Aizsardzība pret *izraidīšanu*

Ja 1. punktā minētās starptautiskās saistības [*neizraidīšanas* principa ievērošana] to neaizliedz, dalībvalstis var *izraidīt* bēgli neatkarīgi no tā, vai viņa statuss ir oficiāli atzīts vai nav, ja:

- a) ir pamats [pamatots iemesls] uzskatīt, ka viņš rada draudus tās dalībvalsts drošībai, kurā viņš uzturas; [vai]
- b) viņš pēc notiesāšanas ar galīgu spriedumu par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu rada draudus šīs dalībvalsts sabiedrībai.

Jautājums par to, vai KD (pārstrādāta versija) 14. panta 4.–6. punkta noteikumi ir saderīgi ar Konvenciju par bēgļa statusu un ES Pamattiesību hartu, tika uzdots EST lietā *M, X un X*. Tas bija saistīts ar trim tiesvedībām divās dalībvalstīs. Pirmā lieta attiecās uz kādu vīrieti no Čečenijas, kuram bija piešķirts bēgļa statuss Čehijā. Pēc tam viņam tika piemērots brīvības atņemšanas sods uz deviņiem gadiem par atkārtotiem noziedzīgiem nodarījumiem saistībā ar zādzību un izspiešanu. Viņa bēgļa statuss tika atcelts, un tika nolemts, ka viņam nevajadzētu piešķirt alternatīvo aizsardzību, jo viņš bija notiesāts ar galīgu spriedumu par sevišķi smagu noziegumu un atzīts par personu, kas apdraud valsts drošību. Jautājums, ar ko Čehijas Augstākā administratīvā tiesa vērsās pie EST, bija: “Vai Direktīvas [2011/95] 14. panta 4. un 6. punkts nav spēkā tādēļ, ka tie ir pretrunā [Hartas] 18. pantam, LESD 78. panta 1. punktam un Savienības tiesību vispārējiem principiem atbilstoši [Līguma par Eiropas Savienību] 6. panta 3. punktam?”⁽²⁷⁹⁾

²⁷⁸ EST (GC), 2019. gads, *M, X un X*, op. cit. (9. zemsivērtas piezīme iepriekš), 93. punkts.

²⁷⁹ 9. zemsivērtas piezīme, 52. punkts.

Otrā lieta, kas bija aplūkota lietā *M, X un X*, bija saistīta ar Kotdivuāras valstspiederīgo Beļģijā, kuram tika piemērots daļēji nosacīts brīvības atņemšanas sods uz 30 mēnešiem par apzinātu uzbrukumu un miesas bojājumu nodarīšanu, ieroča ar asmeni glabāšanu bez pamatota iemesla un par aizliegtu ieroča glabāšanu. Turklāt viņam piesprieda četru gadu cietumsodu cita starpā par nepilngadīgas personas izvarošanu. Ņemot vērā šo noziedzīgo nodarījumu īpaši smago raksturu un to, ka tie bija atkārtoti, viņam atteica bēgļa statusu un alternatīvu aizsardzību, balstoties uz to, ka viņš apdraud sabiedrību. Ārvalstnieku tiesību tiesvedības padome uzdeva EST vairākus jautājumus, tostarp: “Vai [KD (pārstrādāta versija)] 14. panta 5. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka ar to ir izveidots jauns izslēgšanas no to personu loka, kas atzītas par bēgļiem, noteikums, kas ir paredzēts šīs direktīvas 13. pantā un tādējādi [Konvencijas par bēgļa statusu] 1. panta A nodaļā [jauns noteikums izslēgšanai no to personu loka, kas atzītas par bēgļiem, kā ir paredzēts šīs direktīvas 13. pantā, un tādējādi izslēgšanai no Konvencijas par bēgļa statusu 1. panta A nodaļas]?” Turklāt tā jautāja EST, “vai šādi interpretēts [KD (pārstrādāta versija)] 14. panta 5. punkts ir saderīgs ar [Hartas] 18. pantu un LESD 78. panta 1. punktu, kuros it īpaši ir noteikta prasība par atvasināto Eiropas [Savienības] tiesību atbilstību Ženēvas konvencijai”⁽²⁸⁰⁾.

Trešā lieta attiecās uz Kongo Demokrātiskās Republikas valstspiederīgo, kuram bija piešķirts bēgļa statuss Beļģijā un pēc tam piespriests 25 gadu cietumsods par nonāvēšanu un laupīšanu atbildību pastiprinošos apstākļos minētajā dalībvalstī. Bēgļa statusu atņēma cita starpā tāpēc, ka, ņemot vērā izdarīto noziedzīgo nodarījumu īpaši smago raksturu, viņš apdraudēja sabiedrību. Ārvalstnieku tiesību tiesvedības padome nosūtīja arī šo lietu un uzdeva līdzīgus jautājumus, kādus bija uzdevusi par iepriekšējo lietu, tikai par 14. panta 4., nevis 5. punktu.

Savā spriedumā EST uzsvēra Konvencijas par bēgļa statusu nozīmīgumu un norādīja, ka,

“lai arī ar Direktīvu 2011/95 ir izveidota regulatīvā sistēma, kas ietver dalībvalstīm kopīgus jēdzienus un kritērijus, kas tādējādi ir arī Savienības jēdzieni un kritēriji, tā tomēr ir balstīta uz Ženēvas konvenciju un tās mērķis tostarp ir nodrošināt, lai pilnībā tiktu ievērots šīs konvencijas 1. pants”⁽²⁸¹⁾.

Tiesa uzsvēra:

“To, ka personas uzskatīšana par “bēgli” [KD (pārstrādāta versija)] 2. panta d) punkta un [Konvencijas par bēgļa statusu] 1. panta A nodaļas izpratnē nav atkarīga no formālas atzīšanas par bēgli, piešķirot “bēgļa statusu” šīs direktīvas 2. panta e) punkta izpratnē, turklāt apstiprina minētās direktīvas 21. panta 2. punkta noteikumi, saskaņā ar kuriem “bēglis”, ievērojot šajā tiesību normā paredzētos nosacījumus, var tikt izraidīts “neatkarīgi no tā, vai viņa statuss ir oficiāli atzīts vai nav”.”⁽²⁸²⁾

Saistībā ar uzdotajiem jautājumiem par 14. panta 4. un 5. punktu Tiesa pauda viedokli, ka, pat ja uz personu attiecas šie noteikumi, “šīm personām ir vai tām turpina būt noteiktas [Konvencijā par bēgļa statusu] paredzētās tiesības”, kas apstiprina, ka tās ir vai turpina būt bēgli cita starpā Konvencijas par bēgļa statusu 1. panta A daļas nozīmē, neraugoties uz atcelšanu vai atteikumu⁽²⁸³⁾. Tiesa secināja:

“[KD (pārstrādāta versija)] 14. panta 4.–6. punkts nevar tikt interpretēti tādējādi, ka bēgļa statusa atcelšanas vai atteikuma piešķirt šo statusu dēļ trešās valsts valstspiederīgais vai bezvalstnieks, kurš atbilst šīs direktīvas 2. panta d) punktā, lasot to kopsakarā ar tās III nodaļas noteikumiem, noteiktajiem materiāltiesiskajiem nosacījumiem, vairs netiek uzskatīts par bēgli [Konvencijas par bēgļa statusu] 1. panta A nodaļas izpratnē un līdz ar to viņš tiek izslēgts no starptautiskās aizsardzības, kura atbilstoši [ES pamattiesību hartas] 18. pantam viņam ir jānodrošina, ievērojot minēto konvenciju”⁽²⁸⁴⁾.

Līdzīgi attiecībā uz 14. panta 6. punktu Tiesa konstatēja:

“[KD (pārstrādāta versija)] 14. panta 6. punkts saskaņā ar LESD 78. panta 1. punktu un [ES Pamattiesību hartas] 18. pantu ir jāinterpretē tādējādi, ka, ja dalībvalsts izmanto iespējas, kas paredzētas šīs direktīvas 14. panta 4. un 5. punktā, tai bēglim, kurš ir kādā no pēdējās minētajās tiesību normās minētajām situācijām un kurš atrodas minētās dalībvalsts teritorijā, būtu jāpiešķir vismaz tiesības, kas noteiktas [Konvencijā par bēgļa statusu], uz kurām ir tieša atsauce šajā 14. panta 6. punktā, kā arī minētajā konvencijā paredzētās tiesības, kuru īstenošanai nav nepieciešama likumīga uzturēšanās”⁽²⁸⁵⁾.

²⁸⁰ EST (GC), 2019. gads, *M, X un X*, op. cit. (9. zemsvītras piezīme iepriekš), 61. punkts.

²⁸¹ 9. zemsvītras piezīme, 83. punkts.

²⁸² 9. zemsvītras piezīme, 90. punkts.

²⁸³ 9. zemsvītras piezīme, 99. punkts.

²⁸⁴ 9. zemsvītras piezīme, 100. punkts.

²⁸⁵ 9. zemsvītras piezīme, 107. punkts.

Tāpēc Tiesa secināja, ka “šādi apstiprinātā [KD (pārstrādāta versija)] 14. panta 4.–6. punkta interpretācija nodrošina, ka [Konvencijā par bēgļa statusu] paredzētais minimālais aizsardzības līmenis, kā tas ir prasīts LESD 78. panta 1. punktā un [ES Pamattiesību hartas] 18. pantā, tiek ievērots”⁽²⁸⁶⁾. Tādējādi tika apstiprināta 14. panta 4.–6. punkta spēkā esība saistībā ar LESD 78. panta 1. punktu un ES Pamattiesību hartas 18. pantu.

Pēc EST nolēmuma pieņemšanas lietā *M, X un X* Francijas Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos izskatīja jautājumu par bēgļa statusa izbeigšanu čēcenu bēglim, kam bija piespriests 10 gadu cietumsods par valsts ierēdņa apdraudēšanu. Šis bēglis bija arī publiski atbalstījis terorismu un pēc tam notiesāts par šaujamieroču nelikumīgu glabāšanu. Citējot EST spriedumu lietā *M, X un X*, tiesa apstiprināja lēmumu par viņa bēgļa statusa izbeigšanu, bet konstatēja, ka bēgļa statusa izbeigšana saskaņā ar 14. panta 4. punktu nenozīmē, ka persona pārstāj būt bēglis, jo bēgļa statuss ir deklaratīvs, kā cita starpā norādīts [KD (pārstrādāta versija)] 21. apsvērumā, un persona turpina saņemt noteiktas Konvencijā par bēgļa statusu paredzētās tiesības, ko interpretē un piemēro, ņemot vērā ES Pamattiesību hartu⁽²⁸⁷⁾.

Pēc šīs lietas Francijas Valsts padome pieņēma EST pamatojumu četros citos lēmumos 2020. gadā un noteica, kā Valsts tiesai patvēruma tiesību jautājumos būtu jāizskata šādas lietas. Valsts padome nosprieda, ka atcelšanas lietās saskaņā ar KD (pārstrādāta versija) 14. panta 4. punktu jautājumi, uz kuriem tiesai ir jābalsta savs lēmums, ir pamati statusa atcelšanai, nevis būšana par bēgli, jo persona joprojām turpina būt bēglis⁽²⁸⁸⁾.

5.2. “Draudi dalībvalsts drošībai”: 14. panta 4. punkta a) apakšpunkts

Saskaņā ar KD (pārstrādāta versija) 14. panta 4. punkta a) apakšpunktu dalībvalstis var “atcelt, izbeigt vai atteikt pagarināt bēgļa statusu”, ja “ir pamats [pamatots iemesls] uzskatīt, ka viņš rada draudus tās dalībvalsts drošībai, kurā viņš uzturas”. Direktīvas 14. panta 4. punkta a) apakšpunktam vajadzīgie kritēriji ir izklāstīti 10. attēlā.

10. attēls. Kritēriji 14. panta 4. punkta a) apakšpunkta piemērošanai

Pamats [pamatots iemesls]
Draudi tās dalībvalsts drošībai, kurā persona uzturas

Direktīvas 14. panta 4. punkta a) apakšpunktā minētie apstākļi pēc būtības atbilst bēgļa *izraidīšanas* aizlieguma pirmajam izņēmumam, kas noteikts Konvencijas par bēgļa statusu 33. panta 2. punktā, t. i., gadījumiem, kuros ir pamats uzskatīt bēgli par (pašlaik vai nākotnē) bīstamu uzņēmējvalstij⁽²⁸⁹⁾. Noteikuma mērķis ir aizsargāt pašu valsti.

Direktīvas 14. panta 4. punkta a) apakšpunktā ir frāze “dalībvalsts drošībai”, bet nav plašāk izklāstīta tās nozīme. Tomēr KD (pārstrādāta versija) 37. apsvērumā ir noteikts: “Valsts drošības un sabiedriskās kārtības jēdziens attiecas arī uz gadījumiem, kad trešās valsts valstspiederīgie ir tādas asociācijas biedri, kas atbalsta starptautisko terorismu vai kas atbalsta šādu asociāciju [kas atbalsta starptautisko terorismu, vai atbalsta šādu asociāciju].” KD (pārstrādāta versija) nav plašāk iztirzāta “drošības” definīcija.

EST lietā *H. T.* atzina, ka KD nav definēts ne “valsts drošības”, ne “sabiedriskās kārtības” jēdziens. Minētajā lietā Tiesa konstatēja, ka šie jēdzieni būtu jāinterpretē, ņemot vērā to, kā Tiesa interpretējusi “valsts drošības” un “sabiedriskās kārtības” jēdzienu, kas minēti Pilsonības direktīvas 27. un 28. pantā⁽²⁹⁰⁾. Tiesa noteica:

²⁸⁶ 9. zemsivītras piezīme, 111. punkts.

²⁸⁷ Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos (*CNDA*, Francija), 2019. gada 26. jūlija spriedums, *M. T.*, Nr. 17053942 C+, 8. punkts.

²⁸⁸ Valsts padome (*Conseil d'état*, Francija), 2020. gada 19. jūnija spriedums, *OPRA pret M. A.C.*, Nr. 416032 un 416121 A, FR:CECHR:2020:416032.20200619, kur 8. punktā ir noteikts, ka iespējai atteikt bēgļa statusa piešķiršanu vai izbeigt šādu statusu, piemērojot L. 711-6. pantu Kodeksā par ārvalstnieku ieceļošanu un uzturēšanos un par tiesībām uz patvērumu (*Code de l'entrée et du séjour des étrangers et du droit d'asile* (*CESEDA*)) versija ar jaunākajiem 2019. gada 10. jūnija grozījumiem), nav nekādas ietekmes uz to, vai attiecīgajai personai ir bēgļa statuss vai tā to saglabā; *M. A.B.*, Nr. 422740 C, FR:CECHR:2020:422740.20200619, 5. punkts; un *M. B.A.*, Nr. 425231, un *M. A.C.B.*, Nr. 428140 B, FR:CECHR:2020:425231.20200619, 6. punkts (apstiprina *CNDA* lēmumu Nr. 17021629).

²⁸⁹ Konvencijas 33. panta 2. punkta pilns teksts ir iekļauts 5.1. iedaļā iepriekš.

²⁹⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2004/38/EK (2004. gada 29. aprīlis) par Savienības pilsoņu un viņu ģimenes locekļu tiesībām brīvi pārvietoties un uzturēties dalībvalstu teritorijā, ar ko groza Regulu (EEK) Nr. 1612/68 un atceļ Direktīvas 64/221/EEK, 68/360/EEK, 72/194/EEK, 73/148/EEK, 75/34/EEK, 75/35/EEK, 90/364/EEK, 90/365/EEK un 93/96/EEK (2004. gads), OV L 158, 77. lpp., kas grozīta ar (konsolidētā versija) Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) Nr. 492/2011 (2011. gada 5. aprīlis) par darba ņēmēju brīvu pārvietošanos Savienībā (kodificēta redakcija).

“Lai gan [Pilsonības] direktīvas mērķi atšķiras no [KD] mērķiem un lai gan dalībvalstis saskaņā ar to vajadzībām, kuras katrā dalībvalstī un laika periodā var atšķirties, var brīvi noteikt sabiedriskās kārtības un valsts drošības prasības (...), tas tomēr nemaina to, ka aizsardzība, ko sabiedrība vēlas piešķirt savām pamatinteresēm, nevar būt atšķirīga atkarībā no šīs intereses apdraudošās personas statusa.”⁽²⁹¹⁾

EST atzīmēja, ka tā iepriekš bija nospriedusi, ka “sabiedriskās kārtības” jēdziens Pilsonības direktīvas 28. panta 3. punktā

“ietver dalībvalsts iekšējo drošību un tās ārējo drošību (...) un ka tādējādi nopietns valsts iestāžu un dienestu darbības apdraudējums, kā arī iedzīvotāju izdzīvošana [izdzīvošanas apdraudējums], tāpat kā ārējo attiecību vai tautu mierīgas līdzāspastāvēšanas būtiska traucējuma risks vai arī militāro interešu apdraudējums var ietekmēt valsts drošību”⁽²⁹²⁾.

EST arī atzīmēja, ka bija iepriekš noteikusi, ka “sabiedriskās kārtības” jēdziens Pilsonības direktīvas 27. un 28. pantā nozīmē, ka “papildus sabiedriskiem traucējumiem, ko rada jebkurš likumpārkāpums, pastāv faktisks, attiecīgajā brīdī esošs un pietiekami nopietns apdraudējums, kas skar kādu no sabiedrības pamatinteresēm”⁽²⁹³⁾.

EST izskatīja jautājumu par draudiem valsts drošībai un sabiedriskajai kārtībai patvēruma tiesību kontekstā lietā *Komisija pret Poliju, Ungāriju un Čehijas Republiku*⁽²⁹⁴⁾. Lieta attiecās uz Polijas, Ungārijas un Čehijas atbilstību Padomes Lēmumam (ES) 2015/1601 un Lēmumam (ES) 2015/1523 (“pārceļšanas lēmumi”) ⁽²⁹⁵⁾. Tie tika pieņemti, reaģējot uz “ārkārtas situāciju, ko raksturo pēkšņs trešo valstu valstspiederīgo pieplūdums” Grieķijā un Itālijā 2015. gadā⁽²⁹⁶⁾.

EST savā spriedumā izdarīja vairākus secinājumus par dalībvalstu pienākumiem saistībā ar lēmumiem, kas attiecas uz valsts drošības un sabiedriskās drošības apsvērumiem, pārvietošanas lēmumu un patvēruma tiesību kontekstā. Lai gan KD (pārstrādāta versija) 14. panta 4. punkta a) apakšpunktā ir runa par bēgļa statusa atcelšanu, izbeigšanu vai atteikumu to pagarināt, ja ir pamats [pamatots iemesls] uzskatīt, ka bēglis apdraud dalībvalsts drošību, EST spriedums vienalga lieti noder, jo sniedz norādījumus par terminiem “valsts drošība” un “sabiedriskā kārtība” patvēruma kontekstā. It sevišķi EST uzsvēra: “Sabiedriskās kārtības un valsts drošības uzturēšanas prasību tvērumu neviena dalībvalsts nevar noteikt vienpusēji bez Savienības iestāžu kontroles.”⁽²⁹⁷⁾

Tiesa arī lietderīgi nodalīja jēdzienus “pamatots iemesls” un “nopietns iemesls” valsts drošības lēmumu kontekstā. Tā atzīmēja, ka 14. panta 4. punkta a) apakšpunktā ir skaidri minēts “pamatots iemesls”. Turklāt spriedumā uzsvēra atšķirību starp draudiem valsts drošībai un sabiedriskajai kārtībai, no vienas puses, un jau izdarītu smagu noziegumu vai smagu nepolitisku noziegumu, kurš ir izdarīts ārpus patvēruma valsts, pirms ieinteresētā persona tika uzņemta par bēgli, no otras puses. Šajā saistībā EST konstatēja, ka:

“Tā kā tā dēvētajiem “pamatotajiem” iemesliem uzskatīt, ka konkrētās pārceļšanas dalībvalsts teritorijā starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējs rada “draudus valsts drošībai vai sabiedriskajai kārtībai” (...), ir jābūt “pamatotiem”, nevis “nopietniem” un tā kā tie obligāti neattiecas uz jau izdarītu smagu noziegumu vai smagu nepolitisku noziegumu, kurš ir izdarīts valstī, kas nav patvēruma valsts, pirms ieinteresētās personas uzņemšanas bēgļa statusā, bet prasa vienīgi pierādījumus par “draudiem valsts drošībai vai sabiedriskajai kārtībai”, šie iemesli nepārprotami atstāj plašāku novērtējuma brīvību pārceļšanas dalībvalstīm nekā nopietni iemesli piemērot tiesību normas attiecībā uz izslēgšanu, kas ir paredzētas Direktīvas 2011/95 12. un 17. pantā.”⁽²⁹⁸⁾

Balstoties uz šo spriedumu, varētu šķist, ka dalībvalstīm ir plašāka rīcības brīvība, nosakot, vai persona rada “draudus valsts drošībai”, tostarp saskaņā ar 14. panta 4. punktu, nekā būtu gadījumā, kad dalībvalsts lemtu par to, vai ir nopietni iemesli piemērot izslēgšanas noteikumus.

It sevišķi EST norādīja, ka

²⁹¹ EST, 2015. gada 24. jūnija spriedums, *H. T. pret Baden-Württemberg*, C-373/13, EU:C:2015:413, 77. punkts.

²⁹² 291. zemsvītras piezīme, 78. punkts.

²⁹³ 291. zemsvītras piezīme, 79. punkts.

²⁹⁴ EST, 2020. gads, *Komisija pret Poliju, Ungāriju un Čehijas Republiku*, op. cit. (13. zemsvītras piezīme iepriekš).

²⁹⁵ Padomes Lēmums (ES) 2015/1523 (2015. gada 14. septembris), ar ko nosaka pagaidu pasākumus starptautiskās aizsardzības jomā Itālijas un Grieķijas labā, un Padomes Lēmums (ES) 2015/1601 (2015. gada 22. septembris), ar ko nosaka pagaidu pasākumus starptautiskās aizsardzības jomā Itālijas un Grieķijas labā.

²⁹⁶ Lēmums (ES) 2015/1601, 1. apsvēruma, citēts EST spriedumā, 2020. gads, *Komisija pret Poliju, Ungāriju un Čehijas Republiku*, op. cit. (13. zemsvītras piezīme iepriekš), 8. punkts.

²⁹⁷ EST, 2020. gads, *Komisija pret Poliju, Ungāriju un Čehijas Republiku*, op. cit. (13. zemsvītras piezīme iepriekš), 146. punkts.

²⁹⁸ 13. zemsvītras piezīme, 156. punkts.

“jēdziens “draudi valsts drošībai vai sabiedriskajai kārtībai” Lēmumu 2015/1523 un 2015/1601 [pārvietošanas lēmumi] (...) tiesību normu izpratnē ir jāinterpretē plašāk, nekā tas ir interpretēts judikatūrā attiecībā uz personām, kurām ir tiesības uz brīvu pārvietošanos. Šis jēdziens tostarp var aptvert potenciālus draudus valsts drošībai vai sabiedriskajai kārtībai”⁽²⁹⁹⁾.

Saskaņā ar spriedumu lietā *M, X un X* Čehijas Augstākā administratīvā tiesa noteica, ka valsts drošību var apdraudēt tikai ļoti nopietna rīcība, kas tieši vai netieši apdraud valsts neatkarību, pienākumu izpildi, integritāti vai konstitucionālo kārtību. Tiesas minētie piemēri bija spiegošana, militārā sabotāža un teroristu darbības. Tā konstatēja, ka parasti noziegumi, pat ja ietilpst īpaši smagu noziegumu kategorijā, paši par sevi nevar apdraudēt valsts drošību⁽³⁰⁰⁾.

Lietā, par kuru lēmums tika pieņemts pirms EST sprieduma lietā *Komisija pret Poliju, Ungāriju un Čehijas Republiku*, Austrijas Augstākā administratīvā tiesa noteica, ka saistībā ar jautājumu par to, vai bēglis apdraud dalībvalsts drošību, ir jānovērtē bēgļa vispārējā uzvedība. Tiesa konstatēja, ka personai nav obligāti jābūt saņēmušai notiesājošu spriedumu, lai šādā izvērtējumā viņu atzītu par draudu. Minētajā lietā tiesa konstatēja, ka patvēruma iestādei būtu pēc savas iniciatīvas jānovērtē, vai radikālas islāma asociācijas loceklis, kas vada mošeju, kurā saskaņā ar policijas ziņojumiem gados jauni cilvēki tiek radikalizēti, apdraud uzņēmējvalsts drošību⁽³⁰¹⁾.

Francijā Valsts padome konstatēja, ka tas vien, ka persona ir iekļauta valsts uzskaitē kā persona, kas tiek meklēta, lai novērstu nopietnus draudus sabiedriskajai kārtībai, pats par sevi nenožīmē, ka persona atbilst 14. panta 4. punkta a) apakšpunktā noteiktajiem kritērijiem. Tā vietā tā konstatēja, ka ir jāīsteno izmeklēšanas process un jāapkopo visa relevantā informācija, kas ir iekšlietu ministra rīcībā un ko tiesa varētu izmantot, lai sniegtu pierādījumus par apstākļiem un iemesliem, kādēļ šī persona ir uzskaitē⁽³⁰²⁾.

Francijas Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos apstiprināja lēmumu izbeigt bēgļa statusu fundamentālistam un sprediķotājam, balstoties uz to, ka viņš rada draudus valsts drošībai. Saskaņā ar Francijas terorisma apkarošanas un izlūkošanas dienestu rīcībā esošo informāciju viņš uzstājās ar radikālām runām un bija saistīts ar teroristu finansēšanas darbībām⁽³⁰³⁾.

Kādā citā Francijas lietā Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos apstiprināja lēmumu izbeigt bēgļa statusu vairākkārtējam likumpārkāpējam, kas 3 gadu laikā bija izdarījis vairāk nekā 70 noziedzīgu nodarījumu. Tiesa konstatēja, ka ir nopietns pamats viņu uzskatīt par draudu valsts drošībai un sabiedrībai. Atrodoties cietumā, viņš izrādīja pazīmes, ka atbalsta džihādistu terorismu. Turklāt pret citiem apcietinātajiem vērsta viņa aktīvā un draudīgā prozelītisma rezultātā daži no viņiem lūdza pārsūtīšanu uz citiem cietumiem. Viņš izdarīja nemītīgus verbālus un fiziskus uzbrukumus cietuma darbiniekiem un regulāri puda atbalstu organizācijai “Islāma valsts”⁽³⁰⁴⁾.

Savukārt Grieķijā lietā par bēgli, kuram bija piespriests piecu mēnešu cietumsods par narkotiku lietošanu, Neatkarīgā apelāciju komiteja nosprieda, ka persona ir notiesāta par “narkotiku apgādi un turēšanu tikai savai lietošanai”, nevis to nelikumīgai tirdzniecībai. Ņemot vērā minēto, komiteja neuzskatīja, ka viņa rīcība apdraud valsts drošību, un noteica, ka šis noziedzīgais nodarījums nekādā veidā nav saistīts ar valsts drošības jautājumu raksturu un nopietnību⁽³⁰⁵⁾.

²⁹⁹ 13. zemsvītras piezīme, 157. punkts. Plašāk par drošību Pilsoņu tiesību direktīvas (Direktīva 2004/38/EK) kontekstā sk. EST (GC) 2018. gada 2. maija spriedumā, *K. pret Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie un H. F. pret Belgische Staat*, apvienotās lietas C-331/16 un C-366/16, EU:C:2018:296; EST 2017. gada 4. aprīļa spriedumā, *Fahimian pret Bundesrepublik Deutschland*, C-544/15, EU:C:2017:255, 40. punkts; un EST 2019. gada 12. decembra spriedumā, *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid pret E. P.*, C-380/18, EU:C:2019:1071, 29. un 32. punkts.

³⁰⁰ Augstākā administratīvā tiesa (*Nejvyšší správní soud*, Čehija), 2020. gada 23. aprīļa spriedums, *M. pret Ministerstvo vnitra*, Nr. 5 Azs 189/2015-127.

³⁰¹ Augstākā administratīvā tiesa (*Verwaltungsgerichtshof*, Austrija), 2019. gada 4. aprīļa spriedums, *Ro 2018/01/0014*, AT:VWGH:2019:RO2018010014.J00.

³⁰² Valsts padome (*Conseil d'état*, Francija), 2019. gada 30. janvāra spriedums, *OFPPA pret M. A.C.B.*, Nr. 416013 A, FR:CECHR:2019:416013.20190130, 18. punkts.

³⁰³ Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos (*CNDA*, Francija), 2018. gada 28. septembra spriedums, *M. K.*, Nr. 17021629 C+. Šo lēmumu apstiprināja Valsts padome (*Conseil d'état*, Francija), 2020. gads, *M. B. A.*, Nr. 425231, un *M. A.C.B.*, Nr. 428140 B, *op. cit.* (288. zemsvītras piezīme iepriekš).

³⁰⁴ Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos (*CNDA*, Francija), 2018. gada 31. decembra spriedums, *M. O.*, Nr. 17013391, 18. punkts.

³⁰⁵ Neatkarīgā apelāciju komiteja (*IAC*, Grieķija), 3. *IAC*, 2020. gada 26. novembra spriedums, Nr. 7591/20.

5.3. “Draudi dalībvalsts sabiedrībai”: 14. panta 4. punkta b) apakšpunkts

KD (pārstrādāta versija) 14. panta 4. punkta b) apakšpunkts ļauj izbeigt bēgļa statusu, ja bēglis “pēc notiesāšanas ar galīgu spriedumu par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu rada draudus šīs dalībvalsts sabiedrībai”. Direktīvas 14. panta 4. punkta b) apakšpunkts ir diskrecionārs.

Tālāk 11. attēlā ir izklāstīti kritēriji 14. panta 4. punkta b) apakšpunkta piemērošanai.

11. attēls. Kritēriji 14. panta 4. punkta b) apakšpunkta piemērošanai

Notiesāts par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu

Notiesāts ar galīgu spriedumu

Drauds dalībvalsts sabiedrībai

Atšķirībā no 14. panta 4. punkta a) apakšpunkta, lai būtu piemērojams 14. panta 4. punkta b) apakšpunkts, attiecīgajam bēglim ir jābūt notiesātam ar galīgu spriedumu par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu ⁽³⁰⁶⁾. Nepietiek ar vairākiem notiesājošiem spriedumiem par mazāk smagiem noziegumiem ⁽³⁰⁷⁾.

EST lieta *Ahmed*, lai gan tā attiecās uz KD (pārstrādāta versija) 17. panta 1. punkta b) apakšpunktu par izslēgšanu no alternatīvās aizsardzības tāpēc, ka saņēmējs ir “izdarījis smagu noziegumu”, tomēr noder, lai palīdzētu izprast faktorus, kas ir jāizskata, lemjot par to, vai persona ir notiesāta par “sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu”, kas minēta 14. panta 4. punkta b) apakšpunktā ⁽³⁰⁸⁾.

EST norādīja, ka, tāpat kā “smaga nozieguma” jēdziens 17. panta 1. punkta b) apakšpunktā, “sevišķi smaga nozieguma” jēdziens KD (pārstrādāta versija) 14. panta 4. punkta b) apakšpunktā “šajā direktīvā nav definēts; tajā nav arī skaidru norāžu uz valsts tiesībām šī jēdziena jēgas un piemērojamības noteikšanai” ⁽³⁰⁹⁾.

Tiesa konstatēja, ka, novērtējot nozieguma smagumu, nevar “[pamatoties] vienīgi uz sodu, kāds saskaņā ar šīs dalībvalsts tiesībām ir paredzēts par attiecīgo noziegumu” ⁽³¹⁰⁾. Tā vietā Tiesa uzsvēra, ka: “Valsts kompetentajai iestādei vai tiesai, kas lemj par [šo jautājumu], ir jāizvērtē attiecīgā pārkāpuma smagums, veicot pilnīgu pārbaudi attiecībā uz visiem apstākļiem konkrētajā gadījumā.” ⁽³¹¹⁾

Veicot šo individualizēto vērtējumu, dalībvalsts var ņemt vērā šādus kritērijus: “attiecīgā nodarījuma raksturu, nodarīto kaitējumu, kriminālvajāšanas uzsākšanai izmantotās procedūras veidu, paredzētā soda raksturu, un (..) vai arī lielākā daļa tiesu attiecīgo nodarījumu uzskata par smagu noziegumu” ⁽³¹²⁾. Papildu analīzi par lietu *Ahmed* skatiet 6.3.2. iedaļā.

Austrijas Augstākā administratīvā tiesa atbilstīgi spriedumam lietā *Ahmed* noteica četrus kumulatīvus nosacījumus, kam ir jāizpildās, pirms var izbeigt bēgļa statusu saskaņā ar 14. panta 4. punkta b) apakšpunktu:

1. bēglim jābūt izdarījušam sevišķi smagu noziegumu;
2. bēglim ir jābūt notiesātam ar krimināltiesas galīgu lēmumu;
3. bēglim ir jāapdraud sabiedrība; un
4. draudiem uzņēmējvalstij ir jābūt nozīmīgākiem par bēgļa aizsardzības interesēm.

³⁰⁶ Imigrācijas apelāciju tiesa (*Immigration Appeal Tribunal*, Apvienotā Karaliste), 2005. gada 7. februāra spriedums, *SB (izbeigšana un izslēgšana)*, Haiti (2005. gads), UKIAT 36, 70. punkts (saistībā ar Konvencijas par bēgļa statusu 33. panta 2. punktu).

³⁰⁷ 306. zemsvītras piezīmē minētais spriedums, kurā noteikts, ka “nepietiek tikai ar nelabojamu noziedzību un draudiem sabiedrībai”.

³⁰⁸ EST, 2018. gads, *Ahmed*, op. cit. (12. zemsvītras piezīme iepriekš).

³⁰⁹ 12. zemsvītras piezīme, 33. un 34. punkts.

³¹⁰ 12. zemsvītras piezīme, 58. punkts.

³¹¹ 12. zemsvītras piezīme, 58. punkts. Sk. arī EST, 2020. gads, *Komisija pret Poliju, Ungāriju un Čehijas Republiku*, op. cit. (13. zemsvītras piezīme iepriekš), 159. punkts, kur atkārtoti norādīts, ka šādos gadījumos ir jāveic “visu konkrētajā gadījumā pastāvošo apstākļu visaptverošs vērtējums”.

³¹² EST, 2018. gads, *Ahmed*, op. cit. (12. zemsvītras piezīme iepriekš), 56. punkts.

Tiesa turpināja, norādot, ka par sevišķi smagiem var uzskatīt tikai tādus noziedzīgus nodarījumus, kas objektīvi pārkāpj sevišķi nozīmīgas likumīgas intereses. Kā piemēri tika norādīta slepkavība, izvarošana, vardarbīga izturēšanās pret bērnu, narkotiku tirdzniecība un bruņota laupīšana. Tiesa arī minēja, ka ir jāveic individuāls vērtējums⁽³¹³⁾.

Trījas Augstā tiesa izskatīja jautājumu par sevišķi smagu noziegumu lietā *Morris Ali*⁽³¹⁴⁾. Minētajā lietā bēgļa statuss bija atcelts tāpēc, ka bēglis pēc notiesāšanas ar galīgu spriedumu par sevišķi smagu noziegumu radīja draudus valsts sabiedrībai. Atcelšanas vēstulē bija norādīts, ka viņam ir piespriests 18 mēnešu cietumsods par krekā pārdošanu/piegādi par neoficiālo tirgus cenu 70 EUR apmērā. Lēmumā atcelt viņa statusu bija arī norādīts, ka “ir ticis norādīts, ka viņa rīcībā ir narkotiku izgatavošanas aprikojums, kas nozīmē, ka viņš ir nopietns narkotiku biznesa dalībnieks”⁽³¹⁵⁾. Balstoties uz faktiem, tiesa konstatēja, ka nav nekādu pierādījumu par saistību ar krekā, bet ir saistība ar kokaīnu. Turklāt lēmumā par bēgļa statusa atcelšanu bija minēti notiesājoši spriedumi, lai gan bija tikai viens notiesājošs spriedums. Visbeidzot, bēglim nebija izvirzīta apsūdzība par narkotiku izgatavošanas aprikojuma turēšanu. Augstā tiesa konstatēja, ka kompetentajai iestādei “būtu bijis jāizskata frāze “smags noziegums” un “sevišķi smags noziegums” atsevišķās sastāvdaļās, balstoties uz pietiekamiem un pareiziem faktiem”⁽³¹⁶⁾. Tiesa secināja, ka lēmums atcelt bēgļa statusu, atsaucoties uz viņa notiesāšanu par sevišķi smagu noziegumu, nevar būt spēkā, jo nav balstīts uz atzīto faktu pareiza un precīza kopsavilkuma⁽³¹⁷⁾.

Turklāt bēglim ir jābūt notiesātam ar galīgu spriedumu. Tam ir jābūt krimināltiesas notiesājošam spriedumam. Tāpēc, ja bēglis ir tikai apsūdzēts noziegumā vai arī kriminālprocesā ir atzīts par nevainīgu, uz viņu neattiecas 14. panta 4. punkta b) apakšpunkts.

Visbeidzot, attiecīgajai personai ir jārada draudi dalībvalsts sabiedrībai, esot notiesātam ar galīgu spriedumu par sevišķi smagu noziegumu. Bēglis ir jāuzskata par draudu sabiedrībai tāpēc, ka viņš ir izdarījis konkrētu noziegumu, nevis savas vispārējās uzvedības dēļ. Lietā *RY (Šrilanka)* Apelācijas tiesa (Anglija un Velsa, Apvienotā Karaliste) apstiprināja Administratīvās virstiesas (Imigrācijas un patvēruma lietu palāta) konstatējumu, ka bēglis ir notiesāts par sevišķi smagu noziegumu un apdraud sabiedrību, jo bīstamas transportlīdzekļa vadīšanas rezultātā bija nonāvējis sievieti, kura bija 30. grūtniecības nedēļā, un pēc tam, atbrīvots pret galvojumu, aizbēga no Vācijas⁽³¹⁸⁾.

Atšķirībā no Apelācijas tiesas sprieduma lietā *RY (Šrilanka)* Francijas Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos, nosakot, vai bēglis rada reālus un pašreizējus draudus sabiedrībai, apsvēra jautājumus, kas neaprobežojās ar risku, ka persona varētu atkārtoti izdarīt noziedzīgu nodarījumu, un balstīja savu konstatējumu uz daudziem faktoriem, nevis tikai uz konkrēto noziegumu. Minētajā lietā tiesa izbeidza čēcenu bēgļa statusu saskaņā ar valsts tiesību akta noteikumu, kurā integrēts KD (pārstrādāta versija) 14. panta 4. punkta b) apakšpunkts, jo viņš bija notiesāts par noziegumu, par ko tika piemērots 10 gadu ilgs cietumsods, kā arī par citiem noziegumiem. To papildināja tas (tādējādi izpildot valsts tiesību aktos noteiktu atsevišķu nosacījumu), ka viņš radīja reālus un pašreizējus draudus sabiedrībai. Tiesa atsaucās uz to, ka lietas dokumenti parāda, ka viņš ir draudus radoša, paranoiska un nestabila persona, kas izsaka radikāli reliģiskas piezīmes⁽³¹⁹⁾.

Čehijas Augstākā administratīvā tiesa izvirzīja jautājumu par to, vai notiesāšana ar galīgu spriedumu par sevišķi smagu noziegumu un draudi sabiedrībai ir divi atsevišķi nosacījumi, kas ir jāizpilda kumulatīvi, vai arī pirmā nosauktā nosacījuma izpilde automātiski nozīmē otrā nosauktā nosacījuma izpildi. Taču šajā saistībā tā nenonāca pie secinājuma⁽³²⁰⁾. Tomēr par šo jautājumu Apelācijas tiesas (Anglija un Velsa, Apvienotā Karaliste) agrākā lietā tika noteikts: “Ciktāl ir runa par “draudiem sabiedrībai”, draudiem jābūt reāliem, bet, ja persona ir notiesāta

³¹³ Augstākā administratīvā tiesa (*Verwaltungsgerichtshof*, Austrija), 2019. gada 29. augusta spriedums, *Ra 2018/19/0522*, AT:VWGH:2019:RA2018190522. L01. Sk. arī Augstākās administratīvās tiesas (*Verwaltungsgerichtshof*, Austrija) 2018. gada 25. oktobra spriedumu, *Ra 2018/20/0360*, AT:VWGH:2018:RA2018200360.L01.

³¹⁴ Augstā tiesa (*High Court*, Irīja), 2012. gada 1. marta spriedums, *Morris Ali pret Minister for Justice, Equality and Law Reform* (2012. gads), *IEHC* 149.

³¹⁵ 314. zemsvītras piezīme, 20. un 21. punkts.

³¹⁶ 314. zemsvītras piezīme, 40. punkts.

³¹⁷ 314. zemsvītras piezīme, 38. punkts.

³¹⁸ Apelācijas tiesa (*Court of Appeal*, Anglija un Velsa, Apvienotā Karaliste), 2016. gada 12. februāra spriedums, *RY (Šrilanka) pret Secretary of State for the Home Department* (2016. gads), *EWCA Civ* 81.

³¹⁹ Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos (*CNDA*, Francija), 2019. gads, *M. T.*, Nr. 17053942 C+, *op. cit.* (287. zemsvītras piezīme iepriekš), 12. punkts, kurā norādīts, ka bēglis rada “*une menace réelle et actuelle pour la société*”. Noteikums Francijas kodeksā (*CESEDA*), kurā integrēta KD (pārstrādāta versija), *op. cit.* (288. zemsvītras piezīme iepriekš), paredz abu nosacījumu izskatīšanu atsevišķi. Sk. arī tekstu 287. zemsvītras piezīmē iepriekš, kur sniegta plašāka informācija par šo lietu, un tekstu 329. zemsvītras piezīmē tālāk tekstā, kur sniegta plašāka informācija par citu lietu, kura attiecās uz nopietniem draudiem sabiedrībai.

³²⁰ Augstākā administratīvā tiesa (*Nejvyšší správní soud*, Čehija), 2020. gads, Nr. 5 Azs 189/2015-127, *M. pret Ministerstvo vnitra*, *op. cit.* (300. zemsvītras piezīme iepriekš).

par sevišķi smagu noziegumu un pastāv reāls risks, ka tas atkārtosies, persona, visticamāk, rada draudus sabiedrībai.”⁽³²¹⁾

Ir nepārprotama atšķirība starp draudiem sabiedrībai un draudiem dalībvalsts drošībai. Čehijas Augstākā administratīvā tiesa uzsvēra šo abu terminu atšķirību. Lai gan minētā lieta attiecās uz 14. panta 4. punkta b) apakšpunkta piemērošanu, kas attiecas uz draudiem sabiedrībai, valsts tiesību aktos šis direktīvas noteikums bija ieviests nepareizi un bija izmantota tā pati frāze (draudi valsts drošībai) attiecībā uz krimināllietām, uz kurām attiecas 14. panta 4. punkta b) apakšpunkts. Attiecīgi tiesa atcēla administratīvās iestādes lēmumu par bēgļa statusa atņemšanu un nosūtīja lietu atkārtotai izskatīšanai⁽³²²⁾.

5.4. Rīcības brīvība nepiešķirt bēgļa statusu: 14. panta 5. punkts

Saskaņā ar 14. panta 5. punktu dalībvalstis var izmantot 14. panta 4. punkta a) un b) apakšpunktā noteiktos pamatus, lai nepiešķirtu bēgļa statusu. Tur noteikts, ka 14. panta 4. punktā aprakstītajās situācijās “dalībvalstis var izlemt nepiešķirt bēglim statusu, ja šāds lēmums vēl nav bijis pieņemts”. Šis noteikums tātad ir fakultatīvs.

EST lietā *M, X un X* tika izvirzīts jautājums par to, vai ar 14. panta 5. punktu tiek ieviests jauns pamats izslēgšanai no bēgļa statusa, kāds nav paredzēts Konvencijā par bēgļa statusu. Vispirms Tiesa paskaidroja atšķirību starp termina “bēglis” nozīmi saskaņā ar KD (pārstrādāta versija) 2. panta d) punktu un bēgļa statusu saskaņā ar KD (pārstrādāta versija) 2. panta e) punktu. Tiesa norādīja, ka, “runājot par terminu “bēglis”, [KD (pārstrādāta versija)] 2. panta d) punktā būtībā ir pārņemta Ženēvas konvencijas 1. panta A nodaļas 2. punktā ietvertā definīcija” un ka direktīvas III nodaļā ir sniegti “precizējumi par materiāltiesiskiem nosacījumiem”, kas jāizpilda, lai personu varētu atzīt par bēgli. Attiecībā uz KD (pārstrādāta versija) 2. panta e) punktu, kur definēts “bēgļa statuss”, Tiesa atzīmēja, ka no direktīvas 21. apsvēruma izriet, ka “ši atzīšana ir deklaratīvs, nevis bēgļa statusu radošs akts”⁽³²³⁾. Turpinājumā Tiesa norādīja:

“Runājot par [KD (pārstrādāta versija)] 14. panta 4. un 5. punktā minētajiem gadījumiem, kuros dalībvalstis drīkst atcelt vai atteikties piešķirt bēgļa statusu, ir jāatzīmē, ka tie (...) būtībā atbilst gadījumiem, kādos dalībvalstis drīkst izraidīt bēgli atbilstoši šīs direktīvas 21. panta 2. punktam un [Konvencijas par bēgļa statusu] 33. panta 2. punktam.”⁽³²⁴⁾

Tiesa arī norādīja, ka 14. panta 4. vai 5. punkta piemērošana attiecas uz “bēgļa statusu” 2. panta e) punkta nozīmē⁽³²⁵⁾. Tādējādi, kā paredzēts 14. panta 6. punktā, personai turpina būt noteiktas Konvencijā par bēgļa statusu paredzētās bēgļa tiesības tik ilgi, kamēr tā ir dalībvalsts teritorijā⁽³²⁶⁾. Tiesa paskaidroja, ka

“apstākļi, ka attiecīgā persona ir kādā no (...) 14. panta 4. un 5. punktā paredzētajām situācijām, tomēr nenozīmē, ka šī persona vairs neatbilst materiāltiesiskajiem nosacījumiem, no kuriem ir atkarīgs, vai persona ir bēglis, un kuri attiecas uz pamatotām bailēm no vajāšanas savā izcelsmes valstī”⁽³²⁷⁾.

Tiesa uzsvēra, ka, ja bēgļa statuss tiek atcelts vai atteikts saskaņā ar 14. panta 4. un 5. punktu, tas nenozīmē, ka attiecīgais cilvēks “vairs netiek uzskatīts par bēgli [Konvencijas par bēgļa statusu] 1. panta A nodaļas izpratnē un līdz ar to viņš tiek izslēgts no starptautiskās aizsardzības, kura atbilstoši Hartas 18. pantam viņam ir jānodrošina, ievērojot minēto konvenciju”⁽³²⁸⁾.

Jāatzīmē, ka pirms EST sprieduma lietā *Ahmed* Francijas Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos piemēroja 14. panta 5. punktu kopā ar 14. panta 4. punkta b) apakšpunktu tādas starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējas lietā, kura bija vairākkārt notiesāta par smagiem noziegumiem, tai skaitā uz 12 gadiem ieslodzījumā par neaizsargātas nepilngadīgas personas spīdzināšanu un izvarošanu. Lai gan tika konstatēts, ka uz viņu attiecas bēgļa definīcija, tika atzīts, ka viņa rada patiesu, pašreizēju un pietiekami nopietnu draudu sabiedrībai, un viņai netika piešķirts bēgļa statuss. Faktori, ko tiesa ņēma vērā lietā, novērtējot draudu sabiedrībai nopietnību,

³²¹ Apelācijas tiesa (*Court of Appeal*, Anglija un Velsa, Apvienotā Karaliste), 2009. gada 26. jūnija spriedums, *EN (Serbija) pret Secretary of State for the Home Department* (2009. gads), EWCA Civ 630, 45. punkts.

³²² Augstākā administratīvā tiesa (*Nejvyšší správní soud*, Čehija), 2020. gads, Nr. 5 Azs 189/2015-127, *M. pret Ministerstvo vnitra*, op. cit. (300. zemesvītras piezīme iepriekš).

³²³ EST (GC), 2019. gads, *M, X un X*, op. cit. (9. zemesvītras piezīme iepriekš), 84. un 85. punkts.

³²⁴ 9. zemesvītras piezīme, 93. punkts.

³²⁵ 9. zemesvītras piezīme, 96. punkts.

³²⁶ 9. zemesvītras piezīme, 99. punkts.

³²⁷ 9. zemesvītras piezīme, 98. punkts.

³²⁸ 9. zemesvītras piezīme, 100. punkts. Sk. arī ECT, 2021. gads, *K.I. pret Franciju*, op. cit. (82. zemesvītras piezīme iepriekš), un 1.6. iedaļu iepriekš.

bija pieteikuma iesniedzējas izturēšanās; noziegumu, par kuriem viņa bija notiesāta, raksturs un smagums; viņas personīgā iesaiste šajos noziegumos/darbībās; iespējami vainu mīkstinoši faktori; laiks, kas pagājis kopš šo noziegumu/darbību izdarīšanas; un tas, vai šāda uzvedība, visticamāk, turpināsies un tādējādi būtiski kaitēs sabiedrības pamatinteresēm⁽³²⁹⁾. Kritēriji, ko tiesa izmantoja šajā lietā, lielā mērā atbilst lietā *Ahmed* izklāstītajiem. Tika veikts individualizēts vērtējums, un tiesa nepaļāvās tikai uz ieslodzījuma ilgumu kā iemeslu, lai lemtu par “sevišķi smaga nozieguma” jautājumu.

5.5. Tiesības uz konkrētām tiesībām saskaņā ar Konvenciju par bēgļa statusu: 14. panta 6. punkts

Direktīvas 14. panta 6. punkts paredz noteiktu aizsardzību personām, uz kurām attiecas 14. panta 4. vai 5. punkts. Šajā pantā ir noteikts, ka šādas personas “ir tiesīgas saņemt tiesības, kas uzskaitītas Ženēvas konvencijas 3., 4., 16., 22., 31., 32. un 33. pantā, vai līdzīgas tiesības, ciktāl šādas tiesības ir spēkā dalībvalstī”. Šīs Konvencijas tiesības, ko turpina piemērot, ir uzskaitītas 12. attēlā.

12. attēls. Tiesības uz Konvencijas par bēgļa statusu tiesībām saskaņā ar KD (pārstrādāta versija) 14. panta 6. punktu

Šīs uzskaitītās tiesības saskaņā ar Konvenciju par bēgļa statusu ir šādas:

- nediskriminācija (3. pants);
- reliģijas brīvība (4. pants);
- piekļuve tiesām un juridiskā pārstāvība (16. pants);
- vienlīdzīga attieksme saistībā ar izglītību (22. pants);
- nesodišana par nelegālu ierašanos un aizsardzības pasākumi saistībā ar pārvietošanās brīvības ierobežojumiem (31. pants);
- procesuāli aizsardzības pasākumi izraidīšanas gadījumā (32. pants);
- procesuāli aizsardzības pasākumi saistībā ar aizsardzības pret *izraidīšanu* pazaudēšanu (33. pants).

EST lietā *M, X un X* ir sniegusi precizējumu par 14. panta 6. punkta interpretāciju. Attiecībā uz frāzes “vai līdzīgas tiesības” nozīmi 14. panta 6. punktā Tiesa vispirms norādīja, ka vārds “vai” ir jāizmanto kumulatīvā, nevis alternatīvā nozīmē. Tiesa to paskaidroja, norādot:

“Vispirms, runājot par saikļa “vai” lietojumu [KD (pārstrādāta versija)] 14. panta 6. punktā, ir jānorāda, ka no valodnieciskā viedokļa šim saiklim var būt alternatīva vai kumulatīva nozīme, un līdz ar to tas ir lasāms kontekstā, kādā tas ir lietots, un ņemot vērā attiecīgā akta mērķi (pēc analogijas skat. spriedumu, 2005. gada 12. jūlijs, *Komisija/Francijs*, C-304/02, EU:C:2005:444, 83. punkts). Šajā gadījumā, ņemot vērā kontekstu un [KD (pārstrādāta versija)] mērķi, kas izriet no tās 3., 10. un 12. apsvēruma, un šā sprieduma 77. punktā minēto judikatūru, minētais saiklis šīs direktīvas 14. panta 6. punktā ir jāsaprot kumulatīvā nozīmē.”⁽³³⁰⁾

Saistībā ar KD (pārstrādāta versija) kontekstu un mērķi, kā minējusi Tiesa, jāņem vērā, ka 3. apsvērumā ir apstiprināts *neizraidīšanas* princips, savukārt 10. apsvēruma mērķis ir panākt noteikumu tuvināšanas augstāku līmeni starptautiskās aizsardzības atzīšanas un tās satura jomā, pamatojoties uz augstākiem standartiem. Turklāt 12. apsvērumā ir noteikts:

³²⁹ Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos (*CNDA*, Francija), 2019. gada 12. marta spriedums, *Mme B.*, Nr. 17028590 C+, 20. un 21. punkts. *CESEDA* 711-6-2. pants, *op. cit.* (288. zemsivētras piezīme iepriekš), paredz bēgļa statusa atteikšanu vai izbeigšanu situācijās, kad “attiecīgā persona ir notiesāta ar galīgu spriedumu Francijā par noziegumu, kas ir terora akts vai par ko piespriests 10 gadu cietumsods, un tās klātbūtne rada nopietnu draudu sabiedrībai”; franču valodā: “La personne concernée a été condamnée en dernier ressort en France (...) soit pour un crime, soit pour un délit constituant un acte de terrorisme ou puni de dix ans d'emprisonnement, et sa présence constitue une menace grave pour la société”. Sk. arī Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos (*CNDA*, Francija), 2019. gads, *M. T.*, Nr. 17053942 C+, *op. cit.* (287. zemsivētras piezīme iepriekš), kas arī attiecās uz personu, kuru atzina par nopietnu draudu sabiedrībai.

³³⁰ EST (GC), 2019. gads, *M, X un X*, *op. cit.* (9. zemsivētras piezīme iepriekš), 102. punkts.

“Šīs direktīvas galvenais mērķis ir, no vienas puses, nodrošināt, ka dalībvalstis piemēro vienotus kritērijus, lai identificētu personas, kam patiesi nepieciešama starptautiskā aizsardzība, un, no otras puses, nodrošināt, lai minētajām personām visās dalībvalstīs būtu pieejams minimālais pabalstu līmenis.”

Pēc tam Tiesa novērtēja, kā būtu jāinterpretē frāze “līdzīgas tiesības”, un konstatēja:

“Tad, runājot par vārdiem “līdzīgas tiesības” šajā 14. panta 6. punktā, ir jānorāda, ka [KD (pārstrādāta versija)] 14. panta 4. vai 5. punkta piemērošanas rezultātā – kā secinājumu 110. punktā ir uzsvēris ģenerālvokāts – attiecīgajai personai tostarp tiek liegta uzturēšanās atļauja, kas šīs direktīvas [24. panta 1. punktā] ir sasaistīta ar bēgļa statusu minētās direktīvas izpratnē.”⁽³³¹⁾

Attiecīgi Tiesa konstatēja, ka “bēglis, pret kuru ir vērstas pasākums, pamatojoties uz [KD (pārstrādāta versija)] 14. panta 4. vai 5. punktu, lai noteiktu, kādas tiesības viņam pienākas atbilstoši [Konvencijas par bēgļa statusu] režīmam, var tikt uzskatīts par tādu, kurš neuzturas vai vairs neuzturas likumīgi attiecīgās dalībvalsts teritorijā”⁽³³²⁾.

Ņemot vērā, ka attiecīgā persona dalībvalsts teritorijā vairs neatrodas likumīgi, Tiesa konstatēja, ka, īstenojot 14. panta 4. vai 5. punktu, dalībvalstīm

“principā bēgļiem, kuri atrodas to attiecīgajās teritorijās, ir jāpiešķir vien tās tiesības, kas ir skaidri norādītas minētās direktīvas 14. panta 6. punktā, kā arī [Konvencijā par bēgļa statusu] norādītās tiesības, kuras ir garantētas jebkuram bēglim, kurš atrodas līgumslēdzējas valsts teritorijā, un kuras pienākas bez nosacījuma par likumīgu uzturēšanos”⁽³³³⁾.

Tomēr ir svarīgi atzīmēt, ka turpinājumā Tiesa uzsvēra, ka 14. panta 6. punkts neskar personas tiesības saskaņā ar Konvenciju par bēgļa statusu, ja tai ir cits likumīgs pamats likumīgi palikt dalībvalstī. Tiesa norādīja:

“neraugoties uz bēgļa statusam piesaistītās uzturēšanās atļaujas atņemšanu [KD (pārstrādāta versija)] izpratnē, bēglim, kurš ir kādā no šīs direktīvas 14. panta 4. un 5. punktā minētajām situācijām, var būt tiesības likumīgi uzturēties attiecīgās dalībvalsts teritorijā atbilstoši citam juridiskajam pamatam (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2015. gada 24. jūnijs, *H. T.*, C-373/13, EU:C:2015:413, 94. punkts). Līdzīgā [tādā] gadījumā minētās direktīvas 14. panta 6. punktā nav nekāda šķēršļa tam, lai minētā dalībvalsts garantētu attiecīgajai personai visas tās tiesības, kas [Konvencijā par bēgļa statusu] ir saistītas ar to, ka persona ir “bēglis””⁽³³⁴⁾.

Tiesa apstiprināja, ka, ja dalībvalsts piemēro 14. panta 4. un 5. punktu personai, kura atrodas šajā valstī, šai personai ir jāgarantē vismaz Konvencijā par bēgļa statusu noteikto tiesību aizsardzība, kā paredzēts 14. panta 6. punktā. Tiesa norādīja:

“[KD (pārstrādāta versija)] 14. panta 6. punkts saskaņā ar LESD 78. panta 1. punktu un [ES Pamattiesību hartas] 18. pantu ir jāinterpretē tādējādi, ka, ja dalībvalsts izmanto iespējas, kas paredzētas šīs direktīvas 14. panta 4. un 5. punktā, tai bēglim, kurš ir kādā no pēdējās minētajās tiesību normās minētajām situācijām un kurš atrodas minētās dalībvalsts teritorijā, būtu jāpiešķir vismaz tiesības, kas noteiktas [Konvencijā par bēgļa statusu], uz kurām ir tieša atsauce šajā 14. panta 6. punktā, kā arī minētajā konvencijā paredzētās tiesības, kuru īstenošanai nav nepieciešama likumīga uzturēšanās, neskarot iespējamās atrunas, ko šī dalībvalsts var būt formulējusi saskaņā ar šīs konvencijas 42. panta 1. punktu”⁽³³⁵⁾.

Tiesa skaidri uzvēra, ka papildus tiesībām, kas dalībvalstīm ir attiecīgajām personām jāgarantē saskaņā ar 14. panta 6. punktu, “minētais punkts nekādi nav interpretējams tādējādi, ka tā rezultātā šīs valstis tiek mudinātas nepildīt tādas savas starptautiskās saistības kā no [Konvencijas par bēgļa statusu] izrietošās saistības, ierobežojot tiesības, kas šīm personām izriet no šīs konvencijas”⁽³³⁶⁾.

Direktīvas 14. panta 6. punkta kontekstā tika uzsvērtas arī Pamattiesību hartas nozīme. Tiesa norādīja:

“Katrā ziņā (..) Direktīvas 2011/95 14. panta 4.–6. punkta piemērošana (..) neskar attiecīgās dalībvalsts pienākumu ievērot atbilstošos Hartas noteikumus, piemēram, tos, kas noteikti tās 7. pantā par tiesībām

³³¹ 9. zemsvītras piezīme, 103. punkts.

³³² 9. zemsvītras piezīme, 104. punkts.

³³³ 9. zemsvītras piezīme, 105. punkts.

³³⁴ 9. zemsvītras piezīme, 106. punkts.

³³⁵ 9. zemsvītras piezīme, 107. punkts. Sk. arī ECT, 2021. gads, *K.I. pret Franciju*, op. cit. (82. zemsvītras piezīme iepriekš), 76. punkts.

³³⁶ EST (GC), 2019. gads, *M, X un X*, op. cit. (9. zemsvītras piezīme iepriekš), 108. punkts.

uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību, 15. pantā – par brīvību izvēlēties profesiju un tiesībām strādāt, 34. pantā – par sociālo nodrošinājumu un sociālo palīdzību, kā arī 35. pantā – par veselības aizsardzību.”⁽³³⁷⁾

Čehijas Augstākā administratīvā tiesa savā galīgajā spriedumā lietā *M* noteica tiesības, kuru saņemšanai nav vajadzīga likumīga uzturēšanās valstī un kuras izriet no šādiem Konvencijas par bēgļa statusu pantiem (papildus KD (pārstrādāta versija) 14. panta 6. punktā tieši minētajiem): 13., 20., 25., 27. un 29. pants. Tiesa nosprieda, ka bēglim, kura bēgļa statuss ir atņemts vai atteikts saskaņā ar 14. panta 4. vai 5. punktu un kurš nav pārvietots prom no teritorijas, joprojām ir tiesības uz 14. panta 6. punktā noteiktajām tiesībām saskaņā ar EST interpretāciju lietā *M, X un X*. Tiesa šādu personu nosauca par “vieglo bēgli”⁽³³⁸⁾.

Jāatzīmē, ka 14. panta 6. punktā ir skaidri minētas garantijas saskaņā ar Konvencijas par bēgļa statusu 33. pantu. Konvencijas 33. panta 1. punktā ir noteikts aizliegums izraidīt vai atgriezt personu, kas var tikt pakļauta vajāšanai. Konvencijas 33. panta 2. punktā ir noteikts, ka 33. panta 1. punkta priekšrocības “tomēr nevar pieprasīt bēglis, kuru ir pamats [pamatots iemesls] uzskatīt par bīstamu tās valsts drošībai, kurā viņš atrodas, vai ja viņš [ar galīgu spriedumu] ir atzīts par vainīgu sevišķi smaga nozieguma izdarīšanā, kas apdraud šīs valsts sabiedrību”⁽³³⁹⁾.

Tomēr šādu lēmumu kontekstā ir jāievēro *neizraidīšanas* pienākums, kas izriet no ECTK 3. panta un ko apstiprina ES Pamattiesību hartas 4. pants un 19. panta 2. punkts⁽³⁴⁰⁾. Turklāt saskaņā ar KD (pārstrādāta versija) 21. panta 1. punktu dalībvalstīm ir jāievēro *neizraidīšanas* princips saskaņā ar to starptautiskajām saistībām⁽³⁴¹⁾.

KD (pārstrādāta versija) 21. panta 1. un 2. punktā ir noteikts tālāk izklāstītais.

KD (pārstrādāta versija) 21. panta 1. un 2. punkts
Aizsardzība pret izraidīšanu

1. Dalībvalstis ievēro *neizraidīšanas* principu saskaņā ar to starptautiskajām saistībām.
2. Ja 1. punktā minētās starptautiskās saistības to neaizliedz, dalībvalstis var *izraidīt* bēgli neatkarīgi no tā, vai viņa statuss ir oficiāli atzīts vai nav, ja:
 - a) ir pamats [pamatots iemesls] uzskatīt, ka viņš rada draudus tās dalībvalsts drošībai, kurā viņš uzturas; [vai]
 - b) viņš pēc notiesāšanas ar galīgu spriedumu par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu rada draudus šīs dalībvalsts sabiedrībai.

Lietā *H. T.* EST atkārtoti apstiprināja saistībā ar KD 21. panta 2. punktu, kas ir identisks KD (pārstrādāta versija) 21. panta 2. punktam, ka dalībvalstīm ir jāievēro *neizraidīšanas* princips saskaņā ar to starptautiskajām saistībām⁽³⁴²⁾.

KD (pārstrādāta versija) 21. panta 2. punkts atbilstoši tās 16. apsvērumam

“ir jāinterpretē un jāpiemēro, ievērojot tiesības, kas garantētas Hartā, it īpaši tās 4. pantā un 19. panta 2. punktā, kuros pilnībā ir aizliegta spīdzināšana, kā arī necilvēcīga vai pazemojoša izturēšanās vai sodīšana, neatkarīgi no attiecīgās personas uzvedības, kā arī izraidīšana uz valsti, kur pastāv nopietns risks, ka persona tiks pakļauta šādai attieksmei”⁽³⁴³⁾.

³³⁷ 9. zemsvītras piezīme, 109. punkts.

³³⁸ Augstākā administratīvā tiesa (*Nejvyšší správní soud*, Čehija), 2020. gads, Nr. 5 Azs 189/2015-127, *M. pret Ministerstvo vnitra*, op. cit. (300. zemsvītras piezīme iepriekš).

³³⁹ Sk. 5.1. iedaļu iepriekš, kur pieejams viss šā noteikuma teksts.

³⁴⁰ ES Pamattiesību hartas 4. pants aizliedz spīdzināšanu, necilvēcīgu vai pazemojošu attieksmi vai sodus, un ES Pamattiesību hartas 19. panta 2. punkts aizliedz pārvietot, izraidīt vai izdot kādai “valstij, ja ir liela iespējamība, ka attiecīgo personu tur sodīs ar nāvi, spīdzinās vai citādi necilvēcīgi vai pazemojoši pret viņu izturēsies vai sodīs”.

³⁴¹ EST (GC), 2019. gads, *M, X un X*, op. cit. (9. zemsvītras piezīme iepriekš), 90., 94. un 95. punkts. KD (pārstrādāta versija) 21. pants un Konvencijas par bēgļa statusu 33. pants attiecas uz “bēgļiem” “KD (pārstrādāta versija) 2. panta d) punkta un Ženēvas konvencijas 1. panta A daļas izpratnē”, kas “nav atkarīga no formālas atzīšanas par bēgli, piešķirot “bēgļa statusu” šīs direktīvas 2. panta e) punkta izpratnē” (90. punkts). Abi šie noteikumi paredz *neizraidīšanas* principu, kā arī šā principa izņēmumus.

³⁴² EST, 2015. gads, *H. T. pret Baden-Württemberg*, op. cit. (291. zemsvītras piezīme iepriekš), 42. punkts.

³⁴³ EST (GC), 2019. gads, *M, X un X*, op. cit. (9. zemsvītras piezīme iepriekš), 94. punkts.

Tātad *neizraidīšanas* princips kā pamattiesības ir garantēts ES Pamattiesību hartas 19. panta 2. punktā ⁽³⁴⁴⁾.

“Tādējādi dalībvalstis nedrīkst izraidīt vai izdot ārvalstnieku, ja pastāv nopietns un pārbaudīts pamats uzskatīt, ka viņš [galamērķa valstī] tiks pakļauts patiesam riskam, ka izturēšanās pret viņu būs tāda, kā aizliegts Hartas 4. pantā un 19. panta 2. punktā.” ⁽³⁴⁵⁾

“Tādējādi, ja bēgļa izraidīšana, kas saistīta ar kādu no [KD (pārstrādāta versija)] 14. panta 4. un 5. punktā, kā arī 21. panta 2. punktā minētajiem gadījumiem, tam rada risku, ka tiks pārkāptas viņa pamattiesības, kas paredzētas Hartas 4. pantā un 19. panta 2. punktā, attiecīgā dalībvalsts nedrīkst atkāpties no neizraidīšanas principa atbilstoši Ženēvas konvencijas 33. panta 2. punktam.” ⁽³⁴⁶⁾

Kā izklāstīts 5.1. iedaļā iepriekš, EST ir paskaidrojusi, ka 14. panta 4.–6. punkts nav pretrunā Konvencijai par bēgļa statusu, ES Pamattiesību hartas 18. pantam vai LESD 78. pantam. Turklāt Tiesa skaidri noteica lietā *M, X un X*, ka “[KD (pārstrādāta versija)] 14. panta 4.–6. punkta piemērošana (..) neskar attiecīgās dalībvalsts pienākumu ievērot atbilstošos Hartas noteikumus” ⁽³⁴⁷⁾. Tiesa šo punktu izvērša, norādot:

“lai gan saskaņā ar [Konvenciju par bēgļa statusu] personām, kuras ir kādā no [KD (pārstrādāta versija)] 14. panta 4. un 5. punktā minētajām situācijām, atbilstoši minētās konvencijas 33. panta 2. punktam ir piemērojams izraidīšanas vai atpakaļnosūtīšanas uz izcelsmes valsti pasākums, pat ja viņu dzīvība vai brīvība būtu apdraudēta, šādas personas saskaņā ar šīs direktīvas 21. panta 2. punktu turpretī nedrīkst izraidīt, ja pastāv risks, ka tiks pārkāptas viņu pamattiesības, kas nostiprinātas Hartas 4. pantā un 19. panta 2. punktā” ⁽³⁴⁸⁾.

Ņemot vērā minēto, EST nosprieda, ka “Savienības tiesībās ir paredzēta plašāka starptautiskā aizsardzība [saskaņā ar 14. panta 4. un 5. punktu] attiecīgajiem bēgļiem nekā minētajā konvencijā garantētā” ⁽³⁴⁹⁾. Jāatzīmē arī, ka ECT lietā *K.I.* atsaucās uz EST virspalātas spriedumu lietā *M, X un X*. Atsaucoties uz minēto spriedumu, ECT norādīja uz EST lēmumu, ka tas, vai persona ir “bēglis”, nav atkarīgs no tā, vai šis fakts ir formāli atzīts, piešķirot “bēgļa statusu”, un ka dalībvalstis nedrīkst izraidīt vai izdot bēgli, kurš ir zaudējis savu statusu, pamatojoties uz KD (pārstrādāta versija) 14. panta 4. punktu, ja ir nopietns pamats uzskatīt, ka persona pēc atgriešanās var tikt pakļauta attieksmei, ko aizliedz ES Pamattiesību hartas 4. un 19. pants ⁽³⁵⁰⁾. ECT arī norādīja, ka EST lietā *M, X un X* bija nospriedusi, ka, ciktāl ir izpildīti patvēruma nosacījumi, attiecīgā persona turpina būt bēglis un saņemt tiesības, kuras garantē Konvencija par bēgļa statusu, kā ir skaidri noteikts KD (pārstrādāta versija) 14. panta 6. punktā. ECT atgādināja, ka šādā gadījumā ECTK 3. pantā noteiktā aizsardzība ir absolūta un ka no tās nevar atkāpties pat sabiedrības ārkārtas situācijā, kad ir apdraudēta nācijas dzīve ⁽³⁵¹⁾. Skatiet 1.6. iedaļu iepriekš, kur ir sīkāk iztirzāta lieta *K.I.* un sniegta plašāka informācija par *neizraidīšanas* principu un procesuālajām garantijām.

Papildu norādījumus par terminu “draudi drošībai” un “draudi sabiedrībai” būtību skatiet *EASO, Izslēgšana: Kvalifikācijas direktīvas 12. un 17. pants – juridiskā analīze*, 2. izdevums, 2020. gads, 4.2.5. iedaļā par draudiem dalībvalsts sabiedrībai vai drošībai (17. panta 1. punkta d) apakšpunkts). Tāpat ir vērts paturēt prātā, ka ir piemērojams PPD (pārstrādāta versija) 44. un 45. pants par procesuālām garantijām saistībā ar starptautiskās aizsardzības atņemšanu ⁽³⁵²⁾.

³⁴⁴ EST, 2015. gads, *H. T. pret Baden-Württemberg*, op. cit. (291. zemsvītras piezīme iepriekš), 65. punkts.

³⁴⁵ EST (GC), 2019. gads, *M, X un X*, op. cit. (9. zemsvītras piezīme iepriekš), 94. punkts. Attiecībā uz ECTK 3. pantu sk. ECT, 2021. gads, *K.I. pret Franciju*, op. cit. (82. zemsvītras piezīme iepriekš); ECT, 1991. gada 30. oktobra spriedums, *Vilvarajah un citi pret Apvienoto Karalisti*, Nr. 13163/87, 13164/87, 13165/87, 13447/87 un 13448/87; ECT, 1989. gada 7. jūlija spriedums, *Soering pret Apvienoto Karalisti*, Nr. 14038/88, 88. punkts.

³⁴⁶ EST (GC), 2019. gads, *M, X un X*, op. cit. (9. zemsvītras piezīme iepriekš), 95. punkts. Sk. arī ECT, 2021. gads, *K.I. pret Franciju*, op. cit. (82. zemsvītras piezīme iepriekš).

³⁴⁷ EST (GC), 2019. gads, *M, X un X*, op. cit. (9. zemsvītras piezīme iepriekš), 109. punkts.

³⁴⁸ 9. zemsvītras piezīme, 110. punkts.

³⁴⁹ 9. zemsvītras piezīme, 96. punkts.

³⁵⁰ ECT, 2021. gads, *K.I. pret Franciju*, op. cit. (82. zemsvītras piezīme iepriekš), 76. punkts.

³⁵¹ 82. zemsvītras piezīme, 119. punkts.

³⁵² Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/32/ES (2013. gada 26. jūnijs) par kopējām procedūrām starptautiskās aizsardzības statusa piešķiršanai un atņemšanai (pārstrādāta versija). Plašāku informāciju skatiet 7. daļā tālāk tekstā.

6. daļa. Alternatīvās aizsardzības izbeigšanas pamats – 19. pants

KD (pārstrādāta versija) 19. pants attiecas uz trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka alternatīvās aizsardzības statusa atcelšanu, izbeigšanu vai atteikumu to pagarināt. Šāda situācija var rasties, ja apstākļu, kuru dēļ tika piešķirta starptautiskā aizsardzība, vairs nav vai tie ir mainījušies tādā mērā, ka alternatīvā aizsardzība vairs nav vajadzīga saskaņā ar KD (pārstrādāta versija) 16. pantu. Tā var rasties arī tad, ja alternatīvās aizsardzības saņēmējs būtu bijis jāizslēdz saskaņā ar 17. panta 3. punktu vai būtu bijis jāizslēdz vai ir izslēgts saskaņā ar 17. panta 1. un 2. punktu. Turklāt 19. pantu piemēro gadījumā, ja alternatīvās aizsardzības saņēmējs ir nepareizi uzrādījis vai nav uzrādījis faktus, kam bijusi izšķiroša nozīme šā statusa piešķiršanā ⁽³⁵³⁾.

Šajā daļā ir aplūkotas prasības alternatīvās aizsardzības statusa izbeigšanai saskaņā ar KD (pārstrādāta versija) 19. pantu. Daļai ir četras iedaļas, kā izklāstīts 8. tabulā.

8. tabula. 6. daļas struktūra

Iedaļa	Nosaukums	Lpp.
6.1	KD (pārstrādāta versija) 19. pants	68
6.2	Izbeigšana: 19. panta 1. punkts un 16. pants	70
6.3	Izslēgšana: 19. panta 2. punkts un 3. punkta a) apakšpunkts un 17. pants	76
6.4	Nepareizi uzrādīti vai neuzrādīti fakti: 19. panta 3. punkta b) apakšpunkts	79

6.1. KD (pārstrādāta versija) 19. pants

KD (pārstrādāta versija) 19. pantā ir izklāstīti apstākļi, kādos dalībvalstis var atcelt vai izbeigt alternatīvās aizsardzības statusu vai atteikt tā pagarināšanu vai kādos tas tām ir jādara.

KD (pārstrādāta versija) 19. pants Alternatīvās aizsardzības statusa atcelšana, izbeigšana vai atteikums to pagarināt	
1.	Attiecībā uz starptautiskās aizsardzības pieteikumiem, kas iesniegti pēc Direktīvas 2004/83/EK stāšanās spēkā, dalībvalstis atceļ, izbeidz vai atsaka pagarināt trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka alternatīvās aizsardzības statusu, ko piešķirusi valsts, administratīva, tiesu vai tiesām līdzīgu iestāžu struktūra, ja viņš vairs nav tiesīgs saņemt alternatīvo aizsardzību saskaņā ar 16. pantu.
2.	Dalībvalstis var atcelt, izbeigt vai atteikt pagarināt trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka alternatīvās aizsardzības statusu, ko piešķirusi valsts, administratīva, tiesu vai tiesām līdzīgu iestāžu struktūra, ja pēc alternatīvās aizsardzības statusa piešķiršanas viņš saskaņā ar 17. panta 3. punktu būtu jāizslēdz no to personu loka, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību.
3.	Dalībvalstis atceļ, izbeidz vai atsaka pagarināt trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka alternatīvās aizsardzības statusu, ja: a) viņš pēc tam, kad viņam piešķirts alternatīvās aizsardzības statuss, saskaņā ar 17. panta 1. un 2. punktu būtu jāizslēdz vai ir izslēgts no to personu loka, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību; b) alternatīvās aizsardzības statusa piešķiršanā izšķiroša nozīme bijusi nepareizi uzrādītiem vai neuzrādītiem faktiem, tostarp viltotu dokumentu izmantošanai.

³⁵³ KD (pārstrādāta versija) 19. panta 3. punkta b) apakšpunkts.

4. Neierobežojot 4. panta 1. punktā noteikto trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka pienākumu darīt zināmus visus būtiskos faktus un sniegt visu attiecīgo viņa rīcībā esošo dokumentāciju, dalībvalsts, kas piešķirusi alternatīvās aizsardzības statusu, individuāli par katru personu parāda, ka attiecīgā persona vairs nav vai vispār nav tiesīga saņemt alternatīvo aizsardzību saskaņā ar šā panta 1., 2. un 3. punktu.

Direktīvas 19. pantam ir dažas līdzības ar 14. pantu, kas attiecas uz bēgļa statusa atcelšanu, izbeigšanu un atteikumu to pagarināt. Tomēr pilnībā tas neatkārto 14. panta noteikumus. Ir dažas būtiskas atšķirības.

Direktīvas 19. panta 1. punkts, to lasot kopsakarā ar 16. panta 1. punktu, attiecas uz alternatīvās aizsardzības statusa izbeigšanu, kas izriet no izbeigšanas (*cessation*), un atšķiras no attiecīgā 14. panta 1. punkta, kurš lasīts kopsakarā ar 11. panta 1. punktu un attiecas uz bēgļa statusa izbeigšanu, kas izriet no izbeigšanas (*cessation*). Atšķirībā no 11. panta 1. punkta 16. panta 1. punkts nenosaka sešus pamatus, saskaņā ar kuriem personai vairs nav tiesību uz alternatīvo aizsardzību. Direktīvas 16. panta 1. punktā nav tādu noteikumu kā 11. panta 1. punkta a)–d) apakšpunktā, kas ietver bēgļa īstenotas darbības, kuru dēļ var noteikt, ka bēglis ir “brīvprātīgi no jauna pieņēmis savas valstspiederības valsts aizsardzību”, “atguvis savu valstspiederību” vai “ieguvis jaunu valstspiederību”, vai “no jauna iemitinājies (..) valstī, ko viņš atstāja vai ārpus kuras uzturējās sakarā ar bailēm no vajāšanas”³⁵⁴). Lai gan tas nav tieši noteikts KD (pārstrādāta versija), valstu tiesas, novērtējot, vai ir beigusies kvalifikācija alternatīvajai aizsardzībai, ir tomēr ņēmušas vērā iemitināšanos no jauna³⁵⁵). Skatiet 3.1.1. iedaļu iepriekš, lai iegūtu pārskatu par apstākļiem, kuros persona pārstāj būt bēglis.

Direktīvas 19. panta 2. punkts kopsakarā ar 17. panta 3. punktu atļauj atcelt, izbeigt vai atteikt pagarināt alternatīvo aizsardzību, ja pēc alternatīvās aizsardzības statusa piešķiršanas atklājas, ka saņēmējs būtu bijis jāizslēdz no tiesībām uz alternatīvo aizsardzību saskaņā ar 17. panta 3. punktu. Direktīvas 17. panta 3. punkts ļauj dalībvalstīm izslēgt cilvēku no tiesībām uz alternatīvo aizsardzību, ja “viņš pirms uzņemšanas (..) ir izdarījis vienu vai vairākus noziegumus, (..) par kuriem būtu piemērojams cietumsods, (..) un ja viņš atstājis savu izcelsmes valsti vienīgi tādēļ, lai izvairītos no sankcijām par minētajiem noziegumiem”. Ne 14. pants pats par sevi, ne 14. pants kopsakarā ar 12. pantu neietver tamlīdzīgu noteikumu.

Direktīvas 14. panta 4. punkts paredz, ka dalībvalstis var atcelt, izbeigt vai atteikt pagarināt bēglim piešķirto statusu, ja “ir pamats [pamatots iemesls] uzskatīt, ka viņš rada draudus tās dalībvalsts drošībai, kurā viņš uzturas; [vai] viņš pēc notiesāšanas ar galīgu spriedumu par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu rada draudus šīs dalībvalsts sabiedrībai”. Atbilstīgajā 19. panta 3. punkta a) apakšpunktā nav izmantots tieši šāds formulējums. Tā vietā ir atsauces uz izslēgšanas klauzulām KD (pārstrādāta versija) 17. pantā. Direktīvas 19. panta 3. punkta a) apakšpunkts paredz alternatīvās aizsardzības statusa izbeigšanu, ja bēglis būtu bijis jāizslēdz vai ir izslēgts saskaņā ar 17. panta 1. un 2. punktā noteiktajiem pamatiem. Direktīvas 17. panta 1. punkta b) apakšpunkts attiecas uz situācijām, kad ir nopietns iemesls uzskatīt, ka cilvēks ir “izdarījis smagu noziegumu”, savukārt 17. panta 1. punkta d) apakšpunkts attiecas uz cilvēku, kas “rada draudus tās dalībvalsts sabiedrībai vai drošībai, kurā viņš uzturas”.

Vēl viena atšķirība ir tas, ka KD (pārstrādāta versija) 14. panta 4. punkts ir fakultatīvs noteikums, savukārt 19. panta 3. punkta a) apakšpunkts ir obligāts. Turklāt, ja bēgļa statuss tiek atņemts saskaņā ar 14. panta 4. punktu, attiecīgā persona tomēr turpina būt bēglis un ir tiesīga uz noteiktām tiesībām saskaņā ar Konvenciju par bēgļa statusu. Savukārt, ja alternatīvās aizsardzības statusa saņēmēju uzskata par draudu dalībvalsts sabiedrībai vai drošībai, viņu tā vietā **izslēdz** no tiesībām uz alternatīvo aizsardzību saskaņā ar 17. panta 1. punkta d) apakšpunktu un viņa statusu izbeidz saskaņā ar 19. panta 3. punkta a) apakšpunktu. Tādējādi viņam nav tiesību ne uz vienu no KD (pārstrādāta versija) paredzētajām priekšrocībām. Papildu analīzi par šo jautājumu skatiet 6.3.2. iedaļā.

Mijņorāde 19. panta 3. punkta a) apakšpunktā uz 17. panta 1. un 2. punktu ir līdzīga atsaucei 14. panta 3. punkta a) apakšpunktā uz 12. pantu (par izslēgšanu, 12. panta 2. punkts), taču ir atšķirības formulējumā saistībā ar izslēgšanas pamatiem “smags nepolitisks noziegums” (12. panta 2. punkta b) apakšpunktā) un “smags noziegums” (17. panta 1. punkta b) apakšpunktā). Vēl viena atšķirība ir tāda, ka 12. panta 2. punkta b) apakšpunktā ir frāze

³⁵⁴ Skatiet 2. daļu, lai iegūtu plašāku informāciju par 11. panta 1. punkta a)–d) apakšpunktu.

³⁵⁵ Augstākā administratīvā tiesa (*Naczelny Sąd Administracyjny*, Polija), 2016. gada 23. februāra spriedums, apvienotās lietas II OSK 1492/14, II OSK 1561/14, II OSK 1562/14; Varšavas Reģionālā administratīvā tiesa (*Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie*, Polija), 2013. gada 16. maija spriedums, IV SA/Wa 2684/12 (kopsavilkums angļu valodā). Sk. arī Apgabaltiesas (*Ringkonnakohtud*, Igaunija) 2020. gada 22. aprīļa spriedumu, X, Y, Q un W (*Afganistāna*) pret *Politsei- ja Piirivalveamet* (kopsavilkums angļu valodā). Lieta attiecās uz afgāņu izcelsmes alternatīvās aizsardzības saņēmēju, kura statuss tika izbeigts, kad iestādes uzzināja, ka viņš bija vienu reizi atgriezies Afganistānā. Administratīvā tiesa bija šo lēmumu anulējusi, balstoties uz to, ka viens lidojums uz Afganistānu un atpakaļ nav stabils pamats statusa izbeigšanai. Tiesa apstiprināja šo zemākas instances tiesas lēmumu, bet norādīja citu pamatu, proti, ka iestādēm bija jāņem vērā ģimenē esošo bērnu intereses un viņu integrācija un sociālās saiknes Igaunijā.

“pirms viņš tika uzņemts kā bēglis, ir ārpus patvēruma valsts izdarījis smagu nepolitisku noziegumu”, savukārt 17. panta 1. punkta b) apakšpunktā nav laika vai ģeogrāfiska ierobežojuma. Tādējādi KD (pārstrādāta versija) 17. panta 1. punkta b) apakšpunkts ir plašāks par KD (pārstrādāta versija) 12. panta 2. punkta b) apakšpunktu, jo nav ne teritoriāli, ne laikā ierobežots un to arī neierobežo nosacījums, ka attiecīgajam noziegumam ir jābūt “nepolitiskam”. Papildu analīzi par šo jautājumu skatiet 6.3.2. iedaļā.

Direktīvas 19. panta 3. punkta b) apakšpunkts un atbilstīgais 14. panta 3. punkta b) apakšpunkts abi ir obligāti noteikumi un prasa alternatīvās aizsardzības vai bēgļa statusa atcelšanu, izbeigšanu vai atteikumu to atjaunot, ja attiecīgi alternatīvās aizsardzības vai bēgļa statusa saņēmējs ir nepareizi uzrādījis vai nav uzrādījis faktus, tostarp izmantojot viltotus dokumentus, un tam ir bijusi izšķiroša nozīme statusa piešķiršanā.

Ciktāl 19. panta noteikumi atbilst 14. panta noteikumiem, judikatūru, kas pieņemta attiecībā uz 14. pantu, pēc analogijas piemēro arī attiecībā uz šo pantu ⁽³⁵⁶⁾.

Dalībvalstīm ir pierādīšanas pienākums, proti, tām ir katrā konkrētajā gadījumā jāpierāda, ka saņēmējam nav vai vairs nav tiesību uz alternatīvo aizsardzību ⁽³⁵⁷⁾. Tomēr tas neskar attiecīgās personas pienākumu atklāt visus relevantos faktus un iesniegt visus relevantos dokumentus, kas ir tās rīcībā, kā paredz KD (pārstrādāta versija) 4. panta 1. punkts ⁽³⁵⁸⁾.

Jāatzīmē, ka 14. panta 4. punkta a) apakšpunktā ir minēts “pamats [pamatots iemesls] uzskatīt”, ka bēglis rada draudus dalībvalsts drošībai, savukārt 19. panta 3. punkta a) apakšpunktā kopsakarā ar 17. panta 1. punkta d) apakšpunktu ir minēti “nopietni iemesli uzskatīt”, ka alternatīvās aizsardzības saņēmējs rada draudus dalībvalsts sabiedrībai vai drošībai. Jautājumi saistībā ar pierādījumiem ir sīkāk aplūkoti 7.4. iedaļā.

6.2. Izbeigšana: 19. panta 1. punkts un 16. pants

Pirmais no apstākļiem, kādos dalībvalstij ir jāatceļ vai jāizbeidz alternatīvās aizsardzības statuss vai jāatsaka to pagarināt, ir noteikts 19. panta 1. punktā.

KD (pārstrādāta versija) 19. panta 1. punkts

Alternatīvās aizsardzības statusa atcelšana, izbeigšana vai atteikums to pagarināt

Attiecībā uz starptautiskās aizsardzības pieteikumiem, kas iesniegti pēc Direktīvas 2004/83/EK stāšanās spēkā, dalībvalstis atceļ, izbeidz vai atsaka pagarināt trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka alternatīvās aizsardzības statusu, ko piešķirusi valsts, administratīva, tiesu vai tiesām līdzīgu iestāžu struktūra, ja viņš vairs nav tiesīgs saņemt alternatīvo aizsardzību saskaņā ar 16. pantu.

Tādējādi KD (pārstrādāta versija) 19. panta 1. punkts ir jāinterpretē kopsakarā ar 16. pantu. Tajā ir noteikts tālāk izklāstītais.

KD (pārstrādāta versija) 16. pants

Izbeigšana

1. Trešās valsts valstspiederīgais vai bezvalstnieks vairs nav tiesīgs saņemt alternatīvo aizsardzību, ja apstākļi, kuru dēļ bijis piešķirts alternatīvās aizsardzības statuss, vairs nepastāv vai ir mainījušies tādā mērā, ka aizsardzība vairs nav nepieciešama.
2. Piemērojot 1. punktu, dalībvalstis ņem vērā, vai apstākļu izmaiņas ir tik būtiskas un pastāvīgas, ka persona, kas tiesīga saņemt alternatīvo aizsardzību, vairs nesaskaras ar reālu būtiska kaitējuma risku.
3. Panta 1. punktu nepiemēro alternatīvās aizsardzības statusa saņēmējam, kurš var atsaukties uz nepārvaramiem iemesliem, kas izriet no iepriekš nodarīta būtiska kaitējuma, lai atteiktos pieņemt

³⁵⁶ Sk. 4. un 5. daļu iepriekš. Sk. arī Storey, H., ‘Article 19, Qualification Directive 2011/95/EC’, in Hailbronner and Thym, *EU Immigration and Asylum Law*, op. cit. (91. zemsvītras piezīme iepriekš), 1248. lpp., 1. punkts.

³⁵⁷ KD (pārstrādāta versija) 19. panta 4. punkts.

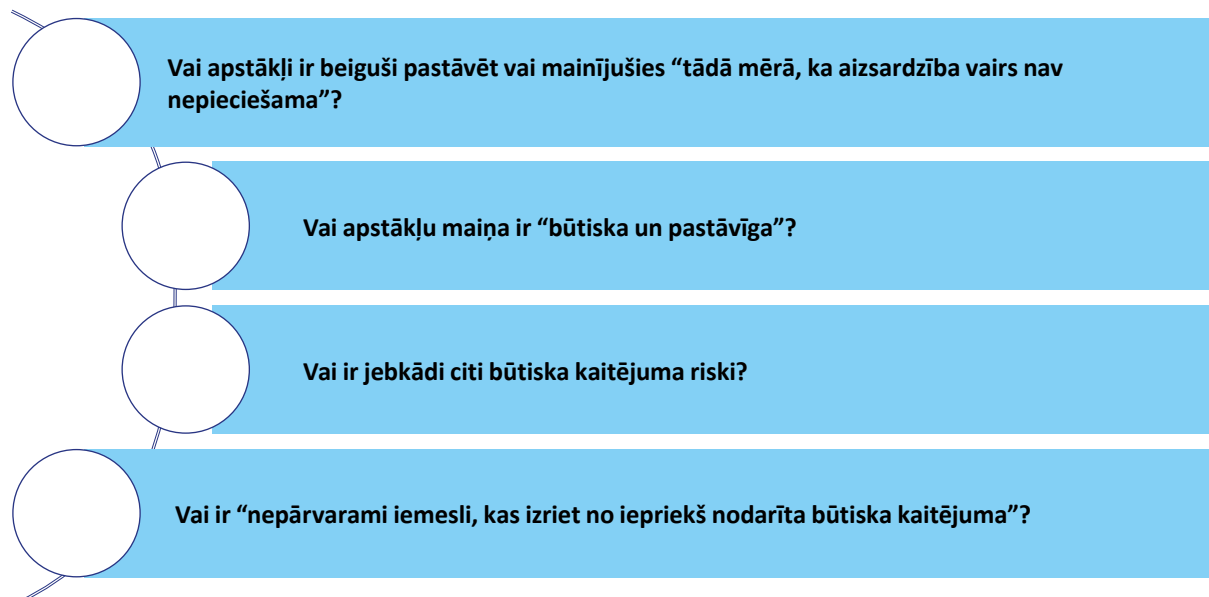
³⁵⁸ KD (pārstrādāta versija) 19. panta 4. punkts.

valstspiederības valsts aizsardzību vai, ja viņš ir bezvalstnieks, kuram nav valstspiederības, viņa agrākās pastāvīgās dzīvesvietas valsts aizsardzību.

Tādējādi 19. panta 1. punkts kopsakarā ar 16. pantu uzliek dalībvalstīm pienākumu atcelt, izbeigt vai atteikt pagarināt alternatīvās aizsardzības statusu izbeigšanas (*cessation*) dēļ.

Tālāk 13. attēlā ir izklāstītas izbeigšanas prasības alternatīvās aizsardzības kontekstā.

13. attēls. Izbeigšanas prasības alternatīvās aizsardzības kontekstā

6.2.1. Vai ir apstākļi ir beiguši pastāvēt vai mainījušies “tādā mērā, ka aizsardzība vairs nav nepieciešama”?

KD (pārstrādāta versija) 19. pants, to interpretējot kopsakarā ar 16. pantu, attiecas uz alternatīvās aizsardzības statusa izbeigšanu. Alternatīvās aizsardzības statuss, kā definēts KD (pārstrādāta versija) 2. panta g) punktā, nozīmē, ka dalībvalsts atzīst trešās valsts valstspiederīgo vai bezvalstnieku kā personu, kas ir tiesīga saņemt alternatīvo aizsardzību. To piešķir trešās valsts valstspiederīgajam vai bezvalstniekam, kam ir tiesības uz alternatīvo aizsardzību, kā definēts 2. panta f) punktā kopsakarā ar KD (pārstrādāta versija) 15. pantu. Tas attiecas uz gadījumiem, kad personu nevar kvalificēt kā bēgli, bet ir sniegts pietiekams pamatojums, lai uzskatītu, ka attiecīgā persona, ja tā atgrieztos savā izcelsmes valstī, saskartos ar reālu risu ciest būtisku kaitējumu. 15. pantā “būtisks kaitējums” definēts kā:

- a) nāves sods vai tā izpilde; vai
- b) pieteikuma iesniedzēja spīdzināšana vai necilvēcīga [vai] pazemojoša izturēšanās pret viņu, vai necilvēcīga vai pazemojoša sodīšana izcelsmes valstī; vai
- c) smagi un individuāli draudi civiliedzīvotāja dzīvībai vai veselībai plaši izplatītas vardarbības dēļ starptautisku vai iekšēju bruņotu konfliktu gadījumā.

Direktīvas 16. panta 1. punktā ir noteikts, ka alternatīvās aizsardzības saņēmējs vairs nav tiesīgs saņemt šo statusu, ja apstākļi, kuru dēļ bijis piešķirts alternatīvās aizsardzības statuss, vairs nepastāv vai ir mainījušies tādā mērā, ka aizsardzība vairs nav nepieciešama.

Direktīvas 16. panta 1. punktā ir nodalīti apstākļi, kas “vairs nepastāv”, un apstākļi, kuri “ir mainījušies tādā mērā, ka aizsardzība vairs nav nepieciešama”. Piemērs gadījumiem, kad apstākļi vairs nepastāv, varētu būt nāvēssoda atcelšana personas izcelsmes valstī. Situācija, kurā apstākļi ir mainījušies tādā mērā, ka aizsardzība vairs nav nepieciešama, varētu rasties gadījumā, ja ir būtiski un pastāvīgi samazināties plaši izplatītas vardarbības intensitātes līmenis. Beigušies vai mainītie apstākļi var būt attiecīgās personas personīgie apstākļi vai saistīti ar situāciju izcelsmes valstī, vai abējādi.

Direktīvas 16. panta 1. punktā ir noteikta cēloņsakarība starp apstākļu maiņu un nepieciešamību pēc alternatīvās aizsardzības. Tāpēc izmaiņām jābūt tādām, lai alternatīvā aizsardzība vairs nebūtu nepieciešama. EST lietā *Bilali*

atsaucās uz saikni starp apstākļu izmaiņām un to, ka vairs nav pamatotu bailu ciest būtisku kaitējumu, no kura bija pamatotas bailes sākumā:

“pastāv cēloņsakarība starp apstākļu maiņu, kas paredzēta šīs direktīvas 16. pantā, un neiespējamību ieinteresētajai personai saglabāt savu alternatīvās aizsardzības statusu, jo tās sākotnējās bailes ciest būtisku kaitējumu minētās direktīvas 15. panta izpratnē vairs nav pamatotas”⁽³⁵⁹⁾.

Lietā *Bilali* iestādes bija kļūdaini noteikušas attiecīgās personas valstspiederību un piešķirušas alternatīvās aizsardzības statusu, balstoties uz nepareizu valstspiederību. Šo statusu vēlāk atcēla, balstoties uz informāciju, ko dalībvalsts bija saņēmusi.

EST lietā *Bilali* tika uzdots šāds jautājums:

“Vai Eiropas Savienības tiesības, it īpaši [...] [KD (pārstrādāta versija)] [...] 19. panta 3. punkts, nepieļauj tādu dalībvalsts tiesību normu par alternatīvās aizsardzības statusa atcelšanas iespēju, saskaņā ar kuru par alternatīvās aizsardzības statusa atcelšanu var lemt, ja piešķiršanai nozīmīgie fakti paši par sevi nav mainījušies, bet ir mainījusies attiecīgā iestādei pieejamā informācija, turklāt alternatīvās aizsardzības statusa piešķiršanā izšķiroša nozīme nav bijusi nedz trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka nepareizi uzrādītajiem, nedz neuzrādītajiem faktiem?”⁽³⁶⁰⁾

Atbildot uz uzdoto jautājumu, EST uzsvēra principu, ka “tas būtu pretrunā [KD (pārstrādāta versija)] vispārējai sistēmai un mērķiem, ja tajā paredzētie statusi [bēgļa statuss un alternatīvās aizsardzības statuss] tiktu piešķirti trešās valsts valstspiederīgajiem, kuri ir situācijās, kurām nav nekādas saiknes ar starptautiskās aizsardzības loģiku”⁽³⁶¹⁾. Tiesa skaidri norādīja, ka alternatīvā aizsardzība ir paredzēta tikai un vienīgi tām personām, kurām šāda aizsardzība ir vajadzīga, un norādīja: “Situācijai, kādā ir persona, kurai alternatīvās aizsardzības statuss ir piešķirts uz kļūdainas informācijas pamata, neizpildot tā piešķiršanas nosacījumus, nav nekādas saiknes ar starptautiskās aizsardzības loģiku.”⁽³⁶²⁾ “Līdz ar to alternatīvās aizsardzības statusa zaudēšana šādos apstākļos atbilst [KD (pārstrādāta versija)] mērķim un vispārējai sistēmai, un it īpaši tās 18. pantam, kurā ir paredzēts, ka alternatīvās aizsardzības statuss tiek piešķirts vienīgi personām, kas atbilst šiem nosacījumiem.”⁽³⁶³⁾

Tiesa paskaidroja, ka, “[j]a attiecīgā dalībvalsts nevarēja šo statusu piešķirt likumīgi, tai ir pienākums *a fortiori* to atcelt, tiklīdz tās kļūda ir konstatēta”⁽³⁶⁴⁾. Tiesa atzina:

“Ja vispārīgi šādas izmaiņas rodas, jo mainījušies faktiskie apstākļi trešajās valstīs, šīs izmaiņas ir novērsušas iemeslus, kas ir izraisījuši alternatīvā aizsardzības statusa piešķiršanu, tomēr, pirmām kārtām, [KD (pārstrādāta versija)] 16. pantā nav tieši paredzēts, ka tās piemērošanas joma attiecas tikai uz šādu gadījumu, un, otrām kārtām, izmaiņas uzņemotās dalībvalsts informētībā par ieinteresētās personas personīgajiem apstākļiem tāpat var radīt situāciju, kurā, ņemot vērā jauno minētās dalībvalsts rīcībā esošo informāciju, sākotnējās bailes, ka ieinteresētā persona cietīs būtisku kaitējumu minētās direktīvas 15. panta izpratnē, vairs nešķiet pamatotas.”⁽³⁶⁵⁾

Tomēr, lai šajā situācijā atceltu, izbeigtu vai atteiktos pagarināt alternatīvo aizsardzību, ir jāizpilda nosacījums, ka “uzņemotās dalībvalsts rīcībā esošā jaunā informācija rada pietiekami nozīmīgas un galīgas izmaiņas tās informētībā par to, vai ieinteresētā persona atbilst alternatīvās aizsardzības statusa piešķiršanas nosacījumiem”⁽³⁶⁶⁾.

Tiesa visbeidzot konstatēja, ka, ņemot vērā direktīvas vispārējo sistēmu un mērķi, no 16. panta un 19. panta 1. punkta, lasot tos kopsakarā, izriet, ka,

“ja uzņemotajai dalībvalstij ir jauna informācija, kas pierāda, ka – pretēji tās sākotnējam trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka, kuram piešķirta alternatīvā aizsardzība, situācijas vērtējumam, kas balstīts uz kļūdainiem faktiem, – viņam nekad nav draudējis būtisks kaitējums šīs direktīvas 15. panta

³⁵⁹ EST, 2019. gads, *Bilali*, op. cit. (14. zemsvītras piezīme iepriekš), 48. punkts.

³⁶⁰ 14. zemsvītras piezīme, 30. punkts.

³⁶¹ 14. zemsvītras piezīme, 44. punkts.

³⁶² 14. zemsvītras piezīme, 44. punkts.

³⁶³ 14. zemsvītras piezīme, 45. punkts.

³⁶⁴ 14. zemsvītras piezīme, 45. punkts.

³⁶⁵ 14. zemsvītras piezīme, 49. punkts.

³⁶⁶ 14. zemsvītras piezīme, 50. punkts.

izpratnē, šai dalībvalstij ir jāsecina, ka alternatīvās aizsardzības statusa piešķiršanas pamatā esošie apstākļi ir mainījušies tā, ka šī statusa saglabāšana vairs nav pamatota”⁽³⁶⁷⁾.

Būtiski, ka Tiesa konstatēja, ka “apstākļi, ka šī statusa piešķiršanā uzņemotās dalībvalsts pieļautajā kļūdā ieinteresētā persona nav vainojama, nevar mainīt apstākļi, ka īstenībā ieinteresētā persona vispār nav bijusi “persona, kas tiesīga saņemt alternatīvo aizsardzību””⁽³⁶⁸⁾.

Ievērojot EST spriedumu, Austrijas Augstākā administratīvā tiesa nosprieda, ka ir likumīgi atcelt alternatīvo aizsardzību apstākļos, kad patvēruma iestāde ir uzzinājusi, ka attiecīgā persona nav no tās valsts, no kuras sākotnēji tika uzskatīts, ka tā ir, un ka tai nebija vajadzīga alternatīvā aizsardzība saistībā ar tās izcelsmes valsti⁽³⁶⁹⁾.

Runājot par citu valstu judikatūru attiecībā uz to, vai apstākļu maiņa var būt attiecīgās personas personīgie apstākļi un/vai būt saistīti ar situāciju izcelsmes valstī, – Austrijas Augstākā administratīvā tiesa konstatēja, ka alternatīvā aizsardzība var vairs nebūt vajadzīga dažādu notikumu rezultātā, kas var būt gan personas personīgie apstākļi, gan saistīti ar situāciju piederības valstī⁽³⁷⁰⁾. Somijas Augstākā administratīvā tiesa apstiprināja alternatīvās aizsardzības izbeigšanu irāķietim, kurš bija atgriezies savā valstī un palicis tur četrus gadus. Pieteikuma iesniedzējs apgalvoja, ka viņš nedrīkst atgriezties savā piederības valstī savas garīgās saslimšanas dēļ. Tiesa norādīja, ka tas, ka viņš ir piedzīvojis atstumtību savas garīgās saslimšanas dēļ, pats par sevi nav pietiekams apstākļi, lai konstatētu nepieciešamību pēc starptautiskās aizsardzības. Pierādījumi liecināja, ka viņš bija saņēmis medicīnisku palīdzību agrākas uzturēšanās laikā un ka viņam šajā valstī bija radinieki. Tiesa konstatēja, ka viņa personīgie apstākļi ir tik būtiski un pastāvīgi mainījušies, ka šāda aizsardzība vairs nav nepieciešama⁽³⁷¹⁾.

6.2.2. Vai apstākļu maiņa ir “būtiska un pastāvīga”?

Direktīvas 16. panta 2. punkts nosaka, ka apstākļu maiņai ir jābūt “būtiskai un pastāvīgai”. Saistībā ar izmaiņu raksturu EST lietā *Bilali* norādīja, ka apstākļu maiņai “ir jābūt tik nozīmīgai un galīgai, ka ieinteresētajai personai vairs nedraud reāls risks ciest smagu kaitējumu minētās direktīvas 15. panta izpratnē”⁽³⁷²⁾.

Īpaši uzmanīgi ir jānovērtē, vai jaunie tiesību akti tiek ievēroti praksē un vai jebkāda pozitīva tiesiskā attīstība ir patiešām ilgtspējīga. Piemēram, var būt vērojama demokratizācija, izmaiņas tiesību sistēmā vai administratīvajās struktūrās, uzlabojumi cietumu apstākļos vai amnestija⁽³⁷³⁾. Gadījumos, kad risku radījusi plaši izplatīta vardarbība bruņota konflikta apstākļos, vardarbības līmenis var būt pazeminājies politisko vai militāro notikumu dēļ⁽³⁷⁴⁾.

Austrijas Augstākā administratīvā tiesa 19. panta kontekstā ir norādījusi, ka ir notikušas būtiskas izmaiņas tikai tad, ja apstākļu maiņa ir tik būtiska, lai vairs nebūtu tiesību uz alternatīvo aizsardzību, un ja šī maiņa nav tikai īslaicīga⁽³⁷⁵⁾.

Varšavas Reģionālā administratīvā tiesa Polijā konstatēja, ka apstākļi vairs nepastāv lietā, kas attiecās uz kādu sievieti, kura bija devusies uz savu izcelsmes valsti un tur piedzemdējusi bērnu. Viņa bija tur palikusi trīs gadus un saņēmusi pases sev un saviem bērniem. Tiesa konstatēja, ka, lai gan situācija joprojām bija nestabila, vairs nebija bruņota konflikta, kas apdraudētu visus iedzīvotājus, vai masveida terora vai vajāšanas pret civiliedzīvotājiem. Tā

³⁶⁷ 14. zemsvītras piezīme, 51. punkts.

³⁶⁸ 14. zemsvītras piezīme, 52. punkts.

³⁶⁹ Augstākā administratīvā tiesa (*Verwaltungsgerichtshof*, Austrija), 2019. gada 14. augusta spriedums, *Ra* 2016/20/0038, AT:VWGH:2019:RA2016200038.L02.

³⁷⁰ Augstākā administratīvā tiesa (*Verwaltungsgerichtshof*, Austrija), 2019. gada 27. maija spriedums, *Ra* 2019/14/0153, AT:VWGH:2019:RA2019140153.L00.

³⁷¹ Augstākā administratīvā tiesa (*Korkein hallinto-oikeus*, Somija), 2020. gada 25. novembra spriedums, *KHO:2020:129*.

³⁷² EST, 2019. gads, *Bilali*, *op. cit.* (14. zemsvītras piezīme iepriekš), 47. punkts.

³⁷³ ECT, 2011. gada 15. novembra spriedums, *Al Hanchi pret Bosniju un Hercegovinu*, Nr. 48205/09, 42.–45. punkts, kurā konstatēts, ka apstākļu maiņa Tunisijā raksturojama šādi: “Lai gan joprojām patiešām tiek ziņots par sliktas izturēšanās gadījumiem, tie ir neregulāri incidenti”, tāpēc nebūtu riska, ka attiecīgā persona, atgriezusies minētajā valstī, saskartos ar attieksmi, kas ir pretrunā ECTK 3. pantam.

³⁷⁴ Sk., piemēram, Varšavas Reģionālā administratīvā tiesa (*Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie*, Polija), 2013. gads, *IV SA/Wa 2684/12* (kopsavilkums angļu valodā), *op. cit.* (355. zemsvītras piezīme iepriekš).

³⁷⁵ Augstākā administratīvā tiesa (*Verwaltungsgerichtshof*, Austrija), 2019. gads, *Ra* 2019/14/0153, *op. cit.* (372. zemsvītras piezīme iepriekš), kurā nospriests, ka apstākļu maiņa var izrietēt no tā, ka attiecīgajai personai tagad ir izcelsmes valsts aizsardzība, kuras tai iepriekš nebija. *UNHCR* ir norādījis, ka izbeigšanas klauzulas būtu “jāinterpretē ierobežoti” un ka uz izcelsmes valsts aizsardzību var atsaukties tikai, novērtējot tiesības uz starptautisko aizsardzību Konvencijas par bēgļa statusu 1. panta A daļas 2. punkta ietvaros (sk. plašāk *UNHCR, Rokasgrāmata, op. cit.* (67. zemsvītras piezīme iepriekš), 116. punkts). Tomēr Apelācijas tiesas (*Court of Appeal*, Anglija un Velsa, Apvienotā Karaliste) 2019. gada 29. jūlija spriedumā, *Secretary of State for the Home Department pret MS (Somālija)* (2019. gads), *EWCA civ* 1345, tiesa analizēja *UNHCR* norādījumus un, piemērojot ES tiesību aktus, norādīja uz iemesliem, kāpēc tā šajā jautājumā nepiekrīt *UNHCR*. Sk. arī Administratīvās virstiesas (*Upper Tribunal*) (Imigrācijas un patvēruma lietu palāta (*Immigration and Asylum Chamber*), Apvienotā Karaliste) 2019. gada 1. novembra spriedumu, *SB (bēgļa statusa atcelšana; iekšzemē pārvietotu personu nometnes)*, *Somālija* (2019. gads), *UKUT* 358. Plašāku informāciju par šiem jautājumiem bēgļa statusa izbeigšanas kontekstā skatiet 3.1.2. iedaļā iepriekš.

konstatēja, ka ir notikusi to apstākļu maiņa, kuru rezultātā tika piešķirta alternatīvā aizsardzība ⁽³⁷⁶⁾. Tādējādi bija pamatoti atcelt alternatīvo aizsardzību.

Ja ir būtiski un noturīgi samazinājusies bruņota konflikta intensitāte, rezultātā var tikt atcelta vai izbeigta alternatīvā aizsardzība vai atteikts to pagarināt ⁽³⁷⁷⁾. Čehijas Augstākā administratīvā tiesa, piemēram, konstatēja, ka situācija Zaporizijas reģionā Ukrainā, kas atrodas blakus Doneckas “kara reģionam”, ir stabilizējusies un ka reģions ir Ukrainas iestāžu pilnīgā kontrolē. Tāpēc civiliedzīvotāji vairs nav apdraudēti KD (pārstrādāta versija) 15. panta c) punkta nozīmē ⁽³⁷⁸⁾.

Savukārt lietā, kas attiecās uz kādu irākiešu ģimeni, Francijas Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos konstatēja, ka drošības situācija Anbāras provincē ir tikpat saspringta, kāda tā bija alternatīvās aizsardzības piešķiršanas laikā, tāpēc nav iespējams situāciju raksturot kā apstākļu maiņu, kā dēļ varētu izbeigt alternatīvās aizsardzības statusu ⁽³⁷⁹⁾.

Novērtējot, vai vairs nepastāv reāls būtiska kaitējuma risks plaši izplatītas vardarbības dēļ starptautisku vai iekšēju konfliktu gadījumā saskaņā ar 15. panta c) punktu, piemēro slīdošās skalas pieeju. Tas nozīmē, ka, jo vairāk alternatīvās aizsardzības saņēmējs var pierādīt, ka joprojām ir pakļauts būtiska kaitējuma riskam plaši izplatītas vardarbības dēļ, uzrādot faktorus, kas attiecas tieši uz viņa personīgajiem apstākļiem, jo mazāka ir plaši izplatītas vardarbības pakāpe, kāda tiek prasīta, lai viņš varētu saņemt alternatīvo aizsardzību ⁽³⁸⁰⁾. Līdzīgi persona, kuras alternatīvo aizsardzību atsauc, izbeidz vai atsaka pagarināt, varētu argumentēt, ka, lai gan apstākļi ir mainījušies tādā mērā, ka aizsardzība no būtiska kaitējuma vairs nav vajadzīga lielākajai daļai cilvēku, tie nav šādā mērā mainījušies šīs personas gadījumā, ņemot vērā tās konkrētos apstākļus.

6.2.3. Vai ir jebkādi citi būtiska kaitējuma riski?

Aplūkojot EST analīzi par analogajiem noteikumiem 11. pantā par bēgļa statusa izbeigšanu ⁽³⁸¹⁾, šķiet, ka alternatīvās aizsardzības statusu var izbeigt tikai, ja nav reāla būtiska kaitējuma riska KD (pārstrādāta versija) 15. panta nozīmē, kurš izriet no apstākļiem, kas nav apstākļi, kuru dēļ tika sākotnēji piešķirts alternatīvās aizsardzības statuss ⁽³⁸²⁾.

Saistībā ar novērtējumu par to, vai pastāv cita veida būtisks kaitējums, ir lietderīgi skatīt EST spriedumu lietā *MP*. Lai gan šī lieta attiecas uz kvalificēšanos alternatīvajai aizsardzībai, nevis uz alternatīvās aizsardzības izbeigšanu, tā parāda jautājumus, ko varētu apsvērt, pieņemot lēmumu par to, vai pastāv jebkāds cits būtiska kaitējuma risks. Minētajā lietā Tiesa norādīja:

“[KD] 2. panta e) punkts un 15. panta b) punkts, tos aplūkojot Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 4. panta gaismā, ir jāinterpretē tādējādi, ka tiesības uz alternatīvās aizsardzības statusu ir tādām trešās valsts valstspiederīgajam, kuru pagātnē ir spīdzinājušas viņa izcelsmes valsts iestādes un kurš nosūtīšanas atpakaļ uz šo valsti gadījumā vairs nav pakļauts spīdzināšanas riskam, bet kura fiziskā un psihiskā veselība viņa piedzīvotās spīdzināšanas izraisītās traumas dēļ šādā gadījumā varētu būtiski pasliktināties, radot risku, ka šis valstspiederīgais varētu izdarīt pašnāvību, ja pastāv reāls risks, ka minētajam valstspiederīgajam minētajā valstī varētu tikt tīši liegta šīs spīdzināšanas fizisko vai garīgo seku ārstēšanai piemērota aprūpe, un tas ir jāpārbauda valsts tiesai” ⁽³⁸³⁾.

Tādējādi, kā norādījusi EST, pat ja vairs nepastāv būtiska kaitējuma risks, kura dēļ piešķirta alternatīvo aizsardzību, saņēmējs joprojām, iespējams, kvalificējas alternatīvās aizsardzības saņemšanai, ja atgriešanās gadījumā viņam

³⁷⁶ Varšavas Reģionālā administratīvā tiesa (*Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie*, Polija), 2013. gads, IV SA/Wa 2684/12 (kopsavilkums angļu valodā), *op. cit.* (355. zemsvītras piezīme iepriekš).

³⁷⁷ Kā piemēru var minēt bruņoto konfliktu Ukrainas dienvidaustrumos. Sk. Augstākās administratīvās tiesas (*Nejvyšší správní soud*, Čehija) 2018. gada 8. marta spriedumu, Nr. 10 Azs 341/2017-54, *V. N. un A. N. pret Ministerstvo vnitra*; Augstākās administratīvās tiesas (*Nejvyšší správní soud*, Čehija) 2018. gada 16. maija spriedumu, Nr. 7 Azs 169/2018-23, *V. S. pret Ministerstvo vnitra*; Augstākās administratīvās tiesas (*Nejvyšší správní soud*, Čehija) 2020. gada 10. decembra spriedumu, Nr. 5 Azs 297/2018-51, *A. M. pret Ministerstvo vnitra*.

³⁷⁸ Augstākā administratīvā tiesa (*Nejvyšší správní soud*, Čehija), 2018. gada 14. februāra spriedums, Nr. 1 Azs 402/2017-48, *A. N. pret Ministerstvo vnitra*.

³⁷⁹ Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos (*CNDA*, Francija), 2018. gada 21. decembra spriedums, *Messrs A et Mmes A.*, Nr. 17010844, 17010847, 17010845, 17010848, 18044574, 18044573, 18044575 un 18044576 C.

³⁸⁰ EST, 2009. gada 17. februāra spriedums, *Elgafaji pret Staatssecretaris van Justitie*, C-465/07, EU:C:2009:94, 39. punkts; EST, 2014. gada 30. janvāra spriedums, *Aboubacar Diakité pret Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides*, C-285/12, EU:C:2014:39, 31. punkts; *EASO, Kvalifikācijas direktīvas (2011/95/ES) 15. panta c) punkts – juridiskā analīze*, 2014. gada decembris, 22.–24. lpp.

³⁸¹ EST (GC), 2010. gads, *Abdulla*, *op. cit.* (24. zemsvītras piezīme iepriekš), 81. un 82. punkts.

³⁸² Sk. 3.1.4. iedaļu iepriekš; Slovēnijas Republikas Konstitucionālā tiesa (*Ustavno sodišče*, Slovēnija), 2015. gada 15. oktobra spriedums, U-I-U-I-189/14, Up-663/14 (kopsavilkums angļu valodā); Slovēnijas Republikas Augstākā tiesa (*Vrhovno sodišče*, Slovēnija), 2013. gada 5. septembra spriedums, I Up 309/2013 (kopsavilkums angļu valodā).

³⁸³ EST (GC), 2018. gads, *MP*, *op. cit.* (215. zemsvītras piezīme iepriekš), 58. punkts.

draud jauns būtiska kaitējuma risks. Pēc analogijas starptautiskās aizsardzības izbeigšanas kontekstā, lai parādītu, kāpēc alternatīvo aizsardzību nevajadzētu izbeigt, persona var palauties uz dažādiem pamatiem, kas nav saistīti ar sākotnējo aizsardzības prasību, vai uz pamatiem, kuri izriet no sākotnējā būtiskā kaitējuma, bet atšķiras no sākotnējā būtiskā kaitējuma, kā tas bija lietā *MP*.

6.2.4. Vai ir “nepārvarami iemesli, kas izriet no iepriekš nodarīta būtiska kaitējuma”?

KD (pārstrādāta versija) 16. panta 3. punktā ir noteikts izņēmums 16. panta 1. punkta piemērošanai. Tas ir obligāts noteikums, kas paredz, ka 16. panta 1. punktu “nepiemēro alternatīvās aizsardzības statusa saņēmējam, kurš var atsaukties uz nepārvaramiem iemesliem, kas izriet no iepriekš nodarīta būtiska kaitējuma, lai atteiktos pieņemt [izcelsmes] valsts aizsardzību”. 16. panta 3. punkts ir tikai KD (pārstrādāta versija), nevis sākotnējā KD.

Kopumā, ņemot vērā to, ka šis noteikums ir cieši saskaņots ar KD (pārstrādāta versija) 11. panta 3. punkta noteikumu, tā interpretācijai būtu jāatbilst 11. panta 3. punkta interpretācijai⁽³⁸⁴⁾, izņemot, ciktāl 16. panta 3. punkts attiecas uz “iepriekš nodarītu būtisku kaitējumu”, nevis “iepriekš veiktu vajāšanu”. Plašāku analīzi par nepārvaramiem iemesliem 11. panta 3. punkta kontekstā skatiet 3.3. iedaļā.

Frāze “nepārvarami iemesli” sākotnēji ir minēti Konvencijas par bēgļa statusu 1. panta C daļas 5. un 6. punktā, kur “noteikts izbeigšanas noteikuma izņēmums, ļaujot bēglim uzrādīt “pietiekami svarīgus [nepārvaramus] iemeslus iepriekšējās vajāšanas sakarā”, lai atteiktos pakļauties savas izcelsmes valsts aizsardzībai”⁽³⁸⁵⁾. Saskaņā ar 16. panta 3. punktu veiktais novērtējums ir koncentrēts uz “iepriekš nodarītu būtisku kaitējumu”.

Nav daudz judikatūras attiecībā uz nepārvaramiem iemesliem 16. panta 3. punkta kontekstā. Par šo jautājumu nav iesniegti nekādi lūgumi EST, un dalībvalstu judikatūra ir sporādiska.

Tomēr EST lietā *MP* ir runa par “iepriekš nodarītu būtisku kaitējumu”, lai gan tas ir saistībā ar kvalificēšanos alternatīvajai aizsardzībai, nevis ar nepārvaramu iemeslu uzrādīšanu, kad tiek apsvērtas šādas aizsardzības izbeigšana. Tomēr šī lieta var noderēt, lai parādītu, kas ir “iepriekš nodarīts būtisks kaitējums”. Šajā lietā iesaistītā persona bija tikusi spīdzināta savā izcelsmes valstī, bet vairs nebija pakļauta būtiska kaitējuma riskam no iestāžu puses atgriešanās gadījumā. Tomēr šī persona turpināja ciest no spīdzināšanas sekām, smaga posttraumatiskā stresa sindroma un smagas depresijas. Bija vērojamas arī pašnāvnieciskas tieksmes. Medicīniskie dati liecināja, ka spīdzināšanas sekas stipri saasinātos un novestu pie nopietna pašnāvības riska, ja šī persona atgrieztos savā izcelsmes valstī. Turklāt posttraumatiskās sekas, visticamāk, būtiski un neatgriezeniski saasinātos, pat sākot apdraudēt šīs personas dzīvību, ja tā atgrieztos⁽³⁸⁶⁾.

Tiesa norādīja, ka ir svarīgi novērtēt personas īpašo neaizsargātību ES Pamattiesību hartas 4. panta kontekstā kopā ar ietekmi, kāda varētu skart personu, kura jau ir cietusi būtisku kaitējumu, ja tā atgrieztos izcelsmes valstī. Tiesa norādīja:

“ņemot vērā to, cik būtiski svarīgs ir Hartas 4. pantā paredzētais spīdzināšanas un necilvēcīgas vai pazemojošas izturēšanās aizliegums, ir jāpievērš sevišķa uzmanība to personu īpašajai ievainojamībai, kuru psiholoģiskās ciešanas, kas izraida izturēšanās gadījumā var saasināties, ir izraisījuši izcelsmes valstī piedzīvota spīdzināšana vai arī necilvēcīga vai pazemojoša izturēšanās”⁽³⁸⁷⁾.

Pēc analogijas, novērtējot, vai pastāv nepārvarami iemesli “iepriekš nodarīta būtiska kaitējuma” kontekstā 16. panta 3. punkta vajadzībām, ņiet, ir vajadzīgs individualizēts vērtējums, kurā ņemta vērā personas īpaša neaizsargātība saistībā ar iepriekš nodarītu būtisku kaitējumu. Turklāt šādā vērtējumā varētu apsvērt, kā šāda iepriekš nodarīta būtiska kaitējuma rezultātā pasliktinātos personas garīgā vai psihiskā veselība, ja šai personai būtu jāatgriežas savā valstspiederības vai agrākās pastāvīgās dzīvesvietas valstī.

Tā kā 16. panta 3. punkts, lai gan tas attiecas uz alternatīvo aizsardzību, atspoguļo Konvencijas par bēgļa statusu 1. panta C daļas 5. un 6. punktu, ir jāatsauca uz *UNHCR* nostāju. Tur noteikts: “Šā izņēmuma mērķis ir aptvert gadījumus, kuros bēgļi vai viņu ģimenes locekļi ir cietuši no nežēlīgiem vajāšanas veidiem, kā dēļ nevar gaidīt, ka viņi atgriezīsies izcelsmes valstī vai agrākās pastāvīgās dzīvesvietas valstī.”⁽³⁸⁸⁾ Ņemot vērā minēto, Trijas Augstā tiesa ir norādījusi, ka kaitējumam ir jābūt nežēlīgam, lai varētu piesaukt nepārvaramus iemeslus. Tiesa norādīja,

³⁸⁴ Federālā administratīvā tiesa (*Bundesverwaltungsgericht*, Austrija), 2014. gada 27. marta spriedums, [W127 1401780-2](#), AT:BVWG:2014:W127.1401780.2.00. Skatiet arī 3.3. iedaļu.

³⁸⁵ *UNHCR, Vadlīnijas par starptautisko aizsardzību Nr. 3, op. cit.* (37. zemsvītras piezīme iepriekš), 20. punkts.

³⁸⁶ EST (GC), 2018. gads, *MP, op. cit.* (215. zemsvītras piezīme iepriekš).

³⁸⁷ 215. zemsvītras piezīme, 42. punkts.

³⁸⁸ *UNHCR, Vadlīnijas par starptautisko aizsardzību Nr. 3, op. cit.* (37. zemsvītras piezīme iepriekš), 20. punkts.

ka "nav matemātiska vienādojuma, ar kuru varētu pierādīt, ka iemesli ir nepārvarami vai pārvarami. Nav arī mehāniska procesa, kā noteikt, vai vajāšanas veids ir vai nav nežēlīgs" ⁽³⁸⁹⁾.

6.3. Izslēgšana: 19. panta 2. punkts un 3. punkta a) apakšpunkts un 17. pants

KD (pārstrādāta versija) 19. panta 2. un 3. punktā ir noteikts tālāk izklāstītais.

KD (pārstrādāta versija) 19. panta 2. un 3. punkts **Alternatīvās aizsardzības statusa atcelšana, izbeigšana vai atteikums to pagarināt**

2. Dalībvalstis var atcelt, izbeigt vai atteikt pagarināt trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka alternatīvās aizsardzības statusu, ko piešķirusi valsts, administratīva, tiesu vai tiesām līdzīgu iestāžu struktūra, ja pēc alternatīvās aizsardzības statusa piešķiršanas viņš saskaņā ar 17. panta 3. punktu būtu jāizslēdz no to personu loka, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību.

3. Dalībvalstis atceļ, izbeidz vai atsaka pagarināt trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka alternatīvās aizsardzības statusu, ja:

- a) viņš pēc tam, kad viņam piešķirts alternatīvās aizsardzības statuss, saskaņā ar 17. panta 1. un 2. punktu būtu jāizslēdz vai ir izslēgts no to personu loka, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību;
- b) alternatīvās aizsardzības statusa piešķiršanā izšķiroša nozīme bijusi nepareizi uzrādītiem vai neuzrādītiem faktiem, tostarp viltotu dokumentu izmantošanai.

Tādējādi 19. panta 2. punkts nav obligāts, savukārt 19. panta 3. punkts ir obligāts.

Direktīvas 19. panta 2. un 3. punkts ir cieši saistīts ar 17. pantu, kas attiecas uz izslēgšanu.

KD (pārstrādāta versija) 17. pants **Izslēgšana**

1. Trešās valsts valstspiederīgo vai bezvalstnieku izslēdz no to personu loka, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, ja ir nopietni iemesli uzskatīt, ka:

- a) viņš izdarījis noziegumu pret mieru, kara noziegumu vai noziegumu pret cilvēci, kā noteikts starptautiskos dokumentos, kas sagatavoti, lai paredzētu noteikumus pret šādiem noziegumiem;
- b) viņš izdarījis smagu noziegumu;
- c) viņš ir vainīgs darbībās, kas ir pretējas ANO mērķiem un principiem, kuri izklāstīti ANO Statūtu preambulā un 1. un 2. pantā;
- d) viņš rada draudus tās dalībvalsts sabiedrībai vai drošībai, kurā viņš uzturas.

2. Šā panta 1. punktu piemēro personām, kas kūda vai citādi piedalās tur minēto noziegumu vai darbību izdarīšanā.

3. Dalībvalsts var izslēgt trešās valsts valstspiederīgo vai bezvalstnieku no to personu loka, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, ja viņš pirms uzņemšanas attiecīgajā dalībvalstī ir izdarījis vienu vai vairākus noziegumus, uz kuriem neattiecas 1. punkts, par kuriem būtu piemērojams cietumsods, ja tie

³⁸⁹ Augstā tiesa (*High Court*, Īrija), 2017. gada 27. janvāra spriedums, *B. A. un citi pret International Protection Appeals Tribunal* (2017. gads), *IEHC* 36, 37. punkts. Jāatzīmē, ka *UNHCR* atsaucas uz nepārvaramiem iemesliem, kas izriet no "iepriekš veiktas nežēlīgas vajāšanas", kā piemērus minot nometnēs vai cietumos agrāk ieslodzītās personas, personas, kas piedzīvojušas vardarbību, ieskaitot seksuālu vardarbību, pret ģimenes locekļiem vai bijušas šādas vardarbības liecinieki, kā arī smagi traumētas personas (*UNHCR, Vadlīnijas par starptautisko aizsardzību Nr. 3, op. cit.* (37. zemsvītras piezīme iepriekš), 20. punkts). Sk. arī *UNHCR, Rokasgrāmata, op. cit.* (67. zemsvītras piezīme iepriekš), 136. punkts, kur noteikts: "Ir bieži atzīts, ka nevar gaidīt repatriāciju no personas, kura pati vai kuras ģimene ir cietusi no nežēlīgiem vajāšanas veidiem. Pat ja valstī ir mainījies režīms, tas ne vienmēr pilnībā izmaina iedzīvotāju attieksmi, kā arī pašam bēglim var nesniegt pārliecību par izmaiņām, ņemot vērā bēgļa iepriekšējo pieredzi."

būtu izdarīti attiecīgajā dalībvalstī, un ja viņš atstājis savu izcelsmes valsti vienīgi tādēļ, lai izvairītos no sankcijām par minētajiem noziegumiem.

Plašāku informāciju par 17. panta saturu skatiet *EASO, Izslēgšana: Kvalifikācijas direktīvas 12. un 17. pants – juridiskā analīze*, 2. izdevums, 2020. gads.

6.3.1. Bēgšana no tiesas: 19. panta 2. punkts un 17. panta 3. punkts

Direktīvas 19. panta 2. punkts aptver personas, kas bēg no tiesas. Alternatīvās aizsardzības statusu var izbeigt, ja pēc alternatīvās aizsardzības statusa piešķiršanas atklājas, ka attiecīgā persona būtu bijusi saskaņā ar 17. panta 3. punktu jāizslēdz no tiesībām uz šo aizsardzību. Direktīvas 17. panta 3. punktā ir paredzēts neobligāts pamats izslēgšanai no alternatīvās aizsardzības, tāpēc dalībvalsts, kas šo pantu nav integrējusi savos valsts tiesību aktos, nevar to piemērot.

Jāatzīmē, ka 17. panta 3. punktā ir minēts tikai “**viens vai vairāki noziegumi**”, nevis “**smags**” noziegums, kā minēts 17. panta 1. punkta b) apakšpunktā, un “**sevišķi smagi**” noziegumi, kā minēts 14. panta 4. punkta b) apakšpunktā. Vārds “vienīgi” norāda uz to, ka šis noteikums neattiecas uz tādu personu, kuras bēgšanai bija dažādi iemesli, nevis tikai mērķis izvairīties no sankcijām ⁽³⁹⁰⁾.

EST vēl nav spriedusi par 17. panta 3. punkta interpretāciju. Tomēr ir skaidrs, ka minētajā noteikumā paredzētos izslēgšanas pamatus var piemērot tikai, ja:

- attiecīgā persona pametusi savu izcelsmes valsti “vienīgi”, lai izvairītos no sankcijām, kas izriet no viena vai vairākiem noziegumiem, uz kuriem neattiecas 17. panta 1. punkts; un
- persona izdarījusi šos noziegumus pirms uzņemšanas dalībvalstī, kas novērtē tās tiesības saņemt alternatīvo aizsardzību; un
- par šiem noziegumiem būtu piemērojams cietumsods, ja tie būtu izdarīti attiecīgajā dalībvalstī.

6.3.2. Noziedzīgi nodarījumi, draudi drošībai un sabiedrībai: 19. panta 3. punkta a) apakšpunkts un 17. panta 1. un 2. punkts

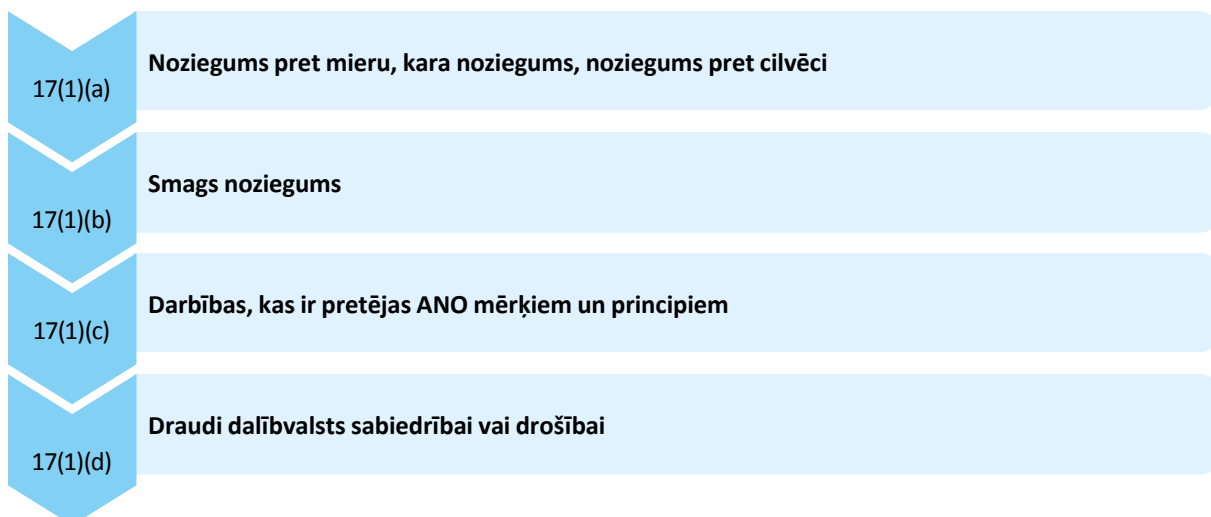
Direktīvas 19. panta 3. punkta a) apakšpunkts ir obligāts noteikums. Tas paredz alternatīvās aizsardzības statusa atcelšanu, izbeigšanu vai atteikumu to pagarināt, ja ir nopietni iemesli uzskatīt, ka ir piemērojami 17. panta 1. un 2. punktā noteiktie izslēgšanas pamati.

Tāpat kā 14. panta 3. punkta a) apakšpunkts, arī 19. panta 3. punkta a) apakšpunkts ir piemērojams gadījumiem, kad attiecīgajai personai nevajadzēja piešķirt alternatīvās aizsardzības statusu, kā arī gadījumiem, kuros pēc šīs aizsardzības piešķiršanas atklājas izslēgšanas pamati ⁽³⁹¹⁾.

Direktīvas 17. panta 1. punktā ir noteikti izslēgšanas pamati, kuru galvenie elementi ir parādīti 14. attēlā.

³⁹⁰ Storey, H., ‘Article 17, Qualification Directive 2011/95/EC’, in Hailbronner and Thym, *EU Immigration and Asylum Law: A Commentary*, op. cit. (93. zemsivītras piezīme iepriekš) (turpmāk “Storey, KD (pārstrādāta versija) 17. pants”), 1246. lpp., 7. punkts.

³⁹¹ Federālā administratīvā tiesa (*Bundesverwaltungsgericht*, Vācija), 2011. gada 31. marta spriedums, 10 C 2.10, MN 23, DE:BVerwG:2011:310311U10C2.10.0 (lai skatītu tulkojumu angļu valodā, klikšķiniet uz “EN”) (14. panta 3. punkta a) apakšpunkts); Marx, R., *MN 16 Handbuch zum Flüchtlingschutz, Erläuterungen zur Qualifikationsrichtlinie*, 2nd edn, C. H. Beck, Munich, 2010, 616. lpp.; Kraft, KD (pārstrādāta versija) 14. pants, op. cit. (93. zemsivītras piezīme iepriekš).

14. attēls. 17. panta 1. punkta a)–d) apakšpunkta elementi

Direktīvas 17. panta 1. punktā ir daži tādi paši izslēgšanas pamati, kā noteikts Konvencijas par bēgļa statusu 1. panta F daļā ⁽³⁹²⁾; atšķirības ir aplūkotas šajā iedaļā. Jāatzīmē, ka 17. pants tieši nenosaka, ka ir vajadzīgs krimināltiesas pieņemts galīgs spriedums ⁽³⁹³⁾. Turklāt 17. panta 2. punktā ir noteikts, ka 17. panta 1. punktu piemēro personām, kas kūda vai citādi piedalās tur minēto noziegumu vai darbību izdarīšanā.

Direktīvas 17. panta 1. punkta a)–d) apakšpunkta noteikumi ir detalizēti izskatīti *EASO, Izslēgšana: Kvalifikācijas direktīvas 12. un 17. pants – juridiskā analīze*, 2. izdevums, 2020. gads, 4.1. iedaļā, kurā sniegts ievads, un 4.2. iedaļā par obligātajiem pamatiem izslēgšanai no alternatīvās aizsardzības statusa (17. panta 1. un 2. punkts).

Tomēr, ņemot vērā nesenāku EST judikatūras attīstību šajā jautājumā, ir sīkāk jāizvērtē 17. panta 1. punkta b) apakšpunkts. Jautājums par “smagu noziegumu” saistībā ar 17. panta 1. punkta b) apakšpunktu tika izvirzīts lietā *Ahmed* ⁽³⁹⁴⁾. EST atzīmēja, ka šis pants ļauj

“izslēgt personu no alternatīvās aizsardzības statusa (...) tikai tad, ja pastāv “nopietni iemesli” uzskatīt, ka tā ir izdarījusi smagu noziegumu. Šajā normā ir noteikts izslēgšanas pamats, kas veido izņēmumu no vispārīgā noteikuma, kurš paredzēts [KD (pārstrādāta versija)] 18. pantā, un kas tādējādi ir jāinterpretē šauri” ⁽³⁹⁵⁾.

Saskaņā ar KD (pārstrādāta versija) 18. pantu dalībvalstīm ir pienākums piešķirt alternatīvās aizsardzības statusu trešo valstu valstspiederīgajiem vai bezvalstniekiem, kuriem ir tiesības uz alternatīvo aizsardzību.

EST lietā *Ahmed* pievērsās faktoriem, kas ir jāapsver, lemjot par to, kas ir “smags noziegums” alternatīvās aizsardzības atcelšanas kontekstā. EST norādīja, ka “jēdziens “smags noziegums”, kas minēts [KD (pārstrādāta versija)] 17. panta 1. punkta b) apakšpunktā, šajā direktīvā nav definēts; tajā nav arī skaidru norāžu uz valsts tiesībām šī jēdziena jēgas un piemērojamības noteikšanai” ⁽³⁹⁶⁾.

Tiesa nosprieda, ka “[KD (pārstrādāta versija)] 17. panta 1. punkta b) apakšpunktā paredzētā izslēgšanas pamata piemērošanas joma ir plašāka par piemērošanas jomu, kāda ir [Konvencijas par bēgļa statusu] 1. panta F daļas b) punktā un [KD (pārstrādāta versija)] 12. panta 2. punkta b) apakšpunktā paredzētajam pamatam izslēgšanai no bēgļa statusa” ⁽³⁹⁷⁾. Atšķirībā no pamata izslēgšanai no bēgļa statusa Tiesa noteica, ka “pamats izslēgšanai no alternatīvās aizsardzības, kas paredzēts [KD (pārstrādāta versija)] 17. panta 1. punkta b) apakšpunktā, vispārīgāk attiecas uz smagu noziegumu, un tātad tas nav ierobežots nedz ģeogrāfiski, nedz laika ziņā, nedz pēc attiecīgo noziegumu rakstura” ⁽³⁹⁸⁾.

³⁹² Pilnu Konvencijas par bēgļa statusu 1. panta F daļas formulējumu skatiet A papildinājumā “Izraudzīti starptautiskie noteikumi”.

³⁹³ Storey, KD (pārstrādāta versija) 17. pants, op. cit. (392. zemsvītras piezīme iepriekš), 1246. lpp., 5. punkts.

³⁹⁴ EST, 2018. gads, *Ahmed*, op. cit. (12. zemsvītras piezīme iepriekš).

³⁹⁵ 12. zemsvītras piezīme, 52. punkts. Direktīvas 18. pantā ir noteikts: “Dalībvalstis piešķir alternatīvās aizsardzības statusu trešās valsts valstspiederīgajam vai bezvalstniekam, kas ir tiesīgs saņemt alternatīvo aizsardzību saskaņā ar II un V nodaļu.”

³⁹⁶ EST, 2018. gads, *Ahmed*, op. cit. (12. zemsvītras piezīme iepriekš), 33. punkts.

³⁹⁷ 12. zemsvītras piezīme, 46. punkts.

³⁹⁸ 12. zemsvītras piezīme, 47. punkts. Sk. arī EST, 2020. gads, *Komisija pret Poliju, Ungāriju un Čehijas Republiku*, op. cit. (13. zemsvītras piezīme iepriekš), 155. punkts, kur faktiski citēts šis spriedums.

Saistībā ar “smaga nozieguma” jēdzienu Tiesa lietā *Ahmed* secināja, ka, novērtējot, vai persona ir izdarījusi smagu noziegumu 17. panta 1. punkta b) apakšpunkta nozīmē, nevar “pamatoties vienīgi” uz sodu, kāds saskaņā ar dalībvalsts tiesībām paredzēts par konkrētu noziegumu. Tā vietā Tiesa secināja, ka: “Valsts kompetentajai iestādei vai tiesai, kas lemj par alternatīvās aizsardzības pieteikumu, ir jāizvērtē attiecīgā pārkāpuma smagums, veicot pilnīgu pārbaudi attiecībā uz visiem apstākļiem konkrētajā gadījumā.”⁽³⁹⁹⁾

Spriedumā ir minēts EASO materiāls *Izslēgšana: Kvalifikācijas direktīvas 12. un 17. pants – juridiskā analīze*, 2016. gads, kurā ieteikts

“nozieguma, kura dēļ persona var tikt izslēgta no alternatīvās aizsardzības, smagumu (...) izvērtēt, ņemot vērā vairākus kritērijus, tostarp, piemēram, attiecīgā nodarījuma raksturu, nodarīto kaitējumu, kriminālvajāšanas uzsākšanai izmantotās procedūras veidu, paredzētā soda raksturu, un ņemt vērā, vai arī lielākā daļa tiesu attiecīgo nodarījumu uzskata par smagu noziegumu”⁽⁴⁰⁰⁾.

Turklāt EST lietā *Komisija pret Poliju, Ungāriju un Čehijas Republiku* vēlreiz uzsvēra individualizēta vērtējuma nozīmi šādos izslēgšanas gadījumos un norādīja:

“no Tiesas judikatūras izriet, ka attiecīgās dalībvalsts kompetentā iestāde var atsaukties uz [KD (pārstrādāta versija)] 12. panta 2. punkta b) apakšpunktā un šīs direktīvas 17. panta 1. punkta b) apakšpunktā paredzēto izslēgšanas iemeslu, kas attiecas uz apstākli, ka starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējs ir izdarījis “smagu noziegumu”, vienīgi pēc tam, kad tā katrā konkrētajā gadījumā ir izvērtējusi tai zināmos precīzos faktus”⁽⁴⁰¹⁾.

Austrijas Augstākā administratīvā tiesa ir norādījusi, ka, izskatot 17. panta 1. punkta b) apakšpunktu “smaga nozieguma” kontekstā, katrs gadījums ir detalizēti jāizskata, atsaucoties uz EST kritērijiem, kas noteikti lietā *Ahmed*⁽⁴⁰²⁾.

Runājot par citu valstu judikatūru saistībā ar alternatīvās aizsardzības izbeigšanu uz izslēgšanas pamatiem – Francijas Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos apstiprināja, ka ir likumīgi piemērot 19. panta 3. punkta a) apakšpunktu un 17. panta 1. punkta d) apakšpunktu, gadījumā, kad Afganistānas valstspiederīgais radīja nopietnus draudus valsts sabiedrībai un drošībai. Minētajā gadījumā valsts bija saņēmusi informāciju no Itālijas iestādēm par personas iesaisti teroristiskās darbībās, un uzskaitē bija norādīts, ka viņš ir meklēta persona⁽⁴⁰³⁾. Savukārt kādā Beļģijas lietā sīrietis, kam bija piešķirts alternatīvās aizsardzības statuss, tika notiesāts par vairākām zādzībām tirdzniecības vietās, tostarp par rokassomas, šalles, divu viskija pudeļu, banānu un dažādu personīgās higiēnas produktu zādzību. Ārvalstnieku tiesību tiesvedības padome konstatēja, ka, lai gan šīs darbības varētu aprakstīt kā nosodāmas, šīs darbības, ņemot vērā apstākļus, ieskaitot personas problēmas un viņa iknedēļas medicīniskās konsultācijas, nevar klasificēt par smagiem noziegumiem⁽⁴⁰⁴⁾.

Plašāku informāciju par 17. panta 1. un 2. punkta saturu skatiet EASO, *Izslēgšana: Kvalifikācijas direktīvas 12. un 17. pants – juridiskā analīze*, 2. izdevums, 2020. gads, 4.2. iedaļā par obligātajiem pamatiem izslēgšanai no alternatīvās aizsardzības statusa (17. panta 1. un 2. punkts).

6.4. Nepareizi uzrādīti vai neuzrādīti fakti: 19. panta 3. punkta b) apakšpunkts

Saskaņā ar 19. panta 3. punkta b) apakšpunktu dalībvalstis “atceļ, izbeidz vai atsaka pagarināt trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka alternatīvās aizsardzības statusu, ja: (...) alternatīvās aizsardzības statusa piešķiršanā izšķiroša nozīme bijusi nepareizi uzrādītiem vai neuzrādītiem faktiem, tostarp viltotu dokumentu izmantošanai”.

³⁹⁹ EST, 2018. gads, *Ahmed*, op. cit. (12. zemsivētras piezīme iepriekš), 58. punkts.

⁴⁰⁰ 12. zemsivētras piezīme, 56. punkts; 57. punktā ir arī atsauce uz UNHCR *Rokasgrāmatu*, op. cit. (67. zemsivētras piezīme iepriekš), 155.–157. punkts.

⁴⁰¹ EST, 2020. gads, *Komisija pret Poliju, Ungāriju un Čehijas Republiku*, op. cit. (13. zemsivētras piezīme iepriekš), 154. punkts.

⁴⁰² Augstākā administratīvā tiesa (*Verwaltungsgerichtshof*, Austrija), 2018. gada 6. novembra spriedums, Ra 2018/18/0295, AT:VWGH:2018:RA2018180295. L01.

⁴⁰³ Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos (CNDA, Francija), 2019. gada 11. aprīļa spriedums, M. A., Nr. 16037707 C.

⁴⁰⁴ Ārvalstnieku tiesību tiesvedības padome (RVV/CCE, Beļģija), 2018. gada 20. jūnija spriedums, Nr. 205.570.

Jautājums par nepareizi uzrādītiem vai neuzrādītiem faktiem saistībā ar bēgļa statusa izbeigšanu uz šāda pamata ir aplūkots 4.3. iedaļā iepriekš. Vispārējie principi un judikatūra attiecas arī uz alternatīvās aizsardzības statusa izbeigšanu.

Jautājums par to, kas notiek, ja alternatīvā aizsardzība ir piešķirta, balstoties uz faktiem, kuri pēc tam izrādās nepareizi, un ja attiecīgā persona nebija maldinājusi dalībvalsti, tika aplūkots EST lietā *Bilali* ⁽⁴⁰⁵⁾. Austrijas Augstākā administratīvā tiesa uzdeva EST šādu jautājumu:

“Vai Eiropas Savienības tiesības, it īpaši [...] [KD (pārstrādāta versija)] [...] 19. panta 3. punkts, nepieļauj tādu dalībvalsts tiesību normu par alternatīvās aizsardzības statusa atcelšanas iespēju, saskaņā ar kuru par alternatīvās aizsardzības statusa atcelšanu var lemt, ja piešķiršanai nozīmīgie fakti paši par sevi nav mainījušies, bet ir mainījušies attiecīgā iestādei pieejamā informācija, turklāt alternatīvās aizsardzības statusa piešķiršanā izšķiroša nozīme nav bijusi nedz trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka nepareizi uzrādītajiem, nedz neuzrādītajiem faktiem?” ⁽⁴⁰⁶⁾

Pēc EST vārdiem, iesniedzējtiesa būtībā jautāja,

“vai [KD (pārstrādāta versija)] 19. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj, ka dalībvalsts atceļ alternatīvās aizsardzības statusu, ja tā šo statusu gadījumā, kad šīs piešķiršanas nosacījumi nav izpildīti, ir piešķirusi, pamatojoties uz faktiem, kuri, kā izrādījās vēlāk, bija kļūdaini, lai gan attiecīgajai personai nevar pārņemt, ka tā šajā gadījumā būtu maldinājusi minēto dalībvalsti” ⁽⁴⁰⁷⁾.

Attiecībā uz 19. panta 3. punkta darbības jomu EST apstiprināja, ka “šīs direktīvas 19. panta 3. punkta b) apakšpunktā ir paredzēta alternatīvās aizsardzības statusa zaudēšana tikai tad, ja ieinteresētā persona nepareizi uzrādījusi vai neuzrādījusi [faktus], kuriem lēmumā par šī statusa piešķiršanu bijusi izšķiroša nozīme” ⁽⁴⁰⁸⁾. Tomēr Tiesa norādīja, ka 19. pantā “netiek arī izslēgts, ka alternatīvās aizsardzības statuss varētu tikt zaudēts, ja uzņemotā dalībvalsts saprot, ka ir piešķirusi šo statusu uz kļūdainas informācijas pamata, par ko ieinteresētā persona nav vainojama” ⁽⁴⁰⁹⁾.

Lai gan lietā *Bilali* tika konstatēts, ka šajā gadījumā 19. panta 3. punkta b) apakšpunkts nav faktiem piemērojams, Tiesa turpināja izskatīt, vai šajā situācijā būtu piemērojams kāds no citiem 19. pantā paredzētajiem alternatīvās aizsardzības statusa zaudēšanas iemesliem, ņemot vērā arī KD (pārstrādāta versija) mērķi un vispārējo sistēmu. Tiesa konstatēja, ka

“[KD (pārstrādāta versija)] 19. panta 1. punkts, to lasot kopā ar tās 16. pantu, ir jāinterpretē tādējādi, ka dalībvalstij ir jāatceļ alternatīvās aizsardzības statuss, ja tā ir piešķirusi šo statusu, lai gan šīs piešķiršanas nosacījumi nebija izpildīti, un ir pamatojusies uz faktiem, kuri, kā izrādījās vēlāk, bija kļūdaini, kaut arī attiecīgajai personai nevar pārņemt, ka tā šajā gadījumā būtu maldinājusi minēto dalībvalsti” ⁽⁴¹⁰⁾.

Papildu analīzi par lietu *Bilali* skatiet 6.2.2. iedaļā iepriekš.

Beļģijas Ārvalstnieku tiesību tiesvedības padome atcēla alternatīvās aizsardzības statusu saņēmējam pēc tam, kad atklājās jauna informācija par to, ka viņš bija izmantojis nepatiesu identitāti un etnisko izcelsmi, ko viņš bija apliecinājis ar viltotiem dokumentiem, piesakoties uz starptautisko aizsardzību. Tiesa norādīja, ka jautājums ir par to, vai ir atbilstība nosacījumiem alternatīvās aizsardzības statusa atņemšanai, un ka tas, ka šīs personas galvenās intereses atrodas Beļģijā, nekādā veidā neliedz atņemt aizsardzību ⁽⁴¹¹⁾.

Citā Beļģijas lietā tā pati tiesa atņēma alternatīvās aizsardzības statusu sievietei no Alepo, kad iestādes uzzināja, ka viņai ir gan Sīrijas, gan Polijas valstspiederība, bet ka viņa savā starptautiskās aizsardzības pieteikumā nebija izpildījusi informāciju par savu Polijas valstspiederību ⁽⁴¹²⁾.

⁴⁰⁵ EST, 2019. gads, *Bilali*, op. cit. (14. zemsvītras piezīme iepriekš).

⁴⁰⁶ EST, 2019. gads, *Bilali*, op. cit. (14. zemsvītras piezīme iepriekš), 30. punkts.

⁴⁰⁷ 14. zemsvītras piezīme, 31. punkts.

⁴⁰⁸ 14. zemsvītras piezīme, 41. punkts.

⁴⁰⁹ 14. zemsvītras piezīme, 42. punkts.

⁴¹⁰ 14. zemsvītras piezīme, 65. punkts.

⁴¹¹ Ārvalstnieku tiesību tiesvedības padome (RVV/CCE, Beļģija), 2020. gada 7. decembra spriedums, Nr. 245.502.

⁴¹² Ārvalstnieku tiesību tiesvedības padome (RVV/CCE, Beļģija), 2019. gada 20. marta spriedums, Nr. 218.531.

7. daļa. Jautājumi, kas attiecas uz procedūrām un pierādījumiem

Nosakot, vai starptautiskā aizsardzība būtu jāatceļ vai jāizbeidz vai jāatsaka tās pagarināšana, tiesām ir jāizskata PPD (pārstrādāta versija) relevantie noteikumi, lai nodrošinātu, ka attiecīgajai personai tiek nodrošinātas taisnīgas procedūras.

Materiāla 7. daļā ir izklāstītas procesuālās garantijas, kas ir pieejamas bēgļa statusa un alternatīvās aizsardzības statusa saņēmējiem, kuru aizsardzība tiek atcelta vai izbeigta vai kuriem tiek atteikta šāda statusa pagarināšana.

Materiāla 7. daļas struktūra ir parādīta 9. tabulā.

9. tabula. 7. daļas struktūra

Iedaļa	Nosaukums	Lpp.
7.1	Starptautiskās aizsardzības atņemšana	81
7.2	Procesuālās garantijas	82
7.3	Individuāls vērtējums	84
7.4	Jautājumi, kas attiecas uz pierādījumiem	85
7.5	Klasificētas, konfidenciālas, ierobežotas piekļuves vai neizpaustas informācijas izmantošana	88
7.6	Efektīva tiesiskā aizsardzība	89

7.1. Starptautiskās aizsardzības atņemšana

Starptautiskās aizsardzības atņemšanas procedūra atšķiras no kvalificēšanās starptautiskajai aizsardzībai procedūras, jo to sāk attiecīgā valsts iestāde un tā ir vērsta pret starptautiskās aizsardzības saņēmēju.

PPD (pārstrādāta versija) 44. pants Starptautiskās aizsardzības atņemšana

Dalībvalstis nodrošina, ka izvērtēšanu, lai konkrētai personai atņemtu starptautisko aizsardzību, var uzsākt, ja tiek konstatēti jauni elementi vai atklājas fakti, kas norāda, ka pastāv iemesli, lai atkārtoti izskatītu viņa starptautiskās aizsardzības pamatotību.

Jāatzīmē, ka 44. panta formulējums nosaka, ka “**var** uzsākt” šādu izvērtēšanu. Vārda “var” izmantošanu varētu saprast kā dalībvalstīm dotu brīvību pašām izlemt, vai sākt izvērtēšanu par starptautiskās aizsardzības atņemšanu. Tomēr šādu interpretāciju nebūtu viegli saskaņot ar KD (pārstrādāta versija) 14. un 19. panta dažu daļu obligāto raksturu.

Praksē dalībvalstis šādu izvērtēšanu neveic katru reizi, kad kļūst zināma jauna informācija. Piemēram, Īrijā un Francijā šādu izvērtēšanu parasti īsteno, ja ir radusies sabiedriskās kārtības vai drošības problēma saistībā ar starptautiskās aizsardzības saņēmēju. Tomēr dažās dalībvalstīs alternatīvās aizsardzības statusu atkārtoti izskata biežāk ⁽⁴¹³⁾.

⁴¹³ Francijā iestādes sistemātiski neizskata daudzos piešķirtos aizsardzības statusus, bet gan drīzāk izskata aizsardzības izbeigšanu gadījumā, ja rodas sabiedriskās kārtības problēma saistībā ar starptautiskās aizsardzības saņēmēju. Savukārt Čehijā alternatīvās aizsardzības statuss ir spēkā tikai vienu gadu, tāpēc šajā valstī ir daudzas lietas, kas attiecas uz šādas aizsardzības pagarināšanu/nepagarināšanu.

“Jauni elementi” var tikt konstatēti vai “jauni fakti” var atklāties, piemēram, gadījumā, ja apstākļi, kuru dēļ bijusi piešķirta starptautiskā aizsardzība, vairs nepastāv⁽⁴¹⁴⁾ vai “ir mainījušies tādā mērā, ka aizsardzība vairs nav nepieciešama”⁽⁴¹⁵⁾. Vai arī var atklāties jauna informācija, kas liecina, ka starptautiskās aizsardzības saņēmējs apdraud valsts drošību vai sabiedrību⁽⁴¹⁶⁾ vai ka viņš būtu bijis jāizslēdz no tiesībām uz bēgļa statusu vai alternatīvās aizsardzības statusu⁽⁴¹⁷⁾. Turklāt var atklāties jauni elementi vai fakti, kas parāda, ka starptautiskās aizsardzības saņēmējs nepareizi uzrādījis vai nav uzrādījis faktus savā starptautiskās aizsardzības pieteikumā un ka šiem faktiem bijusi izšķiroša nozīme šā aizsardzības statusa piešķiršanā⁽⁴¹⁸⁾.

7.2. Procesuālās garantijas

Procesuālie jautājumi ir pilnībā aplūkoti *EASO* juridiskajā analizē par patvēruma procedūrām un *neizraidīšanas* principu⁽⁴¹⁹⁾, bet šajā iedaļā ir izklāstīti konkrētie procedūras noteikumi, kas piemērojami bēgļa statusa un alternatīvās aizsardzības statusa atņemšanas gadījumā.

PPD (pārstrādāta versija) 45. pantā ir paredzētas vairākas garantijas, uz kurām personai ir tiesības gadījumā, kad tiek atkārtoti izskatīts tās starptautiskās aizsardzības statusa derīgums.

PPD (pārstrādāta versija) 45. pants Procedūras noteikumi

1. Dalībvalstis nodrošina, ka, ja kompetentā iestāde apsver iespēju atņemt starptautisko aizsardzību trešās valsts valstspiederīgajam vai bezvalstniekam saskaņā ar Direktīvas 2011/95/ES 14. vai 19. pantu, attiecīgā persona saņem šādas garantijas:

- a) tikt informētai rakstiski, ka kompetentā iestāde atkārtoti izskata viņa kā starptautiskās aizsardzības saņēmēja atbilstību, kā arī par šādas atkārtotas izskatīšanas iemesliem; un
- b) saņemt iespēju sniegt pamatojumu par to, kāpēc viņa starptautisko aizsardzību nevajadzētu atņemt, personiskajā intervijā saskaņā ar 12. panta 1. punkta b) apakšpunktu un 14. līdz 17. pantu vai iesniedzot rakstisku paziņojumu.

2. Turklāt dalībvalstis nodrošina, ka saskaņā ar 1. punktā noteikto procedūru:

- a) kompetentā iestāde var iegūt precīzu un atjauninātu informāciju no dažādiem avotiem, piemēram, vajadzības gadījumā, informāciju no *EASO* un *UNHCR*, attiecībā uz vispārējo situāciju, kas valda attiecīgo personu izcelsmes valstīs; un
- b) ja informācija par individuālu gadījumu tiek iegūta, lai atkārtoti izskatītu starptautisko aizsardzību, tā tiek iegūta no vajātājiem vai smaga kaitējuma nodarītājiem tādā veidā, ka šādas personas nesaņem tiešu informāciju par faktu, ka attiecīgā persona ir starptautiskās aizsardzības saņēmējs, kura statuss ir pakļauts atkārtotai izskatīšanai, kā arī neradot kaitējumu personas vai viņas apgādājamo fiziskajai veselībai vai to viņas ģimenes locekļu brīvībai un drošībai, kas joprojām dzīvo izcelsmes valstī.

3. Dalībvalstis nodrošina, ka kompetentās iestādes lēmums atņemt starptautisko aizsardzību tiek sniegts rakstiski. Lēmumā tiek norādīts juridiskais un faktiskais pamatojums, un informāciju, kā apstrīdēt lēmumu, sniedz rakstiski.

4. Tiklīdz kompetentā iestāde ir pieņēmusi lēmumu atņemt starptautisko aizsardzību, vienlīdz ir piemērojams 20. pants, 22. pants, 23. panta 1. punkts un 29. pants.

5. Atkāpjoties no šā panta 1. līdz 4. punkta, dalībvalsts var pieņemt lēmumu, ka starptautiskā aizsardzība tiek zaudēta pēc likuma, ja starptautiskās aizsardzības saņēmējs ir nepārprotami atteicies no viņa atzīšanas par tādu. Dalībvalsts var paredzēt arī, ka starptautiskā aizsardzība tiek zaudēta pēc likuma, ja starptautiskās aizsardzības saņēmējs ir kļuvis par minētās dalībvalsts valstspiederīgo.

⁴¹⁴ KD (pārstrādāta versija) 11. pants kopsakarā ar 14. pantu.

⁴¹⁵ KD (pārstrādāta versija) 16. pants kopsakarā ar 19. pantu.

⁴¹⁶ KD (pārstrādāta versija) 14. panta 4. punkts un 19. panta 3. punkta a) apakšpunkts.

⁴¹⁷ KD (pārstrādāta versija) 14. panta 3. punkta a) apakšpunkts un 19. panta 2. un 3. punkts kopsakarā ar 17. pantu.

⁴¹⁸ KD (pārstrādāta versija) 14. panta 3. punkta b) apakšpunkts un 19. panta 3. punkta b) apakšpunkts.

⁴¹⁹ *EASO, Patvēruma procedūras un neizraidīšanas principi: juridiskā analīze*, 2018. gads, op. cit. (89. zemsvītras piezīme iepriekš).

PPD (pārstrādāta versija) 45. pants atspoguļo PPD (pārstrādāta versija) 49. apsvērumā noteikto principu, kas paredz, ka “personas, kas gūst labumu no starptautiskās aizsardzības, attiecīgi informē par iespējamu viņu statusa pārskatīšanu, un ka viņām ir dota iespēja iesniegt savu viedokli, pirms iestādes pieņem pamatotu lēmumu atņemt viņu statusu”. Tas nodrošina, ka personām, kuras negatīvi ietekmē šāda to aizsardzības statusa atkārtota izskatīšana, ir tiesības uz taisnīgām procedūrām saskaņā ar *audi alteram partem* principu. Šis princips paredz, ka ikvienam ir tiesības uz taisnīgu iespēju uzklaut pret viņiem uzrādītos pierādījumus un iebilst pret tiem.

Pienākums norādīt lēmumu pamatojumu ir daļa no tiesībām uz efektīvu tiesisko aizsardzību (⁴²⁰). PPD (pārstrādāta versija) 45. pantā noteiktās garantijas ietver rakstiskas informācijas saņemšanu par starptautiskās aizsardzības atkārtotu izskatīšanu un šādas atkārtotas izskatīšanas iemeslu uzzināšanu, kā arī iespēju sniegt pamatojumu, kāpēc starptautisko aizsardzību nevajadzētu atņemt (⁴²¹). Iespēja sniegt pamatojumu atbilst tiesībām tikt uzklautam, kas “ir neatņemama tiesību uz aizstāvību, kas ir vispārējs Savienības tiesību princips, sastāvdaļa” (⁴²²).

Ja tiek veikta personiskā intervija, starptautiskās aizsardzības saņēmējam ir jāsaņem tulka pakalpojumi, kad vien tas nepieciešams, kā noteikts PPD (pārstrādāta versija) 12. panta 1. punkta b) apakšpunktā (⁴²³). Prasība nodrošināt tulka pakalpojumus attiecas tikai uz tādiem gadījumiem, kad “atbilstīga saziņa nevar tikt nodrošināta bez šādiem pakalpojumiem”, t. i., gadījumiem, kad starptautiskās aizsardzības saņēmējs pietiekami nepārzina dalībvalsts vai citu plaši lietotu valodu.

Saistībā ar personisko interviju starptautiskās aizsardzības saņēmējam ir arī tiesības uz garantijām, kas noteiktas PPD (pārstrādāta versija) 14.–17. pantā. Šie noteikumi cita starpā paredz, kad personisko interviju var neveikt, kādos apstākļos ir jānotiek personiskajai intervijai, to, ka ir jāsniedz pienācīga iespēja norādīt pamatojumu aizsardzības neatņemšanai, un prasību par katru personisko interviju sagatavot visaptverošu un ar faktiem pamatotu ziņojumu vai ierakstu (protokols vai audio vai audiovizuālā ierakstīšana). Saskaņā ar 14. panta 1. punktu dalībvalstis valsts tiesību aktos var noteikt gadījumus, kad nepilngadīgajam ir jādod iespēja tikt personiski intervētam. Turklāt saskaņā ar 45. panta 1. punkta b) apakšpunktu, ja netiek veikta personiskā intervija, starptautiskās aizsardzības saņēmējam vienlīdz ir jābūt iespējai iesniegt rakstiskus paziņojumus.

Dalībvalstīm ir arī pienākumi saistībā ar taisnīgām procedūrām atbilstīgi PPD (pārstrādāta versija) 45. panta 2. punktam. Viens no šiem pienākumiem ir nodrošināt, ka kompetentā iestāde var saņemt precīzu un atjauninātu izcelsmes valsts informāciju no dažādiem avotiem, piemēram, *EASO* un *UNHCR*. Šis noteikums ir koncentrēts uz šādas informācijas nozīmīgumu saistībā ar lēmumiem par starptautiskās aizsardzības izbeigšanu. Tas atspoguļo PPD (pārstrādāta versija) 39. apsvēruma tekstu, kur minēta kvalifikācija starptautiskajai aizsardzībai un teikts:

“Nosakot, vai pieteikuma iesniedzēja izcelsmes valstī situācija joprojām ir nedroša, dalībvalstīm būtu jāpārliedz, ka tās no attiecīgajiem avotiem, piemēram, *EASO*, *UNHCR*, Eiropas Padomes un citām attiecīgām starptautiskām organizācijām, saņem precīzu un atjauninātu informāciju.”

Visos patvēruma procedūras posmos būtu jāievēro visu prasības aspektu konfidencialitāte, un nekādu patvēruma pieteikuma informāciju nevajadzētu nodot izcelsmes valstij (⁴²⁴). Tāpēc, ja tiek apkopota informācija par lietu, to nedrīkst saņemt no vajāšanas vai būtiska kaitējuma dalībnieka(-iem), jo tādā veidā tas/tie tiktu informēti, ka tiek atkārtoti izskatīta personas starptautiskā aizsardzība. Šādas informācijas apkopošana arī nedrīkstētu radīt kaitējumu personas vai tās apgādājamo fiziskajai veselībai vai tās ģimenes locekļu brīvībai un drošībai izcelsmes valstī (⁴²⁵).

⁴²⁰ EST (GC), 2008. gada 3. septembra spriedums, *Yassin Abdullah Kadi un Al Barakat International Foundation pret Eiropas Savienības Padomi un Eiropas Kopienų Komisiju*, apvienotās lietas C-402/05 P un C-415/05 P, EU:C:2008:461, 335.–353. punkts.

⁴²¹ PPD (pārstrādāta versija) 45. panta 1. punkta a) un b) apakšpunkts.

⁴²² EST, 2017. gada 9. februāra spriedums, *M pret Minister for Justice and Equality, Ireland, Attorney General*, C-560/14, EU:C:2017:101, 25. punkts. Sk. arī 49. un 50. punktu; EST, 2014. gada 11. decembra spriedums, *Boudjlida pret Préfet des Pyrénées-Atlantiques*, C-249/13, EU:C:2014:2431, 39. un 40. punkts.

⁴²³ Saskaņā ar PPD (pārstrādāta versija) 12. panta 1. punkta b) apakšpunktu dalībvalstīm ir jānodrošina, ka, “iesniedzot savu lietu kompetentajām iestādēm, viņi [pieteikumu iesniedzēji] saņem tulka pakalpojumus, kad vien tas nepieciešams. Dalībvalstis uzskata par vajadzīgu sniegt minētos pakalpojumus vismaz tādā gadījumā, ja pieteikuma iesniedzēju paredzēts intervēt, kā tas minēts 14. līdz 17. pantā un 34. pantā, un atbilstīga saziņa nevar tikt nodrošināta bez šādiem pakalpojumiem. Tādā gadījumā un citos gadījumos, kad kompetentās iestādes izsauc pieteikuma iesniedzēju, minētie pakalpojumi tiek apmaksāti no valsts līdzekļiem”.

⁴²⁴ PPD (pārstrādāta versija) 48. pantā ir noteikts: “Dalībvalstis nodrošina, ka iestādes, kas īsteno šo direktīvu, ievēro konfidencialitātes principu, kā tas noteikts valsts tiesību aktos, saistībā ar jebkuru informāciju, ko tās iegūst sava darba gaitā.” Sk. arī *UNHCR*, ‘*Asylum processes (fair and efficient asylum procedures)*’, *Global Consultations on International Protection*, EC/GC/01/12, 31 May 2001, 50. punkta m) apakšpunkts. Šajā dokumentā ir apkopota valstu paraugprakse, tostarp valstu tiesību akti.

⁴²⁵ PPD (pārstrādāta versija) 45. panta 2. punkta b) apakšpunkts, kurā runāts tieši par situācijām, kad tiek atkārtoti izskatīta starptautiskā aizsardzība. Šis noteikums atspoguļo *UNHCR* nostāju, kas izklāstīta *UNHCR* dokumentā “Konsultatīvs atzinums par konfidencialitātes noteikumiem saistībā ar patvēruma informāciju” (*Advisory opinion on the rules of confidentiality regarding asylum information*), 2005. gada 31. marts. Papildu informāciju skatiet *EASO*, *Pierādījumu un ticamības novērtējums kopējās Eiropas patvēruma sistēmas kontekstā: juridiskā analīze*, op. cit. (277. zemsvītras piezīme iepriekš), 5.6.2. iedaļa.

Pienākums norādīt pamatojumu ir ietverts arī PPD (pārstrādāta versija) 45. panta 3. punktā. Rakstiskajā lēmumā par starptautiskās aizsardzības atņemšanu ir jānorāda “juridiskais un faktiskais pamatojums” kopā ar rakstisku informāciju par to, kā apstrīdēt lēmumu. EST ir minējusi pienākumu norādīt pamatojumu lietā *M*, kur tā nolēma, ka atbildīgajai iestādei ir pienākums “to [lēmumu] pienācīgi pamatot, lai attiecīgā gadījumā pieteikuma iesniedzējs varētu pilnībā izmantot savas pārsūdzības tiesības”⁽⁴²⁶⁾. Valsts noteikumi noteikti var ietekmēt veidu, kādā pamatojums tiek norādīts rakstiskajos lēmumos. Turklāt EST vēl nav precīzi norādījusi, ko nozīmē ES tiesību aktu prasība norādīt “juridisko un faktisko pamatojumu”⁽⁴²⁷⁾. Tomēr dalībvalstīm, pieņemot lēmumus par starptautiskās aizsardzības izbeigšanu, ir jāievēro tiesības un garantijas, kas izriet no KD (pārstrādāta versija) un PPD (pārstrādāta versija) noteikumiem un no tiesiskuma⁽⁴²⁸⁾.

Papildu informāciju par PPD (pārstrādāta versija) 12., 14., 15., 16. un 17. pantu skatiet *EASO* juridiskās analīzes par patvēruma procedūrām un *neizraidīšanas* principu 4.2. iedaļā.

7.3. Individuāls vērtējums

KD (pārstrādāta versija) 14. panta 2. punkts un 19. panta 4. punkts paredz, ka dalībvalstis nedrīkst izbeigt starptautisko aizsardzību, pirms lieta nav individuāli izvērtēta⁽⁴²⁹⁾. Dalībvalsts pienākums veikt individuālu vērtējumu pirms starptautiskās aizsardzības izbeigšanas ir salīdzināms ar KD (pārstrādāta versija) 4. panta 3. punktā noteikto individuālo novērtējumu, kas jāveic, kad tiek izvērtēta kvalifikācija starptautiskās aizsardzības saņemšanai. Minētajā pantā ir noteikts, ka šāds vērtējums ir jāveic “individuāli”, nodrošinot, ka cita starpā tiek ņemti vērā “visi būtiskie fakti, kas attiecas uz izcelsmes valsti (..), attiecīgie paziņojumi un dokumentācija, ko iesniedzis pieteikuma iesniedzējs,” un “pieteikuma iesniedzēja individuālais stāvoklis un personīgie apstākļi, tostarp tādi faktori kā izcelsme, dzimums un vecums”.

Ja bēglis vai alternatīvās aizsardzības saņēmējs ir neaizsargāts, dalībvalstij ir jānodrošina papildu procedūras un garantijas saistībā ar juridisko pārstāvību, personisko interviju un medicīnisko pārbaudi. Ja tiek atcelts vai izbeigts bērna starptautiskās aizsardzības statuss vai ja tiek atteikta šāda statusa pagarināšana, dalībvalstīm ir pienākums nodrošināt, ka pirmām kārtām tiek ņemtas vērā bērna intereses⁽⁴³⁰⁾.

Plašāku informāciju saistībā ar konkrētām tiesībām un garantijām, ko nodrošina neaizsargātām personām, skatiet *EASO*, *Neaizsargātība starptautiskās aizsardzības pieteikumu kontekstā: juridiskā analīze*, 2021. gads, it sevišķi 6.10. iedaļu par starptautiskās aizsardzības atņemšanu saistībā ar kļūdaini konstatētiem faktiem neaizsargātības noteikšanā un 8. daļu par īpašām procesuālām garantijām tiesu procedūrās; *EASO*, *Patvēruma procedūras un neizraidīšanas princips: juridiskā analīze*, 2018. gads, 4.2.7. iedaļu par pieteikumu iesniedzējiem, kam vajadzīgas īpašas procesuālās garantijas, un 4.2.8. iedaļu par garantijām nepavadītiem nepilngadīgajiem; un *EASO*, *Kvalificēšana starptautiskās aizsardzības saņemšanai (Direktīva 2011/95/ES) – juridiskā analīze*, 2016. gads, 1.4.2.6. iedaļu par darbībām, kas īpaši vērstas pret kādu dzimumu vai pret bērniem (9. panta 2. punkta f) apakšpunkts), un 1.8.2.3. iedaļu par vispārējiem apstākļiem izcelsmes valsts daļā un pieteikuma iesniedzēja personīgajiem apstākļiem.

EST ir arī minējusi individuāla vērtējuma principu lietā *B un D*, kur tā atsaucās uz “precīzu faktu individuālo vērtējumu, kurš ir jāveic pirms visiem lēmumiem liegt personai bēgļa statusu”⁽⁴³¹⁾.

Turklāt EST uzsvēra individuāla vērtējuma nozīmi lietā *Ahmed*, kas attiecās uz izslēgšanu. Minētajā lietā Tiesa nosprieda, ka “pirms jebkura lēmuma izslēgt personu no bēgļa statusa ir jāveic pilnīga pārbaude attiecībā uz visiem apstākļiem konkrētajā gadījumā un tas nevar tikt pieņemts automātiski”⁽⁴³²⁾.

⁴²⁶ EST, 2017. gads, *M pret Minister for Justice and Equality*, op. cit. (424. zemsvītras piezīme iepriekš), 32. punkts.

⁴²⁷ *EASO*, *Patvēruma procedūras un neizraidīšanas princips: juridiskā analīze*, op. cit. (89. zemsvītras piezīme iepriekš), 86. lpp.

⁴²⁸ Dalībvalstis, kas neizvēlējās piedalīties pārstrādātajās direktīvās, ir piemērojama KD un PPD.

⁴²⁹ Direktīvas 14. panta 2. punktā ir noteikts: “Neskarot 4. panta 1. punktā noteikto bēgļa pienākumu darīt zināmus visus būtiskos faktus un sniegt visu attiecīgo viņa rīcībā esošo dokumentāciju, dalībvalsts, kas piešķirusi bēgļa statusu, individuāli par katru personu parāda, ka attiecīgā persona zaudējusi bēgļa statusu vai nekad nav bijusi bēglis saskaņā ar šā panta 1. punktu.” Direktīvas 19. panta 4. punktā ir noteikts: “Neierobežojot 4. panta 1. punktā noteikto trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka pienākumu darīt zināmus visus būtiskos faktus un sniegt visu attiecīgo viņa rīcībā esošo dokumentāciju, dalībvalsts, kas piešķirusi alternatīvās aizsardzības statusu, individuāli par katru personu parāda, ka attiecīgā persona vairs nav vai vispār nav tiesīga saņemt alternatīvo aizsardzību saskaņā ar šā panta 1., 2. un 3. punktu.”

⁴³⁰ PPD (pārstrādāta versija) 25. panta 6. punkts.

⁴³¹ EST, 2010. gads, *B un D*, op. cit. (11. zemsvītras piezīme iepriekš), 91. punkts.

⁴³² EST, 2018. gads, *Ahmed*, op. cit. (12. zemsvītras piezīme iepriekš), 49. punkts.

Arī Apelācijas tiesa (Anglija un Velsa, Apvienotā Karaliste) lietā *MA (Somālija)*, izskatot jautājumu par to, vai vairs nepastāv apstākļi, un par valsts aizsardzību, uzsvēra, ka “tā ir individualizēta pieeja”⁽⁴³³⁾. Individualizēta vērtējuma nozīmīgumu aprakstīja arī Francijas Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos, kas konstatēja, ka Afganistānas pilsonim piešķirtais bēgļa statuss būtu jāatceļ, jo šī persona bija saņēmusi Afganistānas pasi un ceļojusi uz savu izcelsmes valsti. Tomēr pēc individuāla vērtējuma veikšanas tiesa šai personai piešķīra alternatīvās aizsardzības statusu, ņemot vērā vispārējās vardarbības intensitāti un dominēšanu Afganistānas provincē, no kuras bija šī persona⁽⁴³⁴⁾.

PPD (pārstrādāta versija) noteikumi un saistītā EST un valstu judikatūra lielā mērā atbilst *UNHCR* ieteikumiem par aizsardzības pasākumiem un garantijām, ar ko nodrošina taisnīgas procedūras; tajos ir ierosinātas vairākas obligātas procedūras prasības saistībā ar bēgļa statusa izbeigšanu, atcelšanu un, kā *UNHCR* to dēvē, “anulēšanu”⁽⁴³⁵⁾.

7.4. Jautājumi, kas attiecas uz pierādījumiem

Lietās, kas attiecas uz bēgļa statusa vai alternatīvās aizsardzības statusa atcelšanu, izbeigšanu vai atteikumu to pagarināt, pierādīšanas pienākums ir attiecīgajai dalībvalstij, kā norādīts KD (pārstrādāta versija) 14. panta 2. punktā un 19. panta 4. punktā.

KD (pārstrādāta versija) 14. panta 2. punkts **Bēgļa statusa atcelšana, izbeigšana vai atteikums to pagarināt**

Neskarot 4. panta 1. punktā noteikto bēgļa pienākumu darīt zināmus visus būtiskos faktus un sniegt visu attiecīgo viņa rīcībā esošo dokumentāciju, dalībvalsts, kas piešķirusi bēgļa statusu, individuāli par katru personu parāda, ka attiecīgā persona zaudējusi bēgļa statusu vai nekad nav bijusi bēglis saskaņā ar šā panta 1. punktu.

KD (pārstrādāta versija) 19. panta 4. punkts **Alternatīvās aizsardzības statusa atcelšana, izbeigšana vai atteikums to pagarināt**

Neierobežojot 4. panta 1. punktā noteikto trešās valsts valstspiederīgā vai bezvalstnieka pienākumu darīt zināmus visus būtiskos faktus un sniegt visu attiecīgo viņa rīcībā esošo dokumentāciju, dalībvalsts, kas piešķirusi alternatīvās aizsardzības statusu, individuāli par katru personu parāda, ka attiecīgā persona vairs nav vai vispār nav tiesīga saņemt alternatīvo aizsardzību saskaņā ar šā panta 1., 2. un 3. punktu.

Attiecīgi 14. panta 2. punktā un 19. panta 4. punktā ir noteikts, ka pierādīšanas pienākums “parādīt”, ka persona vairs nav bēglis vai nekad nav bijusi bēglis vai ka tai vairs nav vai nekad nav bijis tiesību uz alternatīvo aizsardzību, ir attiecīgajai dalībvalstij.

Kā norādījusi EST saistībā ar to, ka vairs nepastāv apstākļi, veicamais vērtējums ir “analoģs tam, kurš tiek veikts, pārbaudot sākotnējo pieteikumu piešķirt bēgļa statusu”, un ir “jāveic uzmanīgi un rūpīgi”⁽⁴³⁶⁾. Lietā *SB (Somālija)*, kas attiecās uz izbeigšanu apstākļu maiņas dēļ, Apvienotās Karalistes Administratīvā pirmstiesa (Imigrācijas un patvēruma lietu palāta) norādīja: “valsts sekretāram būs jāpārlicina izmeklēšanas tiesa, ka, ņemot vērā visus esošos pierādījumus, kas ir šīs tiesas rīcībā, ir notikusi “nozīmīga un pastāvīga rakstura” apstākļu maiņa”⁽⁴³⁷⁾.

⁴³³ Apelācijas tiesa (*Court of Appeal*, Anglija un Velsa, Apvienotā Karaliste), 2018. gads, *MA (Somālija)*, op. cit. (25. zemsvītras piezīme iepriekš), 49. punkts.

⁴³⁴ Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos (*CNDA*, Francija), 2015. gads, *M. Z.*, Nr. 14033523 C+, op. cit. (45. zemsvītras piezīme iepriekš).

⁴³⁵ Par izbeigšanu skatiet *UNHCR, Vadlīnijas par starptautisko aizsardzību Nr. 3*, op. cit. (37. zemsvītras piezīme iepriekš), 25. punkts. Par atcelšanu un anulēšanu skatiet *UNHCR, Piezīme par bēgļa statusa anulēšanu*, op. cit. (8. zemsvītras piezīme iepriekš), 42. un 43. punkts. Jāatzīmē, ka *UNHCR* izmantotais termins “anulēšana” nav izmantots KD (pārstrādāta versija).

⁴³⁶ EST (GC), 2010. gads, *Abdulla*, op. cit. (24. zemsvītras piezīme).

⁴³⁷ Administratīvās pirmstiesas (*Upper Tribunal*) (Imigrācijas un patvēruma lietu palāta (*Immigration and Asylum Chamber*), Apvienotā Karaliste) 2019. gada 1. novembra spriedums, *SB (bēgļa statusa atcelšana; iekšzēmē pārvietotu personu nometnes)*, *Somālija* (2019. gads), *UKUT* 358, 76. punkts. Sk. arī Patvēruma un imigrācijas lietu tiesa (*Asylum and Immigration Tribunal*, Apvienotā Karaliste), 2007. gads, *RD (izbeigšana, pierādīšanas pienākums, procedūra)*, *Alžīrija*, op. cit. (95. zemsvītras piezīme iepriekš), 19. punkts.

Saistībā ar to, ka vairs nepastāv apstākļi, un Konvenciju par bēgļa statusu *UNHCR* ir norādījis, ka “[p]atvēruma valstij ir pienākums pierādīt, ka izcelsmes valstī ir notikušas pamatīgas, stabilas un ilgstošas izmaiņas un ka ir atbilstīgi piemērot 1. panta C daļas 5. vai 6. punktu”⁽⁴³⁸⁾.

Papildu informāciju par pierādīšanas pienākumu saistībā ar izbeigšanu skatiet *EASO, Pierādījumu un ticamības novērtējums kopējās Eiropas patvēruma sistēmas kontekstā: juridiskā analīze*, 2018. gads, 5.6. iedaļā par aizsardzības atņemšanu un pierādījumu izvērtēšanu.

Lietās, kas attiecas uz bēgļa statusa atcelšanu, izbeigšanu vai atteikumu to pagarināt saskaņā ar 14. panta 3. punktu atbilstīgi KD (pārstrādāta versija) 12. pantam par izslēgšanas pamatiem, šādi pamati ir “jākonstatē” dalībvalstij. Līdzīgi lietās, kas attiecas uz bēgļa statusa atcelšanu, izbeigšanu vai atteikumu to pagarināt nepareizi uzrādītu vai neuzrādītu faktu dēļ saskaņā ar 14. panta 3. punkta b) apakšpunktu, arī šie pamati ir “jākonstatē” dalībvalstij.

Francijas Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos lietā, kas attiecās uz identitātes iespējamu nepareizu uzrādīšanu, konstatēja, ka administrācijas sniegtā informācija nav pietiekams pierādījums, lai apliecinātu nepareizu uzrādīšanu⁽⁴³⁹⁾. Informācija ietvēra adresi, kas it kā bija identiska citas personas adresei. Tomēr tā bija universitātes adrese, kuru izmanto 8000 citi studenti. Turklāt, lai gan bēgļa vārds un uzvārds ir tāds pats kā citai personai, tas bija bieži sastopams vārds un uzvārds reģionā, no kura bija šī persona.

EST lietā *B un D*, lai gan nav tieši minējusi piemērojamo pierādīšanas pienākumu, izslēgšanas gadījuma kontekstā uzsvēra, ka, “pirms var tikt pieņemts lēmums liegt šai personai bēgļa statusu [KD] 12. panta 2. punkta b) vai c) apakšpunkta nozīmē, ir jāizvērtē visi atbilstošie apstākļi”⁽⁴⁴⁰⁾. Plašāku informāciju par pierādīšanas pienākumu izslēgšanas kontekstā skatiet *EASO, Izslēgšana: Kvalifikācijas direktīvas 12. un 17. pants – juridiskā analīze*, 2. izdevums, 2020. gads, 1.4. iedaļā par pierādīšanas pienākumu; sk. arī *EASO, Pierādījumu un ticamības novērtējums kopējās Eiropas patvēruma sistēmas kontekstā: juridiskā analīze*, 2018. gads, 5.5. iedaļu par izslēgšanu un pierādījumu izvērtēšanu.

Neraugoties uz to, ka pierādīšanas pienākums ir dalībvalstij, starptautiskās aizsardzības saņēmējam ir pienākums sadarboties. Direktīvas 14. panta 2. punktā, kas attiecas uz bēgļa statusa atcelšanu, izbeigšanu un atteikumu to pagarināt, ir noteikts, ka dalībvalstīm ir šis pienākums, “neskarot 4. panta 1. punktā noteikto bēgļa pienākumu darīt zināmus visus būtiskos faktus un sniegt visu attiecīgo viņa rīcībā esošo dokumentāciju”. Direktīvas 19. panta 4. punktā ir līdzīga klauzula saistībā ar alternatīvo aizsardzību.

Kopīgā pienākuma nozīmīgumu EST uzsvēra lietā *M. M.*, kas attiecās uz starptautiskās aizsardzības pieteikuma izvērtēšanu, bet tomēr šajā kontekstā lieti noder pēc analogijas. Tiesa norādīja, ka, “ kaut arī parasti pieteikuma iesniedzējam ir jāiesniedz visas sastāvdaļas, kas nepieciešamas, lai pamatotu viņa pieteikumu, tomēr attiecīgajai dalībvalstij ir jāsadarojas ar šo pieteikuma iesniedzēju stadijā, kad tiek izvērtēti šī pieteikuma atbilstošie elementi”⁽⁴⁴¹⁾.

Īrijas Augstā tiesa uzsvēra sadarbības pienākumu lietā, kurā bēgļa statuss bija atcelts, jo bija atklājusies viltota informācija⁽⁴⁴²⁾. Tiesa pievērsa uzmanību tam, ka bēglis nebija atklājis informāciju par viltotām pases vīzām, un arī identitātes dokumentācijas neesībai un dažādajiem atstāstiem par saskarsmi ar Apvienotās Karalistes Robežagentūru. Sadarbības pienākums tika minēts arī kādā citā Īrijas Augstās tiesas lietā, kur atcelšanas rīkojums bija izdots saistībā ar nepatiesu un maldinošu informāciju, ko pieteikuma iesniedzēja bija norādījis par savu vīru⁽⁴⁴³⁾. Francijas Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos konstatēja, ka vairāku patvēruma pieteikumu iesniegšana, izmantojot dažādas identitātes, ir pretrunā sadarbības pienākumam⁽⁴⁴⁴⁾.

⁴³⁸ *UNHCR, Vadlīnijas par starptautisko aizsardzību Nr. 3*, op. cit. (37. zemsvītras piezīme iepriekš), 25. punkta ii) apakšpunkts.

⁴³⁹ Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos (*CNDA*, Francija), 2011. gada 1. marta spriedums, *OFPPA pret S.*, Nr. 10004319.

⁴⁴⁰ EST, 2010. gads, *B un D*, op. cit. (11. zemsvītras piezīme iepriekš), 98. punkts.

⁴⁴¹ EST, 2012. gada 22. novembra spriedums, *M. M. pret Minister for Justice, Equality and Law Reform*, C-277/11, EU:C:2012:744, 65. punkts.

⁴⁴² Augstā tiesa (*High Court*, Īrija), 2017. gada 20. janvāra spriedums, *S.A.S. un citi pret Minister for Justice and Equality un citu* (2017. gads), *IEHC* 163. Runājot par pierādīšanas pienākumu gadījumos, uz kuriem attiecas 14. panta 3. punkta b) apakšpunkts vai 19. panta 3. punkta b) apakšpunkts, *UNHCR* ir norādījis, ka pierādīšanas pienākums “anulēšanas” gadījumos parasti ir iestādei, savukārt pierādīšanas standarts, kas ir jāizpilda, ir atkarīgs no tā jautājuma, uz kuru balstoties statusa piešķiršana varēja būt nepareiza. Sk. *UNHCR, Piezīme par bēgļa statusa anulēšanu*, op. cit. (8. zemsvītras piezīme iepriekš), 34.–36. punkts; un *UNHCR, Informatīva piezīme par izslēgšanas klauzulu piemērošanu: 1951. gada Konvencijas par bēgļa statusu 1. panta F daļa* (*Background note on the application of the exclusion clauses: Article 1F of the 1951 Convention relating to the Status of Refugees*), 2003. gada 4. septembris, kur 111. punktā ir aplūkoti jautājumi par nesadarbības izslēgšanas kontekstā.

⁴⁴³ Augstā tiesa (*High Court*, Īrija), 2016. gads, *T.F. (Nigērija) pret Minister for Justice and Equality un citu*, op. cit. (269. zemsvītras piezīme iepriekš). Tiesa bija pārliecināta, ka, ja pieteikuma iesniedzēja būtu Starptautiskās aizsardzības apelācijas tiesai atklājusi patiesu informāciju par attiecībām ar savu vīru, šai informācijai būtu bijusi būtiska nozīme pieņemtājā lēmumā.

⁴⁴⁴ *CNDA* (Francija), 2013. gada 7. maijs, *OFPPA pret M. A.*, Nr. 12021083.

Pierādīšanas standarts atšķiras atkarībā no lietas veida. Lietās, kas attiecas uz bēgļa statusa atcelšanu, izbeigšanu vai atteikumu to pagarināt, balstoties uz izslēgšanas pamatiem saskaņā ar 12. pantu, vai lietās, kuras attiecas uz alternatīvās aizsardzības atcelšanu, izbeigšanu vai atteikumu to pagarināt, balstoties uz izslēgšanas pamatiem saskaņā ar KD (pārstrādāta versija) 19. panta 3. punkta a) apakšpunktu kopsakarā ar 17. panta 1. un 2. punktu, pierādīšanas standarts ir “nopietni iemesli uzskatīt”⁽⁴⁴⁵⁾. Vācijas Federālā administratīvā tiesa ir norādījusi, ka “iemesli vienmēr ir “labi”, ja ir pieejami skaidri un ticami pierādījumi, ka šādi noziegumi ir tikuši izdarīti”⁽⁴⁴⁶⁾.

Direktīvas 14. panta 4. punkta a) apakšpunktā, kas attiecas uz bēgļa statusa atcelšanu, izbeigšanu vai atteikumu to pagarināt, balstoties uz to, ka persona rada draudus dalībvalsts drošībai, ir noteikts šāds pierādīšanas standarts: “pamats [pamatots iemesls] uzskatīt”.

Kā norādījusi Vācijas Federālā administratīvā tiesa, 14. panta 4. punktā minētais “pamats [pamatots iemesls]” paredz zemāku sliekšni nekā “nopietni iemesli”, bet faktu izvērtēšanā pierādījumu standarts paliek tāds pats⁽⁴⁴⁷⁾. Turklāt Apvienotās Karalistes Augstākā tiesa ir norādījusi, ka ““nopietni iemesli” ir stingrāks pierādīšanas standarts nekā “pamats [pamatots iemesls]””⁽⁴⁴⁸⁾.

Papildu informāciju par “nopietniem iemesliem uzskatīt” skatiet *EASO, Izslēgšana: Kvalifikācijas direktīvas 12. un 17. pants – juridiskā analīze*, 2. izdevums, 2020. gads, 3.2. iedaļā par nopietniem iemesliem uzskatīt un 4.2.1. iedaļā par nopietniem iemesliem.

Saistībā ar pierādīšanas standartu izbeigšanas lietās un it sevišķi KD 11. panta 1. punkta e) un f) apakšpunktu, kas atbilst KD (pārstrādāta versija) 11. panta 1. punkta e) un f) apakšpunktam, EST ir norādījusi, ka attiecībā uz bēgļiem ir piemērojams tāds pats iespējamības, ka pastāv “pamatotas bailes no vajāšanas”, kritērijs⁽⁴⁴⁹⁾ un ka alternatīvās aizsardzības gadījumā piemēro “nopietnus iemeslus uzskatīt”, ka pastāv reāls būtiska kaitējuma risks. Līdzīgi EST ir norādījusi:

“Ja apstākļi, kuru dēļ tika piešķirts bēgļa statuss, vairs nepastāv un (...) nepastāv citi apstākļi, kuri pamato (...) bailes no vajāšanas, vai nu tā paša iemesla dēļ, kas pastāvēja sākotnēji, vai arī kāda cita [KD] 2. panta c) punktā uzskaitīta iemesla dēļ, **iespējamības kritērijs, kas tiek izmantots, novērtējot risku, kuru rada šie citi apstākļi, ir tas pats, kas tika piemērots, piešķirot bēgļa statusu**”⁽⁴⁵⁰⁾.

Vācijas Federālā administratīvā tiesa ir konstatējusi, ka, novērtējot, vai personai joprojām ir nepieciešama starptautiskā aizsardzība, ja notiek izbeigšana, balstoties uz pamatiem, kas nebija būtiski sākotnējā lēmuma pieņemšanā, relevantie fakti ir jākonstatē no jauna un ka konstatējumiem sākotnējā lēmumā, ar ko piešķīra bēgļa statusu, šajā kontekstā nav saistoša spēka⁽⁴⁵¹⁾.

Jautājumi saistībā ar pierādīšanas pienākumu izslēgšanas kontekstā ir plašāk aplūkoti *EASO, Izslēgšana: Kvalifikācijas direktīvas 12. un 17. pants – juridiskā analīze*, 2. izdevums, 2020. gads, 1.4. iedaļā par pierādīšanas pienākumu, 3.2. iedaļā par nopietniem iemesliem uzskatīt un 4.2.1. iedaļā par nopietniem iemesliem.

Papildu norādījumi saistībā ar pierādījumiem ir sniegti *EASO, Pierādījumu un ticamības novērtējums kopējās Eiropas patvēruma sistēmas kontekstā: juridiskā analīze*, 2018. gads, 4. daļā par īpašiem principiem un standartiem, kas attiecināmi uz pierādījumiem un ticamības novērtējumu, 5.6.1. iedaļā par pierādīšanas pienākumu un individuāla vērtējuma pienākumu, 5.6.2. iedaļā par elementu iegūšanu, lai pierādītu pamatus starptautiskās aizsardzības atņemšanai, 5.6.3.2. iedaļā par starptautiskās aizsardzības statusa atcelšanu, izbeigšanu vai atteikumu to pagarināt izslēgšanas, nepareizi uzrādītu vai neuzrādītu faktu dēļ un 5.6.3.3. iedaļā par draudiem dalībvalsts drošībai un sabiedrībai.

⁴⁴⁵ Augstākā administratīvā tiesa (*Nejvyšší správní soud*, Čehija), 2011. gada 31. marta spriedums, *A. S. pret Ministerstvo vnitra*, 4 Azs 60/2007-136, 18. lpp., kur noteica, ka standarts “nopietni iemesli uzskatīt” nozīmē, ka jāpierāda vismaz aptuveni 50 % iespējamība. Lai izpildītu šo pierādīšanas standartu, ir jābūt pieejamiem skaidriem, pārliecinošiem un ticamiem pierādījumiem, nevis tikai pieņēmumiem. Šādi spēcīgi pierādījumi var būt balstīti uz pieteikuma iesniedzēja atziņanos vai citu personu liecībām, bet par pieteikuma iesniedzēju nav obligāti jābūt pieņemtam notiesājošam spriedumam. Savukārt tikai izdošanas pieprasījums vai kriminālprocess pret pieteikuma iesniedzēju izcelsmes valstī paši par sevi nav pietiekami, lai izpildītu šo standartu.

⁴⁴⁶ Federālā administratīvā tiesa (*Bundesverwaltungsgericht*, Vācija), 2011. gads, *BVerwG 10 C 2.10*, *op. cit.* (393. zemsvītras piezīme iepriekš), 26. punkts.

⁴⁴⁷ Federālā administratīvā tiesa (*Bundesverwaltungsgericht*, Vācija), 2012. gada 22. maija spriedums, *BVerwG 1 C 8.11*, *BVerwG:2012:220512U1C8.11.0*, 27. punkts.

⁴⁴⁸ Augstākā tiesa (*Supreme Court*, Apvienotā Karaliste), 2012. gada 21. novembra spriedums, *Al-Sirri pret Secretary of State for the Home Department* (2012. gads), *UKSC 54*, 75. punkts.

⁴⁴⁹ EST (GC), 2010. gads, *Abdulla*, *op. cit.* (24. zemsvītras piezīme).

⁴⁵⁰ 24. zemsvītras piezīme, 91. punkts (izcēlums pievienots). Lieta *Abdulla* attiecās uz KD, nevis KD (pārstrādāta versija), tāpēc ir atsauce uz 2. panta c) punktu, nevis 2. panta d) punktu, kas ir attiecīgais punkts KD (pārstrādāta versija).

⁴⁵¹ Federālā administratīvā tiesa (*Bundesverwaltungsgericht*, Vācija), 2011. gads, *10 C 29.10*, *op. cit.* (213. zemsvītras piezīme iepriekš), 20. punkts.

7.5. Klasificētas, konfidenciālas, ierobežotas piekļuves vai neizpaustas informācijas izmantošana

Saistībā ar lēmumiem par starptautiskās aizsardzības atcelšanu, izbeigšanu vai atteikumu to pagarināt bieži tiek izvirzīts jautājums par to, kā rīkoties ar klasificētu, konfidenciālu, ierobežotas piekļuves vai neizpaustu informāciju, kas ir dalībvalsts rīcībā un attiecas uz starptautiskās aizsardzības saņēmēju. Šāda informācija var rasties, piemēram, ja persona ir notiesāta par sevišķi smagu noziegumu vai ja šī persona rada draudus valsts drošībai ⁽⁴⁵²⁾.

Jautājumi, kas attiecas uz izslēgšanu un konfidenciālu un klasificētu informāciju, ir aplūkoti *EASO, Izslēgšana: Kvalifikācijas direktīvas 12. un 17. pants – juridiskā analīze*, 2. izdevums, 2020. gads, 5.2. iedaļā par klasificētas informācijas izmantošanu. Papildu informāciju par konfidenciālu un klasificētu informāciju skatiet *EASO, Patvēruma procedūras un neizraidīšanas princips: juridiskā analīze*, 2018. gads, 4.2.6.2. iedaļā par juridisko palīdzību un pārstāvību. Tomēr šis jautājums ir jāaplūko arī šeit, it sevišķi atsaucoties uz starptautiskās aizsardzības izbeigšanu.

Ikvienas personas tiesības piekļūt savai lietai, vienlaikus ievērojot konfidencialitātes, dienesta noslēpuma un komercnoslēpuma likumīgās intereses, ir daļa no tiesībām uz labu pārvaldi, kas noteiktas ES Pamattiesību hartas 41. panta 2. punktā un, kā ir apstiprinājusi EST, atspoguļo ES tiesību vispārēju principu ⁽⁴⁵³⁾.

Turklāt saskaņā ar PPD (pārstrādāta versija) 23. panta 1. punkta pirmo daļu dalībvalstīm ir jānodrošina, “ka juridiskais konsultants vai cits padomdevējs, kuru kā tādu pieļauj vai atļauj valsts tiesību akti un kurš sniedz palīdzību vai pārstāv pieteikuma iesniedzēju (..), var piekļūt informācijai pieteikuma iesniedzēja lietā”. Vārdi “ieteikuma iesniedzējs” šajā kontekstā ir jāinterpretē, ņemot vērā PPD (pārstrādāta versija) 45. panta 4. punktu, kas attiecas uz procedūras noteikumiem starptautiskās aizsardzības atņemšanai. Turklāt EST lietā *M* min tiesības uz taisnīgām procedūrām un tieši pieteikuma iesniedzēja tiesības “detalizēti izteikties par elementiem, kuri kompetentajai iestādei ir jāņem vērā” ⁽⁴⁵⁴⁾.

Tomēr ir daži gadījumi, kad dalībvalsts drīkst neatklāt lietas informāciju. PPD (pārstrādāta versija) 23. panta 1. punkta otrajā daļā ir noteikts vispārējā noteikuma izņēmums, “ja šādas informācijas vai avotu atklāšana varētu kaitēt valsts drošībai, to organizāciju vai personu drošībai, kas sniedz informāciju, vai to personu drošībai, uz ko informācija attiecas”. Šis izņēmums var būt piemērojams arī, “ja varētu tikt kompromitētas izmeklēšanas intereses saistībā ar starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanu, ko veic dalībvalstu kompetentās iestādes, vai dalībvalstu starptautiskās attiecības”.

Ja dalībvalsts izmanto 23. panta 1. punktā paredzēto izņēmumu, tai ir pienākums nodrošināt 46. pantā minētajām iestādēm piekļuvi šādai informācijai vai avotiem ⁽⁴⁵⁵⁾. Tomēr dalībvalstij arī “valsts tiesību aktos [jāparedz] procedūras, ar ko garantē, ka tiek ievērotas pieteikuma iesniedzēja tiesības uz aizstāvību” (23. panta 1. punkta b) apakšpunkts).

Direktīvas 23. panta 1. punktā ir paredzēta arī izņēmuma klauzula, kas ļauj dalībvalstij “piekļuvi šādai informācijai vai avotiem (..) piešķirt juridiskajam konsultantam vai citam padomdevējam, kas ir izgājis drošības pārbaudi, ciktāl informācija ir saistīta ar pieteikuma izskatīšanu vai lēmuma pieņemšanu par starptautiskās aizsardzības atņemšanu”. Tomēr jāatzīmē, ka šī izņēmuma klauzula nav obligāta.

Jautājumā par konfidenciālu vai klasificētu informāciju Francijas Valsts padome ir konstatējusi, ka var ņemt vērā šādu informāciju, kas ir nodota pusēm ⁽⁴⁵⁶⁾. Šo principu piemēro Francijas patvēruma lietās ⁽⁴⁵⁷⁾. Turklāt 2015. gadā Francijas Kodeksā par ārvalstnieku ieceļošanu un uzturēšanos un par tiesībām uz patvērumu (*Code de l'entrée et du séjour des étrangers et du droit d'asile* (CESEDA)) tika iekļauti noteikumi. No vienas puses, tie atļauj nodot pusēm jebkādu elementu, kas nav lietā un ko tiesa varētu izmantot pret pieteikuma iesniedzēju. No otras

⁴⁵² Kā piemēru var minēt Valsts padomes (*Conseil d'état*, Francija) 2019. gada 17. aprīļa lēmumu, *OFPPA pret Mme B*, Nr. 419722 C, FR:CECHR:2019:419722.20190417. Konfidenciāli dokumenti atklāja, ka bēgļi sociālajos tīklos bija sazinājusies ar Dagestānas džihādistu tīklu dalībniekiem un tad devusies uz Turciju 2014. gadā. Dokumenti parādīja, ka viņa bija apprecējusi savu tautieti Turcijā, kurš pēc tam gāja bojā, cīnīdamies Sīrijā organizācijas “Islāma valsts” labā, un ka viņa pati bija iesaistījusies šajā grupā.

⁴⁵³ EST, 2014. gada 8. maija spriedums, *H. N. pret Minister for Justice, Equality and Law Reform, Ireland, Attorney-General*, C-604/12, EU:C:2014:302, 49. punkts.

⁴⁵⁴ EST, 2017. gads, *M pret Minister for Justice and Equality*, op. cit. (422. zemsvītras piezīme iepriekš), 40. punkts. Saistībā ar taisnīgām procedūrām skatiet arī EST (GC) 2013. gada 4. jūnija spriedumu, *ZZ pret Secretary of State for the Home Department*, C-300/11, EU:C:2013:363.

⁴⁵⁵ PPD (pārstrādāta versija) 46. pantā par tiesībām uz efektīvu tiesisko aizsardzību ir minētas tiesas.

⁴⁵⁶ Valsts padome (*Conseil d'état*, Francija), 2003. gada 3. marta spriedums, *Ministre de l'intérieur pret M. X.*, Nr. 238662 A; un 2015. gada 11. decembra spriedums, *JD*, Nr. 394989, FR:CESEC:2015:394989.20151211.

⁴⁵⁷ Valsts padome (*Conseil d'état*, Francija), 2019. gada 20. februāra spriedums, *M. A.C.B.*, Nr. 421212, FR:CECHR:2019:421212.20190220, 3. punkts; un 2020. gads, *M. B.*, Nr. 425231, *M. A.C.B.*, Nr. 428140 B, op. cit. (288. zemsvītras piezīme iepriekš).

puses, tie ļauj atbildīgajai iestādei, kas ir Francijas Bēgļu un bezvalstnieku aizsardzības birojs (*Office français de protection des réfugiés et apatrides (OFPRA)*), atteikties izpaust informāciju, lai saglabātu tās avota drošību. Tomēr tādā gadījumā tiesa var ņemt vērā šādu konfidencialu informāciju, bet nedrīkst savu lēmumu balstīt tikai uz šiem elementiem ⁽⁴⁵⁸⁾.

Dažās dalībvalstīs izlūkdienesti sniedz informāciju tiesai, atklājot faktus, datumus un identitāti, bet neatklājot informācijas avotu. Tādā gadījumā var rasties jautājumi saistībā ar to, vai dalībvalstij ir atļauts neizpaust informācijas avotu. Piemēram, Francijas tiesas ir izlēmušas, ka, ja tai ir iesniegti šādi pierādījumi, tiesa piemēro līdzsvarotu pieeju un uzskata šos elementus par pieņemamiem, bet aplūkojamiem tikai kopā ar pārējiem pierādījumiem ⁽⁴⁵⁹⁾. Francijas tiesību aktos ir noteikts, ka, ja atbildīgā iestāde izmanto anonīmu avotu, lai garantētu šā avota drošību, tai ir jāpamato šīs konfidencialitātes nepieciešamība un jāsniedz šīs informācijas elementu kopsavilkums ⁽⁴⁶⁰⁾. Tāpat tiesību aktos ir skaidri noteikts, ka tiesneši nedrīkst savu spriedumu balstīt tikai uz konfidencialu informāciju ⁽⁴⁶¹⁾.

Ir svarīgi atzīmēt, ka tikai tāpēc, ka lietā ir informācija, kas liecina, ka kāda persona ir meklēta persona, ne vienmēr no tiesas veiktās pierādījumu pilnās izmeklēšanas izrietēs, ka attiecīgā persona rada draudus valsts drošībai vai draudus sabiedrībai ⁽⁴⁶²⁾.

7.6. Efektīva tiesiskā aizsardzība

Tāpat kā starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzējam ir tiesības uz efektīvu tiesisko aizsardzību viņa kvalifikācijas starptautiskajai aizsardzībai novērtēšanas procedūras laikā, šādai tiesiskajai aizsardzībai ir jābūt pieejamai arī saistībā ar lēmumiem, kas var starptautiskās aizsardzības saņēmējiem atņemt esošu statusu.

PPD (pārstrādāta versija) 50. apsvērumā ir noteikts:

“Tas atspoguļo Savienības tiesību pamatprincipu, ka uz lēmumiem par starptautiskās aizsardzības pieteikumiem, lēmumiem par atteikumu atsākt pieteikuma izskatīšanu pēc tās pārtraukšanas un lēmumiem par bēgļa vai alternatīvās aizsardzības statusa atņemšanu attiecinā efektīvu tiesisko aizsardzību tiesā.” ⁽⁴⁶³⁾

PPD (pārstrādāta versija) 46. pantā ir noteiktas tiesības uz efektīvu tiesisko aizsardzību. Direktīvas 46. panta 1. punkta c) apakšpunkts ir obligāts noteikums, kas paredz, ka dalībvalstīm “[jānodrošina], ka pieteikuma iesniedzējiem ir tiesības uz efektīvu tiesisko aizsardzību tiesā saistībā ar (...) lēmumu atņemt starptautisko aizsardzību saskaņā ar 45. pantu”. Šis noteikums ir jāinterpretē saskaņā ar ES Pamattiesību hartu, kā EST ir uzsvērusi lietā *JP*, kurā tā apstiprināja:

“Direktīvas 2013/32 46. pantā paredzētās prasības [tiesiskās aizsardzības] raksturīgās iezīmes ir jānosaka saskaņā ar [ES Pamattiesību hartas] 47. pantu, saskaņā ar kuru ikvienai personai, kuras tiesības un brīvības, kas garantētas Savienības tiesībās, tikušas pārkāptas, ir tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā, ievērojot nosacījumus, kuri paredzēti minētajā pantā (...).” ⁽⁴⁶⁴⁾

Apelācijas laikā piemēro procesuālās garantijas. Direktīvas 45. pantā ir paredzēti procedūras noteikumi, kas ir jāievēro, ja dalībvalsts izskata iespēju atņemt starptautisko aizsardzību trešās valsts valstspiederīgajam vai bezvalstniekam saskaņā ar KD (pārstrādāta versija) 14. vai 19. pantu. PPD (pārstrādāta versija) 45. pants un tur noteiktās garantijas ir pilnībā izklāstītas 7.2. iedaļā iepriekš. Tās ietver tiesības tikt informētam rakstiski, ka ir pieņemts lēmums atkārtoti izskatīt starptautisko aizsardzību, un saņemt iespēju atbildēt ⁽⁴⁶⁵⁾. Papildus tam ir

⁴⁵⁸ Valsts padome (*Conseil d'état*, Francija), 2017. gada 19. jūnija spriedums, *OFPRA pret M. A.*, Nr. 389868, FR:CECHR:2017:389868.20170619.

⁴⁵⁹ Valsts padome (*Conseil d'état*, Francija), 2003. gads, *Ministre de l'intérieur pret M. X.*, Nr. 238662 A, *op. cit.* (456. zemsvītras piezīme iepriekš); 2015. gads, *JD*, Nr. 394989, *op. cit.* (456. zemsvītras piezīme iepriekš).

⁴⁶⁰ L. 733-4. pants, *CESEDA*, *op. cit.* (288. zemsvītras piezīme iepriekš).

⁴⁶¹ 288. zemsvītras piezīme.

⁴⁶² Valsts padome (*Conseil d'état*, Francija), 2019. gads, *OFPRA pret M. G.*, Nr. 416013 A, *op. cit.* (304. zemsvītras piezīme iepriekš).

⁴⁶³ Plašāk par “tiesas” definīciju skatiet EST 2013. gada 31. janvāra spriedumā, *H.I.D., B.A. pret Refugee Applications Commissioner un citiem*, C-175/11, EU:C:2013:45, 83. punkts, kur noteikts, ka, “lai noteiktu, vai iestāde, kas iesniedz lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, ir uzskatāma par “tiesu” LESD 267. panta izpratnē – kas ir vienīgi Savienības tiesību jautājums –, Tiesa ņem vērā vairāku faktoru kopumu, kā, piemēram, vai iestāde ir izveidota ar likumu, vai tā ir pastāvīga, vai tās pieņemtie nolēmumi ir saistoši, vai tiesvedība tajā notiek atbilstoši sacīkstes principam, vai tā piemēro tiesību normas, kā arī vai tā ir neatkarīga” (izlaistas atsaucies uz spriedumiem).

⁴⁶⁴ EST, 2020. gada 9. septembra spriedums, *JP pret Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides*, C-651/19, EU:C:2020:681, 27. punkts.

⁴⁶⁵ PPD (pārstrādāta versija) 45. panta 1. punkta a) un b) apakšpunkts.

jāsniedz rakstisks lēmums par starptautiskās aizsardzības atņemšanu, kurā norādīts juridiskais un faktiskais pamatojums, kā arī informācija, kā apstrīdēt lēmumu ⁽⁴⁶⁶⁾.

Dalībvalstīm ir pienākums nodrošināt, lai efektīva tiesiskā aizsardzība paredz faktiskā un juridiskā pamatojuma pilnīgu un *ex nunc* pārbaudi ⁽⁴⁶⁷⁾. Tomēr 46. panta 3. punktā atzītās pieteikuma iesniedzēja tiesības saņemt pilnīgu un *ex nunc* pārbaudi tiesā nedrīkst mazināt pieteikuma iesniedzēja pienākumu sadarboties ar šo struktūru ⁽⁴⁶⁸⁾.

Saskaņā ar PPD (pārstrādāta versija) 46. panta 4. punktu dalībvalstīm ir noteikta rīcības brīvība saistībā ar uzdevumu noteikt saprātīgus termiņus, lai pieteikumu iesniedzēji varētu izmantot savas tiesības uz efektīvu tiesisko aizsardzību. Tomēr uz noteiktajiem termiņiem attiecas kritērijs, ka tie nedrīkst būt tādi, ka šāda tiesību izmantošana ir neiespējama vai pārmērīgi apgrūtināta. Termiņu noteikšanā, uz ko attiecas dalībvalstu procesuālās autonomijas princips, tomēr ir jāievēro līdzvērtības un efektivitātes principi ⁽⁴⁶⁹⁾.

Papildu informāciju par efektīvas tiesiskās aizsardzības principu skatiet *EASO, Pierādījumu un ticamības novērtējums kopējās Eiropas patvēruma sistēmas kontekstā: juridiskā analīze*, 2018. gads, 3.1. iedaļā par faktiskā un juridiskā pamatojuma izvērtēšanu tiesā.

Sk. arī *EASO, Patvēruma procedūras un neizraidīšanas princips: juridiskā analīze*, 2018. gads, 6. daļu par tiesībām uz efektīvu tiesisko aizsardzību.

⁴⁶⁶ PPD (pārstrādāta versija) 45. panta 3. punkts.

⁴⁶⁷ PPD (pārstrādāta versija) 46. panta 3. punkts. Sk. EST 2020. gada 19. marta spriedumu, *PG pret Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal*, C-406/18, EU:C:2020:216, 28.–31. punkts; EST, 2020. gada 19. marta spriedumu, *LH pret Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal*, C-564/18, EU:C:2020:218, 69.–71. punkts.

⁴⁶⁸ EST (GC), 2018. gada 25. jūlija spriedums, *Alheto pret Zamestnik-predsedatel na Darzhavna agentsia za bezhantsite*, C-585/16, EU:C:2018:584, 116. punkts.

⁴⁶⁹ EST, 2020. gads, *JP pret Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides*, *op. cit.* (464. zemsvītras piezīme iepriekš), 50. punkts. Šī lieta attiecas uz dalībvalsts tiesību aktiem, kas paredz, ka lēmums, ar ko atkārtots starptautiskās aizsardzības pieteikums tiek atzīts par nepieņemamu, ir jāapstrīd 10 dienu laikā.

A papildinājums. Izraudzīti starptautiskie noteikumi

1951. gada Konvencija par bēgļa statusu

1. panta C–F daļa. Termina “bēglis” definīcija

C. Šo Konvenciju pārtrauc pielietot attiecībā uz jebkuru personu, kas atbilst A nodaļas noteikumiem, ja tā

- 1) ir brīvprātīgi pakļāvusies savas pilsonības valsts aizsardzībai vai
- 2) brīvprātīgi atkal atguvusi savu zaudēto pilsonību, vai
- 3) ir ieguvusi jaunu pilsonību un bauda savas jaunās pilsonības valsts aizsardzību, vai
- 4) ir brīvprātīgi atgriezies uz pastāvīgu dzīvi valstī, kuru pameta vai ārpus kuras uzturējās sakarā [ar] bailēm no vajāšanas, vai
- 5) ilgāk nevar atteikties pakļauties savas pilsonības valsts aizsardzībai tādēļ, ka apstākļi, kuru sakarā tā tikusi atzīta par [bēgli], vairs nepastāv;
ar noteikumu, ka šis paragrāfs neattiecas uz bēgli, kas atbilst šī panta A (1) nodaļai un spēj uzrādīt pietiekami svarīgus iemeslus iepriekšējās vajāšanas sakarā, lai atteiktos pakļauties savas pilsonības valsts aizsardzībai;
- 6) būdama bez pilsonības, ir spējīga atgriezties savā iepriekšējā mītnes zemē, jo ir pārstājuši eksistēt apstākļi, kuru dēļ tā bijusi atzīta par bēgli;
ar noteikumu, ka šis paragrāfs neattiecas uz bēgli, kas atbilst šī panta A (1) nodaļai un spēj uzrādīt pietiekami svarīgus iemeslus sakarā ar iepriekšējo vajāšanu, lai atteiktos [atgriezties] savā bijušajā mītnes zemē.

D. Šī Konvencija neattiecas uz personām, kas pašreiz saņem aizsardzību vai palīdzību no citām Apvienoto Nāciju struktūrām, izņemot Apvienoto Nāciju Augstākā Komisāra pārvaldi bēgļu jautājumos.

Ja personām šāda aizsardzība vai palīdzība ir pārtraukta jebkādu iemeslu dēļ un ja pēc Apvienoto Nāciju Ģenerālās Asamblejas rezolūcijām to stāvoklis nav īpaši noteikts, tām *ipso facto* jābauda šīs Konvencijas labvēlība.

E. Šī Konvencija neattiecas uz personu, kuru kompetentas varas iestādes valstī, kurā viņš pastāvīgi dzīvo, atzīst par personu, kam ir tādas tiesības un pienākumi kā šīs valsts pilsonim.

F. Šīs Konvencijas noteikumi neattiecas uz personu, par kuru ir nopietni iemesli uzskatīt, ka tā

- a) ir izdarījusi noziegumu pret mieru, kara noziegumu vai noziegumu pret cilvēci, kā definēts starptautiskajos dokumentos, kas ir sastādīti, lai veidotu noteikumus attiecībā uz šādiem noziegumiem;
- b) ir izdarījusi nopietnu nepolitisku noziegumu ārpus patvēruma valsts pirms uzņemšanas šajā valstī par bēgli;
- c) ir atzīta par vainīgu darbībā, kas ir pretēja Apvienoto Nāciju mērķiem un principiem.

B papildinājums. Lēmumu pieņemšanas shēmas

Tālāk izklāstīto lēmumu pieņemšanas shēmu mērķis ir sniegt vadlīnijas tiesu pārstāvjiem saistībā ar lēmumu pieņemšanu lietās, kas skar jautājumus, kuri attiecas uz starptautiskās aizsardzības izbeigšanu. Jāatzīmē, ka atsevišķi pamati var nedaudz pārklāties. Tiesu pārstāvji tiek aicināti to paturēt prātā, kad izmantos lēmumu pieņemšanas shēmas.

Lēmumu pieņemšanas shēmās ir aplūkoti elementi, kam ir jābūt, lai varētu konstatēt katra starptautiskās aizsardzības izbeigšanas pamata esību. Ja šie elementi pastāv, starptautiskā aizsardzība ir obligāti jāizbeidz saskaņā ar visiem šeit izskatītajiem pamatiem, izņemot 14. panta 4. punktā un 19. panta 2. punktā minētos. Saistībā ar 14. panta 4. punkta un 19. panta 2. punkta noteikumiem dalībvalstīm ir rīcības brīvība, un, lai noteiktu, vai un kādā veidā šie aizsardzības izbeigšanas pamati ir integrēti, ir jāskata valsts tiesību akti.

Direktīvas 14. panta 1. punkts. Bēgļa statusa atcelšana, izbeigšana vai atteikums to pagarināt, jo vairs nepastāv apstākļi saskaņā ar 11. panta 1. punkta a)–d) apakšpunktu

Direktīvas 14. panta 1. punkts kopsakarā ar 11. panta 1. punkta a)–d) apakšpunktu

Saskaņā ar 14. panta 1. punktu dalībvalstīm ir jāatceļ vai jāizbeidz bēgļa statuss vai jāatsaka to pagarināt, ja persona vairs nav bēglis saskaņā ar 11. panta 1. punkta a)–f) apakšpunktu.

Direktīvas 11. panta 1. punkta a)–d) apakšpunkts attiecas uz situācijām, kad konkrētā bēgļa rīcības dēļ ir radusies situācija, kurā bēgļa statuss vairs nav vajadzīgs.

Direktīvas 11. panta 1. punkta a) apakšpunkts

Direktīvas 11. panta 1. punkta a) apakšpunkts attiecas uz situācijām, kad bēglis ir “brīvprātīgi no jauna pieņēmis savas valstspiederības valsts aizsardzību”.

1. Vai bēglis ir rīkojies veidā, kas liecina, ka viņš ir “brīvprātīgi no jauna pieņēmis savas valstspiederības valsts aizsardzību”?

a) Bēglim ir **no jauna jāpieņem aizsardzība**.

b) Bēglim ir jārīkojas **brīvprātīgi**.

c) Aizsardzības **sniedzējai ir jābūt valstspiederības valstij**.

Direktīvas 11. panta 1. punkta b) apakšpunkts

Direktīvas 11. panta 1. punkta b) apakšpunkts attiecas uz situācijām, kad bēglis ir “brīvprātīgi atguvis savu valstspiederību pēc tam, kad bija to zaudējis vai zaudējusi”.

1. Vai bēglis bija zaudējis savu valstspiederību?

2. Vai bēglis ir brīvprātīgi atguvis šo valstspiederību?

Direktīvas 11. panta 1. punkta c) apakšpunkts

Direktīvas 11. panta 1. punkta c) apakšpunkts attiecas uz situācijām, kad bēglis ir “ieguvis jaunu valstspiederību un bauda savas jaunās valstspiederības valsts aizsardzību”.

1. Vai bēglis ir ieguvis **jaunu valstspiederību**?

2. Ja jā, vai jaunās valstspiederības valsts nodrošina **efektīvu** aizsardzību?

**Direktīvas 11. panta
1. punkta d) apakšpunkts**

Direktīvas 11. panta 1. punkta d) apakšpunkts attiecas uz situācijām, kad bēglis ir “[brīvprātīgi] no jauna iemitinājies vai iemitinājusies valstī, ko viņš atstāja vai ārpus kuras uzturējās sakarā ar bailēm no vajāšanas”.

1. Vai bēglis ir brīvprātīgi **“no jauna iemitinājies”** izcelsmes valstī?
 - a) Vai bēglis ir rīkojies **brīvprātīgi**?
 - b) Vai bēglis ir **“no jauna iemitinājies vai iemitinājusies valstī, ko viņš atstāja vai ārpus kuras uzturējās”**?
2. Ja jā, vai jaunās valstspiederības valsts nodrošina **efektīvu** aizsardzību?

Direktīvas 14. pants. Bēgļa statusa atcelšana, izbeigšana vai atteikums to pagarināt, jo vairs nepastāv apstākļi saskaņā ar 11. panta 1. punkta e) un f) apakšpunktu

Direktīvas 14. panta 1. punkts kopsakarā ar 11. panta 1. punkta e) un f) apakšpunktu

Saskaņā ar 14. panta 1. punktu dalībvalstīm ir jāatceļ vai jāizbeidz bēgļa statuss vai jāatsaka to pagarināt, ja persona vairs nav bēglis saskaņā ar 11. panta 1. punkta e) un f) apakšpunktu.

Direktīvas 11. panta 1. punkta e) un f) apakšpunkts attiecas uz situācijām, kad “vairs nepastāv apstākļi, saistībā ar kuriem [persona] tika [atzīta] par bēgli”, tāpēc vairs nav jāturpina atzīt bēgļa statuss.

**Direktīvas 11. panta
1. punkta e) apakšpunkts**

Direktīvas 11. panta 1. punkta e) apakšpunkts attiecas uz situācijām, kad trešās valsts valstspiederīgais vai bezvalstnieks izbeidz būt bēglis, “jo vairs nepastāv apstākļi, saistībā ar kuriem viņš tika atzīts par bēgli”.

1. Vai attiecīgā persona ir **trešās valsts valstspiederīgais**?
2. Vai **“vairs nepastāv apstākļi**, saistībā ar kuriem viņš tika atzīts par bēgli”?
 - a) Vai, salīdzinot faktus, uz kuriem tika balstīta bēgļa statusa sākotnējā atzīšana, ar faktiem, kas ir zināmi tagad, var secināt, ka apstākļi ir pārstājuši pastāvēt?
 - b) Vai apstākļu izbeigšanās ir pietiekami **“nozīmīga, un vai tai ir (..) pastāvīgs raksturs”**?
3. Vai attiecīgā persona “vairs nevar atteikties no savas **valstspiederības valsts aizsardzības**”?
 - a) Vai ir **efektīva aizsardzība** pret vajāšanu tā/to iemesla(-u) dēļ, uz ko bija balstīta sākotnējā vajāšana, saskaņā ar KD (pārstrādāta versija) 7. panta 2. punktu?
 - b) Vai šo aizsardzību nodrošina kāds no 7. panta 1. punkta a) vai b) apakšpunktā uzskaitītajiem **dalībniekiem**?
4. Vai ir **cēloņsakarība** starp apstākļu maiņu un to, ka attiecīgā persona tagad vairs “nevar atteikties no savas valstspiederības valsts aizsardzības”?
5. Vai ir **citi apstākļi, kas atšķiras no iemesla, uz kura pamata iepriekš piešķīra bēgļa statusu**, un kas pamato bailes no vajāšanas?
6. Vai ir **nepārvarami iemesli**, “kas izriet no iepriekš veiktas vajāšanas, lai [bēglis] atteiktos pieņemt valstspiederības valsts aizsardzību”?
 - a) Kādi ir **iepriekš veiktās vajāšanas** faktiskie **apstākļi**?
 - b) Kādas būtu **sekas**, ja persona atgrieztos izcelsmes valstī?

Direktīvas 11. panta 1. punkta f) apakšpunkts

Direktīvas 11. panta 1. punkta f) apakšpunkts attiecas uz situācijām, kad trešās valsts valstspiederīgais vai bezvalstnieks izbeidz būt bēglis, “jo vairs nepastāv apstākļi, saistībā ar kuriem viņš tika atzīts par bēgli”.

1. Vai attiecīgā persona ir **bezvalstnieks**?
2. Vai “**vairs nepastāv apstākļi**, saistībā ar kuriem viņš tika atzīts par bēgli”?
 - a) Vai, salīdzinot faktus, uz kuriem tika balstīta bēgļa statusa sākotnējā atzīšana, ar faktiem, kas ir zināmi tagad, var secināt, ka **apstākļi ir pārstājuši pastāvēt**?
 - b) Vai apstākļu izbeigšanās ir pietiekami “**nozīmīga, un vai tai ir (..) pastāvīgs raksturs**”?
3. Vai attiecīgā persona **spēj atgriezties** agrākās pastāvīgās dzīvesvietas valstī?
4. Vai pastāv **cēloņsakarība** starp to, ka vairs nepastāv apstākļi, un personas spēju atgriezties agrākās pastāvīgās dzīvesvietas valstī?
5. Vai ir **citi apstākļi, kas atšķiras no iemesla, uz kura pamata iepriekš piešķīra bēgļa statusu**, un kas pamato bailes no vajāšanas?
6. Vai ir **nepārvarami iemesli**, “kas izriet no iepriekš veiktas vajāšanas, lai [bēglis] atteiktos pieņemt (..) agrākās pastāvīgās dzīvesvietas valsts aizsardzību”?
 - a) Kādi ir **iepriekš veiktās vajāšanas** faktiskie **apstākļi**?
 - b) Kādas būtu **sekas**, ja persona atgrieztos izcelsmes valstī?

Direktīvas 14. panta 3. un 4. punkts. Bēgļa statusa atcelšana, izbeigšana vai atteikums to pagarināt

Direktīvas 14. panta 3. punkta a) apakšpunkts

Direktīvas 14. panta 3. punkta a) apakšpunkts attiecas uz personām, kurām ir piešķirts bēgļa statuss un kuras būtu bijis jāizslēdz vai ir izslēgtas no bēgļa statusa saskaņā ar 12. pantu. Analogi piemēro lēmumu pieņemšanas shēmas, kas izklāstītas *EASO materiālā* [Izslēgšana: Kvalifikācijas direktīvas 12. un 17. pants – juridiskā analīze](#), 2. izdevums, 2020. gads, A papildinājumā.

Direktīvas 14. panta 3. punkta b) apakšpunkts

Direktīvas 14. panta 3. punkta b) apakšpunkts attiecas uz bēgļa statusa atcelšanu pēc tā piešķiršanas, ja attiecīgā dalībvalsts konstatē, ka “bēgļa statusa piešķiršanā izšķiroša nozīme bijusi [bēgļa] nepareizi uzrādītiem vai neuzrādītiem faktiem, tostarp viltotu dokumentu izmantošanai”.

Direktīvas 14. panta 3. punkta b) apakšpunkts

Direktīvas 14. panta 3. punkta b) apakšpunkts attiecas uz situācijām, kad bēgļa statuss tiek atcelts vai izbeigts vai atteikta tā pagarināšana, ja “bēgļa statusa piešķiršanā izšķiroša nozīme bijusi [bēgļa] nepareizi uzrādītiem vai neuzrādītiem faktiem, tostarp viltotu dokumentu izmantošanai”.

1. Vai pastāv viens no diviem elementiem, kas raksturo faktu **nepareizu uzrādīšanu vai neuzrādīšanu**?
 - a) Vai starptautiskās aizsardzības pieteikums bija balstīts uz **objektīvi nepareiziem apgalvojumiem vai dokumentiem**, un vai pieteikuma iesniedzējs **neuzrādīja relevantus apgalvojumus vai dokumentus**?
Pirmais elements pastāv, ja tiek pierādīts, ka ir kļūdaina vai viltota informācija vai dokumenti, piemēram, ir uzrādīta nepatiesa valstspiederība, iesniegti vairāki patvēruma pieteikumi vai izmantota nepatiesā identitāte.
 - b) Vai pastāv **cēloņsakarība** starp faktu nepareizu uzrādīšanu vai neuzrādīšanu un bēgļa statusa piešķiršanu?
Nepareizi uzrādītajiem vai neuzrādītajiem faktiem ir jābūt bijuši izšķirošai nozīmei bēgļa statusa piešķiršanā.

Direktīvas 14. panta 4. punkta a) apakšpunkts

Direktīvas 14. panta 4. punkta a) apakšpunkts ļauj dalībvalstīm izbeigt bēgļa statusu, ja attiecīgo personu uzskata par draudiem attiecīgās dalībvalsts drošībai.

Direktīvas 14. panta 4. punkta a) apakšpunkts

Direktīvas 14. panta 4. punkta a) apakšpunkts attiecas uz situācijām, kad dalībvalstis var “atcelt, izbeigt vai atteikt pagarināt bēgļa statusu”, ja “ir pamats [pamatots iemesls] uzskatīt, ka viņš rada draudus tās dalībvalsts drošībai, kurā viņš uzturas”.

1. Vai ir pamats [pamatots iemesls] uzskatīt, ka bēglis “**rada draudus tās dalībvalsts drošībai, kurā viņš uzturas**”, 14. panta 4. punkta a) apakšpunkta nozīmē?
 - a) Kāda **rakstura darbības** ir īstenojusi attiecīgā persona savā izcelsmes valstī, trešā valstī un dalībvalsts teritorijā?
 - b) Kādi ir iespējamie **draudi** dalībvalsts **drošībai**? Dalībvalsts drošība ietver valsts drošību un sabiedrisko kārtību.
 - c) Vai ir pamats [pamatots iemesls] uzskatīt, ka šī persona rada **draudus** dalībvalsts **drošībai**?
 - d) Vai nepieciešamība aizsargāt dalībvalsts drošību ir **svarīgāka** par šīs personas interesēm tikt aizsargātai pret vajāšanu?

Direktīvas 14. panta 4. punkta b) apakšpunkts

Direktīvas 14. panta 4. punkta b) apakšpunkts ļauj dalībvalstīm izbeigt bēgļa statusu, ja attiecīgā persona rada draudus sabiedrībai.

Direktīvas 14. panta 4. punkta b) apakšpunkts

Direktīvas 14. panta 4. punkta b) apakšpunkts attiecas uz situācijām, kad ir jāizbeidz saskaņā ar direktīvu piešķirtais bēgļa statuss, ja bēglis “pēc notiesāšanas ar galīgu spriedumu par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu rada draudus šīs dalībvalsts sabiedrībai”.

1. Vai lietas fakti norāda uz iespējamām problēmām, uz kā pamata varētu uzskatīt, ka attiecīgā persona “**pēc notiesāšanas ar galīgu spriedumu par sevišķi smaga nozieguma izdarīšanu rada draudus (..) sabiedrībai**” dalībvalstī, kurā tā uzturas, 14. panta 4. punkta b) apakšpunkta nozīmē?
2. Vai izdarītais noziegums ir “**sevišķi smags**”?
Šis elements ir jāvērtē individuāli, ņemot vērā citu starpā šādu kritēriju:
 - nodarījuma raksturu;
 - nodarīto kaitējumu;
 - kriminālvajāšanas uzsākšanai izmantotās procedūras veidu;
 - soda raksturu;
 - to, vai arī lielākā daļa tiesu attiecīgo nodarījumu uzskatītu par smagu noziegumu.
 Smaga nozieguma veikšanai nav jābūt ierobežotai teritoriāli vai laika ziņā.
3. Vai attiecīgā persona ir **notiesāta “ar galīgu spriedumu”** izcelsmes valstī, trešā valstī vai patvēruma valsts teritorijā?
4. Kādi ir **iespējamie draudi** dalībvalsts **sabiedrībai**?
 - a) Vai pastāv reāls atkārtota nodarījuma risks? Citiem vārdiem sakot, vai pastāv nopietns risks, ka attiecīgā persona nākotnē izdarīs līdzīgus noziegumus?
 - b) Ir vajadzīga pilnīga izmeklēšana par visiem attiecīgās lietas apstākļiem.
5. Vai draudi sabiedrībai patvēruma valstī ir **svarīgāki** par šīs personas interesēm tikt aizsargātai pret vajāšanu?

Direktīvas 19. panta 1. punkts. Alternatīvās aizsardzības statusa atcelšana, izbeigšana vai atteikums to pagarināt, jo apstākļi vairs nepastāv vai ir mainījušies saskaņā ar 16. pantu

Direktīvas 19. panta 1. punkts un 16. pants attiecas uz situācijām, kad vairs nepastāv vai ir mainījušies apstākļi saistībā ar alternatīvās aizsardzības statusu.

Direktīvas 19. panta 1. punkts un 16. pants

Direktīvas 19. panta 1. punkts un 16. pants attiecas uz situācijām, kad izmaiņas uzņēmējas dalībvalsts zināšanās par attiecīgās personas personīgo situāciju var nozīmēt apstākļu maiņu.

1. Vai “apstākļi, kuru dēļ bijis piešķirts alternatīvās aizsardzības statuss, **vairs nepastāv vai ir mainījušies tādā mērā, ka aizsardzība vairs nav nepieciešama**”?
 - a) Vai, salīdzinot faktus, uz kuriem tika balstīta alternatīvās aizsardzības statusa sākotnējā piešķiršana, ar faktiem, kas ir zināmi tagad, var secināt, ka apstākļi vairs nepastāv vai ir mainījušies “tādā mērā, ka aizsardzība vairs nav nepieciešama”?
 - b) Vai izmaiņas ir pietiekami “**būtiskas un pastāvīgas**”?
2. **Vai aizsardzība vairs nav nepieciešama?**

Vai ir efektīva aizsardzība saskaņā ar KD (pārstrādāta versija) 7. panta 2. punktu pret būtisko kaitējumu, kura risks sākotnēji bija iemesls alternatīvās aizsardzības statusa piešķiršanai?
3. Vai pastāv **cēloņsakarība** starp apstākļu maiņu un to, ka vairs nav nepieciešams alternatīvās aizsardzības statuss?
4. Vai ir **citi apstākļi**, kas rada reālu būtiska kaitējuma risku?
5. Vai ir **nepārvarami iemesli**, “kas izriet no iepriekš nodarīta būtiska kaitējuma, lai [attiecīgā persona] atteiktos pieņemt valstspiederības valsts aizsardzību vai (..) agrākās pastāvīgās dzīvesvietas valsts aizsardzību”?
 - a) Kādi ir iepriekš nodarītā būtiskā kaitējuma faktiskie apstākļi?
 - b) Kādas būtu sekas, ja persona atgrieztos izcelsmes valstī?
 - c) Vai šo jautājumu izvērtēšana liek secināt, ka pastāv ārkārtēji apstākļi saistībā ar alternatīvo aizsardzību, kuru dēļ nav iespējams pamatoti pieprasīt attiecīgajai personai atgriezties?

Direktīvas 19. panta 2. punkts un 17. panta 3. punkts attiecas uz situācijām, kad starptautiskās aizsardzības pieteikumu iesniedzējus būtu bijis jāizslēdz no alternatīvās aizsardzības statusa, jo viņi savu izcelsmes valsti pametuši nolūkā izvairīties no kriminālsoda.

Analogi piemēro lēmumu pieņemšanas shēmu EASO materiālā *Izslēgšana: Kvalifikācijas direktīvas 12. un 17. pants – juridiskā analīze*, 2. izdevums, 2020. gads, A papildinājumā.

Direktīvas 19. panta 3. punkta a) apakšpunkts un 17. panta 1. punkta a) apakšpunkts un 2. punkts attiecas uz sākotnēju vai vēlāku izslēgšanu no alternatīvās aizsardzības statusa, jo personas ir izdarījušas starptautiskus noziegumus. Analogi piemēro lēmumu pieņemšanas shēmu EASO materiālā *Izslēgšana: Kvalifikācijas direktīvas 12. un 17. pants – juridiskā analīze*, 2. izdevums, 2020. gads, A papildinājumā.

Direktīvas 19. panta 3. punkta a) apakšpunkts un 17. panta 1. punkta b) apakšpunkts un 2. punkts attiecas uz sākotnēju vai vēlāku izslēgšanu saistībā ar smagiem noziegumiem. Analogi piemēro lēmumu pieņemšanas shēmu EASO materiālā *Izslēgšana: Kvalifikācijas direktīvas 12. un 17. pants – juridiskā analīze*, 2. izdevums, 2020. gads, A papildinājumā.

Direktīvas 19. panta 3. punkta b) apakšpunkts attiecas uz situācijām, kad faktu nepareizai uzrādīšanai vai neuzrādīšanai bijusi izšķiroša nozīme alternatīvās aizsardzības statusa piešķiršanā. Analogi piemēro lēmumu pieņemšanas shēmu, kas iepriekš izklāstīta attiecībā uz 14. panta 3. punkta b) apakšpunktu.

C papildinājums. Metodika

Starptautiskās aizsardzības izbeigšana: Materiāla Kvalifikācijas direktīvas (2011/95/ES) 11., 14., 16. un 19. pants – juridiskā analīze pirmais izdevums tika publicēts 2016. gada decembrī. Starptautiskā Bēgļu un migrantu tiesību tiesnešu asociācija (*IARMJ-Europe*)⁴⁷⁰ 2018. gadā veica juridiskās analīzes pirmā izdevuma pārskatīšanu saskaņā ar konkrētu līgumu, ar kuru tika īstenots pakalpojumu pamatlīgums EASO/2017/589. Balstoties uz atgriezenisko saiti un pirmā izdevuma satura analīzi, kā arī ņemot vērā konstatējumus saistībā ar svarīgākajām izmaiņām tiesību aktos un judikatūrā kopš materiāla publicēšanas, *IARMJ* sagatavoja pārskatīšanas ziņojumu. Minētajā ziņojumā ir izklāstīti ieteikumi *EASO* attiecībā uz nepieciešamību atjaunināt materiālus. *IARMJ* un *EASO* 2020. gada 18. augustā noslēdza konkrētu līgumu, ar ko saskaņā *IARMJ* bija jāatjaunina juridiskā analīze, ietverot atsevišķu papildinošu judikatūras apkopojumu, un jāizstrādā norādījumi lektoriem, kuri nodrošina juridisko tālākizglītību (*JTGN*), balstoties uz ieteikumiem pārskatīšanas ziņojumā.

IARMJ redaktoru grupa, kurā ir tikai pašreizēji un nesen pensionējušies tiesneši un tiesu pārstāvji ar zināšanām patvēruma tiesībās un/vai tiesu pārstāvju apmācībā no ES+ valstīm, izraudzījās un iecēla divus pētniekus. Vienam no šiem pētniekiem tika uzdots juridiskās analīzes atjaunināšana, otram – *JTGN* sagatavošana. Apmācības eksperti sniedza redakcionālu atbalstu un sagatavoja judikatūras apkopojumu un papildinājumus. Viņu darbs noritēja redaktoru grupas uzraudzībā un saskaņā ar tās norādījumiem. Redaktoru grupa tika izveidota, lai nodrošinātu tiesu iestāžu neatkarības principa integritāti un garantētu, ka tiesu pārstāvju mācību materiāli tiek izstrādāti un nodrošināti saskaņā ar tiesu iestāžu norādījumiem. Redaktoru grupa sniedza norādījumus par mācību materiālu atjaunināšanu un pieņēma visus lēmumus, kas attiecās uz materiālu struktūru, formātu, stilu un saturu.

Norīkoto pētnieku uzdevums bija veikt izpēti saskaņā ar izpētes metodiku, ko bija izstrādājusi redaktoru grupa, un sagatavot atjauninātu, jaunu juridiskās analīzes izdevumu ar papildinājumiem, kā arī sagatavot *JTGN* saskaņā ar darba uzdevumā sniegtajām norādēm. Ikvienam pētniekam un apmācības ekspertam bija jāievēro darba grafiks un jāizstrādā melnraksti atbilstīgi publikācijas standartam, kā noteikts *EASO* materiālu sagatavošanas vadlīnijās *EASO rakstisko materiālu sagatavošanas padomi, 2020. gads* (*EASO Writing Tips and Tricks, 2020*). Viņiem bija vienmēr jāpatur prātā, ka sagatavotie materiāli ir paredzēti tiesnešiem. It sevišķi tika prasīts ņemt vērā to, ka tiesu iestāžu neatkarība ir tiesnešu profesionālās attīstības pamatprincips un ka tiesnešiem ir pastāvīgi jānodrošina attiecīgo tiesību aktu prasību interpretēšana saskaņā ar ES tiesību aktiem, kā arī jāapzina jurisprudences tendences.

Redaktoru grupa nosūtīja melnrakstus EST tiesnesim un ECT tiesnesei, kas tos izskatīja savā vārdā, kā arī *UNHCR*. Saņemto atgriezenisko saiti redaktoru grupa ņēma vērā, izstrādājot materiālu galīgo redakciju. Materiālu atjaunināšanu pabeidza 2021. gada aprīlī.

⁴⁷⁰ Agrākā Starptautiskā Tiesnešu asociācija bēgļu tiesību jomā (*IARLJ*) un *IARLJ-Europe*.

D papildinājums. Galvenie avoti

1. ES tiesību akti

1.1. ES primārie tiesību akti

Līgums par Eiropas Savienības darbību (konsolidētā versija ar Lisabonas līguma ieviestajiem grozījumiem (stāšanās spēkā: 2009. gada 1. decembrī)) (2012. gads), OV C 326, 47. lpp.

Eiropas Savienības Pamattiesību harta (ar 2007. gada 12. decembrī ieviestajiem grozījumiem (stāšanās spēkā: 2009. gada 1. decembrī)) (2007. gads), OV C 303, 1. lpp.

Protokols Nr. 21 par Apvienotās Karalistes un Īrijas nostāju saistībā ar brīvības, drošības un tiesiskuma telpu, pievienots LESD (2012. gads), OV C 326, 295. lpp.

Protokols Nr. 22 par Dānijas nostāju, pievienots LESD (2012. gads), OV C 326, 299. lpp.

Līguma par Eiropas Savienības darbību konsolidētā versija, 2016/C 202/47.

1.2. ES sekundārie tiesību akti

Padomes Direktīva 2004/83/EK (2004. gada 29. aprīlis) par obligātajiem standartiem, lai kvalificētu trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kā bēgļus vai kā personas, kam citādi nepieciešama starptautiska aizsardzība, šādu personu statusu un piešķirtās aizsardzības saturu (2004. gads), OV L 304, 12. lpp. (KD).

Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) Nr. 439/2010 (2010. gada 19. maijs), ar ko izveido Eiropas Patvēruma atbalsta biroju (2010. gads), OV L 132, 11. lpp.

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2011/95/ES (2011. gada 13. decembris) par standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kvalificētu kā starptautiskās aizsardzības saņēmējus, par bēgļu vai personu, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, vienotu statusu, un par piešķirtās aizsardzības saturu (pārstrādāta versija) (2011. gads), OV L 337, 9. lpp. (KD (pārstrādāta versija)).

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2013/32/ES (2013. gada 26. jūnijs) par kopējām procedūrām starptautiskās aizsardzības statusa piešķiršanai un atņemšanai (pārstrādāta versija) (2013. gads), OV L 180, 60. lpp. (PPD (pārstrādāta versija)).

Padomes Lēmums (ES) 2015/1523 (2015. gada 14. septembris), ar ko nosaka pagaidu pasākumus starptautiskās aizsardzības jomā Itālijas un Grieķijas labā (2015. gads), OV L 239, 146. lpp.

Padomes Lēmums (ES) 2015/1601 (2015. gada 22. septembris), ar ko nosaka pagaidu pasākumus starptautiskās aizsardzības jomā Itālijas un Grieķijas labā (2015. gads), OV L 248, 80. lpp.

2. Starptautiskie nolīgumi ar vispārēju un reģionālu darbības jomu

2.1. Apvienoto Nāciju Organizācija

Konvencija par bēgļa statusu, 189 UNTS 150, 1951. gada 28. jūlijs (stāšanās spēkā: 1954. gada 22. aprīlī).

Protokols par bēgļa statusu, 606 UNTS 267, 1967. gada 31. janvāris (stāšanās spēkā: 1967. gada 4. oktobrī).

2.2. Eiropas Padome

Eiropas Cilvēktiesību konvencija, 213 UNTS 222, ETS Nr. 005, 1950. gada 4. novembris (stāšanās spēkā: 1953. gada 3. septembrī).

3. Judikatūra

3.1. Eiropas Savienības Tiesa

3.1.1. Spriedumi

2008. gada 3. septembra spriedums, *Yassin Abdullah Kadi un Al Barakaat International Foundation pret Eiropas Savienības Padomi un Eiropas Kopienų Komisiju*, apvienotās lietas C-402/05 P un C-415/05 P, EU:C:2008:461.
2009. gada 17. februāra spriedums, *Elgafaji pret Staatssecretaris van Justitie*, C-465/07, EU:C:2009:94.
2010. gada 2. marta spriedums, virspalāta (GC), *Aydin Salahadin Abdulla un citi pret Bundesrepublik Deutschland*, apvienotās lietas C-175/08, C-176/08, C-178/08 un C-179/08, EU:C:2010:105.
2010. gada 9. novembra spriedums, *Bundesrepublik Deutschland pret B un D*, apvienotās lietas C-57/09 un C-101/09, EU:C:2010:661.
2012. gada 22. novembra spriedums, *M. M. pret Minister for Justice, Equality and Law Reform*, C-277/11, EU:C:2012:744.
2012. gada 19. decembra spriedums (GC), *Mostafa Abed El Karem El Kott un citi pret Bevāndorlāsi és Állampolgársági Hivatal*, C-364/11, EU:C:2012:826.
2013. gada 31. janvāra spriedums, *H.I.D., B.A. pret Refugee Applications Commissioner un citiem*, C-175/11, EU:C:2013:45.
2013. gada 4. jūnija spriedums, *ZZ pret Secretary of State for the Home Department*, C-300/11, EU:C:2013:363.
2014. gada 30. janvāra spriedums, *Aboubacar Diakité pret Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides*, C-285/12, EU:C:2014:39.
2014. gada 8. maija spriedums, *H. N. pret Minister for Justice, Equality and Law Reform, Ireland, Attorney-General*, C-604/12, EU:C:2014:302.
2014. gada 5. novembra spriedums, *Mukarubega pret Préfet de police, Préfet de la Seine-Saint-Denis*, C-166/13, EU:C:2014:2336.
2014. gada 11. decembra spriedums, *Boudjlida pret Préfet des Pyrénées-Atlantiques*, C-249/13, EU:C:2014:2431.
2014. gada 18. decembra spriedums, *Mohamed M'Bodj pret État belge*, C-542/13, EU:C:2014:2452.
2015. gada 24. jūnijs spriedums, *H. T. pret Baden-Württemberg*, C-373/13, EU:C:2015:413.
2017. gada 9. februāra spriedums, *M pret Minister for Justice and Equality, Ireland, Attorney General*, C-560/14, EU:C:2017:101.
2017. gada 4. aprīļa spriedums, *Fahimian pret Bundesrepublik Deutschland*, C-544/15, EU:C:2017:255.
2018. gada 24. aprīļa spriedums (GC), *MP pret Secretary of State for the Home Department*, C-353/16, EU:C:2018:276.
2018. gada 2. maija spriedums (GC), *K. pret Staatssecretaris van Veiligheid en Justitie un H. F. pret Belgische Staat*, apvienotās lietas C-331/16 un C-366/16, EU:C:2018:296.
2018. gada 25. jūlija spriedums, *Alheto pret Zamestnik-predsdatel na Darzhavna agentsia za bezhantsite*, C-585/16, EU:C:2018:584.
2018. gada 13. septembra spriedums, *Shajin Ahmed pret Bevāndorlāsi és Menekültügyi Hivatal*, C-369/17, EU:C:2018:713.
2018. gada 4. oktobra spriedums, *Ahmedbekova pret Zamestnik-predsdatel na Darzhavna agentsia za bezhantsite*, C-652/16, EU:C:2018:801.
2019. gada 14. maija spriedums (GC), *M pret Ministerstvo vnitra un X, X pret Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides*, apvienotās lietas C-391/16, C-77/17 un C-78/17, EU:C:2019:403.
2019. gada 23. maija spriedums, *Mohammed Bilali pret Bundesamt für Fremdenwesen und Asyl*, C-720/17, EU:C:2019:448.
2019. gada 12. decembra spriedums, *Staatssecretaris van Justitie en Veiligheid pret E.P.*, C-380/18, EU:C:2019:1071.
2020. gada 19. marta spriedums, *PG pret Bevāndorlāsi és Menekültügyi Hivatal*, C-406/18, EU:C:2020:216.

2020. gada 19. marta spriedums, *LH pret Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal*, C-564/18, EU:C:2020:218.

2020. gada 2. aprīļa spriedums, *Komisija pret Poliju, Ungāriju un Čehijas Republiku*, apvienotās lietas C-715/17, C-718/17 un C-719/17, EU:C:2020:257.

2020. gada 9. septembra spriedums, *JP pret Commissaire général aux réfugiés et aux apatrides*, C-651/19, EU:C:2020:681.

2021. gada 20. janvāra spriedums, *Secretary of State for the Home Department pret OA*, C-255/19, EU:C:2021:36.

3.1.2. Ģenerālvokāta atzinums

Ģenerālvokāta *Mazák* 2009. gada 15. septembra atzinums, *Aydin Salahadin Abdulla un citi pret Bundesrepublik Deutschland*, apvienotās lietas C-175/08, C-176/08, C-178/08 un C-179/08, EU:C:2009:551.

3.2. Eiropas Cilvēktiesību tiesa

1989. gada 7. jūlija spriedums, *Soering pret Apvienoto Karalisti*, Nr. 14038/88.

1991. gada 30. oktobra spriedums, *Vilvarajah un citi pret Apvienoto Karalisti*, Nr. 13163/87, 13164/87, 13165/87, 13447/87 un 13448/87.

2008. gada 28. februāra spriedums (GC), *Saadi pret Itāliju*, Nr. 37201/06.

2011. gada 11. oktobra spriedums, *Auad pret Bulgāriju*, Nr. 46390/10.

2011. gada 15. novembra spriedums, *Al Hanchi pret Bosniju un Hercegovinu*, Nr. 48205/09.

2017. gada 25. aprīļa spriedums, *Krasniqi pret Austriju*, Nr. 41697/12.

2019. gada 10. oktobra spriedums, *O.D. pret Bulgāriju*, Nr. 34016/18.

2021. gada 15. aprīļa spriedums, *K.I. pret Franciju*, Nr. 5560/19.

2014. gada 14. janvāra lēmums, *Y.A. pret Nīderlandi*, Nr. 15439/09.

2017. gada 8. jūnija lēmums, *M.M. un citi pret Nīderlandi*, Nr. 15993/09.

3.3. Starptautiskā Tiesa

1955. gada 6. aprīļa spriedums, *Nottebohm lieta (Lihtenšteina pret Gvatemalu)* (otrais posms) (1955. gads), ST ziņojumi 4, 23. lpp.

3.4. Dalībvalstu tiesas

3.4.1. Austrija

Augstākā administratīvā tiesa (*Verwaltungsgerichtshof*, Austrija), 2018. gada 25. oktobra spriedums, *Ra 2018/20/0360*, AT:VWGH:2018:RA2018200360.L01.

Augstākā administratīvā tiesa, 2018. gada 6. novembra spriedums, *Ra 2018/18/0295*, AT:VWGH:2018:RA2018180295.L01.

Augstākā administratīvā tiesa, 2019. gada 31. janvāra spriedums, *Ra 2018/14/0121*, AT:VWGH:2019:RA2018140121.L01.

Augstākā administratīvā tiesa, 2019. gada 4. aprīļa spriedums, *Ro 2018/01/0014*, AT:VWGH:2019:RO2018010014.J00.

Augstākā administratīvā tiesa, 2019. gada 27. maija spriedums, *Ra 2019/14/0153*, AT:VWGH:2019:RA2019140153.L00.

Augstākā administratīvā tiesa, 2019. gada 14. augusta spriedums, *Ra 2016/20/0038*, AT:VWGH:2019:RA2016200038.L02.

Augstākā administratīvā tiesa, 2019. gada 29. augusta spriedums, *Ra 2018/19/0522*, AT:VWGH:2019:RA2018190522.L01.

Federālā administratīvā tiesa (*Bundesverwaltungsgericht*), 2014. gada 27. marta spriedums, *W127 1401780-2*, AT:BVWG:2014:W127.1401780.2.00.

Federālā administratīvā tiesa, 2014. gada 24. jūlija spriedums, [G307 1406174-1](#), AT:BVWG:2014:G307.1406174.1.00.

3.4.2. Beļģija

Ārvalstnieku tiesību tiesvedības padome (*Raad voor Vreemdelingenbetwistingen / Conseil du contentieux des étrangers (RVV/CCE)*), 2010. gada 24. jūnija spriedums, [Nr. 45.396](#).

Ārvalstnieku tiesību tiesvedības padome, 2014. gada 24. jūnija spriedums, [Nr. 126.144](#).

Ārvalstnieku tiesību tiesvedības padome, 2017. gada 17. augusta spriedums, [Nr. 190.672](#).

Ārvalstnieku tiesību tiesvedības padome, 2018. gada 9. maija spriedums, [Nr. 203.723](#).

Ārvalstnieku tiesību tiesvedības padome, 2018. gada 20. jūnija spriedums, [Nr. 205.570](#).

Ārvalstnieku tiesību tiesvedības padome, 2019. gada 20. marta spriedums, [Nr. 218.531](#).

Ārvalstnieku tiesību tiesvedības padome, 2020. gada 6. februāra spriedums, [Nr. 232.289](#).

Ārvalstnieku tiesību tiesvedības padome, 2020. gada 7. decembra spriedums, [Nr. 245.482](#).

Ārvalstnieku tiesību tiesvedības padome, 2020. gada 7. decembra spriedums, [Nr. 245.502](#).

3.4.3. Bulgārija

Augstākā administratīvā tiesa, 2017. gada 19. jūlija spriedums, [Nr. 9661](#).

3.4.4. Čehija

Augstākā administratīvā tiesa (*Nejvyšší správní soud*), 2011. gada 31. marta spriedums, [Nr. 4 Azs 60/2007-136](#), [A. S. pret Ministerstvo vnitra](#).

Augstākā administratīvā tiesa, 2013. gada 18. aprīļa spriedums, [Nr. 1 Azs 3/2013-27](#), [V. P. pret Ministerstvo vnitra](#).

Augstākā administratīvā tiesa, 2018. gada 14. februāra spriedums, [Nr. 1 Azs 402/2017-48](#), [A. N. pret Ministerstvo vnitra](#).

Augstākā administratīvā tiesa, 2018. gada 8. marta spriedums, [Nr. 10 Azs 341/2017-54](#), [V. N. un A. N. pret Ministerstvo vnitra](#).

Augstākā administratīvā tiesa, 2018. gada 16. maija spriedums, [Nr. 7 Azs 169/2018-23](#), [V. S. pret Ministerstvo vnitra](#).

Augstākā administratīvā tiesa, 2020. gada 23. aprīļa spriedums, [Nr. 5 Azs 189/2015-127](#), [M. pret Ministerstvo vnitra](#).

Augstākā administratīvā tiesa, 2020. gada 10. decembra spriedums, [Nr. 5 Azs 297/2018-51](#), [A. M. pret Ministerstvo vnitra](#).

3.4.5. Igaunija

Apgabaltiesa (*Ringkonnakohtud*), 2020. gada 22. aprīļa spriedums, [X, Y, Q un W \(Afganistāna\) pret Politsei- ja Piirivalveamet](#) ([kopsavilkums angļu valodā](#)).

3.4.6. Somija

Augstākā administratīvā tiesa (*Korkein hallinto-oikeus*), 2020. gada 25. novembra spriedums, [KHO:2020:129](#).

Augstākā administratīvā tiesa, 2020. gada 25. novembra spriedums, [KHO:2020:130](#) ([kopsavilkums angļu valodā](#)).

3.4.7. Francija

Valsts padome (*Conseil d'état*), 1989. gada 13. janvāra spriedums, [78055](#), FR:CESSR:1989:78055.19890113.

Valsts padome, 2003. gada 3. marta spriedums, [Ministre de l'intérieur pret M. X.](#), [Nr. 238662 A](#).

Valsts padome, 2003. gada 30. jūlija spriedums, [Mlle X.](#), [Nr. 220082](#), FR:CESJS:2003:220082.20030730.

Valsts padome, 2006. gada 8. februāra spriedums, [Association d'accueil aux médecins et personnels de santé réfugiés en France](#), [Nr. 277258](#), FR:CESSR:2006:277258.20060208.

Valsts padome, 2009. gada 15. maija spriedums, [OFPRA pret M. G.](#), [Nr. 288747](#), FR:CESSR:2009:288747.20090515.

Valsts padome, 2014. gada 18. jūnija spriedums, [M. B.](#), [Nr. 362703](#), FR:CESJS:2014:362703.20140618.

Valsts padome, 2015. gada 11. decembra spriedums, [JD](#), [Nr. 394989](#), FR:CESEC:2015:394989.20151211.

- Valsts padome, 2016. gada 28. novembra spriedums, *M. C.B.*, Nr. 389733, FR:CECHR:2016:389733.20161128.
- Valsts padome, 2017. gada 19. jūnija spriedums, *OFPPA pret M. A.*, Nr. 389868, FR:CECHR:2017:389868.20170619.
- Valsts padome, 2019. gada 30. janvāra spriedums, *OFPPA pret M. G.*, Nr. 416013 A, FR:CECHR:2019:416013.20190130.
- Valsts padome, 2019. gada 20. februāra spriedums, *M. A.C.B.*, Nr. 421212, FR:CECHR:2019:421212.20190220.
- Valsts padome, 2019. gada 17. aprīļa spriedums, *OFPPA pret Mme B.*, Nr. 419722 C, FR:CECHR:2019:419722.20190417.
- Valsts padome, 2020. gada 19. jūnija spriedums, *OFPPA pret M. A. C.*, Nr. 416032 un 416121 A, FR:CECHR:2020:416032.20200619.
- Valsts padome, 2019. gada 29. novembra spriedums, *M. K.*, Nr. 421523, FR:CECHR:2019:421523.20191129.
- Valsts padome, 2020. gada 19. jūnija spriedums, *Nr. 422740 C*, FR:CECHR:2020:422740.20200619.
- Valsts padome, 2020. gada 19. jūnija spriedumi, *OFPPA pret M. B. A.*, Nr. 425231, un *OFPPA pret M. A. C. B.*, Nr. 428140 B, FR:CECHR:2020:425231.20200619.
- Valsts padome, 2020. gada 1. jūlija spriedums, *OFPPA pret M. D.*, Nr. 423272 A, FR:CECHR:2020:423272.20200701.
- Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos (*Cour nationale du droit d'asile, CNDA*), 2009. gada 24. septembra spriedums, *OFPPA pret G.*, Nr. 633282/08013386 (*CNDA, Contentieux des réfugiés: Jurisprudence du Conseil d'État et de la Cour nationale du droit d'asile*, 2009. gads, 20. un 21. lpp.).
- Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos, 2009. gada 8. oktobra spriedums, *M. T.*, Nr. 701681/097100.
- Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos, 2011. gada 1. marta spriedums, *OFPPA pret S.*, Nr. 10004319.
- Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos, 2011. gada 20. oktobra spriedums, *M. K.*, Nr. 10010000 R.
- Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos, 2013. gada 7. maija spriedums, *OFPPA pret M. A.*, Nr. 12021083.
- Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos, 2013. gada 24. jūlija spriedums, *Mlle L. M.*, Nr. 12002308 C+ (*CNDA, Contentieux des réfugiés – Jurisprudence du Conseil d'État et de la Cour nationale du droit d'asile*, 121. un 122. lpp.).
- Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos, 2015. gada 5. oktobra spriedums, *M. Z.*, Nr. 14033523 C+.
- Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos, 2016. gada 8. aprīļa spriedums, *M. S.*, Nr. 15031759.
- Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos, 2017. gada 6. jūlija spriedums, *M. Q.*, Nr. 16032301 R.
- Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos, 2018. gada 25. maija spriedums, *M. A.L.*, Nr. 17047809 C+ (*CNDA, Contentieux du droit d'asile – Jurisprudence du Conseil d'État et de la Cour nationale du droit d'asile*, 206.–210. lpp.).
- Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos, 2018. gada 14. septembra spriedums, *M. H.*, Nr. 16029914.
- Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos, 2018. gada 28. septembra spriedums, *M. K.*, Nr. 17021629 C+.
- Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos, 2018. gada 17. oktobra spriedums, *M. K. S.*, Nr. 18001386 C+.
- Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos, 2018. gada 28. novembra spriedums, *M. M.*, Nr. 15003496 C+.
- Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos, 2018. gada 21. decembra spriedums, *Messrs A et Mmes A.*, Nr. 17010844, 17010847, 17010845, 17010848, 18044574, 18044573, 18044575 un 18044576 C.
- Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos, 2018. gada 31. decembra spriedums, *M. O.*, Nr. 17013391 R.
- Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos, 2019. gada 31. janvāra spriedums, *M. Z.*, Nr. 18014132 C+.
- Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos, 2019. gada 12. marta spriedums, *Mme B.*, Nr. 17028590 C+.
- Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos, 2019. gada 11. aprīļa spriedums, *M. A.*, Nr. 16037707 C.
- Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos, 2019. gada 28. jūnija spriedums, *M. T. alias S. et Mme K. épouse T.*, Nr. 18024910–18024911 C.
- Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos, 2019. gada 26. jūlija spriedums, *M. T.*, Nr. 17053942 C+.
- Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos, 2019. gada 30. augusta spriedums, *M. A.*, Nr. 18052314 C+.

Valsts tiesa patvēruma tiesību jautājumos, 2020. gada 28. decembra spriedums, *M. S. pret OFPRA*, Nr. 20012065 C+.

Bēgļu apelāciju komisija (*Commission des recours des réfugiés*), 1999. gada 18. oktobra lēmums, *Molina*, Nr. 336763.

Bēgļu apelāciju komisija, 2006. gada 17. februāra lēmums, *M. O.*, Nr. 02008530/406325 R.

3.4.8. Vācija

Federālā administratīvā tiesa (*Bundesverwaltungsgericht*), 1991. gada 2. decembra spriedums, 9 C 126/90.

Federālā administratīvā tiesa, 2005. gada 1. novembra spriedums, [1 C 21.04](#), DE:BVerwG:2005:011105U1C21.04.0.

Federālā administratīvā tiesa, 2009. gada 26. februāra spriedums, [10 C 50.07](#), BVerwG:2009:260209U10C50.07.0 ([tulkojums angļu valodā](#)).

Federālā administratīvā tiesa, 2011. gada 24. februāra spriedums, [10 C 3.10](#), DE:BVerwG:2011:240211U10C3.10.0 ([tulkojums angļu valodā](#)).

Federālā administratīvā tiesa, 2011. gada 31. marta spriedums, [10 C 2.10](#), MN 23, DE:BVerwG:2011:310311U10C2.10.0 ([tulkojumu angļu valodā](#)).

Federālā administratīvā tiesa, 2011. gada 1. jūnija spriedums, [10 C 25.10](#).

Federālā administratīvā tiesa, 2011. gada 7. jūlija spriedums, [10 C 26.10](#), DE:BVerwG:2011:070711U10C26.10.0.

Federālā administratīvā tiesa, 2011. gada 22. novembra spriedums, [10 C 29.10](#), DE:BVerwG:2011:221111U10C29.10.0.

Federālā administratīvā tiesa, 2012. gada 22. maija spriedums, [1 C 8.11](#), BVerwG:2012:220512U1C8.11.0.

Federālā administratīvā tiesa, 2013. gada 19. novembra spriedums, [10 C 27.12](#), MN 17, DE:BVerwG:2013:191113U10C27.12.0.

Federālā administratīvā tiesa, 2017. gada 27. jūlija spriedums, [1 C 28.16](#), DE:BVerwG:2017:270717U1C28.16.0.

Bādenes-Virtembergas Augstākā administratīvā tiesa (*Verwaltungsgerichtshof Baden-Württemberg*), 2007. gada 5. novembra spriedums, [A 6 S 1097/05](#).

Lejassaksijas Augstākā administratīvā tiesa (*Niedersächsisches Oberverwaltungsgericht*), 2010. gada 11. augusta spriedums, 11 LB 405/08.

Bavārijas Augstākā administratīvā tiesa (*Verwaltungsgerichtshof Bayern*), 2010. gada 18. oktobra spriedums, [11 B 09.30050](#).

Šlēsvigas-Holšteinas Augstākā administratīvā tiesa (*Verwaltungsgerichtshof Schleswig-Holstein*), 2012. gada 21. jūnija spriedums, 1 LB 10/10.

3.4.9. Grieķija

Neatkarīgā apelāciju komiteja, 3. IAC, 2020. gada 26. novembra spriedums, Nr. 7591/20.

Neatkarīgā apelāciju komiteja, 19. IAC, 2021. gada 23. februāra spriedums, Nr. 212103/2021.

3.4.10. Īrija

Augstākā tiesa (*Supreme Court*), 2020. gada 19. jūnija spriedums, *M. A. M. (Somālija) pret Minister for Justice and Equality un K. N. (Uzbekistāna) un citi pret Minister for Justice and Equality* (2020. gads), IESC 32.

Augstā tiesa (*High Court*), 2010. gada 1. decembra spriedums, *Gashi pret Minister for Justice, Equality and Law Reform* (2010. gads), IEHC 436.

Augstā tiesa, 2012. gada 1. marta spriedums, *Morris Ali pret Minister for Justice, Equality and Law Reform* (2012. gads), IEHC 149.

Augstā tiesa, 2012. gada 1. novembra spriedums, *Adegbuyi pret Minister for Justice and Law Reform* (2012. gads), IEHC 484.

Augstā tiesa, 2014. gada 27. janvāra spriedums, *Nz.N. pret Minister for Justice and Equality* (2014. gads), IEHC 31.

Augstā tiesa, 2014. gada 18. marta spriedums, *Hussein pret Minister for Justice and Law Reform* (2014. gads), IEHC 130.

Augstā tiesa, 2016. gada 29. jūlija spriedums, *T.F. (Nigērija) pret Minister for Justice and Equality un citu* (2016. gads), IEHC 551.

Augstā tiesa, 2017. gada 20. janvāra spriedums, *S.A.S. un cits pret Minister for Justice and Equality un citu* (2017. gads), IEHC 163.

Augstā tiesa, 2017. gada 27. janvāra spriedums, *B. A. un citi pret International Protection Appeals Tribunal* (2017. gads), IEHC 36.

Augstā tiesa, 2019. gada 15. marta spriedums, *P.A.F. (Nigērija) pret International Protection Appeals Tribunal un Minister for Justice and Equality* (2019. gads), IEHC 204.

3.4.11. Nīderlande

Valsts padome (*Raad van State*), 2016. gada 15. jūnija spriedums, 201508135/1/V3, NL:RVS:2016:1773 (kopsavilkums angļu valodā).

3.4.12. Polija

Augstākā administratīvā tiesa (*Naczelny Sąd Administracyjny*), 2016. gada 23. februāra spriedums, apvienotās lietas II OSK 1492/14, II OSK 1561/14, II OSK 1562/14.

Varšavas Reģionālā administratīvā tiesa (*Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie*), 2010. gada 21. decembra spriedums, V SA/Wa 383/10.

Varšavas Reģionālā administratīvā tiesa, 2013. gada 16. maija lēmums, IV SA/Wa 2684/12 (kopsavilkums angļu valodā).

3.4.13. Slovēnija

Konstitucionālā tiesa (*Ustavno sodišče*), 2015. gada 15. oktobra spriedums, U-I-U-I-189/14, Up-663/14 (kopsavilkums angļu valodā).

Augstākā tiesa (*Vrhovno sodišče*), 2013. gada 5. septembra spriedums, I Up 309/2013 (kopsavilkums angļu valodā).

3.4.14. Zviedrija

Migrācijas lietu apelācijas tiesa (*Migrationsöverdomstolen*), 2011. gada 13. jūnija spriedums, UM 5495-10, MIG 2011:13 (kopsavilkums angļu valodā).

3.5. Apvienotā Karaliste

Augstākā tiesa (*Supreme Court*), 2012. gada 21. novembra spriedums, *Al-Sirri pret Secretary of State for the Home Department* (2012. gads), UKSC 54.

Lordu palāta (*House of Lords*), 2005. gada 10. marta spriedums, *R (Hoxha) pret Special Adjudicator* (2005. gads), UKHL 19.

Apelācijas tiesa (*Court of Appeal*, Anglija un Velsa), 2008. gada 18. decembra spriedums, *DL (KDR) pret Entry Clearance Officer; ZN (Afganistāna) pret Entry Clearance Officer* (2008. gads), EWCA Civ 1420.

Apelācijas tiesa (Anglija un Velsa), 2009. gada 26. jūnija spriedums, *EN (Serbija) pret Secretary of State for the Home Department* (2009. gads), EWCA Civ 630.

Apelācijas tiesa (Anglija un Velsa), 2016. gada 12. februāra spriedums, *RY (Šrilanka) pret Secretary of State for the Home Department* (2016. gads), EWCA Civ 81.

Apelācijas tiesa (Anglija un Velsa), 2017. gada 22. jūnija spriedums, *Secretary of State for the Home Department pret MM (Zimbabve)* (2017. gads), EWCA Civ 797.

Apelācijas tiesa (Anglija un Velsa), 2018. gada 2. maija spriedums, *Secretary of State for the Home Department pret MA (Somālija)* (2018. gads), EWCA Civ 994.

Apelācijas tiesa (Anglija un Velsa), 2019. gada 29. jūlija spriedums, *Secretary of State for the Home Department pret MS (Somālija)* (2019. gads), EWCA Civ 1345.

Apelācijas tiesa (Anglija un Velsa), 2019. gada 9. oktobra spriedums, *Secretary of State for the Home Department pret KN (KDR)* (2019. gads), EWCA Civ 1665.

Apelācijas tiesa (Anglija un Velsa), 2019. gada 10. oktobra spriedums, *Secretary of State for the Home Department pret JS (Uganda)* (2019. gads), EWCA Civ 1670.

Augstā tiesa (*High Court*, Anglija un Velsa), 2000. gada 22. novembra spriedums, *R pret Special Adjudicator ex parte Azizi*, CO/3493/2000 (nav paziņots).

Imigrācijas apelāciju tiesa (*Immigration Appeal Tribunal*), 2005. gada 7. februāra spriedums, *SB (izbeigšana un izslēgšana), Haiti* (2005. gads), UKIAT 36.

Patvēruma un imigrācijas lietu tiesa (*Asylum and Immigration Tribunal*), 2007. gada 28. jūnija spriedums, *RD (izbeigšana, pierādīšanas pienākums, procedūra), Alžīrija* (2007. gads), UKIAT 66.

Administratīvā pirmstiesā (*Upper Tribunal*) (Imigrācijas un patvēruma lietu palāta (*Immigration and Asylum Chamber*)), 2011. gada 21. februāra spriedums, *KK un citi (valstspiederība: Ziemeļkoreja), Koreja, CG* (2011. gads), UKUT 92(AC).

Administratīvā pirmstiesā (Imigrācijas un patvēruma lietu palāta), 2017. gada 24. novembra spriedums, *ES pret Secretary of State for the Home Department*, apelācija Nr. RP/00039/2016.

Administratīvā pirmstiesā (Imigrācijas un patvēruma lietu palāta), 2019. gada 1. novembra spriedums, *SB (bēgļa statusa atcelšana; iekšzemē pārvietotu personu nometnes), Somālija* (2019. gads), UKUT 358.

3.6. Ārpussavienības valstu tiesas

3.6.1. Kanāda

Federālā tiesa (*Federal Court*), *Kanāda (Minister of Employment and Immigration) pret Obsoj* (1992. gads), 2 F.C. 739 (C.A.).

Federālās tiesas Lietu nodaļa (*Federal Court Trial Division*), 1995. gada 15. februāra spriedums, *Shahid pret Kanādu (Minister of Citizenship and Immigration)*, 89 F.T.R. 106 (TD).

Federālā tiesa, 2004. gada 12. augusta spriedums, *Suleiman pret Kanādu (Minister of Citizenship and Immigration)*, 2004 FC 1125 (2005. gads), 2 FCR 26.

Federālā tiesa, 2012. gada 19. janvāra spriedums, *Cadena Cabrera, Sandra Luz pret Minister of Public Safety and Emergency Preparedness*, 2012 FC 67.

Federālā tiesa, 2019. gada 13. marta spriedums, *Nana Abechkhishvili pret Minister for Citizenship and Immigration*, 2019 FC 313.

3.6.2. Norvēģija

Augstākā tiesa (*Norges Høyesterett*), 2018. gada 23. marta spriedums, *Utlendingsnemnda pret A, B un C*, HR-2018-572-A, Nr. 2017/1659 (tulkojums angļu valodā).

Augstākā tiesa, 2021. gada 3. februāra spriedums, *A, B, C un Norsk organisasjon for asylsøkere (NOAS) pret Utlendingsnemnda (Regjeringsadvokaten)*, HR-2021-203-A, Nr. 20-121835SIV-HRET (kopsavilkums angļu valodā).

E papildinājums. Izraudzītā bibliogrāfija

1. Oficiālas publikācijas

1.1. Eiropas Savienība

- EASO, Article 15(c) Qualification Directive (2011/95/EU) – A judicial analysis*, 2014. gads.
- EASO, Introduction to the Common European Asylum System for courts and tribunals – A judicial analysis*, 2016. gads.
- EASO, Qualification for international protection (Directive 2011/95/EU) – Judicial analysis*, 2016. gads.
- EASO, Asylum procedures and the principle of non-refoulement – Judicial analysis*, 2018. gads.
- EASO, Evidence and credibility assessment in the context of the Common European Asylum System – Judicial analysis*, 2018. gads.
- EASO, Practical Guide: Qualification for international protection*, 2018. gads.
- EASO, Detention of applicants for international protection in the context of the Common European Asylum System*, 2019. gads.
- EASO, Exclusion: Articles 12 and 17 qualification directive – Judicial analysis*, 2. izdevums, 2020. gads.
- EASO, Reception of applicants for international protection (Reception Conditions Directive 2013/33/EU) – Judicial analysis*, 2020. gads.
- EASO, Vulnerability in the context of applications for international protection – Judicial analysis*, 2021. gads.
- Eiropas Komisija, *Proposal for a Council Directive on minimum standards for the qualification and status of third country nationals and stateless persons as refugees or as persons who otherwise need international protection*, COM(2001) 510 final, 12.9.2001.

1.2. Apvienoto Nāciju Organizācijas Augstā komisāra bēgļu jautājumos birojs

- UNHCR, Handbook on procedures and criteria for determining refugee status and Guidelines on International Protection under the 1951 Convention and the 1967 Protocol Relating to the Status of Refugees*, 1979. gads, atkārtoti izdota 2019. gada februārī, HCR/1P/4/ENG/REV.4.
- UNHCR, Izpildu komiteja, secinājums Nr. 18 “Voluntary Repatriation” (XXXI)*, 1980. gads.
- UNHCR, Note on the cessation clauses*, 1997. gada 30. maijs, EC/47/SC/CRP.30.
- UNHCR, Note on burden and standard of proof in refugee claims*, 1998. gada 16. decembris.
- UNHCR, The Cessation Clauses: Guidelines on their application*, 1999. gada 26. aprīlis.
- UNHCR, Asylum processes (fair and efficient asylum procedures), Global Consultations on International Protection*, EC/GC/01/12, 2001. gada 31. maijs.
- UNHCR, Guidelines on International Protection: Cessation of refugee status under Article 1C(5) and (6) of the 1951 Convention relating to the Status of Refugees (the ‘ceased circumstances’ clauses)*, 2003. gada 10. februāris, HCR/GIP/03/03.
- UNHCR, Background note on the application of the exclusion clauses: Article 1F of the 1951 Convention relating to the Status of Refugees*, 2003. gada 4. septembris.
- UNHCR, Note on the cancellation of refugee status*, 2004. gada 22. novembris.
- UNHCR, UNCHR annotated comments on the EC Council Directive 2004/83/EC of 29 April 2004 on minimum standards for the qualification and status of third country nationals or stateless persons as refugees or as persons who otherwise need international protection and the content of the protection granted (OJ L 304/12 of 30.8.2004)*, 2005. gada 28. janvāris.
- UNHCR, UNCHR comments on the European Commission’s proposal for a directive of the European Parliament and of the Council on minimum standards for the qualification and status of third country nationals or stateless persons as beneficiaries of international protection and the content of the protection granted (COM(2009)551, 21 October 2009)*, 2010. gada 29. jūlijs.
- UNHCR, A Thematic Compilation of Executive Committee Conclusions*, 7. izdevums, 2014. gada jūnijs.
- UNHCR, Handbook on Protection of Stateless Persons*, 2014. gada 30. jūnijs.

2. Citas publikācijas

- Eiropas migrācijas tīkls (EMT), *Beneficiaries of international protection travelling to and contacting authorities of their country of origin: challenges, policies and practices in the EU Member States, Norway and Switzerland: EMN Synthesis*, 2019. gada novembris.
- Fitzpatrick, J. and Bonoan, R., 'Cessation of refugee protection', in Feller, E., Türk, V. and Nicholson, F. (eds), *Refugee Protection in International Law: UNHCR's global consultations on international protection*, Cambridge University Press, Cambridge, 2003, pp. 491–544.
- Foster, M. and Lambert, H., *International refugee law and the protection of stateless persons*, Oxford University Press, New York, 2019.
- Frapp, E., *Nationality and statelessness in the international law of refugee status*, Bloomsbury, 2016.
- Goodwin-Gill, G. S. and McAdam, J., *The Refugee in International Law*, 3rd edn, Oxford University Press, New York, 2007.
- Grahl Madsen, A., *The Status of Refugees in International Law*, A. W. Sijthoff, 1966.
- Hailbronner, K. and Thym, D. (eds), *EU Immigration and Asylum Law: A commentary*, 2nd edn, C. H. Beck, Bloomsbury Publishing PLC, Munich, 2016.
- Hathaway, J. C., 'The right of states to repatriate former refugees', *Ohio State Journal on Dispute Resolution*, Vol. 20, No 1, 2005, pp. 175–216.
- Hathaway, J. C., *The Rights of Refugees under International Law*, Cambridge University Press, 2005.
- Hathaway, J. C. and Foster, M., *The Law of Refugee Status*, 2nd edn, Cambridge University Press, Cambridge, 2014.
- Kneebone, S. and O'Sullivan, M., 'Article 1C', in Zimmermann, A. (ed.), *The 1951 Convention Relating to the Status of Refugees and its 1967 Protocol*, Oxford University Press, New York, 2011, p. 481.
- Kraft, I., 'Article 11, Qualification Directive 2011/95/EC', in Hailbronner, K. and Thym, D. (eds), *EU Immigration and Asylum Law: A commentary*, 2nd edn, C. H. Beck, Bloomsbury Publishing PLC, Munich, 2016, pp. 1191–1199, Part D III.
- Kraft, I., 'Article 14, Qualification Directive 2011/95/EC', in Hailbronner, K. and Thym, D. (eds), *EU Immigration and Asylum Law: A commentary*, 2nd edn, C. H. Beck, Bloomsbury Publishing PLC, Munich, 2016, pp. 1225–1233, Part D III.
- Marx, R., *Handbuch zum Flüchtlingsschutz, Erläuterungen zur Qualifikationsrichtlinie*, 2nd edn, C. H. Beck, Munich, 2010.
- O'Sullivan, M., 'Legal note on the cessation of international protection and review of protection statuses in Europe', European Council on Refugees and Exiles, 2021.
- Peers, S., Moreno-Lax, V., Garlick, M. and Guild, E., *EU Immigration and Asylum Law: Text and commentary – Vol. 3: EU asylum law*, 2nd revised edn, Brill/Nijhoff, 2015.
- Piotrowicz, R., 'Lay Kon Tji and Minister for Immigration and Ethnic Affairs: the function and meaning of effective nationality in the assessment of applications for asylum', *International Journal of Refugee Law*, Vol. 11, No 3, 1999, p. 544.
- Storey, H., 'Article 16, Qualification Directive 2011/95/EC', in Hailbronner, K. and Thym, D. (eds), *EU Immigration and Asylum Law: A commentary*, 2nd edn, C. H. Beck, Bloomsbury Publishing PLC, Munich, 2016, pp. 1243–1244, Part D III.
- Storey, H., 'Article 17, Qualification Directive 2011/95/EC', in Hailbronner, K. and Thym, D. (eds), *EU Immigration and Asylum Law: A commentary*, 2nd edn, C. H. Beck, Bloomsbury Publishing PLC, Munich, 2016, pp. 1244–1246, Part D III.
- Storey, H., 'Article 19, Qualification Directive 2011/95/EC', in Hailbronner, K. and Thym, D. (eds), *EU Immigration and Asylum Law: A commentary*, 2nd edn, C. H. Beck, Bloomsbury Publishing PLC, Munich, 2016, pp. 1247–1248, Part D II.
- Storey, H., 'Nationality as an element of the refugee definition and the unsettled issues of "inchoate nationality" and "effective nationality" – part 1: "inchoate nationality"', *Ref/Law*, University of Michigan Law School, 11 June 2017.
- Storey, H., 'Nationality as an element of the refugee definition and the unsettled issues of "Inchoate Nationality" and "Effective Nationality" – Part 2: "Effective Nationality"', *Ref/Law*, University of Michigan Law School, 2 June 2019.

KĀ SAZINĀTIES AR ES

Klātienē

Visā Eiropas Savienībā ir simtiem *Europe Direct* centru. Sev tuvākā centra adresi varat atrast tiešsaistē (european-union.europa.eu/contact-eu/meet-us_lv).

Pa tālruni vai rakstveidā

Europe Direct ir dienests, kas atbild uz jūsu jautājumiem par Eiropas Savienību. Ar šo dienestu varat sazināties šādi:

- pa bezmaksas tālruni: 00 800 6 7 8 9 10 11 (daži operatori par šiem zvaniem var iekasēt maksu);
- pa šādu parasto tālruņa numuru: +32 22999696;
- izmantojot saziņas veidlapu: european-union.europa.eu/contact-eu/write-us_lv.

KĀ ATRAST INFORMĀCIJU PAR ES

Tiešsaistē

Informācija par Eiropas Savienību visās oficiālajās ES valodās ir pieejama portālā *Europa* (european-union.europa.eu).

ES publikācijas

ES publikācijas varat apskatīt vai pasūtīt vietnē op.europa.eu/lv/publications. Vairākus bezmaksas publikāciju eksemplārus varat saņemt, sazinoties ar *Europe Direct* vai tuvāko dokumentācijas centru (european-union.europa.eu/contact-eu/meet-us_lv).

ES tiesību akti un ar tiem saistītie dokumenti

Ar visu ES juridisko informāciju, arī kopš 1951. gada pieņemtajiem ES tiesību aktiem visās oficiālajās valodās, varat iepazīties vietnē *EUR-Lex* (eur-lex.europa.eu).

ES atvērtie dati

Portālā data.europa.eu ir piekļuve atvērtām datu kopām no ES iestādēm, struktūrām un aģentūrām. Datus var bez maksas lejupielādēt un izmantot tiklab komerciāliem, kā nekomerciāliem mērķiem. Portālā ir arī bagātīga piekļuve datu kopām, kas nākušas no Eiropas valstīm.

Eiropas Savienības
Publikāciju birojs